

„Norocul e prea puțin și lumea prea multă !“

(I. L. Caragiale, Aforism)

1-2

BAAADUL

literar

Redactor-șef : Gruia NOVAC

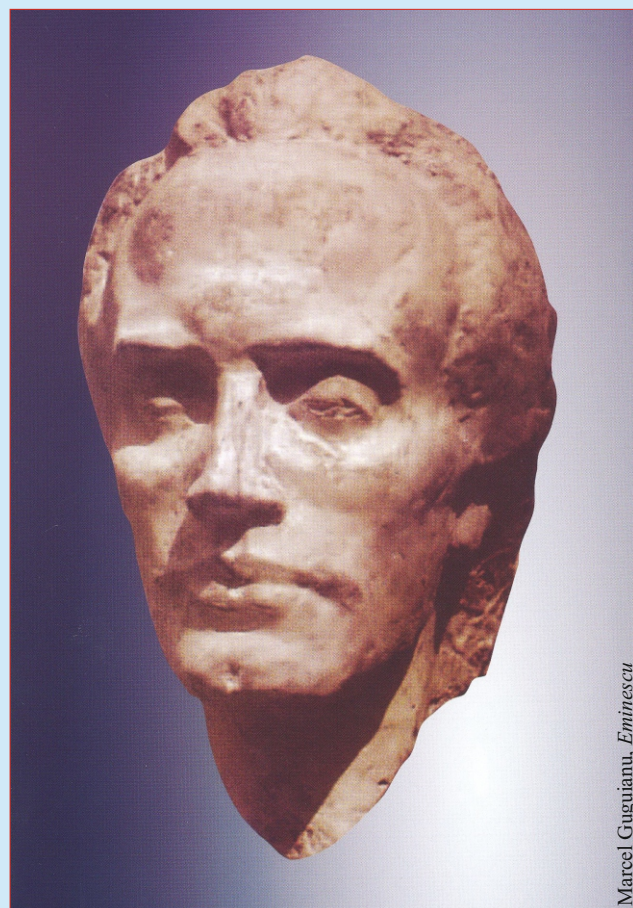
Revistă trimestrială de cultură

Serie nouă, anul XI, nr. 1-2 (38-39), ian.-iun. 2017

Mihai EMINESCU,
născut în România,
în cel mai fast an
pentru
POEZIA ROMÂNĂ !

„Eminescu este o șansă posibilă la intervale foarte mari. De aceea nesăbuiințele spuse despre el nici nu vor fi receptate de urechile formate.“

(Dan Hăulică)

Marcel Guguianu, Eminescu

„Un creier plin de visuri ș-o inimă de rând.“
(O, stingă-se a vieții..., 1879)

BAAADUL

literar

**Revistă trimestrială de cultură
serie nouă, anul XI, nr. 1-2 (38-39), ianuarie-iunie 2017**

Redactor șef: Gruia NOVAC

Redactor: Voicu Gelu BICHINET

Revista apare cu sprijinul Consiliului Județean Vaslui
sub egida Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul”

În acest număr semnează:

† Timotei PRAHOVEANUL (București)
Elisabeta ISANOS (București)
Liviu Ioan STOICIU (București)
Mircea COLOȘENCO (București)
Ioan VIOLEANU (Bacău)
Petre ISACHI (Bacău)
Viorel SAVIN (Bacău)
Marian BARBU (Craiova)
Teodor OANCĂ (Craiova)
Alexandru JURCAN (Cluj Napoca)
Daniel CORBU (Iași)
Vasile FILIP (Iași)
Mircea Radu IACOBAN (Iași)
Ștefan AMARIȚEI (Iași)
Dumitru VACARIU (Iași)
Vasile ILUCĂ (Iași)

Agnes ERICH (Târgoviște)
Doina TEODORU-GAVRILIU (Piatra Neamț)
Lucia OLARU-NENATI (Botoșani)
Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)
Theodor CODREANU (Huși)
Petre-Ilie BIRĂU (Cimba - Hunedoara)
Mihail NEMEȘ (Vânători - Mureș)
Vasile GHICA (Tecuci)
Mihaela OCHIANU (Vaslui)
Daniel DRAGOMIRESCU (Vaslui)

Ion DAGHI (Chișinău, R. Moldova)
Ernest HUȘANU (Israel)

Petruș ANDREI
Gruia NOVAC

Vernisaj: Ion Daghi (pp. 101-104)
Culegere computerizată
și tehnoredactare: Bogdan ARTENE

Materialele nu se înapoiază.
Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea
opiniilor cade în sarcina autorilor.

Adresa revistei:

Editura Sfera,
Bârlad, str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
www.bjvaslui.ro

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 21 aprilie 2017.

ISSN 1843-2190, ISSN-L 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3	Liviu Ioan STOICIU, <i>Nimic tragic</i>
4	Gruia NOVAC, <i>Ca pe timpul lui Pazvante</i> (editorial)
6	Theodor CODREANU, <i>Fulgurații „eminesciene”</i>
9	Mihaela OCHIANU, <i>Popasuri vasluiene în timpul revizoratului lui Eminescu</i>
12	Agnes ERICH, <i>Triodul Penticostar (1558), singura tipăritură de la Târgoviște a Diaconului Coresi</i>
15	<i>Anchetă: Uniune rigid statutară a scriitorilor sau uniune a selecției valorice libere a producțiilor literare?</i>
15	Răspunde: Petre ISACHI (Bacău)
17	Răspunde: Mircea Radu IACOBAN (Iași)
18	Răspunde: Viorel SAVIN (Bacău)
19	Răspunde: Teodor OANCĂ (Craiova)
20	Răspunde: Daniel DRAGOMIRESCU (Vaslui)
22	Lucia OLARU NENATI, <i>Eternitatea ninge imaculat peste luna februarie</i>
24	Gruia NOVAC, <i>Ar fi împlinit mulți ani...</i>
27	Marian BARBU, <i>Însemnări de scriitor (I. Despre Nicolae Labiș..., II. Diplomația convorbirii... culturale, III. Basta, generale !)</i>
31	Elisabeta ISANOS, <i>Școala eroilor</i>
40	Vasile GHICA, <i>Lângă Tecuci a trăit Ioana d'Arc a României</i>
41	Ioan VICOLEANU, <i>I. Dosarul Bacovia de Constantin Călin</i>
50	Ion POPESCU-SIRETEANU, <i>Amintirile lui Adrian Voica</i>
51	Daniel CORBU, <i>Cu Cezar Ivănescu pe străzile imperiale ale Poeziei</i>
53	Gruia NOVAC, <i>Cronici literare (despre Ion Popescu-Sireteanu, Constantin Mănuță, Magda Grigore, Ionel-Iacob Bencei & Nelu Vasile, Teodor Oancă, George Irava, Serghei Coloșenco)</i>
64	Mircea COLOȘENCO, <i>Paradigma actului traducerii</i>
65	Ion POPESCU-SIRETEANU, <i>Păstrarea și cultivarea limbii (XXV)</i>
67	Vasile FILIP, <i>La timpul prezent</i>
69	† Timotei PRAHOVEANUL, <i>Vasile Ilucă - hoinar pe cărările istoriei</i>
71	Petru-Ilie BIRĂU, <i>Odișea unui neam</i>
73	„B.L.”, <i>Delirul poetic</i>
74	Gruia NOVAC, <i>Noaptea e un sfetnic... (XX)</i>
75	Liviu Ioan STOICIU, <i>„...nu vă speriați, una e sărăcia...” (poem)</i>
76	Alexandru JURCAN, <i>„Lumina ce-o aduci are colb de ținuturi stelare” (poeme)</i>
77	Vasile FILIP, <i>„Iar moartea lui avea și ea un preț!” (rondeluri)</i>
79	Doina TEODORU-GAVRILIU, <i>Anotimpurile ! (poezii)</i>
81	Daniel CORBU, <i>Cinci poeme</i>
83	Dumitru VACARIU, <i>„Candela de sub icoane tremură clipiri de-apus...” (poem)</i>
85	Mihail NEMEȘ, <i>„Încet, mi se scurtează drumul... / Și sting lumina care m-a răpus.” (poezii)</i>
86	Petruș ANDREI, <i>Mă cheamă iar nestinsul dor de mare (poezii)</i>
87	Ernest HUȘANU, <i>Un nasture rupt și o poveste de dragoste (proză)</i>
90	Vasile ILUCĂ, <i>I. Veneticul; II. Să fii cuminte! (proză)</i>
92	Teodor OANCĂ, <i>I. Pantofi negri de lac; II. Doi porumbi fierți (proză)</i>
95	Gruia NOVAC, <i>Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XXVIII)</i>
96	Ștefan AMARIȚEI, <i>Telefonul (teatru scurt)</i>
98	Gruia NOVAC, <i>Paradoxul identitar</i>
100	Petruș ANDREI, <i>Pictorul Ion Daghi - „Eminesciana plastică”</i>
101	Ion DAGHI, <i>Vernisaj - Eminesciana plastică</i>
105	Vasile DUMITRU, <i>Calendar (selectiv)</i>

Poemata

Nimic tragic

Soare în ceață, maluri rupte la Costinești, 31 iulie,
nudiști în vârstă, cărnuri atârând, flasce,
întorci capul, duhoare, alge, stărui asupra fleacurilor,
scoici aruncate astă noapte de mare până
departe pe plajă și încărcate,
o parte, în stațiune, cu lopata în remorci. Mâhnire, fără
motiv. Plictis. Ce miros! Sus sunt pești
întinși pe funii, sărați, curățați de mațe, nimic tragic.
Jos e o echipă de filmare cu
o formație de muzică populară cățărata pe un buncăr
luat de ape, în fundal cu vaporul acela eșuat,
găurit tot de rugină, câtă lipsă de imaginație, cum o fi
iarna pe aici?

Zădărnice! Strig.

Fac pluta pe spate, întârzii, nu știu să înot, înghit
iar o gură de apă, mi se întoarce stomacul,
mi se înfundă nasul, tușesc, mă întind pe cearșaf, tremur,
privesc sâni goi ai unei adolescente.
Amărăciuni banale. Închid ochii: îmi revin în minte
halourile rarefiate ce înconjoară galaxiile...
Câteva copii care se joacă la capul meu mă umplu de nisip,
sar în picioare. Mă resemnez, n-am o zi bună.

Seara, la lumina lunii întinsă peste
valuri, alături de soție, la 40 de ani, tandru, întârzii,
până se sting, în fața focurilor de hârtii
adunate de îngrijitori pe plajă și împrăștii funinginea,
suflu până mă apucă durerea de cap,
nisipul este greblat, urmele noastre, clare, nu duc nicăieri,
clipocitul mării îmi acoperă gândul, poate
e o civilizație la
sfârșit de drum: plutesc, ne apropiem de tarabe, la
bazarul dinspre sat e aprinsă o lanternă,
sunt ierburi uscate și bucăți de rășină, lut de diverse
culori, cutiuțe, borcanele și sticlute sigilate
cu smoală, așteptăm tăcuți să fim întrebați: de ce suferi,
tataie și ia să ne spui ce te doare...

Liviu Ioan STOICIU

CA PE TIMPUL LUI PAZVANTE

Justificare folositoare. Când, prin februarie anul acesta, prindea sau discutarea reînvierii „Baaadului literar” - un deputat de Bârlad și președintele Consiliului Județean Vaslui întărind certitudinea -, acest editorial era scris. Acum, după ce revista, mai ceva ca o Phoenix, e aproape în brațele dumneavoastră, stimați cititori de bună credință, constat că nu e nimic de schimbat, nimic de adăugat. Deci, ca după momentele sublime de cumpănă, gratulând pe cine trebuie, însă mult mai puțin decât ar merita, să strigăm ca să se audă doar până la nouri: „Baaadul literar” a murit! Trăiască „Baaadul literar”!

Vineri, 14 aprilie 2017

Ultimul număr, 37, al revistei „Baaadul literar” a apărut la finele lunii Mai, 2016, atunci nimeni neștiind sau măcar bănuind că va fi... sfârșitul. Așa au trecut deja nouă luni sterpe (273 de zile vide), revista „Baaadul literar”, cu cele 3209 (treimiidouășutenouă) pagini, care acoperă un deceniu de spațiu temporal, intrând încet-încet în istorie și în neuitare.

x
x x

Ceea ce putea să fie cel mai rău se înfăptuise. Reacțiile? De la uimire la revoltă, vorbe multe rostite, destule s-au scris, telefoanele s-au inflammat, regretele s-au mărturisit, dar nimeni n-a mai gândit să propună vreo soluție de... revenire, fiindcă foarte mulți din cei peste 300 de colaboratori, din teritoriul național și câțiva din exterior, și-au mărturisit scepticismul, iar mai toate atitudinile afluiau spre o singură concluzie: **ca pe timpul lui Pazvante**. Asta înseamnă că meteahna - că despre o meteahnă este vorba totuși - e veche, similară cu nenorocirile pe care le provocau oamenii răsculatului turc Pasvantoglu, în răstimpul dintre 1797-1812, locuitorilor de pe ambele maluri ale Dunării. Nu întâmplător, istoricul Nicolae Bălcescu, rememorând vremurile acelea în care legea bunului plac prima, scria: „Nu suntem iarăși în primejdia ca vreo câteva sute de pazvanți să ne facă a apuca iarăși drumul pribegiei?” Prin **pribegie**, azi, se înțelege nu numaidecât fuga (refugiul) la propriu, ci și **altceva**. Minteia istețului va descoperi sensul. Dar faptul că răul e făcut de oameni, e semn că istoria are

continuitate, nu numaidecât prin fapte, ci și prin efecte eterne.

x
x x

Rememorarea scurtei istorii a revistei „Baaadul literar” mi-a prilejuit (și jur că nu-s în stare să descopăr cauza care a iscat jocul memoriei prinse într-un jurnal personal vechi) nevoia de a cita un fragment dintr-o însemnare... de demult. Că va fi având vreo atingere cu ce am pomenit mai sus, veți hotărî singuri dacă...

„Jurnal cazon zilnic” se cheamă manuscrisul meu, iar eu voi relata **ceva** din partea a doua, intitulată „Însemnările frunțașului Horia Graur”. Întregul jurnal acoperă vremea dintre 17 februarie, 1956 - 3 ianuarie, 1957 (124 pagini), o parte a stagiului meu de militar în termen din anii 1955 - 1957 (primul an, la Vânători de munte, Caransebeș; al doilea an, Transmisiuni, Lugoj).

Iată povestea, în care veți descoperi oameni a căror putere avea un singur determinant: spoiala de cultură.

La U.M. 03432 Lugoj, din rațiuni care nu-și au locul în această consemnare, având doar gradul de frunțaș, mi s-a încredințat responsabilitatea conducerii clubului unității, satisfacția mea stând în solda de 25 lei lunar, față de 7,5 lei cât aș fi încasat la... trupă.

Dar care-i tărașenia pe care-o propuneam ceva mai devreme?! Manifestările cultural-artistice săptămânale (floare la ureche!) și întreaga activitate a bibliotecii de vreo 4-5.000 de volume se împloteau cu prestarea orelor

de meditație cu „elevii”-soldați din clasele de alfabetizare; și nu erau puțini... Una din cerințele „bibliotecarului” era și desfășurarea Concursului „lubiți cartea”, iar cei care parcurgeau toate etapele unui set de lecturi obligatorii (8 la număr) primeau o insignă reprezentând o carte deschisă și o torță. Aici începe... povestea.

În una din zile, aproape de prânzul mic, a intrat în bibliotecă, la mine, un tovarăș căpitan, locțiitorul politic al unei companii de transmisii. Și-a scos mănușile - era într-o vineri, 21 decembrie, 1956 -, căciula a așezat-o pe un scaun, mantaua a agățat-o în cuier și mi-a zâmbit lung-lung, în timp ce, tot lung-lung, a privit panoul pe care erau înscrise instrucțiunile stabilite pentru Concursul „lubiți cartea”. - *Mă, fruntaș, și chiar toate cărțile astea scrise aci e de citit?* - *Da. Așa spune regulamentul.* - *Mă, să fie a dracu' cine minte sau...?* - *Măcar cele obligatorii, trebuie.* - *La să văd și eu, mă. Aha, adică Lenin, Cara... aha, Caragiale. Crea... Creangă. Țsta cine-o mai fi?! Altul. Eminescu. Da, ăsta-i foarte frumos. Mitrea Cocor. Nu l-am citit... Altul. Obs... Ostro... Ostrogoschi. - Ostrovschi, tovarășe căpitan. A scris romanul „Așa s-a călit oțelul”. - Da? Aha, știu. Îmi aduc aminte. Da' nu l-am citit. Mai departe. Polevoi. „Povestea unui om adevărat”. Am văzut filmul, mă. Frumos film. L-ai văzut? Era acolo un urs așa de mare, am văzut eu la un circ, nu mai țin minte la care. Bun, deci n-am citit-o. Mare pagubă! Țsta cine mai e, dom'ne. Cum îi zice? I...o...z...sef. Să știi că ăsta nu-i român. At... Attila. Țsta-i neamț, precis. - E maghiar, tovarășe căpitan. - Maghiar? Cred că scrie bine, nu? Uite. „Poeme”. Așa mai zic și eu. Și zici că n-a murit când cu chestia din Ungaria? - Nu. A murit în 1848. - Aha, știu. Atunci a fost la noi chestia cu naționalizarea. - Nu. - Nu? Las-o moartă. Deci, nu le-am prea citit. Da' dacă vreau, într-o noapte le mătrășesc pe toate, nu? - Dacă vrei, sigur poți. - Nu-i așa! Să vezi ce bibliotecă am acasă! Când am plecat de la Bacău, trei zile am ars în sobă numai cărți. - Cărți!? Asta înseamnă că nu mai aveți biblioteca. - Nu. Da-mi fac eu alta. Am la broșuri!... (...!!!)*

x
x x

Să nu mă puneți să vă divulg motivul povestirii tărășeniei mele de-acum peste 60 de ani. S-ar putea să mă încurc. Dar, din când în când, rar însă, mă tot gândesc ce s-o fi ales de tovarășul căpitan, locțiitor politic de companie? O fi ieșit

la pensie? Și cum erau scoși în rezervă tineri, s-o fi angajat pe undeva: grad avea, „studii” avea, dosar de cadre beton, ce mai! Nu m-aș mira să fi ajuns consilier pe la vreo primărie, cu atribuții legate de cultură și presă. Că doar avea acasă destule broșuri, cât să-i ajungă să-și facă o bibliotecă... dar și o carieră! Fiindcă istoria se repetă.

P.S.1. Cică să nu crezi în coincidențe!...

P.S.2. Eu, Gruia Novac, mă aplec cu respectul din străbuni în fața d-lui **Nicolaie Mihai**, președintele născut al C.A.R.P. „Elena Cuza” Bârlad. Domnia-Sa, intuind nemărginita mahnire a redactorului șef, după sugusarea revistei „Baaadul literar”, în august 2016, de către niște culturnici demagogi ai urbei, ne-a întins o mână sinceră și puternică, oferindu-ne spațiu tipografic în revista pensionarilor bârlădeni și zonali, „Viața noastră”. Așa se face că, în numerele 30, 31, 32, 33 din 2016, un număr de 129 (osutădouăzecișinouă) pagini, respectiv 28 + 38 + 30 + 33, au cuprins „RĂMĂȘITE” (sic!) ale materialelor din portofoliul permanent al „Baaadului literar”...

Domnia-Sa știa că odată și odată revista „Baaadul literar” va reînvia. N-a greșit. A intuit bine. Fiindcă „tot ce-i românesc nu pierе”. Mulțumim d-lui președinte **Nicolaie Mihai** și Consiliului Director, adică domniilor-lor **Stelian Filip**, **Mircea Fitcal**, **Liviu Râncu** și doamnei **Veruța Tănase**.

Prietenii adevărați se cunosc la nevoie...

Vineri, 17 februarie, 2017

PARIMIE CU RĂDĂCINI DE PIR

*Zile tot vin, zile mai curg,
Nu le alung, că nici nu le-aștept,
Poate și pentru că - dar regretu-i inept -
Simt boarea aproape a unui tainic amurg...*

Gruia Novac

În veacul XXI
Bârlad

Fulgurații „eminesciene”

Citindu-l rău pe Schopenhauer, Al. Grama l-a citit și mai rău pe Eminescu. *Rațiunea* actului său de cultură s-a dovedit un *somn al rațiunii* născător de monștri, după legea descoperită de Goya.

*

În toată povestea lui Alexandru Grama, cel mai ridiculizat a ieșit Al. Macedonski, pentru că și-a văzut anulată principala lui teză simbolistă, anume că *poezia este nelogică într-un mod sublim*. Grama demontează, cu mare satisfacție, *nelogica* poeziei eminesciene, arătându-i lui Macedonski cât de modern era Eminescu, iar poetul „Literatorului” n-a ezitat să cadă în capcana blăjeanului, căruia se grăbește să-i scrie fericit că, în sfârșit, s-a găsit cineva care să spună „adevărul” despre răsfățatul „Convorbirilor literare”!

*

Niciodată logica nu s-a dovedit a fi mai neghioabă ca în argumentația părintelui Grama. Altfel spus, a intrat pe un teritoriu străin teologiei, abandonând metoda dogmatică. El „demonstrează” cum ceva care face gloria minții umane, de la Aristotel încoace, poate să însemne ultima dintre mizeriile omului.

*

Mai sunt și oameni cu picioarele pe pământ, cum e acest Jerônimo Moscardo, ambasadorul Braziliei la Bruxelles, care ne dă lecții superbe despre ceea ce sunt românii și ce-ar trebui să schimbe în Europa¹. Moscardo a exprimat admirația lui și a Braziliei pentru gândirea

economică organicistă rezultată din teoria statului organic a lui Eminescu, dezvoltată de marele economist Mihail Manoilescu în lucrarea *Noua teorie a protecționismului și schimbului internațional*. După lamentabilul eșec al aplicării doctrinei economice a lui Milton Friedman (Premiul Nobel pentru Economie, 1976, experiment dezastruos început în Chile sub dictatura generalului Augusto Pinochet, în 1973), Brazilia s-a salvat prin descoperirea doctrinei economice a lui Eminescu și Manoilescu, începând cu anul 2000. În anul 2003, Academia Română i-a acordat titlul de *doctor honoris causa*, prilej cu care Moscardo a spus: „Mulțumesc României și în special domnului Eminescu pentru faptul că Brazilia a cunoscut cea mai mare creștere economică din lume.” Ce palmă pe obrazul gros al dilematicilor!

*

Și deodată, în scrisul lui Wittgenstein apare un gând eminescian despre viață și adevăr: „Predestinare: nu îți este îngăduit să scrii asta decât ca urmare a celei mai cumplite suferințe - iar atunci ea înseamnă ceva cu totul diferit. Însă, de aceea, nu îți este îngăduit nimănui să o afirme ca pe un adevăr decât dacă o spune în chinuri.” Eminescu: „Ci trăiește, chinuiește/ Și de toate pătimește/ Ș-ai s-auzi cum iarba crește.” (*În zadar în colbul școlii...*). Sau: „Ah! atunci ți se pare/ Că pe cap îți cade cerul:/ Unde vei găsi cuvântul/ Ce exprimă adevărul?”

*

Universul este o *carte totală*. Este mitul

personal al lui Borges, cel mai apropiat de *cartea cu șapte peceți* a lui Eminescu și de cartea visată de Mallarmé. Inutilitatea Bibliotecii se consumă în imposibilitatea de a dispărea, chiar dacă omul, într-o zi, nu va mai exista. Da, numai că Biblioteca aceasta e condamnată să nască oameni din nimic, doar din cele 25-27 de semne.

*

Filosofia *încercării* lui Eminescu este astfel tranșată de Suppes: „activitatea științifică este un tip de activitate într-o permanentă rezolvare de probleme.” Când omul renunță sau nu mai poate rezolva probleme, el se pietrifică fie în sclav, fie în împărat (*Împărat și proletar*).

*

Neokantienii germani din ultimul sfert de veac XIX au fost antischopenhauerieni, în vreme ce „neokantianul” Eminescu a găsit puntea de legătură dintre Kant și Schopenhauer. Neokantienii au „coabitat” cu pozitivistii. Eminescu a fost, hotărât, un antipozitivist.

*

W. Windelbant scria în 1883: „A-l înțelege pe Kant înseamnă a-l depăși.” Tocmai asta făcuse, mai înainte, M. Eminescu.

*

Focarul adunător de imagini purificate, cunoscătoare, în experiența fenomenologică este numit de Husserl *ego transcendental*. Nu cumva ajungem, pe nesimțite, în preajma *arheului* eminescian?

*

Ego-ul transcendental poate cădea în ispită solipsismului. Totuși, Husserl îl smulge din pericol, încât „contaminarea” arheală devine salvatoare. Însă pare îndoielnic că arheitatea eurilor atinge ontologicul, la Husserl.

*

Dintre fenomenologi, Max Scheler se apropie cel mai mult de modelul în care a depășit Eminescu pe Kant. Este vorba de lumea valorilor în care introduce criteriul inimii, acel *ordo amoris* atât de specific schelerian.

*

Ca și la Max Scheler, afectivitatea (inima) este criteriul suprem al *adevărului*, al obiectivității. Ontologia lor este esențialmente creștină. Eminescu o știa, pe când Max Scheler forțează aici năzuința științificității fenomenologice. Totuși, el leagă etica iubirii de categoria *persoanei*, aflându-se, fără s-o știe, în preajma ființei ortodoxe. Scheler și-a dat seama abia în opera târzie de esența religioasă a eticii sale. Și asta din pricina schismei omului occidental în

raport cu ființa creștină, pe care se vede nevoit s-o recupereze prin filozofie și artă.

*

Heidegger, filosoful rămas țăran de munte, simplu, retras la Todnauberg ca Noica la Păltiniș, refuza pălăvrăgeala, inclusiv cea de la congresele de filosofie. El avea toate datele unui gânditor de geniu, ca și Eminescu. Toți ceilalți au fost filosofi. El era mai mult de atât.

*

Heidegger e de acord cu Husserl, al cărui discipol a fost, că mintea umană are acces la fenomen care se revelează ca lucru-în-sine. Fiecare lucru își are *modalitatea* lui specifică de a se arăta. Geniul lui Eminescu deja îl redefinise pe Kant, făcând afirmația că nu omul este *măsura tuturor lucrurilor*, ci fiecare lucru își are propria măsură. Ce păcat pentru Husserl și Heidegger de a fi trăit cu iluzia unei asemenea descoperiri...

*

Singurul poet ermetic din literatura română este Eminescu. Ceilalți simulează ermetismul.

*

EMINESCU. Încep tot mai mult să-mi dau seama că, fără acest geniu, noi, românii, n-am avea nici o noimă pe lume. Primul lucru pe care a știut Eminescu să ni-l dea este *limba română*. Maiorescu a înțeles bine asta. În schimb, n-avea cum să-l înțeleagă Gherea, care a *învățat limba română*, ratând *stilul*.

*

Într-o carte recentă, *Furtul unei națiuni*, Tom Gallagher², un specialist în problemele Estului, ajunge la concluzii similare cu ale lui Eminescu privind devastarea țării cu ajutorul „păturii superpuse”, începând de la fanarioți și culminând cu anii de după 1989. Gallagher pune totul pe seama elitelor plăsmuite dintr-un material uman de slabă calitate morală, în contrast cu capacitățile remarcabile ale națiunii care rămân nevalofificate.

*

Se confirmă din nou „teoria golului etnic” a lui Eminescu. partidele politice din România sunt bande de interese care se-nțeleg nu când țara are nevoie, ci când au de profitat împreună, votându-și legi care-i privilegiază. Se dușmănesc nevoie-mare când își simt amenințate privilegiile ca deținători ai puterii. Atunci, partidele devin antiteze monstruoase, ca în puseurile electorale. Ele generează, inevitabil, un *gol etnic*, încât un popor majoritar în proporție de peste 80% nu-i capabil să atingă o majoritate politică parlamentară. Acest gol a fost umplut, de fiecare

dată, de UDMR, dar mai ales de corporațiile transnaționale, aceste „entități” dobândind poziții remarcabile, înlesnind epurarea etnică în Ardeal și jaful economic pe tot teritoriul țării.

*

Vintilă Horia, în *Introducere în istoria filosofiei românești moderne*, vedea în filosofia lui Cioran o continuare la hermeneutica eliadescă a *terorii istoriei*. Iată o lectură surprinzătoare, dar perfect credibilă a operei lui Cioran. După Eliade, impactul terorii asiatice de tip ateist stalinist, nu avea de ales decât între două soluții de rezistență: boicotul istoriei (Blaga) și revanșa unui creștinism purificat de reziduurile magico-mistice. Această resurecție trebuia să treacă prin disperarea și kynismul lui Cioran. Se reconfirmă astfel puternica identitate românească a celui care a scris *Schimbarea la față a României*, solidar, ontologic și estetic, nu doar cu Eminescu (din care-și recunoaște descinderea: *Rugăciunea unui dac*), dar și cu G. Bacovia și Mircea Eliade.

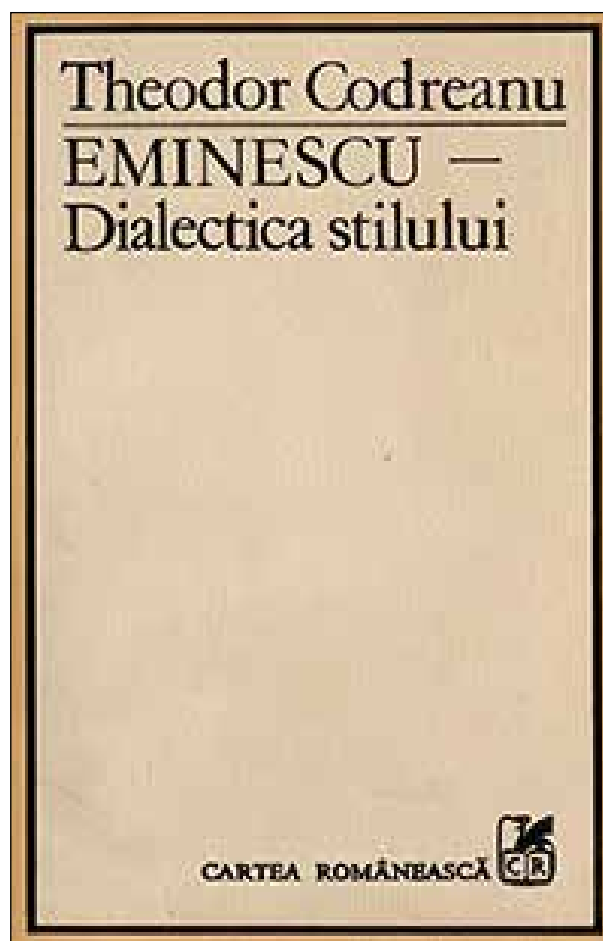
*

Dar să revin la Sfinții Părinți, care-și pun problema *păzirii simțurilor*, ca și Eminescu. Nu întâmplător, poetul nostru a versificat, în 1876, *Pentru păzirea auzului*, după Nicodim Monahul³ (care cunoștea pe Ulise cu metoda lui de păzire

a auzului), pentru ca performanța estetică să survină cu *Glossă* și în alte texte. Iar primele simțuri lingușite s-au dovedit a fi văzul (v. mitul lui Narcis), auzul, apoi pipăitul și gustul. Văzul, avertizează Diadoh al Foticeii, a slăbit memoria inimii, începând cu Eva, încântată de *vederea* merelor din pomul cunoașterii, pe care, apoi, le-a *atins*, descoperindu-și voluptatea goliciunii. Prin șarpe, și-a exersat *auzul*, ca apoi să-l convingă pe fragilul Adam să *guste* mărul. Firește, mărul trebuie să fi avut și un *parfum* pe măsură, ceea ce l-a răpus pe Adam. Așadar, *păcatul* începe cu coruperea celor cinci simțuri date omului.

Note:

1. José Jerônimo Moscardo de Sousa (n. 6 noiembrie 1940, Fortaleza) este un eminent om politic și diplomat brazilian.
2. Tom Gallagher, *Furtul unei națiuni*, trad. din engleză de Delia Razdolescu, Mihai Elin, Horia Barna, Editura Humanitas, București, 2004.
3. Eminescu era în posesia traducerii din greacă (1819) a monahului Nicodim de la Sfântul Munte: *Cărticică sfătuitoare pentru păzirea celor cinci simțuri și a nălucirii și a minții și a inimii*. Versificarea arată, ca de obicei, că „traducerile” poetului dobândeau amprenta stilistică eminesciană.

Popasuri vasluiene în timpul revizoratului lui Eminescu

Putem spune că știm despre Eminescu totul: viața lui în cele mai mici amănunte, cărțile pe care le-a citit, potrivirile gândului său în paginile manuscriselor, ziarelor, actelor ce ni le-a lăsat, frumos redactate de mâna sa, căci, să nu uităm, Eminescu a fost funcționar model (practicant la Tribunalul din Botoșani), suflor și copist (Teatrul Național din București), secretar în timpul consulatului lui Theodor Rosetti la Berlin, obișnuindu-se și cunoscând colbul dosarelor. (Nu pot trece mai departe fără să subliniez legătura de sânge dintre Theodor și Elena Cuza, născută Rosetti, fără să remarc în ce mod, neștiut de noi, vâltorile vieții aduc împreună oameni ce schimbă mersul istoric sau literar al unei națiuni, cum pașii acestor oameni au lăsat urme la propriu și la figurat pe ulițele urbei noastre.) **Să ne amintim de Eminescu bibliotecar.** El a știut îngriji tezaurul documentar, organizându-l pe baze moderne, sporindu-l numeric și valoric prin achiziția de tipărituri rare, atât din funcția de director, cât și din poziția de ajutor de bibliotecar la Biblioteca Centrală din Iași. Să ni-l imaginăm profesor de geografie, statistică, dar mai ales de logică și germană, predând riguros după a sa metodă și programă, ascultând și notându-și zilnic cu severitate elevii Institutului Academic din Iași. „Suprasolicitați”, aceștia au ales calea grevei, absentând în grup doar la orele sale, baricadându-se în sala de gimnastică, refuzând negocierile inițiate de directorul I. M. Melik, fapt ce a dus la demisia forțată, fără a se aprecia că în decurs de câteva luni ciracii deveniseră germaniști desăvârșiți.

Să ne amintim că după un asemenea eșec în ale pedagogiei la catedră, pentru a se întreține primește postul de revizor pentru județele Iași și

Vaslui, începând cu data de 1 iulie 1875, beneficiind în acest sens de sprijinul lui Maiorescu. Își va lua rolul în serios, se va așeza la lucru cu strășnicie, cu clarviziune pedagogică și socială, cu mult spirit administrativ, încât se poate spune că perioada aceasta de revizorat asigurată de Eminescu, „*reprezintă în istoria învățământului românesc rural de dinainte de Haret, cel mai ridicat nivel al conștiinței culturale naționale*”, după cum nota G. Călinescu în „Viața și opera lui Mihai Eminescu”. Încă din primul ceas al instalării sale în postul de controlor al școalelor, mai exact în perioada 20 iulie-30 august, organizează consfătuirile cadrelor didactice la care au participat doar 24 de inși din 54, ceea ce noul revizor va consemna cu asprime într-un raport oficial. Încă din august va porni pe drumuri de țară, în trăsură sau căruță, vizitând școalele din județul nostru spre a putea oferi detalii concrete despre starea de fapt a învățământului românesc ce se dorea reorganizat în acei ani. Inspectează 19 comune și 55 de cotune, iar ceea ce a găsit în teritoriu nu i-a adus bucurii sau satisfacții, impresia generală a fost una rea, chiar dezastruoasă. „*Cotuna Muntenii de Jos a fost bântuită de vărsatul negru și de anghină difterică, încât au rămas doar trei copii, care după lege ar putea fi obligați să frecventeze școala*”. La Mânjești găsește un singur știutor de carte, la Dumești învățătorul era suferind de epilepsie și asuprit de primar, la Zăpodeni găsește o școală neîncăpătoare, iar cea nouă șade neterminată deoarece „*Comitetul permanent al județului Vaslui a șters din bugetul comunei cei 300 de lei meniți pentru săvârșirea localului de școală*”.

La Perieni „*moș părintele era dus la Bălteni pentru o înmormântare*” lăsând elevii în grija

unui școlar mai rășărit. Ajunge și la Redit, Brodoc, Bălteni, Rafaila, Delești, dând instrucțiuni sau muștrări, recomandând sau permutând pe învățători.

În primele patru luni de revizorat, colindând exclusiv județul nostru, din iulie până în octombrie 1875, Eminescu scrie cam 300 de rapoarte, face inspecții fără încetare, conduce conferințele învățătorilor, întocmește referate temeinice asupra acestor conferințe. Rapoartele sale sunt însoțite de zeci de anexe statistice, toate scrise într-o formă impecabilă, adevărate mărgăritare de gândire și îndrumare. A exercitat munca de revizor școlar cu multă pasiune, meticulozitate, dăruire, răbdare, îndeplinind nu numai munca de control ci și activități specifice de secretariat, mărturisind că „nu știe din ce articol al legii instrucțiunii s-ar putea deduce regula că revizorul care împreună toate activitățile unei cancelarii într-o singură persoană, fiind curier, copist, registrator, administrator, examinator, trebuie să fie veșnic în călătorie”. Dacă mai adăugăm și activitatea sa de scriitor din această epocă și de asemenea, participarea în septembrie la serbările inaugurării Universității bucovinene, când poetul a fost la Cernăuți, poate și la Suceava, Botoșani și Ipotești dragi, înțelegem la ce volum de muncă titanică și istovitoare s-a supus tânărul de numai 25 de ani. Și cu toate aceste deplasări și osteneli, el face o mulțime de inspecții școlare, scrie într-o formă admirabilă, neîntrecută de nimeni până astăzi, mai bine de 70 de rapoarte pe lună. Ce valoare patrimonială ascunde încă provincialul nostru Vaslui pe dealurile lui răsfirate pe dealuri și coline! Câte originale rapoarte scrise de mâna lui Eminescu mai zac necunoscute prin registrele cătunelor de odinioară!

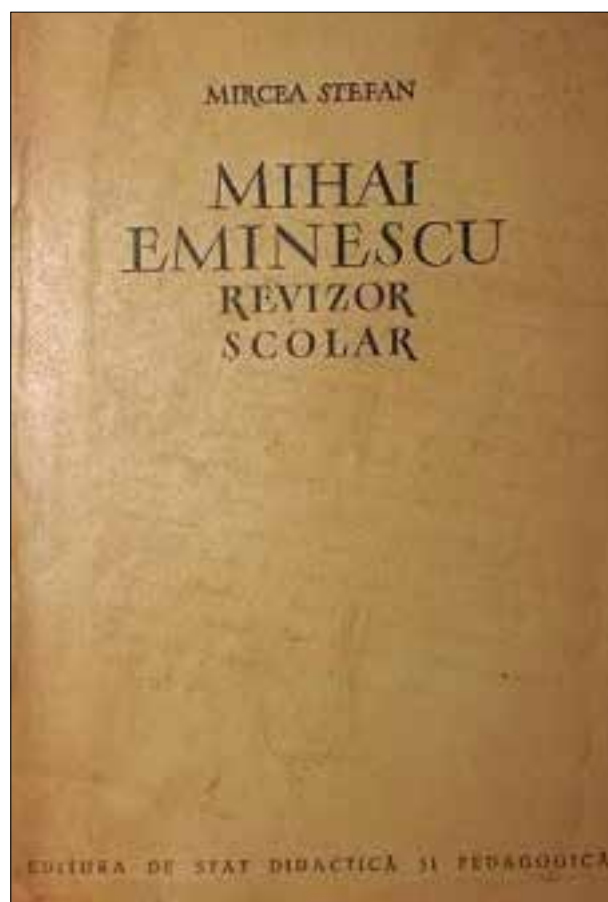
Poetul și-a pus probleme, s-a frământat, a fost realmente devorat de întrebări și a dorit să găsească soluții pentru îmbunătățirea bazei materiale didactice dar și a veniturilor destinate școlilor și dascălilor. Într-o adresă din 1875 către prefectul de Vaslui, revizorul școlar Eminescu intervine fără ocolișuri: „Rog să binevoiți a pune în vedere onor Comitetului permanent să controleze prevederile bugetare ale comunelor pe anul 1876 și să li se impună o donațiune suficientă pentru școală și învățător, căci până acum constat cu durere că pe alocurea, toată suma prevăzută în bugetele comunale pentru întreținerea școlii și a învățătorului întreținea a treia parte din leaful primarului.”

Revenea cu un raport în 16 noiembrie 1875: „Domnule prefect, învățătorii rurali mai buni, ar trebui să simtă întotdeauna că ochiul administrației județene e îndreptat asupra lor și

a științelor lor, de aceea, trebuie ca prevederile bugetare comunale să le creeze mijloace materiale suficiente, pentru ca ei să se poată îngriji în deplină liniște de îndatoririle lor”.

Din raportul din 15 decembrie al aceluiași 1875, către același prefect, răzbate tonul imperativ, ultimativ: „Vă fac atent, domnule prefect, că, salariile de la stat se plătesc o dată la trilunie și că prin urmare, dacă comuna nu avansează nimic învățătorului, acesta e neapărat redus a muri de foame.”

Inspecțiile vizând școlile satești i-au oferit lui Eminescu șansa să cunoască adevărata stare socială a țăranilor (sărăcie, umilință, mizerie), să vadă abuzurile arendașilor și a funcționarilor administrativi. A avut posibilitatea prin natura serviciului său să strângă material sociologic ce ar fi putut constitui punct de plecare în conceperea și realizarea unei opere sociologice de amploare (fapt subliniat de G. Călinescu). Dar în condițiile anilor 1875-1876 a rămas doar material găzduit în pagini de jurnal și simplă informare în cadrul vreunei conferințe didactice. A crezut multă vreme că aceste constatări, transformate în propagandă satirică în teatru, ar reuși să îndrepte multe tare ale societății, mărturie fiind ideile răzlețe ale unei comedii, „Gogu-tatii”, însemnate în fugă pe margini de imprimate ale prefecturii județului Vaslui. Iată cum, în febra creației, pe orice capăt de

hârtie era notată o impresie, un gând, o trăsură de caracter potrivită vreunui personaj inspirat de realitatea rurală vasluiană.

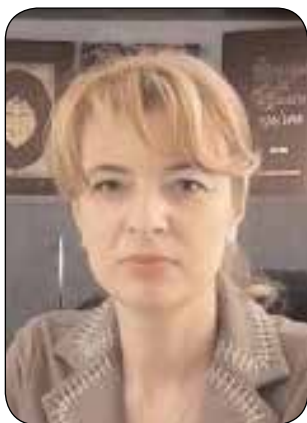
În primăvara lui 1876 Eminescu începe o nouă serie de inspecții în zona Vasluiului. Vrând-nevrând, gândul nostru caută locuri și clădiri pe care Eminescu le-ar fi putut vedea atunci. La vremea aceea existau în peisajul urbanistic casa Mavrocordat și casa Ghica, iar undeva, prin preajmă, școala de fete abia înființată. Se ridica semeață biserica Sfântul Ioan Botezătorul și erau vizibile probabil ruinele curților domnești ctitorite de Ștefan cel Mare. La 1875 se tipărea aici „Expunerea situației din județul Vaslui”, și poate că revizorul nostru să fi publicat ceva în acel jurnal local. La 26 aprilie inspecta așadar școlile urbane vasluiene și semnală că la școala de fete directoarea ocupase cu propria locuință șase din cele opt camere. Raportul întocmit la data de 1 mai 1876 evidențiază o serie de neajunsuri în activitatea de profesor a d-nei Sion, reflectate în „*frecvența neregulată a elevilor, predarea mecanică a gramaticii, necunoașterea regulilor limbii române, pronunție incorectă*”. La altă școală, mai precis Școala privată israelito-română, după cum ne informează „Cronica Vasluiului”, severul revizor semnalează laudativ predarea limbii române și a limbii germane. La școala de băieți, condusă de profesor Hrisoscoleu, constată „*un mers regulat de dezvoltare*” și apreciază metoda de predare a directorului, iar pentru „*celelalte clase conduse,*

nu poate atât de metodic, dar totuși cu destulă aptitudine și siguranță”, se prevăd rezultate satisfăcătoare. Se simte dator să ia apărarea unui institutor de la școala de băieți, care, suferind de o boală de nervi, era gata de a fi concediat. Constatând că boala îi reduce vădit capacitatea de a preda, Eminescu se adresează ministrului de resort, prezentând cazul și înaintând rugămintea ca „*punerea în neactivitate să se întâmple în condițiile cele mai bune*” pentru N. Corvin, mai ales că acesta era un cadru didactic apreciat de director și elevi.

Activitatea de revizor școlar se încheie la data de 3 iunie 1876, dar nu înainte de a fi acuzat că nu-și îndeplinește atribuțiile, fiind nevoit să explice reprezentanților ministerului că încălcătura și diversitatea activităților era peste puterile omenești ale oricărui inspector școlar de la aceea vreme. Pierduse sprijinul lui Maiorescu căci scena politică se învârtea. Dar oriunde l-au purtat pașii și ce alte posturi va fi ocupat, Mihai Eminescu a dorit să instaureze o ordine morală și intelectuală superioară, pentru că niciodată n-a dorit nimic pentru sine, ci, cu sinceritate și obidă, a spus adevărurile cele mai grave despre stări de lucruri și instituții. A fost mai mult decât conștiințios, meticulos și metodic, în biblioteci pe care voia să le înzestreze cum se cuvine, în școli pe care ar fi dorit să funcționeze spre binele și luminarea neamului.

CĂRȚI PRIMITE

1. Viorel SAVIN, *Cinesunta - fata cu trecutul amputat*, roman, Editura Junimea, 2017, Iași, Cuvânt însoțitor („Criminalii zâmbesc frumos”) de Ioan Holban, 313 pagini.
2. Vasile FILIP, *Cartea rondelurilor*, vol. 5, Editura PIM, 2016, Iași, 170 pagini.
3. CLUBUL UMORIȘTILOR CONSTĂNȚENI, *Containerul cu umor: epigrame, fabule, poezii vesele, proză scurtă, caricaturi*, Editura Dobrogea, 2016, Constanța, 230 pagini.
4. Vasile BARDAN, *Intergeneza*, poezii, Editura Bibliotheca, 2016, Târgoviște, 98 pagini.
5. Teodor OANCĂ, *Microsisteme antroponimice românești*, Editura Grafix, 2016, Craiova, 172 pagini.
6. Vasile ILUCĂ, *Tovarășe profesor*, roman, Editura PIM, 2016, Iași, prefață („Oameni și timpuri”) de Vasile Filip, 221 pagini.
7. Mircea COLOȘENCO, *Realism, pornografie și moralitate în artă*, antologie, Editura Timpul, 2008, Iași, 509 pagini.
8. I. L. CARAGIALE, *Plagiatorul plagiat. 110 ani de la proces*, antologie și prefață de Mircea Coloșenco, Editura Karta-Graphic, 2012, Ploiești, 192 pagini.
9. Magda GRIGORE, *Biblioteci subiective. I. Scriitori argeșeni*, Editura Alean, 2016, Pitești, 222 pagini.
10. Florentina Loredana DALIAN, *Miss Univers*, proză scurtă umoristică, Editura Dobrogea, 2017, Constanța, 120 pagini, prefață („Da, ingineriei umorului!”) de George Corbu.
11. Ionel IACOB-BENCEI și Nelu VASILE, *Ionii epigramei românești*, culegere antologică, Editura Napoca Star, 2017, Cluj-Napoca, 134 pagini, prefață de Ion Marin Almăjan.
12. Ion POPESCU-SIRETEANU, *Lecturi și opinii*, Editura Printis, 2017, Iași, 230 pagini.

Directoarea Bibliotecii Județene
„Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

Triodul Penticostar (1558), singura tipăritură de la Târgoviște a Diaconului Coresi

Diaconul Coresi a intrat în istoria poporului român ca unul din cei mai de seamă meșteri tipografi pe care i-a avut cultura noastră, contribuind la introducerea limbii românești în biserică și la crearea unei limbi literare unitare.

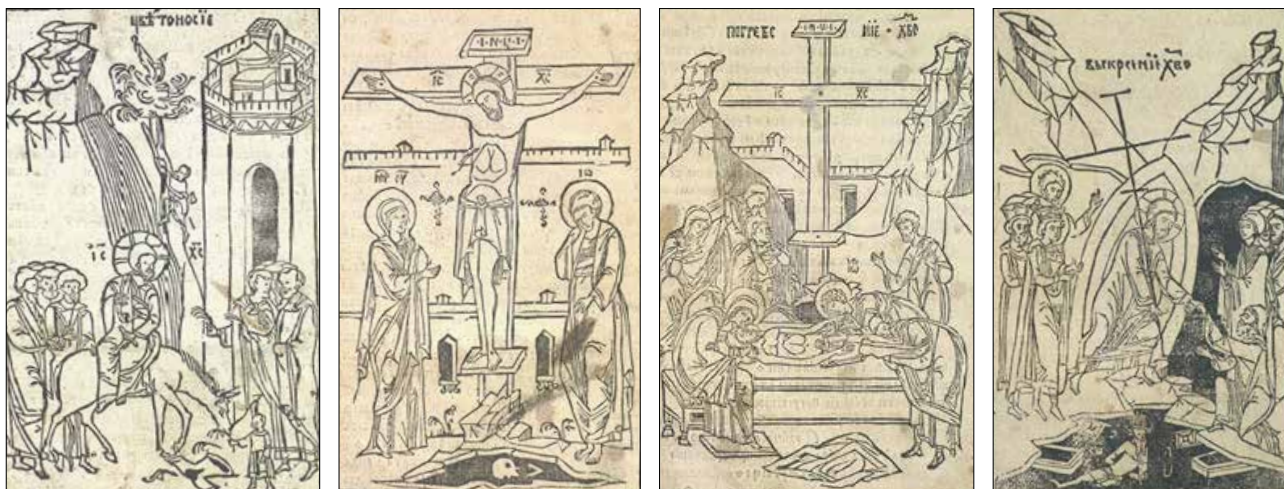
Cu activitatea tipografică a lui Coresi la Târgoviște, se intră într-o etapă nouă de dezvoltare culturală. Deși nu este amintit în epilogurile cărților imprimate de Liubavici în vechea cetate de scaun a Țării Românești, Mircea Tomescu afirmă că acesta și-a făcut ucenicia în tipografia liubaviciană,¹ lipsa numelui său datorându-se, probabil, originii sale modeste. Cert este că era originar „ot Târgoviște”², după cum se menționează în epilogul *Evangeliei românești* (Brașov, 1561-1562). În ceea ce privește apelativul de „diacon”, atașat numelui lui Coresi, trebuie făcută precizarea că termenul, în limbaj didactic al epocii, avea sensul obișnuit de „diac” (scriitor) și mai puțin sensul bisericesc care specifică o ierarhie clericală. Însuși tipograful spunea că oamenii îl cunoșteau sub numele de Coresi diaconul: „Mă numesc între oameni Coresi diaconul”³ (Sas Sebeș, *Sbornic*, 1580).

Referitor la locul unde a tipărit singura sa lucrare de la Târgoviște, *Triodul Penticostar* (1558), se presupune a fi Mănăstirea Dealu, cu uneltele rămase de la tiparnița lui Liubavici⁴. Execuția lucrării începe la 8 iulie 1557 și se termină 30 iunie 1558: „S-a început această sfântă carte în zilele lui Ion Pătrașcu Voevod... și s-a săvârșit această carte cu poruncapreluminatului Domn, Io Mircea, mare Voevod. ...Eu robul întru Christos, Diaconul Coresi, m-am nevoit întru aceasta și am scris această carte și cu 10 ucenici ai mei în anul 7066. S-a început această carte în luna iulie 8 zile

și s-a săvârșit de asemeni în luna iulie, a 30-a zi, în cetatea de scaun, Târgoviște.”⁵ Din prefață reiese că meșterul tipograf a fost ajutat de zece ucenici, un număr foarte mare pentru perioada la care ne referim.

Din punct de vedere tipografico-ornamental, cartea tipărită de Coresi la Târgoviște are următoarele caracteristici: textul imprimat în negru (textul propriu-zis, frontispiciile tipiconale, unele inițiale și gravuri) și roșu (indicațiile tipiconale și unele inițiale), formatul în folio, cu [362] file a câte 46 de caiete, primele trei nenumerotate, restul prezentând pe prima și pe ultima filă signatura chirilică.⁶ De asemenea, cuprinde un bogat material decorativ realizat cu ajutorul clișeelelor săpate în lemn: gravuri, inițiale ornate, frontispicii și vignete.

În această tipăritură apar pentru prima dată **gravurile în ciclu**⁷, săpate în lemn, reprezentate pe o pagină întreagă, subiectele fiind preluate din viața și patimile Mântuitorului (11 la număr): *Intrarea în Ierusalim* (f. [8v], c. 2); *Răstignirea* (f. [7v], c. 9); *Punerea în mormânt* (f. [7], c. 11); *Învierea lui Iisus* (f. [8], c. 17); *Arătarea lui Iisus înaintea Mariei* (f. [8], c. 20); *Vindecarea paralticului* (f. [7v], c. 24); *Iisus Hristos în templu, între învățătorii legii* (f. [7], c. 26); *Iisus Hristos și Samariteanca* (f. [4], c.29); *Vindecarea orbului* (f. [5], c. 22); *Înălțarea lui Iisus* (f. [7], c. 24); *Pogorârea Sfântului Duh* (f. [4v], c. 40).⁸ Putem afirma că, după gravura prezentă în *Octoihul* tipărit de Macarie în 1510, suntem în fața unei noi manifestări a artei xilogravurii românești. În ceea ce privește paternitatea acestora, există opinii diverse: Gh. Buluță și Dan Simonescu⁹ consideră că gravorul este însuși Coresi¹⁰, care, ca și alți

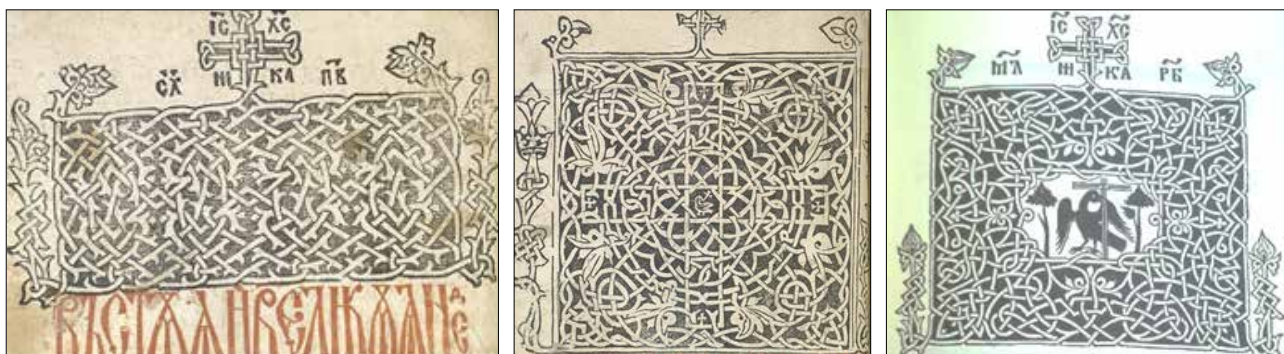

Intrarea în Ierusalim, Răstignirea, Punerea în mormânt, Învierea lui Iisus. Sursa: Biblioteca Metropolitană București

tipografi ai timpului, era bine inițiat în secretele artei grafice. În sens contrar, Nicolae Iorga este de părere că gravorul era un străin, pentru că Virgil Oltean să afirme că modelul după care s-a inspirat Coresi este *Triodul* tipărit de Schweipolt Fiol la Cracovia, în 1491¹¹. Analizându-se tipăritura lui Fiol, se observă clar unele asemănări dar nu suntem de acord că gravura ar fi fost realizată de un străin. De remarcat că gravorul a respectat canoanele bisericești dar, în cazul unora dintre xilogravuri, a inclus și elemente ale vieții domestice, cum ar fi gardul împletit de nuielă din *Arătarea lui Iisus înaintea Mariei Magdalena*. Scenele biblice sunt dezvoltate în prim plan, pentru că în fundal să fie redat un peisaj, de cele mai multe ori arid sau un grup de clădiri.

În ceea ce privește frontispiciile, acestea sunt reproduse după *Tetraevangelul* macarian (1512). Frontispiciul dreptunghiular este format din vrejuri împletite, redând cercuri care se întretaie, având reprezentați la colțurile exterioare de jos lujeri înalți care au la extremități flori, iar la colțurile din partea superioară lujeri scurți, având la extremități aceleași flori înclinate spre o cruce dispusă central, formată tot din împletituri de

nuielă, încadrată de inscripția prescurtată „Iisus Hristos Biruie”: IC XC NI KA. Frontispiciul pătrat are în mijloc reprezentată stema Țării Românești încadrată într-un medalion de mici dimensiuni care la rândul lui este încadrat într-un cerc de nuielă împletite, înscris la rândul său într-un pătrat. Pasărea heraldică este dispusă cu capul din profil, având pe cap coroană și în cioc o cruce. Se distinge central o cruce greacă la capetele brațelor cu fleuroni. Din colțurile exterioare de jos pornesc lujeri înalți, formați din nuielă împletite, având la extremități coroane și câte un boboc de floare. Colțurile exterioare de sus au aceiași boboci de flori dar cu tija scurtă, îndreptați spre o cruce dispusă central. Un alt frontispiciu are reprezentată în mijloc stema Țării Românești, pasărea heraldică cu crucea în cioc, încadrată într-un pătrat alcătuit tot din nuielă împletite. Pasărea este redată fără coroană, cu capul orientat spre stânga, prezentând zborul semideschis, având aspect mixt, între acvilă și corb, ținând crucea în cioc, mergând până în terasă. De asemenea, observăm prezența a doi arbori cu trunchi subțire și coroană de frunziș triunghiular (cel de la stânga având și un buchet mai mic de frunze pe o ramură,

Frontispicii. Sursa: Biblioteca Metropolitană București

pornind din porțiunea inferioară a tulpinii), ce flanchează pasărea.¹² Vrejurile care pornesc din colțurile de jos ale frontispiciului sunt mai scurte decât cele din frontispiciul prezentat anterior, iar cele din colțurile superioare sunt, de asemenea, scurte și cu bobocul de floare îndreptat spre crucea dispusă central, apărând prescurtarea inscripției *Mesto lubnoe Rai bâst (Locul bucuriei este raiul): MA P5*.¹³

În ceea ce privește tipul inițialelor ornate, subliniem faptul că acestea sunt încadrate în chenar, inițiale de tip macarian, realizate din împletituri de nuiete, sau inițiale cu noduri și volute.¹⁴

Din această lucrare sunt cunoscute până în prezent patru exemplare (unul original și 3 copii) existente la Biblioteca Academiei,¹⁵ unul la Arhivele Statului din Brașov, două la Biblioteca Publică din Sankt-Petersburg¹⁶ și un exemplar la Mitropolia din Târnovo.¹⁷ Singurul exemplar care păstrează epilogul este cel descoperit de A. Filimon în 1927 și donat Bibliotecii Academiei Române. Trebuie subliniat faptul că lucrarea diaconului Coresi a fost tipărită nu numai pentru credincioșii ortodocși români, ci și pentru ortodocșii din alte țări, lucru dovedit prin faptul că aceasta se regăsește și la sud de Dunăre.¹⁸

Un merit însemnat al lui Coresi este acela că a intrat în istoria poporului român ca unul dintre cei mai de seamă tipografi pe care i-a avut cultura noastră, fiind și cel care a contribuit la crearea unei limbi literare unitare. Difuzarea cărților sale au condus la creșterea fluidității și a expresivității în limba română.

Note:

1. M. Tomescu. *Istoria culturii românești de la începuturi până în 1918*. București: Editura Științifică, 1968, p. 47.
2. I. Bianu; N. Hodoș. *Bibliografia românească veche: 1508-1830*, Tom I, București: Atelierele Grafice Socec, 1903, p. 45.

3. *Ibidem*, p. 84.
4. *Istoria literaturii române*. București: Editura Academiei R. P. Române, 1964, p. 306.
5. I. Bianu; N. Hodoș. *Bibliografia românească veche: 1508-1830*, Tom IV, București: Atelierele Grafice Socec, 1944, p. 168-169.
6. I. Bianu; N. Hodoș. *Bibliografia românească veche: 1508-1830*, Tom I, București: Atelierele Grafice Socec, 1903, p. 31.
7. Dan Simonescu; Victor Petrescu. *Tîrgoviste-vechi centru tipografic românesc: studiu monografic cu repertoriul cartilor vechi tiparite la Tîrgoviste și catalogul colecției Muzeului „Carte românească veche”*. Tîrgoviște: Muzeul Județean Dîmbovita, 1972, p. 24.
8. Biblioteca Academiei Române. Catalogul on line. Accesibil pe web: http://aleph500.biblacad.ro:8991/F/4UUC1IUUV61R3XMSFJV27R7SCUCYTJ98CABARUBHLGB74LJJ2-61012?func=item-global&doc_library=RAL01&doc_number=000007862&year=&volum_e=&sub_library=ORB. Accesat: 10.01.2017
9. Inspirat din cărțile apocrife.
10. Gheorghe Buluță; Dan Simonescu. *Pagini din istoria cărții românești*. București: Editura Ion Creangă, 1981, p. 38.
11. Vasile Oltean. *Istoria tiparului brașovean*. Vol. II. Iași: Tipografia Moldova, 2005, p. 41.
12. D. Cernovodeanu. *Reprezentări heraldice din vechi tipărituri și manuscrise românești (sec. al XVI-lea)*. În: „Tîrgoviște: cetate a culturii românești.” București, 1974, p. 138.
13. Al. Odobescu. *Opere*, vol. II. București, 1967, p. 553, nota 47.
14. I. Gheție; Al. Mareș. *Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română*. București: Editura Minerva, 1994, p. 270.
15. Biblioteca Academiei Române. Catalogul on line. Accesibil pe web: http://aleph500.biblacad.ro:8991/F/4UUC1IUUV61R3XMSFJV27R7SCUCYTJ98CABARUBHLGB74LJJ2-61012?func=item-global&doc_library=RAL01&doc_number=000007862&year=&volum_e=&sub_library=ORB. Accesat: 10.01.2017.
16. Layos Demeny; Lidia Demeny. *Carte, tipar și societate*. București: Editura Eminescu, 1985, p. 181-184.
17. I. Roman. *Completări la Bibliografia românească veche*. În: „Limba română”, XVI, 1965, nr. 6, p. 708.
18. Un exemplar din *Triodul-Penticostar* tipărit în 1558 se afla în anul 1696 în Bulgaria, aparținând preotului Neagomir. La mănăstirea Kelifarevo din Bulgaria, au fost descoperite alte trei cărți coresiene, printre care și *Triodul-Penticostar* din 1558.

Inițiale ornate. Sursa: Biblioteca Metropolitană București

Argument

Frământările, unele mai vijelioase, altele mai stăpânite, din breasla scriitoricească (nu numai de la noi, ci și de... aiurea!) n-au conținut niciodată. Excepție face perioada 1944-1990, viața U.S.R. fiind caracterizată de un „calm dictat”, asigurat de un șir de președinți care începe cu Victor Eftimiu și se încheie cu D. R. Popescu. Tumultuozitatea, la propriu, renaște în aprilie, 1990, când o adunare Generală consfințește în funcție pe scriitorul – simbol al opoziției față de dictatura comunistă – Mircea Dinescu. Adaug și „amănuntul” înființării, în 1994, a ostentativ-autointitulatei A.S.PRO (Asociația Scriitorilor Profesioniști), ca și cum cei din U.S.R. ar fi... amatori (sic!), fără să uit că unii dintre (noii) asproiști au rămas și (vechi) useriști (pentru orice eventualitate).

Ultimele luni, dar ce spun eu, anii ultimi au dezvăluit, în spațiul generos al literaturii române, realitatea unor adevărate lupte fratricide, nimeni neștiind prea exact cauzele, iar efectele, care n-au întârziat, nelăsând loc pentru optimism. Pozițiile taberelor par sau chiar sunt ireconciliabile, dar beligeranții trebuie să știe că responsabilitatea, și a unora, și a altora, este comună.

Iată de ce revista „Baaadul literar” a încercat să afle opiniile unor persoane onorabile, unii membri ai unei asociații, alții nu, nu pentru a întreține bătălia (absurdă în esența ei) dintre tabere, ci pentru a prefigura, onest și nepartizan, o cale spre concordie și rațiune.

Au răspuns întrebării noastre câțiva scriitori, toți mărturisindu-și, cu precădere, încrederea în relevanța umană și eternă a literaturii, probând astfel pasiune pentru valori, idei și socotințe compatibile cu OMUL.

Redactorul șef

O întrebare imperativă

Petre ISACHI (Bacău)

Este o întrebare imperativă care divide și naște fatal noi interogații. Orice statut al unei Uniuni de creație configurează un pat procustian de valori estetice, etice, de reguli, principii etc. ce trebuiesc respectate de toți cei ce au aderat și au fost *selectați* după canoanele create și însușite chiar de ei! Ambele tipuri de „Uniuni” amintite în întrebare trimit la așa-zisul „self-guvernment”, unde grupurile de scriitori/ artiști etc. constituite după propria voință, sunt lăsate libere să se (auto) guverneze după bunul lor plac, după propriile criterii valorice/ estetice, etice, fără ingerințe din exterior. Practic nu există joc fără reguli. Există

ca în orice istorie în devenire/ în stare născândă foarte mult imprevizibil. Întrebarea - aparent insolubilă - îmi amintește de axioma silogismului cuprinsă în maxima latină: „Dictum de omni, dictum de nullo” (se enunță/ întreabă - în cazul de față - despre totul sau despre nimic)...

Întrebarea întrebării este dacă Uniunea „rigid-statutară” se întâlnește și unde se..., cu utopica „Uniune a selecției valorice libere...”? Desigur, îți vine să întrebi: Libere de ce/ de cine...? Până unde merg rădăcinile libertății? Dar să abandonăm toate etapele interogative ce se ivesc aparent întâmplător. Cele două alternative de „Uniuni” se

întâlnesc cu consecvență în procesul dinamic de (pre)selecție. Imprevizibilitatea selecției valorice va dicta permanent „producției literare” (nu-mi place termenul!) care presupune simultan *depășirea prezentului* și, fatal, *căderea în epigonism*. Pastșa, plagiatul, epigonismul nu vor putea fi evitate, dacă nu se va impune în fiecare din aceste Uniuni de creație promovarea/ selectarea liberă a scriitorilor talentați, supradotați, de ce nu, geniali. Cel puțin după criteriile intrării în Academia Franței... Ce ne facem însă dacă Puterea *face* scriitorii, cum fabrică banii? Adică îi face să aibă valoarea pe care ea o dorește, iar Lumea e silită să-i primească și să-i folosească după cursul pe care-l au și nu după adevărata lor valoare? Ce pot să facă biete Uniunii?

Perpetuarea parcă fără precedent a mediocrității, în cultură, literatură, arte, științe etc. pleacă de la neînțelegerea unui adevăr dublu - adevărurile raționale și cele revelate coexistă, iar *prezentul* este - paradoxal - depășit de predecesori precum, Homer, Goethe, Blaga, Eminescu, Borges, Dostoievski, Shakespeare, Cioran, Mircea Eliade etc. Noi, cei ce nu ne regăsim „Uniunea” conformă cu preferințele noastre valorice, avem obligația în următoarele câteva sute de ani, să-i ajungem pe predecesori și apoi, eventual, să-i depășim... Să încercăm, de pildă, precum Mihail Bulgakov în **Maestru și Margareta**, să asimilăm și să depășim **Faust-ul** la care celebrul scriitor german a gândit și a lucrat, plecând de la cei de dinaintea sa, aproape toată viața. Dar să ne întoarcem la sistemul de valori, demolat de unii, cu înconștiența lui Nero, fără să pună altceva în loc. Deconstrucția nu exclude construcția. Dimpotrivă o presupune! Iar coexistența simultană a valorilor nu face decât să confirme arhitectura barocă a unei Lumi aflată în permanentă metamorfoză. Tocmai această metamorfoză, aparent kafkiană, generează „mutația valorilor estetice” (Lovinescu). Mutații care schimbă/ sublimează scara valorilor estetice. Un exemplu cunoscut de toată lumea: apariția romanului **Ion**, care a modificat ierarhiile aceste specii, de după anul 1920. Revelator pentru devenire elegiei filosofice, ar putea fi vol. **11 elegii** de Nichita Stănescu și exemplele ar pute continua... Observați distanța și mutația estetică, ivită aparent din senin, dintre **Tristele** lui Ovidius și elegiile lui Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Bacovia etc. sau dintre **Sonetele** lui Dante, Petrarca, Shakespeare și cele ale lui Vasile Voiculescu etc. Mutațiile valorilor estetice confirmă continuitatea fenomenului literar și selecția valorică aparent liberă.

Să nu uităm că fiecare moment istoric/ epocă admite un anumit sistem de valori. Cele care-i

servesc interesele. Interesul poartă fesul - cum spune un proverb oriental - și aici. Cu precădere aici și acum! Se știe, schimbările istorice/ sociale modifică atât criteriile de valorizare, cât și pe cele de continuitate și de ierarhizare a valorilor, încât ceea ce este valoare pentru un grup, poate fi nonvaloare pentru un altul. Este greu de înțeles, nu de explicat, de ce am părăsit sistemul de valori al Renașterii, în care dominante erau valorile estetice și nu implicațiile politice, religioase, sociologice, filosofice etc. ale acestora. De ce abandonăm un sistem de valori în favoarea altuia? Să acționeze aici doar stereotipul noutății sau faptul că geniile în măsura în care deschid un drum, în aceeași măsură îl închid? Spre norocul Literaturii, unicitatea îi face inimitabili și le asigură longevitatea. Sau în misterul acestui datum: „Toate-s vechi și nouă toate” (Eminescu), pe care depinde cum îl simțim? „Ca-n vis”, ar spune același poet romantic, ce continuă sisific să depășească - estetic vorbind - prezentul, spre nemulțumirea și neputința detractorilor.

Precizăm, deși știe, dar uită toată lumea, că așa-zisa „Uniune rigid-statutară a Scriitorilor” nu exclude valoarea și nici competiția. Important este cum consideră/ înțelege această „Uniune”, *valoarea*: a) **existând exclusiv în sine, sub forma unor arhetipuri perfecte** (ideea lui Hartmann); b) **ca entitate ce aparține unei lumi aparte, supraistorice** (Hickert, Windelband); c) **determinată exclusiv de trăirea subiectivă, immanentă în valorizarea efectuată de subiect**; d) **în criteriile axiologice determinate social-istoric, prin urmare aleatorii, pentru că istoria curge imprevizibil**. Visata „Uniune a selecției valorice libere a producției literare” ar urma, dacă avem în vedere aceleași criterii, exclusiv o valorizare efectuată de un subiect liber (= „cine nu are semne particulare”, spunea cu ironie G. Călinescu în **Gâlceava înțeleptului cu lumea**). Câți subiecți „fără semne”, capabili să spună „nu”, atâtea posibile valorizări/ ierarhizări, mutații. Dacă avem în vedere calitatea precară a subiectului valorizator de azi și de mâine, orizontul de așteptare al așa-zisei „selecții valorice libere” va avea efectul arderii celebrii Bibliotecii din Alexandria. Iar mi-am amintit ce face Puterea cu aceste Uniuni organizate asemenea Băncilor, gata să ofere cursul dorit de Istorie al scriitorului-ron!

Personal nu cred în capacitatea gloatei de a selecta valoarea, de impostură și de nonvaloare. Vezi Parlamentul European! Știu acest adevăr și din **Evangeliei**. Ne amintim, Iisus nu a fost *ales* de cei mulți, deși întruchipa o valoare absolută, avea vocația de a vedea lucrurile invizibile (viziune) și a fost născut cu mult reiterata capacitate

supraomenească de a se sacrifica, pentru binele celorlalți! Selecția valorică liberă desființează inconștient, în absența criteriilor verificate în timp, tocmai instituțiile de cultură care au asigurat de-a lungul mileniilor, funcția cognitivă, educativă, estetică, religioasă a literaturii, sincronizarea acesteia cu valorile universale, și le înlocuiește cu „forme fără fond”, cum ar spune, cu sarcasm, Titu Maiorescu. Astfel, Academia, Universitățile, colegiile, liceele, revistele de cultură, literatură și arte, teatrele, centrele de cultură, ansamblurile muzicale și de folclor etc. sunt amenințate cu disoluția.

Poate doar o „Uniune rigid-statutară a scriitorilor” unde să domnească (nu să guverneze!) dictatura capodoperelor (regimul capodoperelor, ar fi spus criticul M. Dragomirescu) ar putea fi calul troian eficient împotriva epigonismului deșănțat și a imposturii din „producțiile literare” (au dreptate cei ce le-au numit așa, nu pot fi opere literare!) care au invadat rețelele de socializare. De fapt, rețelele de înstrăinare în nonvaloare, în banalitate și în derizoriu. Aforismul lui Schopenhauer: „Ceea

ce are valoare reală pe lume nu e luat în seamă; și ceea ce-i luat în seamă, nu are valoare” nu face decât să confirme fatalitatea acestei (in)ecuații existențiale.

Desigur, altul ar fi fost răspunsul meu, dacă în întrebarea ce mi-a fost adresată (Mulțumesc!) conjuncția disjunctivă „sau”, ar fi fost înlocuită cu copulativă „și”. Dar nu fu să fie! Una este o „Uniune” unde împărățește „Sau... Sau” și alta în care guvernează „Și... Și”. Încât întrebarea onestă, necesară, imperativă are de partea ei eternitatea, răspunsul meu, succint, este efemer și încărcat de generalitate. Ros de îndoieli - în ceea ce am scris, dar mai ales în ceea ce nu am scris - închei ca-n basme, adevăratele romane ale umanității, azi uitate de școli și de universități, cu fraza: „și-am încălecat pe-o căpșună și v-am spus o mare minciună”... Marea și augusta minciună a literaturii! De fapt, am vrut să vă spun ceea ce știți că întrebarea nu minte niciodată, spre deosebire de răspuns!

5 februarie 2017

„Uniune rigid statutară a scriitorilor sau uniune a selecției valorice libere a producției literare?”

Mircea Radu IACOBAN (Iași)

Răspund la întrebare printr-o întrebare: de ce „rigid statutară” și nu doar „statutară”? Nimic „rigid” nu-și justifică prezența în ființa literaturii; așa spune că nici în domeniul mai prozaic al vieții literare, numai că acolo nu poate fi evitată instituirea unor rigori impuse, la urma urmei, de bunul simț și de buna credință a fiecăruia. Am condus vreme de 18 ani Asociația Scriitorilor din Iași, am fost singurul scriitor din provincie membru al Comitetului Fondului Literar și am trăit mai bine de 20 de ani sub teroarea unui etern și rigid „trebuie”: Uniunea Scriitorilor „trebuie” să facă

și să dreagă, Asociația „trebuie” să... scriitorul „trebuie” să... și tot așa mai departe. Mi-a fost de-ajuns! Sigur că orice instituție „trebuie” să-și propună un țel, un program, o țintă (era să scriu „target”!) și să se organizeze în temeiul unor prevederi statutare apte să-i asigure funcționarea transparent-corectă, în concordanță cu scopul pentru care a fost înființată. Dar care-i scopul? Cel din „epoca de aur” nu-i greu de deslușit: organizare profesională sub rigidă conducere politică. Vorba romanței: „azi toate s-au schimbat”, inclusiv temeiurile în virtutea cărora funcționează

o Uniune a Scriitorilor, devenită organizație de breaslă asemănătoare oricăreia dintre cele ce acționează în toate domeniile, de la apicultură la filatelie, pompe funebre, bridge, acvaristică, teatru, alpiști, coșari, poliști ș.a.m.d. Se pare că singura breaslă care a decis excluderi de membri a fost Uniunea Scriitorilor; de ce doar ea? Fără îndoială, bun, rău, statutul se cuvine respectat; cei ce l-au votat poartă vina pentru că îngăduie derapaje. De la litera Statutului încolo poate intra în discuție eventuala doză de subiectivism în aplicarea unei sancțiuni, oculte interese de grup, idiosincrazii explicabile între creatori, cine știe, tendințe dictatoriale, răfuiele personale ș.a.m.d. De bănuț, dar greu de probat. Având în vedere litera Statutului, decizia, cum ar zice Curtea Constituțională, nu încalcă prevederi legale, așa că rămâne bună-n grad. Dacă, pe vremuri, o astfel de excludere aducea după sine aspra marginalizare a sancționatului, acum nu-i mai ia nimeni condeiul

din mână și nici nu-l mai poate împiedica să publice - inclusiv să propună înființarea altei organizații de breaslă în siajul celei împământenite. Dacă, însă, excluderea din Uniune afectează și anumite drepturi ale scriitorului (adaosul la pensie de pildă), astfel trecându-se primejdios puntea de la rigorile morale către sancțiuni materiale, rămâne foarte serios de discutat pe marginea întregii chestiuni. Cât privește „selecția valorică liberă”, mă-ntreb dacă nu-i vorba despre o iluzie: mie mi se pare cel puțin utopie. Nu că n-ar exista o marjă de selecție valorică liberă, dar, cum de departe se vede, cine contează doar pe ea, cu ea de gât rămâne. Marea problemă a Uniunii Scriitorilor, din care derivă altele, consider că-i enormă și prea puțin motivată gonflarea listei membrilor. Care poate deveni subiect al unei viitoare anchete, la fel de plină de consecințe precum cea de față: nu se va schimba nimic.

Luncani, 5 februarie 2017

Mult stimat domnule Gruia Novac, neobosit om de cultură, constructor prin vocație și drag prieten al meu,

Întrucât întrebarea Domniei Voastre se bazează pe termeni formulați/definiți antagonici - primul, Uniunea rigid-statutară a scriitorilor, o uniune deja existentă, celălalt, Uniune a selecției valorice libere, reper existent în viața noastră doar ca deziderat -, este limpede că așteptați de la mine să aleg.

Din perspectiva bunului simț alegerea pare simplă.

Pare simplă, însă pentru un spirit cât de cât rezonabil, alegerea nu poate fi altfel decât... marcată profund de viciile ascunse ale fiecărui termen în parte.

Drastic rezumate, calitățile Uniunii rigid-statutare a scriitorilor, cum o denumiți Domnia Voastră, sunt: are caracteristicile unei asociații profesionale și este constituită după un set de reguli precise, asumate în mod deliberat de către scriitorii componenți, în scopul protejării breslei.

„Viciile ascunse” ale unei astfel de asociații (poreclită de unii și „sindicat”?!), sunt acelea că, în timp, ea capătă față de componenții obedienți apucături de partid: structurile organizatorice, constituite inițial democratic, în funcție de notorietatea și de capacitatea organizatorică a unuia sau a altuia, de-a lungul anilor se osifică, iar atribuțiile de mici sau de mari „conducători”, în mod fatal, în acest gen de asociație încep să fie confundate de funcționarii ei cu talentul, cu valoarea și chiar, în nu puține cazuri de orgolii exacerbate, cu „geniul” lor. Toate aceste „daruri”, îndeobște primite din naștere, dar șlefuite prin muncă neostenită, spre propria lor (a funcționărașilor!) amăgire, consideră că le sunt pe deplin confirmate, iată: de însăși exercitarea funcțiilor pe care le dețin. (Precizez că discut doar în principiu, eu fiind cel care am înființat filiala U.S.R. la Bacău - nu, nu vă faceți griji: nu

eu primesc „indemnizație de merit”! -, și care am demisionat din funcția de președinte din motive pe care, spre onoarea ei, după două ședințe consecutive de dezbateri, Adunarea generală mi le-a acceptat ca fiind demne de luat în seamă.)

Acum, revenind la întrebare: calitățile și marile avantaje axiologice și morale ale unei Uniuni a selecției valorice libere, (pe care eu, cu tot respectul ce vi se cuvine, o consider... doar un vis frumos al Domniei Voastre!), nici măcar nu trebuiesc puse în discuție, căci sunt evidente. Însă...!?

Însă și această Uniune..., ca oricare altă formă de organizare omenească, pentru ca să funcționeze are nevoie de un arbitru. Și cum Arbitru imparțial se pare că nu poate fi decât Domnul, iar EL are alte treburi, până la urmă se va ajunge la concluzia că... și acestei Uniuni îi trebuie un conducător; care, în munca lui utilă, altruistă și extrem de grea, va trebui să fie ajutat... de unii dintre oamenii săi de cea mai mare încredere; care, săritori și dezinteresați cum ne așteptăm să fie, nu-l vor lăsa la greu.

Și din nou vă invit să nu vă faceți griji, fiindcă..., de-a lungul anilor, și structurile acestei minunate Uniuni a selecției valorice libere se vor osifica. Iar atribuțiile de mici sau de mari „conducători” din interiorul ei, vor începe să fie în mod fatal confundate, mai cu seamă de către aceștia, dar și de subordonații lor, cu talentul evident, cu valoarea indiscutabilă și chiar, în anumite cazuri de paranoia bine disimulată, cu „geniul” lor copleșitor.

Aceasta fiind perspectiva, stimată domnule Gruia Novac, - vajnic și de neînfrânt în demersurile Domniei Voastre cultural-berladnice! -, la ce bun să mai aleg?

Poate...!? Poate dă Domnul și în Uniunea pe care o avem deja se vor gândi cei deja aleși că „prietenia” și „obligațiile cotidiene” nu sunt

chiar cântarele cele mai potrivite pentru talent și valoare!

Pare că mă victimizez, nu?

Poate, dar ce fel de selecție valorică liberă se confirmă în cazul meu, când sunt unul dintre puținii dramaturgi în viață - dacă nu chiar singurul! -, căruia i s-au jucat douăzeci și nouă de spectacole de teatru pe unele dintre cele mai importante scene din România? Iar mie nu mi s-au jucat numai câte cinci-șase spectacole, cu cheltuieli uriașe, după cum „se face” îndeobște, ci piesele mele s-au jucat cu profit, câte cinci-șase ani la rând: „Bătrâna și hoțul”, șase ani la Bacău, patru ani la Teatrul Mic din București, de peste paisprezece ori prezentată la TVR etc.; „Ginere de import” s-a jucat cu săli pline, patru ani la Constanța și patru la Bacău; „Funia sau comedia supunerii” s-a jucat doi ani la Naționalul ieșean etc. etc. Deci, piesele mele au un cert succes de public! Însă eu, ca scriitor, ca să parafrazez un mare poet născut la Focșani, cu câteva excepții notabile totuși, „sunt scos din marea grădină a criticii”!

Cu toate acestea, scumpe prieten, nu mă dau bătut; și scriu după gândul meu și după talentul pe care îl am, sub gardul acestei mari grădini. Sunt jucat - chiar în ianuarie curent am mai avut o premieră la Dramaticul constănțean, a patra în Constanța și a douăzeci și noua în țara mea! -, public poezie, romane, unii, dintre cei cărora nu le pasă de „consemnul tăcerii”, scriu cronici excelente despre ceea ce fac... Ce-mi mai trebuie?

Poate... puțină căldură. Dar un prieten cu mult umor mă asigură că nici de asta nu o să am parte, fiindcă... sunt ortodox; și voi fi astrucat în pământ!

Vă îmbrățișez cu tot dragul!

Al Domniei Voastre respectuos,

VioREL SAVIN

(Bacău)

**Prof. univ. dr.
Teodor OANCA** (Craiova)

Nu sunt membru al Uniunii Scriitorilor din România, colaborez la mai multe reviste literare cu poezii, proză scurtă, teatru scurt. Am publicat cinci cărți în care se regăsesc cele trei genuri literare. Am precizat acest lucru ca să arăt că mă consider în interiorul fenomenului producției literare, foarte bogată și diversificată, dar departe de ceea ce numim creație literar-artistică autentică. Nu am văzut de mulți ani cărți literare care să se vândă pe sub mână, ca într-un trecut nu prea îndepărtat. Spun acest lucru ca rezultat al observațiilor critice la care am ajuns în urma lecturii multor pagini ale revistelor noastre literare și de cultură.

În promovarea literaturii de calitate, nu numai autorul este răspunzător de ceea ce scrie, ci sunt responsabile și instituțiile de cultură, precum revistele literare și editurile. Acestea sunt chemate să discearnă, prin criticii literari cu care colaborează, între valoare și creație de duzină.

Alecsandri spunea că românul s-a născut poet (se referea la creația populară), dar Maiorescu rămâne și azi un autentic și clasic critic literar, pe care mulți critici literari îl ignoră. Foarte adesea, cronica literară ajunge să se confunde cu eseul, autorul ilustrându-se mai mult pe sine.

Citind multe cronică la volume de poezie, am rămas cu nedumerirea de ce autorul n-a primit până acum premiul Nobel. De mai multă vreme poezii experimentează tot felul de modalități de exprimare, dar pierd din vedere că orice creație artistică presupune trăire, tehnică, muzicalitate. Învățăm de la Eminescu: „Dar când inima-ți frământă/ Doruri vii și patimi multe” (trăire); „Unde vei găsi cuvântul/ Ce exprimă adevărul?” (tehnică). Am citit cronică la volume de poezii fără să găsesc un vers dat ca exemplu, alte ori versurile citate sunt departe de a susține aprecierea critică. În proză predomină încă interesul de evocare a unei epoci apuse (dureroase, recunosc), ignorându-se cu bună știință prezentul atât de controversat, dominat de drame care afectează milioane de

familii. Observațiile critice la volumele de proză sau cronicile teatrale (în care predomină referințe la concepția regizorală decât la textul operei dramatice) sunt, în general, departe de a-l conduce pe cititor spre înțelegerea și aprecierea operei literare în discuție. Unele subiecte inspirate din realitatea social-politică euro-atlantică, precum globalizarea, sunt considerate tabu.

Așadar, mă pronunț categoric pentru o selecție a valorilor literare atunci când avem în vedere fenomenul literar-artistic. E nevoie de un autentic spirit critic, care să pună ordine în valorificarea producției literare. Puzderia de premii literare acordate și de festivaluri comunale de poezie și proză încurajează nonvaloarea.

Potrivit Statutului Uniunii Scriitorilor din România, se are în vedere mai mult aprecierea cantității producției literare, a numărului de premii literare, de cronică redactate ca între prieteni. Pe când o Uniune a selecției valorice libere a producției literare?

Uniune rigidă a scriitorilor sau uniune liberă de creație?

Daniel DRAGOMIRESCU (Vaslui)

Când a luat ființă, prin anul 1909, Societatea Scriitorilor Români își propunea reunirea, într-o organizație profesională, a scriitorilor existenți, pe criterii valorice și ca expresie a unei solidarități de breaslă. Inițial SSR a cuprins în jur de cincizeci de scriitori, iar printre președinții săi s-au numărat Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Dimitrie Anghel, Mihail Dragomirescu, Duiliu Zamfirescu și alții. Cu astfel de personalități în frunte, nu se pune problema că SSR nu îi reunea, în mod liber, pe acei creatori de literatură dedicați scrisului, a căror vocație literară nu ar fi fost cunoscută și recunoscută în societatea vremii. Cu acest statut SSR a putut funcționa patru decenii, până în 1949, când, după

model sovietic, ea a fost transformată în Uniunea Scriitorilor din România. Noua organizație a exclus din rândurile sale pe unii scriitori și a primit pe mulți alții pe durata următoarelor patru decenii, dar nu pe baza criteriilor de valoare sau nu numai având în vedere criteriile valorice, ci mai ales pe baza criteriilor de ordin politic. În anii '50 URSS a fost o organizație extrem de înfeudată politicului și față de ceea ce s-a numit, ulterior, “dogmatismul stalinist”. Conta, probabil, ca scriitorul să fie unul talentat, dar mai presus conta ca el să legitimeze prin scrierile sale regimul politic al vremii. Argezi a rămas exclus ani lungi, iar Lucian Blaga nu a putut publica nimic din creația sa poetică

postbelică, pentru a nu mai vorbi de scriitori ca Vasile Voiculescu ori Ștefan Augustin Doinaș, ori Constant Tonegaru, ori Vladimir Streinu și mulți alții, care nu se puneau problema să se alăture URSS ca uniune liberă, promotoare a valorilor, din moment ce erau puși la index și se aflau în zeghe, în spatele gratiilor. E adevărat că după 1964 URSS a început să își recupereze fiii pierduți și să îi lase să se exprime în mod mai liber și mai critic, dar existența microfoanelor în restaurantul Uniunii Scriitorilor până în decembrie 1989 demonstrează că URSS era strict monitorizată, iar scriitorii se bucurau de o libertate limitată atât în ce privește luările de atitudine în spațiul public, cât și în sfera lor de creație propriu-zisă. Când cenzura a fost oficial abolită a intrat în funcțiune autocenzura. Însă una este autocenzura dictată de bunul simț și altceva autocenzura dictată de conștiința respectării unor tabu-uri de ordin politic, oficial, pe care scriitorii le intuiau/ le știau foarte bine.

Ce s-a petrecut cu URSS după 1989 este o altă poveste interesantă. URSS a rămas URSS și nu a redevenit RSS. La conducerea ei s-au perindat câțiva președinți, de la Mircea Dinescu până la Nicolae Manolescu. Au apărut și alte organizații de breaslă ale scriitorilor, dar fără mare impact în spațiul public și fără patrimoniul fostei URSS. Actualmente există și o echipă alternativă de conducere a URSS, care o contestă pe cea oficială. Au apărut și multe filiale și chiar subfiliale ale URSS și, desigur, de-a lungul a aproape trei decenii, porțile URSS s-au deschis mai larg, cooptând sute și mii de membri noi. Când o organizație de breaslă crește numeric apar, bineînțeles, și suspiciuni de

tot felul. Iar când unii scriitori din generațiile mai tinere refuză manifest ori implicit să intre în URSS se nasc semne de întrebare. În fine, când alți autori, din diverse părți ale țării sunt respinși de la cooptarea în Uniune, ia naștere un sentiment de frustrare: de ce cutare da, iar altul ba?! Și tot așa, în ce privește eforturile Uniunii pentru promovarea în țară și în străinătate a unor colegi de breaslă, atribuirea de premii unora, dar nu și altora etc.

De fapt, la fel de mult ar trebui să ne preocupe statutul scriitorului în societatea românească actuală, difuzarea cărților în țară, interesul publicului nostru pentru cartea de literatură, pentru cultura scrisă în general. Internetul este sabie cu două tăișuri, televiziunile ne fură cititorii, chioșcurile Rodipet din anii trecuți au dispărut și odată cu ele, și difuzarea publicațiilor de cultură și literatură s-a restrâns în mod drastic. Pe la mall mai găsești două-trei reviste literare, într-un maldăr de tabloide. Literatura comercială a câștigat mult prea mult teren în dauna literaturii artistice de valoare.

Sigur că nu se pune problema să nu te declari întru totul adeptul unei uniuni libere de creație, în care valoarea și doar valoarea să fie promovată. Problema este, însă, că avem nevoie de un public mai bine educat, care să nu penduleze derutat între valoare și nonvaloare și să îi acorde scriitorului, orișunde ar exista el - și ar fi demn de acest nume -, mai multă cinstită și o reală recunoaștere publică.

23 februarie 2017

Arta fotografică și... hazardul!

Poză apărută în ziarul „Adevărul” din 28 martie, 2003 (vineri), pag. 2, la rubrica „Politica”, însoțind articolul semnat de Irinel Rădulescu, cu titlul „Emil Constantinescu mai dă un partid la apă”.

Eternitatea ninge imaculat peste luna februarie

Copleșiți de avalanșa mediatică a evenimentelor actuale bulversate și bulversante până la sufocare de miasma fetidă a vrajbei parcă eterne și a corupției încolăcite în rotocoale de caracatiță fără sfârșit, simțim parcă nevoia de aer proaspăt, de înălțarea către stratul de ozon al idealismului purificator și salvator de suflete.

Astfel că observăm într-un sfârșit că, iată, a mai trecut încă un an din veșnicia lui **Grigore Vieru**, acel poet eteric și idealist, nefiresc de bun și generos, care nu ura pe nimeni și se oprea să dăruiască un cuvânt bun oricui îi întrerupea calea. Nu-i ura decât pe cei ce dușmăneau neamul său la a cărui fericire visa cum numai Eminescu o făcuse. De fapt, oricum ne-am apropiat de el, nu putem ocoli conexiunile eminesciene sub umbra cărora s-a încriș și sfârșitul său prezis testamentar în versurile cunoscutului său poem: „Știu, cândva, la miez de noapte ori la răsărit de soare/ Stinge-mi-s-o ochii mie/ Tot deasupra cărții sale...”.

Și așa s-a și întâmplat. Căci într-adevăr, năprasnicul avea să-l ajungă, parcă special, în ziua când se întorcea de la sărbătoarea amintirii lui Eminescu. Și, de fapt, prin toată existența sa el repetă, în altă manifestare, paradigma existenței aceluia. Fiindcă ei doi se aseamănă mult în primul rând prin acea apropiere, până în preajma suprapunerii, a idealului creației lor de realul existenței lor biografice, deopotrivă ideale în tinderea organică spre perfecțiune. Acest aspect anume face, cred, lesnicioasă

tendința spre mitizare a personalității lor, manifestată în adorație (dar și în contestare energetică și iritată dinspre veleitarii cei frustrați!) și către nemurire în marmora statuiilor. Această echivalență vorbește despre tipologia exemplară a Poetului autentic și mare, providențial, numit în vechime Poeta Vates, dublat deopotrivă de omul de conștiință mereu trează și înaltă, cel care privește lucrurile în dimensiunea lor majoră, preocupat de misiunea lui pe pământ, de modul cum existența lui poate potența destinul națiunii sale. Este omul de caracter și de absolută onestitate pentru care binele și interesul acesteia este mai aproape și mai important decât binele și interesul său personal. Astfel acest individ este atât de atipic, de neobișnuit, de neverosimil (mai ales în aceste zile ale prezentului nostru irespirabil!) încât aproape că e de înțeles de ce asemenea persoane ideale nu rezistă să trăiască prea mult în această lume. Și totuși ei sunt *Reperele* de raportare ale societății noastre fără de care mocirla ne-ar înghiți cu totul.

Cei de la obârșia lui Eminescu unde zilele de început și de sfârșit ale existenței sale sunt sărbători aproape hagiografice, am avut șansa să-l avem o câtime de timp aproape și pe Grigore Vieru, despre care unii își mai amintesc că ne-a fost oaspete în vara lui 89 când, la Teatrul Eminescu, pe care-l conduceam atunci, am organizat memorabilul spectacol „Rădăcini de foc”, desfășurat pentru prima dată în Țară,

înainte de „Marea Revoluție din Decembrie”. Văzând marea de oameni ce umpleau piața teatrului și setea de neostoit de comuniune cu el și cu prietenii săi, artiștii basarabeni, am decis să itinerăm acest spectacol într-un lung și glorios turneu inubliabil în care s-au cântat pentru prima dată cântecele mitice ale soților Aldea Teodorovici, *Eminescu, Răsai, Aprindeți candela-n căscioare* și altele, compuse special pentru această primă venire în țară. În acele zile am trăit alături de ființa fragilă a Poetului miracolul transmiterii reciproce a energiei sufletești dintre el și publicul care îl adora. Am înțeles de pe atunci că prietenul-poet se va posta în prezentul etern unde dăinuie Cei Mari.

Am găsit de curând un fragment din filmul acelui spectacol legendar în care Grigore Vieru își prezintă companionii de scenă, își recită poemele, vorbind cu publicul și afirmându-și atașamentul sufletească în cuvinte ce mi se atâră acum, tardiv, de suflet ca o decorație de argint

stelar. Revăzându-l în film, îmi dau seama din nou că lumea e mai săracă fără lumina sa, fără gingășia nobilă a ființei sale, dar și fără vitejia neînfricată a luptei sale altruiste; că orice drum către Chișinău, deși mereu atrăgător, subliniază azi dureros și viu absența lui, a aceluia care a fost o ființă-miracol ce ne-a îmbogățit pe toți cu exemplul său ideal, iar pe noi, cei ce ne-am bucurat de prietenia lui - sau chiar de frățietatea sa! - cu un tezaur sufletească pururi regenerator. Dar, pe de altă parte, ni se relevă cum, an de an, ziua nașterii sale, 14 februarie, se așează tot mai mult în seria aniversărilor importante, demne de sărbătorit, așa cum se întâmplă de la o vreme la Botoșani, unde se desfășoară un festival ce-i poartă numele.

Înțelegem astfel că eternitatea sa va ninge mereu imaculat peste luna februarie, prelungind fără hiatus, idealitatea argintiului ianuarie eminescian, ca un simbol al jertfei neîntinate și al tinderii către perfecțiune.

Casa părintească

Ascultați-mă, surori, pe mine,
Și voi, frații mei, ce vă sfădiți:
E păcat, nu-i drept și nu e bine
Să vinzi casa care te-a-nălzit.
Bani ne-ar trebui la fiecare,
Toți avem copii și vremea-i grea.
Însă cum să vinzi fereastra oare,
Cea la care maica te-aștepta?!
Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce este sfânt.
Din atâtea lucruri dragi și sfinte
Ochii mamei încă ne privesc.
O vom da și vor schimba lacata
Și vor pune și ferestre noi.
Și trecând pe lângă ea vreodată,
Va privi ca la străini la noi.

Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce este sfânt.
Din atâtea lucruri dragi și sfinte
Ochii mamei încă ne privesc.
Vom pleca și noi cândva din viață
Și părinții sus ne-or întreba
Ce mai face casa lor cea dragă,
Cine are grijă azi de ea.

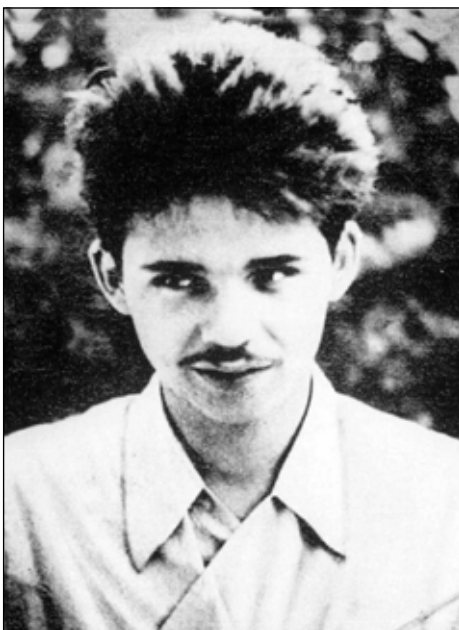
Grigore Vieru

(14 februarie 1935, satul Pererita, fostul județ Hotin, România
d. 18 ianuarie 2009, Chișinău)
poet român din Republica Moldova
membru corespondent al Academiei Române

Ar fi împlinit mulți ani...

Iași, 1952, toamna. Sediul organizației orășenești a Uniunii Tineretului Muncitor se afla într-o clădire veche, dar cochetă, cu fațada la trotuarul apropiat și cu intrarea laterală-sud pe niște scări îngrijite de beton, clădire aflată pe strada Cuza Vodă, aproape de și pe aceeași parte cu Turnul Goliei. Aici, într-o duminică dimineața, cu încă doi-trei colegi de la Școala Pedagogică „Vasile Lupu”, am fost convocați (sic!) la o ședință a cenaclului literar al tineretului muncitor. Printre participanți, și elevul **Nicolae Labiș**. Nu i-aș fi reținut numele, dacă nu s-ar fi răspândit, rapid și fără efort, zvonul stârnit, nu știu de cine, că acest elev de la Școala Medie „Mihail Sadoveanu” (azi Colegiul Național) a fost mutat disciplinar de la Liceul „Nicu Gane” din Fălticeni.

Ce-a citit atunci - dacă va fi citit ceva - nu-mi amintesc, însă fizionomia adolescentului mi-a rămas întipărită în memorie. Ochii erau teribil de pătrunzători, sprâncenele bogate aproape că se uneau, două cute deasupra nasului evidențiau un nas puternic și hotărât (ca să nu zic obraznic!), o mustață mijie bine, cu un contur stufos dar neglijent, toate arătau o figură de copil, încruntată (sau poate concentrată!), care scotea la vedere o bărbie, frumos conturată, de om matur. Părea să se exprime greoi, în momentul acela, cu o naivitate pe care mi-o explic azi, motivând observația prin existența unor buze groase care-i dădeau o alură de bărbat bosumflat. De altfel, și acum mă animă încredințarea că tânărul - oricum, mai altfel decât noi, ceilalți - nu numai că părea, dar chiar purta cu sine o nemulțumire tacită.

Când am terminat eu școala (în 1953), am aflat că plecase la București, chemat ori recrutat, unde urma cursurile „fabricii de poeți”, adică Școala de Literatură și Critică Literară „M. Eminescu”.

Târziu, destul de târziu am făcut cunoștință, în direct, cu întreaga lui operă, fascinantă prin unicitatea dată de un gen de valoare pe care n-o găsim la niciunul din generația sa.

Moartea prematură i-a fost, paradoxal, benefică. Aplecarea serioasă asupra poeziei sale, de către condeiele nefabricate ale timpului de atunci și de mai târziu, au arătat, în amănunt, toate, chiar toate fațetele Omului și Poetului. E de la sine înțeles că speculațiile au prevalat adesea, dar acestea n-au întinat totuși aura pe care Nicolae Labiș o poartă. Și nu-i am în vedere doar pe obsedații care bat aceeași monedă: complotul. N-au scăpat de „aceștia” nici Eminescu, nici Marin Preda,

nici chiar Cezar Ivănescu...

Că a avut o viață, hai să-i zicem interesantă, e adevărat! Eticheta hilară de „poet comunist”, pusă de cei care nu sunt în stare să îngaime câteva propoziții raționale despre ideologia comunistă, nu va reuși nicicând să-l înțeleagă pe Poetul care pricepea cel mai bine, dar în felul Său, conceptul de libertate. De ce a fost exclus Labiș din U.T.M.? De ce? Că era poet comunist!? La Congresul Scriitorilor din Republica Populară Română, cu lucrări desfășurate pe zile multe (18-23 iunie, 1956), Raportul General al U.S. din R.P.R. a fost citit de secretarul general (al scriitorimii), Mihai Beniuc (scriitor, de altfel, cu antecedente poetice de luat în seamă prin

volumul, *Cântece de pierzanie*, din 1938, plină perioadă interbelică!) făcea referiri și la... „indisciplinați”. Iată un fragment: **„Se gălesc și din aceia care preferă libertatea de a nu vorbi despre marile adevăruri ale vieții, ale omului, și de a purta pe cititor de nas. Snobism, evazionism, influențe ale ideologiei burgheze, infiltrații liberaliste în capul artistului, slaba pregătire ideologică, lipsă de contact multilateral cu realitatea precum și confuzii cu privire la raportul dintre libertate și îndrumare, pot face câteodată și pe la noi pe unii să alunece în gropile de lângă drum și să pornească după jocuri mincinoase pe cărări inexistente. Adesea este cazul la tinerii care vor să «măsoare veacul cu pasul lor și singur». Întocmai cum spune un copil pe care vrei să-l ajuți să treacă peste prag și el răspunde încăpățânat «Eu trec» și cade. Așa tânărul poet Labiș, de exemplu.”** Argumentele critice ale lui Mihai Beniuc, de la „snobism” și până la „jocurile mincinoase”, au în vedere mai multe persoane, numele lui Labiș fiind rostit în extremis. Poate că întregul lui comportament de gândire și statura etică îl deosebeau dintre toți ai generației lui, conferindu-i un statut de personalitate unică. Acest „amănunt” l-o fi sesizat și raportorul, așa că alegerea numelui vine ca o confirmare a individualității sale. Eu nu cred că regimul era deranjat de talentul său indiscutabil, ci mai cu seamă de curajul cu care puneă niște adevăruri incomode în forme artistice care depășeau posibilitățile scriitorilor (sic!) vremii. Crezurile sale, inoculate odată cu educația tacită primită de la părinții și bunicii din Poiana-Mărului și Mălini, erau exprimate cu sinceritatea mărturisirilor, nu prea pe placul politicianilor aleși, atât dintre pământeni, cât și dintre alogeni, în proporție egală. Dar Labiș avea „boala privighetorii”: nu putea învăța altă melodie și, fiindcă iubea libertatea, refuza mereu și mereu... eliberarea. (Cine cunoaște povestea s-o rememoreze!)

Prieteni, Nicolae Labiș trebuie citit și recitit; de explicat, doar la cerere. Naturaletăa versului lui poate fi prilej de ironie pentru superficiali sau oportuniști, dar asta nu înseamnă diminuarea valorii lui care doar cu a lui Eminescu poate fi asemuită. **„Este grozav de vesel în oraș -/ Tramvaiele cu muzica lor dură,/ Copilul cu nas cârn lipit de geam/ Și, într-o curte, tufa de răsură.../ În fiecare dimineață cred,/ Când şuierând pășesc cu vântu-n față,/ Că**

niciodată încă n-am trăit/ O mai fermecătoare dimineață.” (*Cuvântul eroului*, vol. „Primele iubiri”, E.P.L., București, pag. 380, din care vom mai da exemple). Când l-am văzut, în 1952, nu știam cine este. Acuma - asta însemnând toți anii mei ulteriori - cineva-mi spune că POETUL Labiș e chiar cel de-atunci. Frânturi din scurta lui perioadă ieșeană am aflat de la prietenul și colegul meu de facultate, poetul Vasile Filip, care-a-nvățat în aceeași clasă cu Labiș la „Național”, fiindu-i tovarăș și-ntr-o tabără montană. Cică îi intimida și pe profesori cu inteligența lui, însă mai ales cu spontaneitatea care nu ierta. Îmi relatea, Vasile Filip, că Labiș părea un om grăbit, de aceea probabil citea enorm și mereu, puneă întrebări îndrăznețe, imposibile pentru vârsta celorlalți colegi, dar și încerca să(-și) răspundă rapid, parcă pentru a se verifica și fără să-i pese că ceilalți rămâneau uluiți. Se grăbea...

...Revista „Viața Românească” din ianuarie, 1957, publica, postum, o poezie pe care N. Labiș o scrisese în ziua de 3 decembrie, 1956; exact cu o săptămână înainte de nefericitul accident de tramvai (10 decembrie, 1956!). **Pe 2 decembrie, 1956 împlinise 21 de ani. Era născut în 1935.** Strofa întâi trebuie să v-o reamintesc: **„Sunt douăzeci de ani și încă unul.../ N-aș vrea nici unul să i-l dau minciunii/ Să zboare toți spre zare cum colunul/ Care apoi se-ntoarce în pântecul genunii.”** (*Sunt douăzeci de ani...*, pg. 323).

Mulți cititori, și când spun mulți îmi rezerv dreptul de a păstra, pentru mine, o doză severă de relativitate, mulți - ziceam - reduc poezia lui Labiș la patetismul din „Moartea căprioarei”. E riscul lor, aceștia nu-l vor înțelege niciodată pe Labiș, exceptându-i pe moralistii, pe puriștii care, din motive (interese?) ferme, obscure însă, îl vor târî în zona speculațiilor ideologice, care prind teribil la oportuniști. Nicolae Labiș, însă este creatorul unei poezii insurecționale, mascată de inteligența artistică a poetului și de veșmântul stilistic a cărui unicitate stă în chiar eufemismele mai dificil de sesizat de către profani. Mă ascultați? Mă urmăriți? **„Trec văile cu cântec, și-n cântec urc pe coastel/ Ca să cobor spre alte văi largi, cu nou cuvânt.../ La cumpăna de munte, sub cerurile vaste,/ Mă las tăcut cu ceafa la pământ.../ Scânteii și muchii lucii în zări, pe stânci, vibrează/ Când sufletu-n tăcere cu lună mi-l încarc/ Și-mi răspândesc făptura pe-ntregul pisc de rază,/**

Descătușând prelungul minții arc.// Reiau apoi colanul de zile dăruite,/ Le-nșir pios pe cale și sufletu-mi încord,/Astfel, pân-oi ajunge la mările-nverzite,/ La mările uitării, cu sloiuri, de la nord.“ (Odiha lăutarului, pg. 210, datată: iulie, 1956, Mălini)

E-adevărat, unele poezii, la o analiză cu celeritate întocmită, pot conduce la opinii care să nască, vezi Doamne, certitudini. Da, titluri precum *Partidului* (pg. 283), *Manifest* (285), *Comunistului* (71), dar, ca-n *Bilanț* (288) de exemplu, ele sunt destinate celor cu știință de carte, nu activiștilor (de orice fel), nu fărăfrecvențiștilor, nu rebelilor fără rebeliuni. Ce-ar înțelege aceștia oare din fragmentul final din *Bilanț*? „*Se măcinau vechi legi și se surpau,/ Și izvorau elanuri uriașe,/ Prin noapte pâlpâia cu licăriri/ Fluorescența noilor orașe./ Iar oamenii simțeau cum cu putere/ Un sânge nou le arde în artere,/ Cel care a decis și a schimbat,/ Și viselor le-a dat puteri și viață,/ Tot eu eram, de mine oglindit,/ Tot eu - mulțimea adunată-n piață.*“ (!)

Curios, n-a scris despre Lenin, nici despre Stalin, dar i-a făcut o statuă lui Marx, care „*de-un veac încheiat s-a săpat nepătat/ Chipul lui viu în mentalul memoriei mele.*“ N-ați citit versurile de la pag. 281! *Lui Marx*. Lăsându-vă vie curiozitatea, vă ademenesc doar cu câteva, numai și numai pentru a vă convinge că el n-a scris doar „Moartea căprioarei!“... „*Marx, mi-amintesc și-acum de tine./ Zburdai cu puștanul în cârcă, și-n creierul tău/ Gânduri în timpul acesta treceau în dulbine*”,/ *Să limpezească pe veacuri lumina de hău.// Să doară-acest timp consemnându-l, să doară, să cheme/ Lumea la clopote și la blesteme,/ Să cheme, să doară, să cheme-n vibrații repetate/ Lumea la fapte și luciditate.*“

Nu știu câți cititori serioși mai are Nicolae Labiș în ceasul de față; dar simțul meu nativ îmi spune că foarte mulți dintre aceștia sunt defetiști, explicația putând fi găsită în absența lecturilor, concomitente cu judecata analitică logică. Singurul lui volum, *Primele iubiri*, din 1956, urmat de postumul *Lupta cu inerția* (1958), sunt în măsură să-i convingă de bună credința Poetului care a căutat permanent „curatul sunet al perfecțiunii“, dintr-un noian de teme variate, selectate fără precipitare și cu stăpânire, puse într-o euritmie doar la Eminescu simțită. E banal să afirm că forma și fondul constituie un tot consolidat perfect, dar o spun

mai ales pentru aceia neobișnuiți cu travaliul serios. În cazul lui Labiș exemplificările aproape că-s inutile, dar, dacă o fac, e pentru că mai bine să prisosească, decât să rămână „omul“ nedumerit... „*Cineva-mi spunea: «În lume/ Echilibru-i neclintit -/ Fericite-aceste spume/ Împăcate-n infinit,/ Fericțiți și noi, în timp/ Înecați și-n Olimp -/ Sufletul limpede, cugetul clar.../ Marea respiră precum ar dormi/ Calmă, puternică-n zorii de zi.../ Et quelle paix semble se concevoir!»// Și ce pace pare a se zămisli!*“ (Marină, pag. 261).

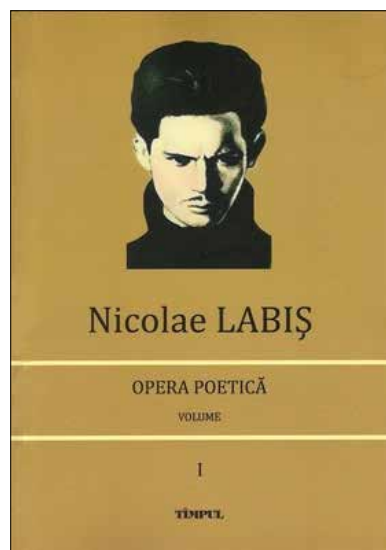
Poate că cel care a înțeles cel mai bine opera lui Nicolae Labiș este profesorul Nicolae Cârlan, biograful lui, trăitor în Suceava, un excepțional istoriograf și un împătimit al poeziei bune.

Eu? Eu mă mângâi la gândul că, alături de alți stâlpi, aproape biblici, ai Literaturii Române, îl am și pe „prietenu“ meu în spirit și gând, *Nicolae Labiș*. Mi-o spune însuși Poetul, și le spune la fel tuturor acelor care pricep „omul recent“ - pur și... perfect -, în dorința intențională de găsire (sic!) a panaceului universal pentru întronarea dreptății pe Planeta Albastră. „*Atunci, puri și mândri, când vom apuca/ Frânele vremii în palme ca-n clește,/ Nu-i vom ierta pe cei răi și cei lași,/ Vom răsădi tot ce încă lipsește./ Astăzi, în creșterea noastră de mai,/ Sporiți-vă forța simțirii și-a minții,/ Sorbiți însetați și cu cugetul treaz/ Cele ce pot să ne-nvețe părinții.*“ (În mai, pag. 436).

Nicolae Labiș? Ar fi împlinit în Decembrie 2016 - nins ori nenins - 81 de ani.

10 noiembrie 2016
Bârlad

* *dulbină*, -ini (s.f.), bulboană; loc adânc și primejdios într-un lac, într-un râu (din bg. „dălbina“)

M. Barbu

I. Despre Nicolae Labiş...

- comentarii -

Anul acesta, adică, în 2017, se vor împlini trei decenii de muncă neostoită de când profesorul **Nicolae Cârlan**, din Suceava milenară, a început travaliul neprecupețit de a-l reda pe **Nicolae Labiş** și, **în integritate**, **Opera** lui posterității, dincolo de nefericita fractură a vieții sale (2 decembrie 1935-21/22 decembrie 1956).

La intervale de timp, fără o anume peridiocitate, fără posibilitate, fără posibilitatea de a o invoca, lângă subiectul lui de lucru, preferat din multe privințe, documentaristul, cercetătorul scrupulos, criticul și istoricul literar, vocea de prim-plan a culturii bucovinene contemporane, și-a trecut în panoplia sa editorială cărți despre Eminescu (cum altfel?), Ion Luca, Eusebiu Camilar, Magda Isanos, Petru Comănescu, Ciprian și Iraclie Porumbescu, Leca Morariu ș.a.

N-am văzut atâta sârg științific decât la unii cercetători bănățeni, iar prin zona Olteniei, pentru contribuțiile de istorie literară, la Florea Firan.

Îi rog pe cârcotașii mai tineri sau mai în vârstă să nu strâmbe din nas cum că evoluția culturii zonale nu dă adevăratele specificități ale culturii naționale. Dar reprezentativitatea în corul *universalelor*, nu aparține acestor indicatori zonali? Totul depinde de cel care se numește *teacher*. Punctum, vorba lui Eminescu.

Așadar, profesorul Nicolae Cârlan, de fiecare dată, s-a întors la scriitorul Nicolae Labiş, de câte ori a crezut necesar, și a verificat, că nu i-au fost editate, corect, științificește, scrierile,

interpretate „ciudat“ poemele, scrisorile, referințele critice, formulate incorect, unele dintre acestea, datorită apropierei de viața neliniștită a poetului și multe altele. „Avocatul“ din oficiu, fără vreo simbrerie, cercetările și întreprinderile *pro-causa* au început de pe vremea când mai trăiau... *ai casei* din Mălini (părinții și surorile).

(Dacă mi-este permisă comparația, *mutatis mutandis*, în contemporaneitatea mea, eforturi de o asemenea anvergură le-am văzut doar la Nicole Gheran, pentru *omul* și *Opera* lui Liviu Rebreanu).

După masiva carte *Opera Magna*, 1296 de pagini, tipărită în 2013, cu grija financiară a inginerului Vasile Rusu, de la Direcția Silvică Suceava, am crezut că Nicolae Labiş a intrat definitiv pe ușile împărătești ale veșniciei literare românești. (Afirmatia nu este bantuită de gratitudine, deoarece nutresc gândul că în împărăția ortodoxiei noastre, va fi existând un locșor al spiritualității românești. De ce?! Pentru genul proxim și diferența specifică a României, al cărei spațiu a fost botezat drept Grădina Maicii Domnului, de către Papa Ioan Paul al II-lea, în 1999, când ne-a vizitat țara la invitația Patriarhului Teoctist).

La trei ani de la apariția cărții mai sus numite, Domul profesor Nicolae Cârlan și-a continuat seria de... inedite (poezii) Labiş, venind, ca în 2016, sub auspiciile editurii Lidana, din cadrul Centrului Cultural Bucovina, Suceava, au o altă carte despre Labiş: *Relevanțe și semnificații. Deslușiri și preziceri privind viața și opera lui Nicolae Labiş*.

(Pe clăpetele interioare sunt nominalizate 44 de contribuții critice și editoriale Labiș ale autorului Nicolae Cârlan).

Din formularea perifrastică a întregului titlu, cuvântul de bază, care iradiază sensuri și semnificații, este... *deslușiri*. Din cele opt înțelesuri pe care le dau dicționarele cuvântului, pe unul singur cred că l-a avut în vedere autorul: pe cel care poartă sinonimul lui *a explica, a face inteligibil*.

Eu văd în subtitlul cărții o atitudine polemică față de toți aceia care nu s-au învrednicit să treacă de pragul impresionismului sau al colportării de formule șablonarde. Și în acest *contra vu*, acum le-a reprodus alte texte, alte argumente lămuritoare, tocmai să nu planeze inerția formulărilor tabuizate (ba de critica literară sociologizantă, venită grosier din perioada proletcultismului dur, dejist, prelungită reverberator mult după aceea. Vezi și manualele școlare, forme, din acea perioadă, în care nu se putea interpreta niciodată obiectiv, fiindcă nu se dorea, atâta timp cât Leonte Răutu răspundea de cultură!).

În această carte sunt antologate alte contribuții biografice zonale dintr-o ncepătură a venirii lui

Nicolae Labiș în bătaia scrisului primenitor, despre *Corespondența lui Nicolae Labiș, Nicolae Labiș, folclorist, Casa memorială Nicolae Labiș de la Mălini, O zodie luciferică: anul 1956 în viața și activitatea poetului Nicolae Labiș, Poetul Nicolae Labiș după 60 de ani* ș.a.

Istoricul literar de anvergură, Nicole Cârlan, se impune în cadrul interviului oferit lui Florentin Popescu (un împătimit al scrisului, cu peste 60 de volume: poezii, critică și istorie literară, jurnalism etc. - n. 3 aprilie, Lera-Buzău), în cele 10 provocări (întrebări), pe care le biruie cu nonșalanță, în largi și pertinente excursii alternante de istorie și cultură aduse la zi.

Ce mai tura-vura, adică, ce mai încolo și-ncoace, filologia bucureșteană i-a devenit afină până la în crustarea profesională de-a lungul tuturor cercurilor de vârstă înregistrate până acum.

Nicolae Cârlan s-a încadrat perfect în zona pulsatorie a culturii naționale din Nordul Bucovinei a României, fiind îndreptățit să dea consultații... la domiciliu tuturor celor care se vremuiesc necugetat după timpii veacurilor, mereu alunecoși.

Craiova, 2017, în preajma lui 15 ianuarie

II. Diplomația convorbirii... culturale

Scriitorul **Mircea Pospai** și-a identificat fără mânie, ba chiar cu o plăcere indelebilă, aproape structurală, dimensiunea gazetărească a personalității sale. Aceasta a cunoscut variate forme de prezență, în principal, la Studioul de Radio Oltenia, din Craiova, și din când în când, studiourile centrale din București. Formele jurnalistice ale unei asemenea activități sunt informația, știrea, interviul, dialogul, convorbirea, masa rotundă, comentariul (de caz sau nu), ancheta ș.a.

Pe toate acestea, le-a frecventat ca profesiune, pe unele dintre ele, punându-le în undă, pe altele, le-a tiprit sub formă de carte - vorba latinilor noștri: *verba volant, scripta manent*. Deplasările pe teren i-au prilejuit minunate forme de verificare a inspirației, gata să ceră voie la intrarea în pagoda scrisului. Fiindcă să nu uităm că Mircea Pospai, licențiat în istorie și cu un doctorat în economie, pe unde a călătorit, în țară sau străinătate (Grecia, Rusia, Ucraina, Franța, Austria, Egipt, Israel, Kazahstan, Irlanda, Anglia, Germania, Olanda, Belgia, Italia), a putut privi lucrurile prin prisma istoriei și a realităților

cotidiene. În spirit comparatist, a condus delegații de turiști intelectuali și prin locurile istorice ale Băniei și Olteniei.

Preaplinul liric din asemenea posturi îl regăsim în volumul de poezii *Peronul cu iluzii* (1999). Pe cel narativ l-a ncăput în romane: *Reîntâlnire neașteptată* (1985), *Cariera* (1989), *Casa din altă viață* (2000, 2010), *Căruța merge mai departe* (2014).

Cum șade bine unui oltean cultivat, jurnalistul Mircea Pospai a găsit în personalitatea actorului Tudor Gheorghe pe interlocutorul ideal de a lua parte la o suită de *convorbiri de după amiază*. Asistent de regie..., doar microfonul în fața căruia se mărturiseau pe rând - unul, mai mult provocând (na, de-asta este ziarist!) și celălalt, mărturisindu-se, cu ocolișuri și revărsări de memorie. Așa a apărut eleganta și nobila carte, intitulată modest *În umbra menestrelului Tudor Gheorghe*, 2010.

Ascensiunea și peregrinările profesionale ale gazetarului și-au adjudecat câteva *Convorbiri de după amiază*, în 2012 (I) și 2016 (II).

Interlocutorii au fost identificați din domeniile

de vârf ale umanului, ajunse nume de referință în spațiul pe care îl reprezentau: cultură, religie, proză, poezie, traduceri, istorie, jurnalism, editură, actorie, critică și istorie literară. Nominalizez mai întâi pe cei din volumul al doilea, urmând ca fiecare dintre cei care au citit cartea sau actuala mea cronică de constatare să-și pună pecetea analizei pe ceea ce știe el mai bine. Deci: Dan Berindei, Tudor Gheorghe, Florentza Marincu, Marin Barbu, Ilarie Hinoveanu, Emil Boroghină, Ovidiu Ghidirmic, Nicolae Panea, Georgeta Dimisianu, Mihai Duțescu, George Stanca. Numele acestora s-a alăturat celor din volumul I: Varujan Vosganian, Adrian Cioroianu, Gabriel Chifu, Horia Bădescu, Dinu Săraru, Carmen Firan, Paul Aretzu, Jean Băileșteanu, Constantin Stan, Ion Hobana.

Lecturând cartea (vol.II) după sistemul Roza Vânturilor, ea se impune, dincolo de specificitatea stilurilor fiecărui interlocutor, prin lejeritatea stilistică a gazetarului și prin promptitudinea replicilor, tocmai pentru a duce mai încolo... convorbirea!

Nu sunt puține scenele de încrâncenare, derulate de George Stanca, atunci când trebuie să reproducă anvergura de colaborare cu Adrian Păunescu, o fire vulcanică, după cum se știe.

Excelent de supervizată este convorbirea cu Geta Dimisianu (Naidim), care descrie în termeni elogioși comportamentul lui Marin Preda, cu oamenii din redacție. Devenirea ei se datorează și faptului că, fiind soția lui Gabriel Dimisianu, criticul de la *Gazeta Literară*, mai apoi, de la *România Literară*, era ferită de greșeli și intra mai lesne în grațiile celor care o apreciau.

Un gest de onestitate profesională l-am probat pe convorbirea avută de autor cu acad. Dan Berindei, ale cărui ramificații de familie se află în Craiova.

Dintre toți interlocutorii lui Mircea Pospai, doamna Florentza Marincu, de acum, iese din tiparele unei convorbiri din contemporaneitate. La casa familiei sale din Calafat, se vorbea franceza, sârba, germana, greaca, semn de intelectuali versați într-ale cărților și culturii.

Cunoscutul actor Emil Boroghină, afirmat pe scena Teatrului Național din Craiova, instituție care de mai multă vreme poartă numele lui Marin Sorescu (1935-1996), iese în prim-planul evaluării, de la... naștere, în orașul Corabia, până la pasiunea nestinsă pentru universalul dramaturg englez W. Shakespeare. Sunt mărturii ale unui artist care a traversat meridianele și paralele lumii, în calitate de manager al teatrului craiovean în cea mai glorioasă perioadă a sa ori mesager al artei și culturii românești și universale.

Mircea Pospai a surprins, dacă nu și-a dorit să surprindă pe viu, părți ale unor biografii netrucate, chiar dacă uneori confesiunile unor participanți au trecut în fugă pe lângă prea bine perturbatorul verite (în special, poezii antologate).

Cele două volume de convorbiri efectuate de gazetarul și scriitorul Mircea Pospai, chiar dacă au fost efectuate „de după amiază”, eu le-aș dori să intre în bibliotecile de mâine, chiar din zorii zilei. Așa le stă bine cărților de referință.

6-7 ianuarie, 2017, Craiova

III. Basta, generale !

- crochiu de sezon -

Scriitorul **Nicolae Dragoș**, după ce a făcut o buclă profesională prin București, s-a ntors la vatra natală din zona Gorjului (cum altfel??), scriind. Desprinderea de contingent s-a produs de foarte multă vreme, amintirile încălzind ghețarii arctici, și cuvintele românești s-au adunat, de data aceasta, în aerul tare al epigramei și al fabulei.

Criticul literar (era să scriu de țepușă, de pe vremea absolvirii secției de profil, de, ale tinereții studii) a rămas ca un microcip subcutanat în toate împrejurările vieții, pe când etapa jurnalistă s-a apropiat de o gură de canal înfundat. De acum, caricatura prin cuvinte și blamul prin cele două specii - epigrama și fabula țin trena de gală(!) a spadasiilor de rime hazlii. Ele trebuie socotite

specii literare foarte grave, foarte serioase și cu învățarea la ... purtător. (Cine nu acceptă formularea, îi reamintesc doar o exprimare din *Moromeții*: depinde „de facultăți”).

Pentru a-i înlesni înțelegerea unui asemenea... contemporan, și că lectura textului trebuie să-i producă delicii, autorul a găsit un minunat ilustrator, în persoana lui Florin Preda-Dochinoiu, un profesionist al genului, cu câteva personale, la activul său.

Titlul cărții *Scrimă în rime și catrene în zigzag*, Editura Revers, 2016, 192 pagini. Pe coperta întâi, cuvintele *rime*, *catrene* sunt scrise într-un roșu stins, alternând cu celelalte componente ale enunțului, în negru tremolat.

Pictorul l-a substituit pe autor într-o armură de cavaler medieval, cu sabia, gata de luptă, chiar și cu halebarda, păstrată cu mare grijă la brâu. Ilustrațiile deschid doar cartea și paginile de capitol, fiind cu totul semnificative. Ele apelează la policromia combinatorie a culorilor de alb, negru, sepia, roșu stins și carmin surprinzător, ca-ntr-o expoziție de gen, încântând și limpezind multe sensuri ale micuțelor buburuze, care sunt epigramele. Clapetele interioare au fixate într-un fel de breloc cele 6 (șase coperti) ale volumelor anterioare de același profil. Pentru „nemurirea” acestui „fast interior”, autorul și-a convocat doi spadasi din apropiere: pe C. Stănescu, din Bucureștiul studenției sale, și pe Zenovie Cărlugea, din Târgu Jiul brâncușian.

Ei, așa se-ntâmplă când vrei să fie pace sub măslini!

N-am cum să-nchei aceste caligrafieri impresioniste ale... **forme**i, până nu rostesc câteva vorbe, nu de șagă, na, tot de spadă, de pe ilustrația care-l ia în peniță, pe autor, cu toată seriozitatea lui, începând de la nas (dar nu al lui Gogol!), văzându-l atât de tulburat, din cauza năvalnicei inspirații, încât nu i-a mai rămas decât un ochi slobod pentru a privi lumea asta păcătoasă, decât de sus. Parcă și fruntea poetului, cu gândurile pe care le-ascundea odinioară, a dispărut eminescian în propriul sine. În afara acestuia, n-a mai rămas decât eul defazat, disproporționat chiar față de sine. Reprezentantul acestei situații pentru noi toți este doar... cuvântul. Pe acesta l-a pus în zeci de trepte de comunicare, vezi Doamne, organizându-le tematic. Iată-le: **Cuvinte mari cu fapte mici**, având 69 de indicatori pentru exemplificare: „Din petece nu faci o haină bună”, 47 plus un distih: **Retrospectivă**: Ce beție! Ce parfum! / Unde sunt? Sunt toate fum!; „**Viteji**” **cu musca pe căciulă**, cu 48 de catrene **când lăudate, când blamate**, cu 73 de catrene, 3 distihuri și 1 octavă, **Pe drum în doi, cu mari dileme**, 68 de catrene, 4 cvinari, un distih. M-am oprit aici cu statistica mea... păguboasă că nu folosește nimănui, mai ales că următoarea temă era formulată astfel: **Acasă la... „recidiviști”**. Ca și când n-ar fi fost de-ajuns cele trei puncte de suspensie, s-au mai pus și ghilimele la recidiviști, iar deasupra cuvântului trona, în mărime naturală, capul de aur al autorului văzut din față și reproduș într-un soi de oglindă... venețiană.

Mi-am spus că Domnul Florin a cârcotit cu domnul Nicolae să sperie cu țepile penițelor din cuvinte pe aceia care încă nu s-au lăsat convinși de hazul năucitor, adesea veninos al rostirii epigramatice și încă mai rezistă în cămașa lor de forță a izolării. Și atunci hai la ... recidiviști, chiar în fieful lor de oameni normali. Numai când scriu

nu se pun la mintea... tuturor. Citesc cu mare patos și cu accente apăsate pe două vocale: **a**, **â** din următoarea fabulă: **Măgari pe câmp**: „Mulțime, strânși în larg conclav, / Răgeau: „maestre”, des și grav. / M-am liniștit, zâmbind ușor, / Că au și ei „maestrii lor””.

Participând la două congrese (?) ale epigramaștilor, ținute la Craiova, de a căror organizare impecabilă s-a ocupat Domnul fost ambasador Petre Gigea-Gorun, tartorele zonal al... speciei, prea spectaculos evoluândă, distinsul Nicolae Dragoș s-a amestecat și el... în ciorbă, scriind următorul text de constatare: „Epigramaștii ritmici au crescut. / Un semn că-i epigrama „un strănut” / Și-i, ca și gripa, boală grea, / Tot repede, ca ea, se ia” - **Statistică**.

În postura de critic literar, domnul Nicolae Dragoș vituperează violaceu în: **Poetul romantic, Iluzie cenzurată, Altruism colegial, Un oarecine, Acasă la epigramaști, Un paradox**. Dar și în subtila **Datorie de onoare**: „Câte picioare-n vers am pus / Mi-a numărat / Și unu-n plus / Mi l-a găsit. / Îi sunt dator, / Drep recompensă, un picior.”

Asta da școală de... prozodie!

Sunt atâtea semne de întrebare ale vieții lui... **de ce**, încât doar nisipul mării le mai formulează răspunsuri esopice prin semne de mirare; iar unii dintre noi le tălmăcim în cuvinte! Basta, generale!

Craiova, 8-10 ian., 2017

ȘCOALA EROILOR

În anii Primul Război Mondial, un tânăr, **Petre Andrei** (scutit de serviciul militar pentru că era orfan), s-a oferit ca voluntar pe front, deși se afla în pragul unei cariere strălucite în domeniul filozofiei. În ajunul plecării, îi scria profesorului său următoarele rânduri: *„Azi plec pe front. Așteptam mai de mult această bucurie și în sfârșit a venit. /.../ Vă asigur domnule Petrovici, că voi ști să mînuiesc arma tot așa de bine ca și termenii și axiomele filosofice. Voi aplica concepția filosofică că viața nu prețuiește prin ea însăși nimic - ci valoarea ei provine din idealul în slujba căruia este pusă. Idealul nostru este așa de mare și sfânt, încât vedeți de ce nu mă neliniștește deloc gândul morții.”*¹

Nu a fost singurul care gândea astfel. M-am întrebat de multe ori ce fel de educație primiseră, acasă și la școală, eroii aceluia război de întregire, ca și ceilalți care s-au remarcat în alte domenii, în viața socială, în literatură, în știință, iar preocuparea față de personalitatea Magdei Isanos mi-a dat prilejul de a cunoaște mai în amănunt școala acelor vremuri.

În anul 1923, **Magda Isanos** a început clasele primare la școala din incinta spitalului Costiujeni-Chișinău. Cursurile se deschideau la 1 septembrie, cu sfințirea apei și discursul de rigoare; în sate, evenimentul era anunțat de un slujbaş al primăriei, care bătea toba sau sufla în goarnă ca să adune lumea. Se țineau cursuri și dimineața, și după prânz, fiecare etapă începea și se sfârșea cu o rugăciune („Tatăl nostru”, „Toți cu inima curată”, „Doamne, ceresc Tată”, „Plinirea tuturor bunătăților”). Pedepsele corporale erau cu desăvârșire oprite, se aplicau doar unele interdicții (statul în picioare,

izolarea, arestul, oprirea de la jocuri etc.) și dojana de diferite grade. Duminica și la marile sărbători, copiii mergeau cu învățătorul la biserică. În clasa I, se scria pe tăbliță (placă), cu condei de piatră (plaivaz). Elevii nu erau lăsați să numere pe degete, iar tabla înmulțirii se învăța pe de rost. Se recomanda pentru aritmetică numărul cu fise sau nasturi, puse în cutioare; apoi, o fisă roșie înlocuia o cutie cu zece fise albe, o fisă verde sau neagră - zece fise roșii ș.a. m.d., iar pentru calcule „mașina rusească”, numărătoarea sau abacul, auxiliar indicat sub această denumire în Programă analitică din 1925. La geometrie, învățătorii erau povățuiți să facă „uz de studiul umbrelor”: pe masă, o coală albă, și un inel interpus între lumină și hârtie, sau o andrea (linia), un disc circular de carton (cercul), îl ajutau pe copil să vadă formele. Se mai putea folosi o lampă de noapte aprinsă în fundul unui vas adânc, astfel încât să deseneze pe tavan cercuri luminoase. Tot o experiență avea să le explice școlarilor de ce a trebuit să se schimbe calendarul, la trecerea pe „stil nou”, care zvârlea în neant 13 zile, astfel încât 1 octombrie 1924 devenea 14 octombrie. Era o schimbare cu adânci rezonanțe cosmice: repunerea în drepturi a soarelui asupra măruntelor noastre vieți, iar experiența era relativ simplă: un măr străpuns de un bețișor (ca să poată fi învățat ca un titirez), era purtat pe întuneric în jurul unei lumânări. Reforma calendarului a stârnit în Basarabia multă agitație, populația a luat-o drept o schimbare de ordin religios, refuzând „să se abată de la legea pravoslavnică moștenită din strămoși”. Măsura a trezit revoltă mocnită, condusă din umbră chiar de unii călugări și preoți, care o tălmăceau drept trecere la catolicism,

impusă de București, și continuau să serbeze datele religioase pe stil vechi. De „la centru”, s-a pornit atunci „Cruciada contra întinericului”, cum numea un ziar din Chișinău acțiunea autorităților; ministrul Instrucțiunii, Ion Petrovici, a dat o circulară în toamna lui 1926, iar Arhiepiscopul Gurie al Chișinăului și Hotinului - o pastorală. S-a tipărit o broșură, „Lămurirea calendarului” de Alex. Giuglea, pentru a fi trimisă tuturor școlilor și predată de învățători și profesori, încât până la Crăciunul aceluia an, elevii și familiile lor să fie „convertite” la „calendarul îndreptat”. În același scop de lămurire aveau să lucreze militarii în termen și studenții, mână-n mână cu oficialitățile locale.

Am avut în față „Cărțile de cetire” din acei ani: cuprindeau toate materiile, în afară de aritmetică: religia, geografia, istoria, științele naturii. Programa școlară² propunea „Instrucțiunea morală și religioasă, catechismul și rugăciunile, citirea și scrierea, limba română, aritmetica practică și noțiuni elementare de geometrie, noțiuni de istoria românilor, de geografie și drept civic, noțiuni de științe naturale și fizice, cu aplicațiuni speciale de agricultură, noțiuni de igienă, desen, cânt, exerciții și jocuri gimnastice, lucrul manual și lucrări practice agricole.”

După Primul Război Mondial, învățământul în România mare trebuia să fie o forță unificatoare a națiunii. În 1924, când Magda Isanos trecea în clasa a doua, s-a făcut o reformă a învățământului primar, căreia trebuia să-i urmeze schimbarea tuturor formelor de școală, întârziată însă din motive politice până după 1929. Scopul reformei era „Consolidarea Statului român”, nevoia cea mai urgentă a vremii, prin „unificarea conștiințelor românești, într-o cultură generală, de nuanță lingvistică și istorică”, pentru că în școală „... se plămădesc deprinderile sufletești, de a căror tărie și calitate depind puterile Statului.” Deviza era, așadar, contrar sistemului Spiru Haret, „... cultura generală pentru toți fiii țării”, pe care școala îi deprindea „să gândească și să simțească românește.” Desigur, înnoirile se făceau greu, existau inerții, mai era și dificultatea de a concepe și a tipări, la prea scurt timp după război, atâtea manuale refăcute. Într-o „provincie buclucașă”³ ca Basarabia, situația era îngreunată și de faptul că, înainte de 1918, învățământul fusese rusificat; românizarea, cerută de preponderența populației de limbă română, a presupus școlarizarea prealabilă a profesorilor, care au învățat ei înșiși limba națională literară, proces încheiat oficial în 1923-24. „Astra” basarabeană inițiasă un curs de dicțiune pentru corpul didactic basarabean, cu durata de trei luni; conducătorul cursului, care începea la 15 ianuarie

1927, era Ion Livescu, directorul Teatrului Național din Chișinău.

În manualele de școală primară dinainte de Primul Război Mondial, eroii propuși ca modele erau haiducii, evocați de N. D. Popescu, alături de campionii luptei naționale, luptătorii de la 1877. Treptat, modelul ieșise din uz și avea să fie înlocuit cu ostașul român de la Mărășești, zugrăvit ca în pasajul următor: „Maiorul Ionescu Atanase, cu un batalion din regimentul 32, își aștepta rândul să intre în foc, tocmai în locul unde valurile dușmanilor izbiau mai tare./.../Așteptând să vie vremea, în arșița nemilostivă a soarelui, în pulberea și fumul înneacăcios, ce-i înconjură, soldații lepădară bocanci și haine, și coifuri, și se repeziră la atac în cămăși./.../Și au murit toți, fără să dea un pas înapoi.”⁴ „Lumea nouă” de după război trebuia replămădită, pentru că la noi dominau: „O răutate veninoasă, care nu cruță nici simțimintele cele mai sfinte ale omului, o înverșunare în ură, care merge până a se bucura de nenorocirea potrivnicului, o rea credință care tăgăduiește până și evidența și lucrurile cele mai simple din lume, o frenezie a calomniei, o îngâmfare țănoasă și-o obrăznicie, care ar fi ridicolă, dacă n’ar fi mai mult de plâns, o ipocrizie și o mișelie bizantină (!), o lăcomie hrăpărească, nici o milă de averea țării și de banul public, nici un respect de lege și de dreptate, o întrecere în a storce cât mai mult pe nevoiaș ca pe o pradă, o desmățare și-o dezordine, parc’ar sta să vie potopul./.../ Dar România-Mare, pe care am avut norocul s’o închegăm, ar fi grozav de mică, dacă ne vom fi lărgit numai hotarele și vom rămâne mai departe cu același suflet strâmt și îngust...”. Tuturor, dar în primul rând dascălilor, li se cerea deci „...a duce un război aprig, de lungă durată, împotriva dușmanului din noi.” Unificarea de facto cerea de asemenea unificarea juridică, pentru care Constituția din 1923 prevedea la Art. 137: „Se vor revizui toate codicele și legile existente în diferitele părți ale Statului român, spre a se pune în armonie cu Constituția de față și a asigura unitatea legislativă. Până atunci ele rămân în vigoare.”

Lecțiile de istorie din școala primară vorbeau despre originea poporului român, despre vremuri vitrege și lupte neîntrerupte. „La Sarmisegetuza, stă mândrul Decebal,/Ce-a frânt popoare multe de jos și de pe cal/.../Sus cugetul și firea, sus frunțile, voinici!/Plecarea în durere e pentru inimi mici./Învinsu-ne-a Romanul; dar...nu ne va supune./ În a sclaviei lanțuri, el trupuri reci va pune...”⁵

Înconjurat, în timp și spațiu, de inamici, copilul se pregătea, deci, să nu precupețească nimic pentru a-și apăra țara: „Trâmbița cu glas

de-aramă/O auzi, iubită mamă?/Și pe uliță'nșirați/
 Vezi mulțimea de soldați?"⁶ În același timp, i se cultivau: mila pentru săraci, compasiunea față de ființele slabe, neajutorate, hărnicia, modestia, devotamentul... „S'a stins pe uliți cel din urmă svon./Arar un pas răsună monoton/Pe trotuarul luciu și pustiu...//La colț, în umbră, micul vizitiu/Așteaptă un tramvai întârziat;/El și căluțul lui, doi beți fârtați..."⁷ Sau: „...calul cel tânăr întinse capul, cu ochi cercetători către bătrânul lui tovarăș. Acesta a stat o clipă/.../, apoi simțind, ca niciodată, mirosul acela de câmp,/.../întinse și dânsul gâtul și boturile lor se atinseră.”⁸ Una din lecturile cel mai frecvent folosite de autorii de manuale era „Puiul” de Ion Al. Brătescu-Voinești. În transparența cărților, se întrevăd nu numai gândurile copiilor de-atunci, ci și ceva din ale adulților care au devenit.

În 1928, când a fost discutat proiectul liberal de reformă a învățământului secundar, C. Rădulescu-Motru i s-a opus, pentru că încuraja „fără rezervă învățământul teoretic în dauna învățământului practic, trădând astfel proiectul inițial, mult mai prudent, din 1925, al ministrului C. Angelescu. Cu toate astea, legea purta nu numai amprenta liberală, ci și reminiscențe din propunerile lui Ion Petrovici, din scurta vreme cât a fost ministru al instrucțiunii (1926). În ansamblu, intențiile lor erau convergente: „Unificarea sufletească (a neamului - n.n.) cere imperios, și'n primul rând în materie culturală, legi uniforme, ceiace nu se putea suficient obține prin extinderea legilor din vechiul regat asupra noilor teritorii...”⁹. Pe de altă parte, societatea vremii era frământată, lucru recunoscut de toți, agitația ei arăta „simptomele unor trebuințe imperioase de a se preschimba vechea structură...”. Din nefericire, după părerea lui Ion Petrovici, nimeni nu fusese în stare să contureze „o icoană precisă și cuprinzătoare de ce va trebui să fie.” Și continua, profetic parcă: „*Ar fi de dorit să se poată zămisli o concepțiune temeinică mai înainte ca o explozie să nu izbucnească. Căci evident nu poate nici o minte sănătoasă și echilibrată să ia drept ideie directrice, în opera de reclădire, nălucirile bolșevice, care ignorează cele mai intime trebuințe ale sufletului omenesc.*”¹⁰

În final, școala secundară a ajuns la formula cu trei clase identice pentru toate tipurile (gimnaziul), după care urma un examen de selecție pentru continuarea studiilor. În 1931, o nouă lege venea să o completeze pe aceea din 1928; i-a urmat o nouă Programă, tipărită în Monitorul oficial în 1932. Se făceau pași înapoi față de legea din 1929: liceul, din care diriguitorii sperau să iasă „elita intelectuală a țării, spuma din care se recrutează de preferință conducătorii ei”, nu mai era „școala completă

formată din șapte clase”, întrucât i se adăugase iarăși a opta, probabil în locul anului preparator, propus inițial. Cum lucrurile nu se puteau schimba automat, pentru clasele a șasea și a șaptea s-a adoptat o soluție „de tranziție”: menținerea Programei din 1929 la limba română, o diviziune specială a materiei la istorie ș.a.m.d. Se pare că seria Magdei Isanos a fost singura (sau printre cele puține) care a terminat pe atunci liceul cu șapte clase. A trebuit să treacă prin numeroasele examene instituite pentru selectare, justificate de D. C. Angelescu prin starea de „relaxare” din învățământ, după 1918, motivată între altele de „nevroza après-guerre”, de care au suferit toate țările participante la măcel. În plus, fiecare clasă se încheia cu un examen de fine de an. La examenul de bacalaureat, se dădeau probe scrise la limba română, istoria românilor și instrucția civică, la geografia României și a țărilor vecine, și la limba franceză, dar mai erau și probe opționale: matematica, latina, științele naturale sau fizico-chimice. Elevilor mediocri sau prea săraci ca să poată plăti taxele necesare, nu le rămânea, după trei clase, decât liceul „practic”, profesional.

După reformă, autorii de manuale¹¹ încercau să se adapteze din mers cerințelor noi, fără a renunța cu totul la ceea ce folosiseră în edițiile anterioare. Dar cel care a zguduit din temelii învățarea limbii române în liceu a fost Mihail Dragomirescu. „La program nou, cărți noi”, scria el¹², în noul program nu se mai amestecă interesul de fond cu cel de formă. Bucățile de lectură de geografie, istorie, științe naturale, au fost relegate, cum era și firesc, la lecțiunile particulare ale acestor obiecte. În manualul de limba română nu a rămas decât preocuparea pură pentru *forma gramaticală* și pentru *forma literară*. Dacă interesul pentru gramatică era scopul de predilecție al claselor inferioare, cel pentru forma literară constituia obiectivul principal la cursurile superioare, astfel a fost întronată în manuale concepția estetică în studiul literaturii, făcându-se o demarcație precisă între „literatura de compoziție, în care se poate exercita orice elev, și literatura de studiu, care este constituită cu deosebire din capod'operele literare ale spiritului omenesc și național.” „În adevăr, spune Mihail Dragomirescu, multă vreme a dăinuit eroarea, care pune pe același plan *capod'opere*, *opere de talent* și *opere de compoziție* sau virtuozitate. Și această eroare poate să mai dăinuiască multă vreme, cu atât mai mult cu cât în mintea tuturor talentul este ce este, iar genialitatea creatoare, nicăiri.” Elevilor de clasa a patra, de pildă, li se oferea un model de compunere („Frumusețea primăverii”) și li se explica în ce mod trebuie făcută; apoi, li se dădea un model de

capodoperă: „O vedenie a primăverii”, fragment din „Cezara” de Mihai Eminescu, comentat astfel: „Capodopera *O vedenie a primăverii* a fost creată fără voia scriitorului. Ea i-a venit din adâncurile necunoscute ale sufletului și l’a silit pe scriitor s’o scrie, sau mai bine, s’o *transcrie*. Ea are valoare estetică și e neperitoare.”¹³ Pare, desigur, naiv, și totuși, cum altfel ar fi putut să fie spuse asemenea lucruri indicibile? Meritul autorului stă, cred, în curajul de a le scrie, asumându-și riscul de a fi înțeles la modul derizoriu. Capodoperele „...sunt create în adâncurile sufletului/.../. Compozițiile pot fi făcute de oricine, numai trebuie să ne deprindem. Capodopere nu pot fi făcute decât de oamenii cu dar dela Dumnezeu.”

Cărțile de limba română pentru așa numitul „curs inferior” aveau în continuare un aer compozit, încercând, parcă, să împace toate gusturile și înclinațiile, de la *Călătoriile lui Stanley* de Roth și *Fosforescența mării* de Camille Flammarion, până la poezii de Grigore Alexandrescu, Alecsandri, Coșbuc și Goga. Dar începând cu clasa a patra, se preda sistematic teorie literară (genurile, istoria literaturii române), alfabetul vechi românesc, istoria literaturii române, de la cele mai vechi manuscrise până la Panait Cerna și Emil Gârleanu. Credincios țelului său, Mihail Dragomirescu nu își uita nici o clipă misiunea de a distinge capodoperele de simplele lucrări de talent. Compozițiile erau îndrumate pe aceeași cale: să se insiste, în analize, pe separarea dintre fond și formă, încât elevii să înțeleagă că „nu orice bucată în versuri e poezie”, uneori și proza poate fi poetică. În clasă se vorbește și despre artist și destinul lui tragic: „Idealul de artă urmărit cu îndârjire duce la moarte”. Și nu numai el, ci oricare alt ideal. „Iliada”, studiată în traducerea lui George Murnu, prilej pentru a se vorbi și despre hexametru, era însoțită de următorul comentariu: „Căci el (Achile) fusese ursit, sau să devină nemuritor prin vitejia lui și să moară tânăr, sau să trăiască neștiut de nimeni și să ajungă la adânci bătrâneți...”. Despre Grigore Alexandrescu, prezent în manual cu o „Rugăciune”, aflăm că „e sguduit în adâncurile mistice ale sufletului său.”¹⁴ Ni se mai spune că „Goethe e cel mai senin poet”, iar Eminescu e pus „mai presus de toți” („O rămâi”, „Ce te legeni”, „S’a stins vieța”, „Scrisoarea I”, „Luceafărul”). Mai aflăm că: „Simțirea ce ne-o provoacă o poezie se numește *farmec*”, și că „Poeziile ce ne pătrund adâncul sufletului oridecâteori le citim, sau ni le amintim sunt *capodopere*”, căci „în poezie, limba se transfigurează”. Mai presus de naivități, se ridică însă impresia biruitoare că, prin poezie, ai pătruns pe un tărâm misterios, unde trebuie să te lepezi de logica obișnuită, pentru a ajunge pe

culmi. De fapt, nimeni nu ar putea să explice prin ce devenire secretă, aceleași sugestii, izvorâte din cărți și din lume, rămân în unii fără ecou, în alții se chircesc în ineptii sau gânduri banale, pentru ca, brusc, să răsără în mintea cuiva în formele unice ale unor „capod’opere”...

Trec peste alte aspecte ale școlii urmate de generația Magdei Isanos, oprindu-mă doar asupra celor direct legate de educația eroicului din om. Psihologia¹⁵, studiată în clasa a șasea, avea asemenea accente, printr-un citat din Baudelaire, „Élevation”: „Heureux celui qui peut d’une aile vigoureuse/S’élancer vers les champs lumineux et sereins!.../Qui plane sur la vie et comprend sans effort/Le langage des fleurs et des choses muettes!” (Fericit cel care se ridică prin aripa lui viguroasă/Zburând spre câmpiile luminoase și senine/.../cel care planează deasupra vieții/și pricepe ușor graiul florilor și al lucrurilor mărunte). Interesantă este și partea din acest manual care vorbește despre percepția morții, după Metchnikoff: „În mod normal, omul ar trebui să trăiască 150 de ani. Bătrânul suferă de gândul de a muri *înainte de timpul fixat de natură*. Dacă ar ajunge o vârstă foarte înaintată, el ar simți desvoltându-se în el, *instinctul morții*: moartea s’ar însoți atunci de plăcere; murindul ar simți o senzație de bună stare fizică, de desprindere de tot.” Despre moarte, tot în termeni pozitivi, vorbește și Manualul de Instrucție și educație morală, auxiliar al orelor de dirigiență¹⁶, la capitolul „Autocultura morală”: „memento mori” era recomandat drept „...un mijloc foarte eficace pentru a ne feri de multe greșeli și a ne păstra o existență demnă”, aducându-ne aminte „mai des de moarte”. (Memento mori - memento recte vivere). Orelor de dirigiență, după Programă, cuprindeau „convorbiri, discuții asupra unor cazuri concrete din viața școlară și din afară”, „fără pretenții”, „ca la gura sobei”. Școlarii erau îndemnați să aibă un carnețel în care să-și însemne faptele (bune și rele) ale fiecărei zile. Multe din exemplele din „Cartea de educație morală și întărire sufletească”¹⁷ erau din romanul *Cuore*, alături de numeroase rugăciuni („Rugăciunea dimineții, Rugăciunea către Sfântul Înger, păzitorul vieții ș.a.) și Vieti ale Sfinților (Arsenie cel Mare, Onufrie, Amfilochie). Astfel orele de morală se îmbinau cu cele de religie, într-un un studiu larg, întins pe tot parcursul liceului. Morala creștină vorbea despre virtuți și vicii, despre păcate capitale și păcate mortale, despre rugăciuni, jurăminte și datorii, despre sinucidere și... duel. Filozofia se studia în clasa a șasea (Psihologie și noțiuni de pedagogie) și a șaptea (Logică, Introducere în filozofie și Elemente de sociologie).¹⁸ Vorbind despre stoicism, un manual recomanda călirea

treptată a sufletului: „Ai o ființă iubită, spune Epictet și pentru a nu-ți părea groaznică clipa în care o vei pierde, gândește-te că e supusă pieirii și morții: atunci când moartea va veni într’adevăr, ea nu-ți va mai părea groaznică așa cum ți s’ar părea dacă nu te-ai fi gândit niciodată la asta...”¹⁹ Erau pomeniți, uneori citați, Giordano Bruno, Descartes, Spinoza, Kant, Hegel, Schopenhauer... „Numesc pe Dumnezeu, zice Giordano Bruno, în întregime sa infinit, fiindcă el exclude orice limită ce i s’ar pune și fiindcă fiecare atribut al lui e unic și infinit, pentru că el este tot întreg, și e atotprezent și infinit în lumea întreagă și în fiecare parte a ei.”²⁰

Cu câte o oră pe săptămână, se făcea pregătirea pentru viața socială: în clasa a treia, Instrucția civică, în a șasea Dreptul constituțional, iar în a șaptea, Economie politică. Se vorbea despre egalitatea de drept, despre cele 12 libertăți, despre progresul adus de Constituția din 1923, care acordase femeilor drepturi civile; mai rămăneau lipsite de cele politice, acordate doar „în principiu”...²¹ Un alt subiect „arzător” era acela al conflictelor sociale: „...ceiace caracterizează regimul economic de astăzi, pe care socialiștii îl denumesc regimul ‚Capitalismului’/.../[e]mprejurarea regretabilă că capitalul pe care-l utilizează lucrătorul aparține *altuia* care are numai rolul de capitalist-rentier sau de capitalist antreprenor și care exploatează munca lucrătorului, constrâns să se angajeze în serviciul altuia, întru cât el nu are capital.” În același spirit, sunt criticate formele de repartizare a produsului, cu precizarea că „Sistemul lui Marx e mai just în teorie, dar complică formele de repartizare, care devine cu desăvârșire arbitrară...” La istorie, se studia, în clasa întâi de liceu, Istoria veche, continuată în a doua până la „căderea Constantinopolei”, în clasa a treia se recapitula întreaga istorie universală, până la războiul mondial, în a patra se făcea istoria românilor până în sec. al XIX-lea, în ultimele clase fiind reluată și amplificată materia din primele. Geografia mergea pe același criteriu al acumulării concentrice, de la oraș și împrejurimile lui, până la lumea largă, cu continente, oceane și mări. Europa era prezentată drept „...continentul cel mai prielnic așezat pe fața pământului, cel mai fericit alcătuit, cu populația cea mai civilizată și întreprinzătoare”, astfel că, în mod natural, „stă în fruntea celorlalte continente, pe care le stăpânește în bună parte.”

Începută în clasa a treia de liceu și continuată până la sfârșit, limba latină avea să le dea elevilor o destul de solidă cultură clasică. În a patra, ultimul trimestru, se „interpreta” din Lhomond, „De viris illustribus urbis Romae”²², în a cincea,

din Caesar, „Commentarii de bello gallico”, până la vacanța de Crăciun, apoi și din Cicero, „Dialogus de amicitia”. În a șasea, „interpretări” din Titus Livius, „Ab Urbe Condita libri”, până la Crăciun, apoi din Vergilius („Georgica”, „Aeneis”), în paralel cu Ovidius, „Tristia” sau „Pontica”. În fine, clasa a șaptea era consacrată interpretărilor din Tacit, „Annalium libri”, până la Crăciun, iar tot restul anului era ocupat de Horațiu: „Ode”, „Satire”, „Epistole” (se recomandă mai ales „Ad Pisones”, o „ars poetica”). Erau învățați să scandeze, înviind versuri celebre, de pildă cele cu care începe Oda XXX de la sfârșitul Cărții a III-a: „Exegi monumentum aere perennius/Regalique situ pyramidum altius,/ Quod non imber edax, non Aquilo impotens/Possit diruere aut innumerabilis/Annorum series et fuga temporum.” *Cultura romană în lectură ilustrată* de G. Popa-Lisseanu²³ completa în clasa a patra studiul latinei, cu numeroase epigrame de Martial, texte de Macrobius, Phaedrus, Plinius, Florus, Eutropius și Ovidius, din care nu putea trece neobservat epitaful: „Hic ego qui jaceo, tenerorum lusor Amorum, Ingenio perii, Naso poeta, meo./ At, tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,/ Dicere: Nasonis molliter ossa cubent!” Un manual special, *Noțiuni elementare de versificație latină*, al aceluiași Popa-Lisseanu, îi purta, în clasa a șasea de liceu, prin labirintul poeziei: tehnica versului românesc în comparație cu a celui latin, rima și ritmul, accentul (*ad cantus!*), metrica antică și modernă ș.a.m.d.²⁴. Totul era colorat cu nume de poeți, Catullus, Phaedrus, Hippomax din Efes, Archilocos, Sappho... Și pentru ca imaginea să fie completă, „Mitologia greco-romană în lectură ilustrată” de Popa-Lisseanu venea cu poveștile despre lume și zei, de pildă, legenda „vânturilor într’aripate” care dorm ca liliiecii într-o peșteră, „vânturi din nord, cenușii” sau „vânturi din sud”, care „purtau pe aripi anotimpul ud” și „călăuzeau rândunelele”.²⁵ Sau nașterea zeiței frumuseții din mare, sosirea ei în Cipru (unde sub „piciorușele ei delicate și udate de apă/.../, au început să crească flori mirositoare supt pașii ei cei ușori”), și nașterea Pegasului din sângele Meduzei. Se vorbea și despre o zeitățe, numită Fatum, fiu al Chaosului și al Întinericului, „un zeu fără milă și îndurare, un zeu aspru, rece. El nu-și apleca urechea la rugăciunile oamenilor, cum o face Dumnezeuul nostru, în bunătatea sa nemărginită. Toți ceilalți zei se supuneau poruncilor aspre ale Destinului și chiar marele Jupiter nu îndrăsnia să i se împotrivescă;/.../. De aceea, nici nu i se rugau oamenii; nu i se aduceau nici închinăciuni, nici jertfe, căci ar fi fost degeaba./.../Hotărârile sale erau scrise pe o tablă de aramă, de pe care nimenea nu le putea șterge și pe cari le puteau

ceti numai zeii. Poeții și artiștii își închipuiau pe Fatum ca un bătrân orb -/.../ având ochii legați, stând cu picioarele pe globul pământesc,/.../ și având în mâini o urnă, uneori o carte, în care se găsește scrisă soarta oamenilor...” Greaca veche („limba elenă”, cum suna în Programă) se învăța doi ani, în a șasea și a șaptea. Ca „limbi vii”, se studiau franceza (I-VII) și, la alegere, germana sau engleza (IV-VII).

Lecturile recomandate în Programa școlară erau menite să completeze și să amplifice ideile directe ale acestei educații, pe care am numit-o „școala eroilor”. În special una dintre aceste cărți a avut, se pare, o influență puternică și îndelungată. Povestea ei este ea însăși eroică. Plecând din București, „în seara zilei de 10 Noembrie 1916, o seară care cădea tristă și grea ca plumbul”, pe când „dușmanul se apropia birurilor de capitala țării și toate încercările desnădăjduite ale oștirii noastre, de a-l ține pe loc, erau înfrânte”, un militar, în viața civilă profesor și traducător, lua cu el doar două-trei cărți, printre care și *Lebenskunde*, a profesorului elvețian Friedrich Wilhelm Foerster²⁶. „Mi-a fost prietenul cel mai bun”, mărturisește în prefața traducerii pe care avea s-o publice în 1920; cu acest prieten a răbdut de foame, a „pășit peste exantematici”, pregătind retragerea, cu resturile oastei noastre, „prin stepele fără zăre ale Rusiei răzvătite...”. Prima ediție din *Cartea Vieții* s-a epuizat imediat. „Fără a îngroșa lucrurile”, zice traducătorul²⁷, descoperise o nouă Evanghelie a educației, o „Evanghelie a iubirii”, expresie justificată de forța specială a cărții: o blândețe cu miezul tare. Peste idei este așternută carnea vie a pildelor, nimic nu e lăsat deoparte sau disprețuit, de la expedițiile lui Stanley în Africa, până la tehnica de ultimă oră sau obiectele din jur. Iisus, Apostolul Pavel pe drumul Damascului, *Învierea* de Tolstoi, Mucius Scaevola, Portia și Brutus, preoteasa lui Apolo de la Delfi, Aristarc, Ptolomeu, Copernic, „Ciorap de piele” din *Călăuza* de Cooper, Pitagoreii, Nansen „care-a făcut lumină în grozăviile gheței veșnice”, tâlharul din Bizanț de pe vremea împăratului Mauriciu, *Ifigenia* lui Goethe, Rafael cu Madona Sixtină, președintele Lincoln, Sfântul Francisc, regele Alcinous din *Odiseea*, dar și „tăietorul de cărbuni”, marinarul, slujnica - toți sunt folosiți pentru a face spusele mai convingătoare. „Știți cum se cheamă frica, ce simte fiecărele cântăreț și fiecărele cântăreață, când pășește pentru întâia oară în public? Îi zice *fiorul lămpilor*. Dacă odată ai dat aceasta la spate, ești după aceea scăpat...”. „Oamenii pot foarte bine trăi fără drum de fier, fără telefon, sobe cu gaz și lumină electrică, însă fără stăpânire de sine, nu.” Sau: „Ați auzit cu toții de cercetările

lui Stanley asupra fluviului Congo: cum marele fluviu curge la început spre miazănoapte, așa încât nu știea nimeni, unde s’o fi vărsând, până când Stanley descoperi cotul cel mare, în urma căruia se îndreaptă din nou spre Apus.” Impulsivii sunt, după spusa autorului, „ca mașinile cu șocolată: sus bagi un ban înăuntru, după aceea auzi cum uruie, iar jos iese afară șocolată.” Într-un viitor nu prea îndepărtat, „vom zări mișunând oameni pe planeta Marte”, dar adevărata minune ar fi să ne vedem sufletele ca printr-un ocean. Se fac, spunea autorul, încercări să se împrăștie norii de furtună cu focuri de tun, cu trenul electric în câteva ceasuri vei merge de la București la Petrograd, vei vorbi la telefon de jur împrejurul lumii, dar progresul va veni când „sufletele vor fi aproape unul de altul”. Întemeiat pe „idealurile eterne”, Bine, Adevăr, Frumos, Dreptate, sistemul educativ al lui Foerster presupune un inteligent echilibru între libertate și supunere. Din el ar fi trebuit să iasă următorul „portet-robot” al omului ideal: „...stăpân pe inima și pe sufletul lui, judecă lucrurile care îl înconjurau cu liniște, dreptate și indulgență.” Pentru că: „*A avea caracter înseamnă a birui toate formele lașității și moliciunii.*” Adică, după Smiles²⁸, a fi „un gentleman”. („On n’est fort qu’en contrariant la nature.” spune Foerster în *L’Ecole et le caractère*). Disciplina și biruința de sine, așadar, căci Iisus spune: „Grăuntele de grâu nu aduce roadă, dacă nu moare mai întâi.” Ce copil nu vrea să știe „care e cel mai tare om din lume”? Foerster îi răspunde: „Omul cel mai tare este acela, care-a adunat în sufletul său atâtea gingășii și atâtea bine, încât nu mai poate fi clintit de nimeni din cumpăneala lui./.../Firește, că aceasta voi n’o puteți face încă. Nici eu. Din pricină că nu cântăm la vioară destul de mult, iar în fapt e nevoie de-o muncă de ani și ani de zile...”. „A cânta la vioară” înseamnă a ști să-ți strunești sufletul.

O figură aparte face în acest context educativ Simion Mehedinți cu „*Altă creștere. Școala muncii*”²⁹. Eclectic, pune să lucreze, alături de pedagogie, antropologia, fiziologia, etnografia și etnopsihologia; critică vehement școala din epoca lui, care se ocupa „mai toată vremea de jumătatea stângă a creierului...”, nefiind altceva decât „arta de a privi lumea de hârtie”. Acestea erau, după opinia lui, „școli bolnave”, deoarece mai presus de „școala cărții” stă „școala muncii”: „*Căci munca, oricare ar fi, lasă urmele ei nu numai în palmă, ci și în creier./.../Cum muncești, așa gândești și tot așa vorbești.*” E vorba de munca împletită cu iubirea, adică adevărată, creatoare.

În fine, nu lipsea din lista lecturilor nici Bucura Dumbravă, care spunea: „*Închin această carte tineretului. Doresc tineretului dorul de munte.*

Dorul de munte să-i fie călăuza de pe pragul vremii nouă. Vremea va fi nouă prin îndreptarea sufletelor spre țeluri mai vrednice decât cele barbare din era care apune. Sau mai bine zis, care s'a înecat în sânge și ură. Ura și vărsarea de sânge vor fi socotite ca păcatele cele mai rușinoase de omenirea viitoare. Viitorul nu este al forței brutale ci al frăției...” încheind astfel *Cartea Munților*³⁰, ghid al iubitorului de culmi și nu doar atât, mai degrabă eseu despre munți, în care este citat (cap. „Anotimpurile”) și următorul pasaj din Swendenborg: „Îngerii din împărăția cerească a Domnului locuiesc mai ales în locuri înălțate care au forma unor munți. Îngerii din împărăția spirituală locuiesc pe dealuri; iar îngerii cari stau în locul cel mai jos din cer, locuiesc în ținuturi care au înfățișarea unor grămezi de stânci./.../De aceea munții înseamnă dragoste cerească în sfânta Scriptură, dealurile înseamnă dragoste spirituală, iar stâncile credința.”

Indicat ca lectură școlară era și Samuel Smiles, *Self-help sau Caracter, purtare și statornicie*. Bun cunoscător al vieților de ingineri și meșteșugari celebri, acesta îi dă ca modele, fără a-i uita nici pe savanți, muzicieni și scriitori. Toți oamenii mari au fost copii de condiție umilă, dar prin muncă, voință, perseverență au reușit să se ridice pe culmi, dificultățile le-au fost de cel mai mare ajutor, pentru că i-au forțat să-și dea întreaga măsură a capacităților, care altfel ar fi rămas, poate, adormite. Nici cartea lui Smiles nu-i lipsită de pitoresc: aflăm despre Kepler că era fiul unui birtaș german, este povestită pe larg viața lui Bernard Palissy, care a descoperit secretul emailului, după ce, sărac lipit, a riscat să fie luat drept nebun, un întreg roi de figuri, multe astăzi uitate, vin în sprijinul ideii că zeii au așezat munca și truda pe drumul care duce spre Câmpiile Elizee. Deci nimeni nu trebuie să se descurajeze, căci și Michelangelo, bătrân, spunea: „Ancora imparo”, „Încă mai învăț.”

Pentru că asemnarea cărți existau, Nicolae Pandelea îi considera pe tinerii din vremea lui ca fiind din generații mai norocoase decât a sa, care nu a avut la îndemână decât *Haiducii* de bătrânul arhivar N.D.Popescu³¹ și câteva romane foarte problematice, ca *Războiul Cucoanelor* de Al. Dumas-tatăl. Ideile, imaginile, povestirile erau reproduse și discutate la lecții, și făceau parte din aerul timpului. Ele au meritul incontestabil de a fi poetice, sugestive, deosebit de vii, capabile să stârnească forța imaginației, pentru că vorbesc, în egală măsură, inimii și minții ca, de pildă, aceste pasaje din cartea mai sus pomenită a profesorului Foerster:

„În catehismul luteran se află, după cele

zece porunci, cuvintele: Ce zice acum Dumnezeu de toate aceste porunci? El zice acestea: „Eu, Domnul, Dumnezeul tău, sunt un Dumnezeu aspru și învierșunat, care, față de cei ce mă urăsc, pedepsește păcatele părinților până la al treilea și la al patrulea neam.” Aici a întrebat odată un școlar din clasa mea: -Se spune, că Dumnezeu e iubirea însăși. Cum poate fi dar mânios și învierșunat să se răzbune? -Da, spusei eu atunci, credeți oare că ar fi cu adevărat plin de iubire pentru oameni, dacă lumea ar fi orânduită astfel, încât răul să nu aibă nici o urmare?/.../Atunci nu ne-am sălbătăci și mai mult în toate, n'am cădea și mai jos, n'am ajunge niște tembeli/.../? Atunci n'ai mai ști ce e alb și ce e negru./.../Să fim dară recunoscători pentru „Dumnezeul cel aspru și mânios”, căci după legile sale veșnice răsare și binele.” (Cap.IV, 3, „Rânduiala și neorânduiala”)

„Cine are lipsuri trupești și slăbiciuni nu trebuie niciodată să creadă, că de acum chemarea lui este să ajungă numaidecât un molău. Tocmai de aceea nu. În el dormitează cu mult mai mult chemarea de erou. Îi va fi dată o sarcină mare, care, altfel, nu-i hărăzită celor sănătoși și fără cusur.” (Cap. II,4, „Tocmai de aceea nu”).

„Fapta minunată cu insulele de mărgean cari, din adâncimile întunecoase ale oceanului, puțin câte puțin, prin munca înceată a unor găze mititele, se înalță deasupra valurilor mării și apoi, tot așa, încetul cu încetul, va ajunge o locuință pentru ființe viețuitoare./.../Adesea un polip de mărgean se așează la mare adâncime sub suprafața mării și după aceea crește mereu, până când un inel de stânci se ridică deasupra valurilor...” (Cap. VII, 1, „Telescopul”)

„E un cântec frumos de poetul Eichendorff, care sună astfel: „O nuntă pășia dealungul muntelui./Auzeam păsărelele cum ciripesc./Călăreți mulți scânteiau, buciulul răsună./Vesela mai era cântarea!/Dar până să mă dumiresc, totul amuțise! Noaptea învăluie zarea./Numai pe munți mai foșnește pădurea/Și până'n adâncul inimei mă'nfioară!'. Ați putea să vă dați seama, pentru ce se înfioară poetul la vederea veselului alai de nuntă? Fiindcă se uită - cred - la fericita pereche cum pășește înainte și se'ntreabă în șoaptă: Cât timp are să dureze oare fericirea asta?...” (Cap. II, 8, „O nuntă pășia dealungul muntelui”)

O fetiță orfană și flămândă dintr-un sat „... cobora ulițele cântând, copiii îi eșiau înainte, iar oamenii mari pășiau în prag, bolnavilor li se deschidea ferestrele/.../. Căci oamenii sufăr toți de morocăniea lăuntrică și pentru aceea sunt recunoscători din adâncul inimii orișicui, care le dă o pildă mai înaltă./.../Căutați și voi să ajungeți regine în împărăția aceasta a voioșiei.” (Cap. II, 5,

„Toane rele”)

„Gânditu-v'ăți oare vreodată ce dibaciu maistru e o tulpină de trandafir, care e în stare să scoată din gunoiu o floare? Din țărâna întunecoasă și murdară ea știe să soarbă pentru culori și mirezme sucuri, cari nu trădează nici cea mai mică urmă de obârșiea lor. Sau uitați-vă la o viorică pe un tăpșan. De unde această dulce mireasmă și această culoare adâncă? Le-a scos prin vrajă, din pământul cenușiu.” (Cap. II, 6, „Trandafiri în floare și fete în floare”).²⁹

După Franklin, încă în vigoare la ora aceea în cărțile de educație morală³², cu sistemul lui de autoeducare (sobrietate, tăcere, ordine, rezoluțiune, economie, aplicare, sinceritate, justiție, moderațiune, curățenie, liniște, umilință, fiecare cu rubrica ei în planul zilnic), după John Ruskin și Thomas Carlyle³³, marea noutate a lui Foerster era „pedala” apăsată pe forța iubirii: „*Cine are iubire, are și prisos de putere*”. Iar Carlyle îi pune în rândul eroilor și pe marii poeți: „Poetul este o figură eroică a tuturor vârstelor; pe care toate vârstele îl posedă, odată ce a apărut, pe care vârstele mai nouă ca și cele mai vechi îl pot produce; și-l vor produce oridecâteori va voi Natura. Să trimită Natura un suflet de Erou; în orice vârstă este cu putință să ia forma de Poet.” Pentru că: „Inima mare, ochiul limpede care vede adânc: aci stă totul; nici un om, în orice tărâm ar fi, nu poate izbuti deloc fără acestea.” Poetul este „*Un om care ia în serios Universul pe când ceilalți se joacă cu el*”. Drumul lui nu-i ușor („...come è duro calle/.../Se tu segui tua stella”, spune Dante), și totuși există „Eroicul Vorbirii”, Cântecul, iar el durează: „*Homer este încă, /.../dar Grecia unde este?*”.

Note:

1. Petre Andrei, „Jurnal. Memorialistică. Corespondență.” Ediție îngrijită de Petre P. Andrei, Valeriu Florin Dobrinescu, Doru Tempea, Editura GRAPHIX, Iași, 1993

2. Ministerul Instrucțiunii. Colecțiunea legilor, regulamentelor, programelor și orarelor privitoare la Învățământul primar aflate în vigoare la 1 iulie 1923, București, Imprimeria Fundației Culturale „Principele Carol”, 1923.

3. C. Rădulescu-Motru, „Reforma învățământului secundar”. Extras din Revista de Filosofie, Volumul XIII (seria nouă) No. 3, 1928, Editura „Revista de filosofie”, București.

4. Carte de cetire pentru clasa IV-a primară - dela orașe și sate - de Gh. N. Costescu, G. Stoinescu... și N. Nicolaescu... I. Ciorănescu... Editura „Ancora” S. Benvenisti & Co., București, 1928-1929/

5. „Moartea lui Decebal” de I. Nenițescu, în mai multe cărți de cetire.

6. „Soldații” în „Carte de cetire pentru clasa II-a primară urbană” de I. Al. Brătescu-Voinești, 1922.

7. „Doi prieteni” de Șt. O. Iosif, în „Carte de limba română pentru clasa I-a secundară de băieți și fete” de Petre V. Haneș... București, „Viața Românească”, 1922.

8. „Calul” de Emil Gârleanu, în Curs complet de limba română, clasa I gimnazii și licee de băieți și fete de C-tin Botez și G. Nedioglu, Cartea Românească, București.

9. După „Loi pour l'enseignement secondaire avec l'exposé de motifs présenté au parlement par le Dr. C. Angelescu, ministre de l'Instruction”, „Cartea românească, Bucarest, 1928.

10. Ion Petrovici, „Expunere de motive” [la Proiectul de lege a învățământului secundar, 1926].

11. Manualele de limba română pentru școlile secundare aveau ca autori „cuplurile”: Const. Botez (inspector) și Gh. Nedioglu (directorul liceului Gh. Șincai), Densușianu-Candrea, I. Suchianu și M. Stroescu ori Mihail Dragomirescu și Gh. Adamescu; aceștia din urmă insistau asupra noutății manualelor care erau „conform cu programa din 1929”.

12. În prefața tuturor manualelor din 1929 care-i aparțin.

13. Curs de limba română pentru învățământul secundar. Manual de limba română conform programei din 1929 pentru clasa V a școalelor secundare de băieți și fete de Gheorghe Adamescu Profesor la Liceul Sf. Sava și Mihail Dragomirescu profesor de Literatură română la Universitatea din București, București, Editura Librăriei SOCEC & Co., Societ. Anonimă, 1929.

14. Curs de limba română pentru învățământul secundar. Manual de limba română conform programei din 1929 pentru clasa V a școalelor secundare de băieți și fete de Gheorghe Adamescu Profesor la Liceul Sf. Sava și Mihail Dragomirescu profesor de Literatură română la Universitatea din București, București, Editura Librăriei SOCEC & Co., Societ. Anonimă, 1929.

15. I. Nisipeanu, profesor, „Elemente de psihologie pentru clasa VI-a secundară, „Cultura românească”, S.A.R. Institut de editură, arte grafice și confecțiuni de hârtie, București, 1929-1930.

16. I. Găvănescu, profesor la Universitatea din Iași, „Manual de Instrucție și educație morală pentru școlile secundare auxiliar al orelor de dirigiență pentru profesori și elevi”, Ediția II, București, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co., 1929-1930.

17. „Carte de educație morală și întărire sufletească cu povestiri școlare, învățături morale, rugăciuni, vieți de sfinți și frumoase lecturi de prof. Dr. Dumitru Stănescu, fost defensor eclesiastic, pentru orele de dirigiență la învățământul secundar”, București, Editura „Ancora” S. Benvenisti & Co., 1929.

18. „Introducere în filozofie. Manual pentru bacalaureat”, Octav Minar, D-nd în litere și filozofie, Diplomat al Seminarului Pedagogic Universitar, Licențiat în Drept; Petre Ionescu-Tomis, Dr. în litere și filozofie, Profesor secundar, Editura Librăriei SOCEC & Co., S.A., București; I Nisipeanu, profesor, „Elemente de logică și Introducere în filosofie pentru clasa VII-a liceală,

„Cultura românească”, S.A.R., București, 1929-1930.

19. Octav Minar, loc. cit.

20. I. Nisipeanu, loc. cit.

21. „Elemente de economie politică, drept constituțional și administrativ pentru clasa VIII-a de liceu. Manual re-re-aprobat de Ministerul Instrucțiunii, în 1926, de M. A. Dumitrescu, Ediția VIII-a (cu explicarea noiei Constituțiuni), București, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co., 1928.

22. Lhomond, „De viri illustribus Romae”, București, 1931; există o traducere veche, de Raoul de Pontbriant, „Directorulu pensionatului francesu, professore la Liceulu Matheiu Bassarabu, Bucurescu, Librari-editori Socecu și Compania, 1872”.

23. „Cultura romană în lectură ilustrată. Manual pentru studiul limbei latine clasa IV-a gimnazială de G. Popa-Lisseanu profesor la liceul Lazăr”, București, Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă, 1919.

24. „Noțiuni elementare de versificație latină. Prosodia și metrica de G. Popa-Lisseanu... Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate anonimă, București, 1921.

25. G. Popa-Lisseanu, „Mitologia greco-romană în lectură ilustrată, I, legende zeilor, cu 80 ilustrațiuni, Ediția a VII-a, București, Tipografia Ion C. Văcărescu, 1928; „Din publicațiunile Casei Școalelor. Biblioteca liceală. Mitologia greco-romană în lectură ilustrată de G. Popa-Lisseanu, II, Legende eroilor, București, 1926.

26. Dr. Fr. W. Förster, „Cartea vieții”. O carte pentru băieți și fete”. (moto: „Mai multă bunătate”. Traducere de Nicolae Pandelea, București, Tip. „Convorbiri literare” Soc. Anonimă, 1920. Carte „închegată”, după mărturisirea autorului, din convorbirile avute la Zürich cu băieți și fete între 11 și 15 ani. O primă traducere din Förster a aceea a lui Stelian I. Constantinescu: „Școala și caracterul (L'Ecole et le caractère)”, București, Editura „Librăriei Școalelor” C. Sfetea, 1916. Din prefață, reiese că traducătorul folosea și versiunea germană, „Lebenskunde”. În 1916, cartea ajunsese la a unsprezecea ediție în franceză și la a noua în germană.

27. Nicolae Pandelea era autorul unor manuale de geografie și al unor traduceri: Th. Carlyle, „Istoria revoluției franceze”, Alphonse Daudet, „Scrisori din moara mea”, „Fr. Nansen, „Spre Pol”, Jules Payot, „Educația Voinței”, Silvio Pellico, „Ani de temniță”.

28. Din „Self-help’ ou caractères, conduite et persévérance par Samuel Smiles auteur de „La vie des ingénieurs”, traduit de l’anglais par Alfred Talandier, Paris, Henri Plon imprimeur-éditeur/Londres, John Murray, libraire-éditeur, 1865. Prima ediție apăruse în 1859; există o traducere în românește din 1899, „Self-help’ sau Caracter, purtare și statornicie, tradus de D-na Maria Negulescu, București, tipografia „Lumea Nouă”. Al doilea citat, din Foerster, „L'Ecole et le caractère”.

29. Simion Mehedinți despre școală și educație: „Ideile lui J.J. Rousseau asupra educației”, București. 1892; „Școala română și capitalul biologic al poporului român”, cluj, 1927; „L'Ecole de la paix. L'esprit pacifique de l'école roumaine”, 1928; „Parabole și învățăături din

Evangelhie” pentru clasa II-a secundară, București, 1929; „Altă Creștere. Școala Muncii”, București, Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă, 1922; aceasta din urmă, de mai multe ori reeditată între 1919 și 1941.

30. Bucura Dumbravă, pe numele real Fanny Seculici, născută la Bratislava în 1868, moartă de ciumă bubonică, la Port-Said, în 1926; a scris trilogia „Sfârșimătorii de valuri” („Haiducul”, „Pandurul”, „Sarea norodului”, ultimul pierdut). În „Cartea Munților”, Colecția cărților galbene, 1920, vorbește, la un moment dat, despre „Firea aristocratică a țărânului român”.

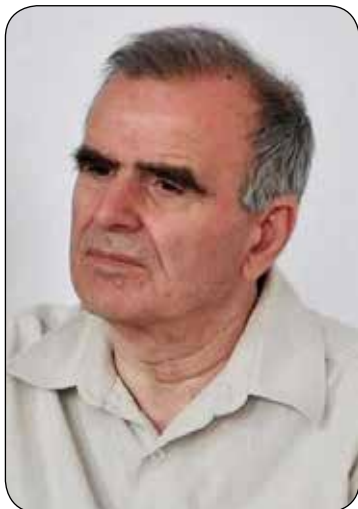
31. „Uă pagină din epoca Fanarioților. Miulu Haiduculu” (1881), „Boerii haiduci” (1892), „Codreanu Haiducu” (1892), „Resboiul d’între haiduci și ruși” (1892), „Iancu Jianu Haiducul” (1908), „Tinerețea lui Iancu Jianul” (1909), „Tunsu căpitan de haiduci” (1909), „Ghiță Cătănuță” (1909), „Gălășeasca” (1916), „Prinderea lui Iancu Jianu” (1916); unele s-au tipărit în mai multe ediții.

32. „La science du bonhomme Richard par Benjamin Franklin”, 1842: „Știința bătrânului Ricard, după Veniamin Franclin”, 1869; „Știința lui Rikū celū pățitū sau Calea către fericire de Franklinū”, 1864; Benjamin Franklin, „Autobiografie”, F.R.L.A., 1942.

33. Thomas Carlyle, „Eroii. Cultul eroilor și eroicul în istorie”. Traducere din limba engleză de C. Antoniadă, București, Institutul de Arte Grafice „Răsăritul”, 1925 Carlyle, scoțian de origine, a ținut patru conferințe cu această temă în mai 1840. Există mai multe ediții românești, printre care și „Muncă, sinceritate, tăcere”, București, 1931.

Lecția testamentară a Cocuței

Lângă Tecuci a trăit Ioana d'Arc a României

La Țigănești, în coasta unei păduri seculare de stejari, castelul logofătului-poet **Costache Conachi** se află din nou în ruină. Un popor care își respectă istoria și valorile ar fi edificat aici cel mai important punct de aducere aminte, o adevărată Mecca românească. Pentru că aici s-a născut și a viețuit o mare parte din scurta ei viață cea care, într-un moment de grație divină, a răscuit destinul acestui obijduit neam spre lumină și frățietate. Este vorba despre **Ecaterina (Cocuța) Conachi-Vogoride**.

După ce soțul ei, caimacamul (loctiitor de domn) N. Vogoride, măsluise rezultatul Divanurilor Ad-hoc, totul părea pierdut. Puterile Garante aflau că locuitorii Principatelor Române nu-și doreau Unirea. Cocuța nu putea să accepte această situație. A scotocit prin corespondența soțului ei și, minune, a descoperit scrisorile salvatoare, venite dinspre Înalta Poartă. În unele, caimacamul era sfătuit cum să zădărnicească unirea. În caz de izbândă, i se promitea tronul Moldovei. În altele, era felicitat pentru victorie. Dovezile erau concludente. Cocuța avea de ales între Familie și Patrie. Putea să devină Prima Doamnă a țării, cu onorurile de rigoare. Altfel, rămânea să-și crească singură cei trei copii. Nu a ezitat nicio clipă. Și-a deconspirat soțul. Puterile garante au reacționat prompt. Scrutinul a fost reluat, cu succesul scontat. Drumul spre alegerile din 5 și 24 ianuarie 1859 era netezit.

Știm, istoria nu lucrează cu ipoteze. Dar nu putem rezista ispitei de a ne întreba ce s-ar fi întâmplat dacă fiica lui Conachi și-ar fi salvat Familia. Evident, despre Mica Unire nu se mai putea vorbi multă vreme. Dar dispăreau în

lanț momentele: Cuza, Monarhia, Marea Unire. Moldova putea să devină o îndepărtată gubernie, iar Muntenia, un insalubru pașalâc.

Nu exagerăm, deci, dacă afirmăm că această ființă providențială a asigurat, pe termen lung, destinul nostru istoric. **Cocuța Conachi-Vogoride** este o adevărată **Ioana d'Arc** a României. Gestul ei trebuie să pătrundă adânc în conștiința publică. Tăcerea noastră de aproape 160 de ani este condamnată. Ingratitudine specific românească, la nivel național. Și totuși, la Tecuci, lucrurile au început să se miște. Din inițiativa noastră, sculptorul Dan Mateescu lucrează (mulțumim S. C. Gifarm și Fundației Pelin) la primul bust al eroinei de la Țigănești. Intrăm deci, încet-încet, în normalitate.

*Arcul de Triumf
Conacul lui Costache Conachi
de la Țigănești - Tecuci*

I. Dosarul Bacovia de Constantin Călin

Pe lângă o fecundă publicistică, criticul literar **Constantin Călin** este autorul *Dosarului Bacovia* (al cărui început datează din anul 1970, când figura în planul editorial al „Junimii”) și care, în prezent, enumeră trei volume, și pe care, cu plăcere, le amintim: *Eseuri despre om și epocă* (I, Editura Agora, Bacău, 1993); *O descriere a operei, glose, jurnal* (II, Editura Agora, Bacău, 2004) și al treilea, neapărut încă: *Triumful unui marginal. În schimb*, în Editura „Babel”, Bacău, în anul 2011, a apărut volumul: *În jurul lui Bacovia. Glose și Jurnal*, lucrare care atestă o profundă responsabilitate față de poetul George Bacovia, denumit „ca om al secolului al XIX-lea, prin naștere și formație intelectuală, fiind prin nelișiștea operei sale, unul din primii oameni ai secolului XX, pe care îl anticipează și-l ilustrează (I, „Epoca lui Sensitiv”, p. 147).

Faptul că cel de al treilea volum al *Dosarului Bacovia* este în „lucru” scoate în evidență calitățile certe ale criticului în sensul respectului avut pentru adevăr și pentru cuvântul scris. Deși au trecut câteva decenii, documentarea lui întrece tot ceea ce s-a scris despre Bacovia, căci, așa cum îl știm, răbdător și tenace, caută înscrisuri verificându-le autenticitatea, chiar dacă provine de la persoane care și-au câștigat acest drept, și lecturează, în continuare, materiale folositoare scopului: „Preocupat de Bacovia, m-am obișnuit să-l caut în aproape tot ce citesc: în autorii cu care a fost asociat, dar și cu alții de care nu prea pare rezonabil să-l apropii (I, „Preliminarii”, p.16).

Adept al metodei „biografice”, așa cum

singur recunoaște, criticul literar Constantin Călin este profund, urmărind orice detaliu și care, pentru alții, nu are importanță. „Nimic - spune cercetătorul, nu trebuie lăsat în umbră, dimpotrivă, totul trebuie dezvăluit „mis-à-mi”: boli, eșecuri, vicii, mizerie filozofică și scăderi morale. Nu din frivolitate sau din plăcerea perversă de a scormoni și etala, ci pentru a lărgi înțelegerea surselor talentului și dincolo de acestea - complexitatea naturii umane” (I, „Preliminarii”, p. 9). Motivarea unui astfel de concept clarifică scopul și multitudinea cercetării distinsului critic, o aplecare cu toată ființa asupra unui mare poet ce aparține, în primul rând țării, născut și format în orașul Bacău de altădată, pe numele lui adevărat de Gheorghe D. Vasiliu (a se vedea „Pseudonimele”, vol. I, pp. 263-266).

Dosarul Bacovia este departe de a fi un studiu apologetic, cu intenția de preamărire a poetului băcăuan, ci unul de cunoaștere reală, care face cinste locului în care s-a format și s-a dezvoltat, urmând etapele unei vieți inedite. Adăugarea unor noi „piese” din partea criticului este o mărturie că G. Bacovia nu este un poet a cărui biografie a fost epuizată, că gradul de cunoaștere a universului bacovian este doar limitat de necunoaștere și că a fost necesar ca un critic să dea la lumină colțurile întunecate, cât și pe cele ocolite, până acum, de neputință.

*

Ideea de a scrie despre George Bacovia s-a născut din „interpretarea superficială a materialului biografic” și a prezenței „unor erori superficiale în analiza fenomenului literar bacovian”. Intenția sa, aceea de a realiza un „Bacovia plauzibil”, pornește de la cunoașterea

minuțioasă a epocii în care a trăit și a scris Bacovia aplicând o „critică fidelă”, dar în același timp „obiectivă”, anulând „ceea ce a trecut dintr-o carte în alta”.

Nemulțumirile criticului Constantin Călin pleacă de la unele aspecte semnalate în ceea ce privește familia („se cunosc puține date despre „ereditatea lui Bacovia”, considerând-o „incomplet cunoscută” (I, p.20), studiile („Inexplicabil, niciunul dintre cei care au comentat școlaritatea lui Bacovia, nu a dat informații despre ceea ce el a învățat, nu zic la toate obiectele, căci ele nu au un rang egal, ci barem la cele pentru care avea aplicații sau la cele prin care se exprimă de obicei vocația literară. Ce învață la limba română ? Dar la celelalte limbi ? Ce cereau programele ? Ce cuprindeau manualele ?” - „Liceu”, p. 90), atât din cadrul liceului „Principele Ferdinand” și ale celor din anii studenției („care la Bacovia au durat opt ani, adică de aproape trei ori mai mult decât era normal atunci”, p. 131) și a lipsei de informații privind „adolescența și mai ales „tinerețea” („capitole peste care s-a trecut fugitiv”, p.12). Aceeași tratare superficială se vede și în capitolele următoare: „Situația militară” (p. 193) și „Funcționar” (p. 197), făcându-l pe critic să se întrebe dacă nu există amintiri „nici de ale sale, nici din interiorul instituției” (p. 201). Colaborarea cu pedagogul Grigore Tăbăcaru la „Ateneul cultural”, căsătoria poetului cu Agatha (evenimentul având loc într-o vineri, pe 22 iunie 1928), deosebirile dintre volumele de început - *Plumb* și *Scânței galbene* și cele două volume de poezii: *Cu voi* și *Comedii în fond* (determinându-l pe critic să-l numească „al doilea Bacovia”) etc. aduc noi informații interesante cu privire la poetul George Bacovia.

O altă carență, și care nu poate fi acceptată de criticul literar Constantin Călin este aceea că „nimeni dintre cei care s-au referit la „târgul de provincie”, la „atmosfera provincială”, la „marasmul provincial” etc. n-a explicat pe larg cauzele interesului scriitorilor de la începutul secolului, al lui Bacovia în speță, față de acest „topos”. Ce anume îl făcea, atunci, actual ?” („Politețea resemnării”, p. 209).

Un impediment major în calea cercetării este lipsa de informații cu privire la poetul băcăuan: „Neavând să i se cunoască „urmele”, ... Bacovia „nu a lăsat decât prea puține ciorne și manuscrise în devenire definitivă. «Să nu ne scotocească viața istoria literară», spunea deseori („Preliminarii”, p. 10). Venirea războiului,

distrugerea unor părți din arhivele instituțiilor, sunt cauze care îngreunează situația. Criticul literar își dă seama că pentru „obținerea fiecărui amănunt” trebuie „o mare cantitate de timp, iar uneori devine de-a dreptul imposibilă” (Ibidem).

*

Una din caracteristicile esențiale ale criticului este „grija pentru adevăr”. În etalarea adevărului se conturează o lume trecută și imaginară, construită permanent pe baza unor documente („Am reconstituit o parte din lumea prin care a trecut și cu care trebuie să fi avut contacte nemijlocite. N-am făcut-o pentru pitorescul ei, deși îl are, ci pentru a reda imaginile pierdute, caracteristicile intelectuale și sufletești ale epocii, o epocă pe care aș numi-o a lui Sensitif” (I, „Preliminarii”, p. 13).

Confruntarea unor acte oficiale, declarații ale neamurilor, vecinilor și prietenilor („În privința vârstei, declarațiile lui Dimitrie Vasiliu au oscilat adesea: cochetărie de bărbat însurat cu o femeie mai tânără decât el ? indiferență ? lipsă de memorie ? În 1875 (anul căsătoriei) spunea că are 31 de ani, deci s-a născut în 1844; în 1883 figurează („Arhivele Naționale Bacău, Fond: Primăria Bacău, dos. 38 f. 93”) ca născut în 1845; în fine, în 1909 se dă de 63 de ani (Ibidem, dos. 56, f. 2) de unde rezultă că s-ar fi născut în 1846 ! La deces are (evident după declarația altora (vezi nota 33 supra) 80 de ani”: „Notă”, p. 290), toate făcând parte din dorința de a fi „exact” și pe cât e posibil și „exhaustiv”. În definirea „Idee de Bacău” și pe cea de „provincie”, în favoarea muncii desfășurate, criticul însuși afirma: „am cercetat în arhive, istoria locală, mișcarea populației, instituțiile administrative și culturale, bisericile, cazărmile, străzile, cinematografele, grădina publică, muzica militară, crășmele, iarmaroacele, cimitirele, calamitățile (inundații, incendii), starea sanitară, iluminatul public etc. („Preliminarii”, p. 7).

Acolo unde documentele lipsesc, criticul, prin organizarea sa, este aproape de adevăr. Întocmirea listelor de lectură („Lecturi obligatorii, lecturi libere”, p. 99) are la bază „orizontul de lectură pe care-l avea un tânăr băcăuan din același timp”, adăugându-se lista propusă și cărțile poetilor decadenți lansată de librarul editor Leon Vanier, cu lecturile filozofice și politice, fără să lipsească autorii cu tentă socialistă. Însuși criticul recunoaște limitele unui asemenea demers („Nu putem spune cu

certitudine ce cărți a citit...”), ca și în cazul reconstituirii nivelului de cultură și preocupările tinerilor (literare, politice, sportive, culturale etc.) în perioada studiilor, modul de organizare a timpului celor care se „constituiau în aristocrația spiritului” (p. 152).

Pentru prima dată, se cercetează aprofundat tot ceea ce ține de versul bacovian - „Liceu - cimitir al tinereții mele” pentru că vrea să știe „cum au stat în adevăr lucrurile”, informând cititorii cu situația exactă a liceului în perioada aceea (profesori titulari sau suplinitori, pe specialități; numărul de elevi pe clasă; modul de verificare a cunoștințelor; preferințele lui Bacovia prin prisma notelor obținute; orarul clasei; participarea la activități etc.).

De asemenea, criticul se simte contrariat de faptul că se ignoră, în cazul poeziei „Lacustră”, una din mărturisirile autorului: „aceasta datează din acești ani de liceu, fiindu-mi inspirată de o lecție de geologie. Am purtat-o însă în închipuire foarte multă vreme până ce s-a cristalizat în forma cunoscută („Un detaliu biografic”, p. 58).

*

De un interes fundamental, la fel ca și celelalte aspecte, a fost „boala” poetului. Spre deosebire de alți cercetători, fenomenul este prezentat în profunzime, în viziune ontologică. („Se știe, dintre cei opt copii ai lui Dimitrie Vasiliu, Gheorghe (zis Iorgu) e singurul care suferă de paludism, boala care, alături de ftizie, pelagră și sifilis era predominatoare în epocă !”, p. 66). Arătând modul în care se trata boala, precum și interesul acordat de către unii medici - publiciști ai vremii, de mare importanță este informația că „urmările acesteia se văd mai târziu” (Idem).

După reîntoarcerea lui Bacovia, starea poetului „s-a accentuat, îndeosebi după 1922”, când cei din familie și cunoștii nu-și puteau explica comportamentul lui.

Merită să afirmăm că stilul criticului, de mare povestitor, este admirabil, captivând atenția cititorului: „Acum e slab, obosit, deznădăjduit. Nu zice ce are, iar ceilalți se sfiesc să-l întrebe. Stă zile întregi în odaia sa mică și întunecată fără să scoată un cuvânt. În picioare, prin geam, contempla grădina, care își schimbă înfățișarea odată cu anotimpurile și acoperișurile casei vecinilor. Fumează des, una după alta, țigări pe care și le face singur... La masă vine cu greu, după multe chemări: mănâncă puțin, „ciugulește”,

absent, fără să dea semne că i-ar plăcea ceva. Nimeni nu știe cu ce se ocupă în „iatacul” în care s-a claustrat. Cărți nu citește, iar în ziare se oprește doar la titluri. Dacă iese, se plimbă printre straturile cu flori ori șade, căzut în sine, pe banca de sub vișin, la o măsuță roșie cu picior. Vesel nu-i niciodată; destins, comunicativ - foarte rar. („Bolnavul familiei”, pp. 206 - 207).

Apărându-i pe chip „erupții de bube albe” și o „crustă eczematoasă”, Constantin Călin continuă: „Oripilat de felul în care arată, acoperă oglinzile, ca în casele unde e un mort. Simultan, îl cuprinde delirul, care-l ține, cu intermitențe, câteva zile și câteva nopți, când nu doarme aproape deloc. În timpul crizelor, are un râs spasmodic, sinistru, hidos, cântă tare sau strigă cuvinte de neînțeles, uneori parcă sub formă de versuri. După acest interval devastator, epuizat, intră într-un mutism total” (Ibidem). Declanșându-i-se boala, George Bacovia rămâne prizonierul ei, supunându-l autoritar pe poet la nefastele-i mizerii: „Cunoscându-i meteahna, uneori convivii sau crâșmarii nu se poartă frumos cu el. Iar dacă întârzie pe undeva până dimineața și se întoarce amețit acasă, nu cu trăsura ci pe jos, e escortat cu „halai” de copiii din măhălăi ori cu cei aflați în drum spre școală, „fapt divers” penibil, umilitor, care, rememorat în stare de luciditate, agravează „reaua conștiință” și îl determină la noi recluziuni și sevrage” (Ibidem). Atmosfera din familia poetului e bine realizată, iar concluzia criticului este pe măsură: „Astfel, nevroza, timiditatea și rușinea fac din Bacovia un personaj de noapte și un marginal” („Bolnavul familiei”).

*

Orașele Bacău, București și Iași apar frecvent în opera lui Bacovia, ca locuri pline de ființa poetului și pe care criticul literar ține să le scoată în evidență.

Fără Bacău, „nu s-ar putea explica Bacovia”, iar aici, care este „țara lui Bacovia”, poetul a trăit „aproape patru decenii” („Ideea de Bacău”, p. 39).

Importanța locului de naștere este mare, pentru că aici deschide ochii asupra celor din jur, aici îi sunt rădăcinile (în primul rând, ia contact cu familia și neamurile, iar apoi cu „comunitatea urbană” - cum îi este „indicativul administrativ”), cunoscând vecinii, ocupațiile lor, clima, ravagiile care bântuiau localitatea (incendii, inundații, boli), construcțiile orașului,

instituțiile de învățământ etc.

Începând cu anul 1903, când Gheorghe Vasiliu urmează la București și lași, „Facultatea de Drept”, cunoaște bucuriile și frumusețile vieții sub alte aspecte, și pe care criticul le dezvoltă, refăcând nivelul de dezvoltare a țării și ocupațiile „boemei” în numeroase domenii, cum ar fi: cele ale mustăriilor și ale cârciumilor; dezvoltarea sporturilor (călăria, ciclismul, patinajul, gimnastica, yoga); ale distracțiilor populare (bălciul și vestitul Târg al Moșilor); ale unor instituții de cultură și artă (ale cinematografului, teatrului și muzicii („Bacovia făcea muzică pentru sine și uneori pentru intimii săi, compunând și cântând la vioară”); întâlniri și întruniri literare, discursuri politice, „obiceiul plimbărilor” etc. Evenimentul care cade „ca o cortină peste anii veseli de boemă și esteticism” este mobilizarea din anul 1913 (p. 192).

Criticul literar Constantin Călin nu susține cu fermitate participarea lui George Bacovia la activitățile culturale și sportive ale timpului, și, de aceea, prezența unor verbe ca: „poate”, „cred”, „e de presupus”, „fără îndoială” etc. exprimă o atitudine pur subiectivă („cel puțin la două din aceste grandioase serbări e presupus că a fost prezent și poetul: la cea din 2 iulie 1904, organizată de Ministerul Instrucțiunii pentru comemorarea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare...” (p. 188).

Faptul că poetul a preferat „viața mai mult decât literatura” și că în întâlnirile sale cu „intelectualitatea” timpului se manifestă ca un „om reținut”, sunt realități ce merită a fi semnalate. O concluzie a criticului este însă esențială: „În pofida unor afirmații - Bacovia e, în acei ani printre puținii care concep latura sumbră a vieții și privesc cu neliniște viitorul. Sub stratul de vioașie, el sesizează plictiseala și tristețea celor sensibili, a celor puțin avuți sau pur și simplu, famelici” („Epoca lui Sensitif”, p. 191).

*

În concepția criticului, erudiția (care „după capacitatea de evocare, acesta e mijlocul sine qua non pentru ca un istoric literar să-și exercite profesia” - „Preliminarii”, p. 9) este chemată să ne dea imaginea poetului Gheorghe Vasiliu Bacovia (numit astfel după Decizia Comitetului Provizoriu București din 1949 - „Pseudonimele”, p. 442), în lumina adevărului și a documentelor. Cu această întreprindere, s-a pus în circulație

o cercetare impresionantă (a se vedea „Note”, care depășește „simpla indicație biografică” și un imens material documentar).

Autorul *Dosarului Bacovia* nu se lasă impresionat de unele afirmații ale poetului din interviuri, chiar dacă, în mare parte, reflectă o anumită poziție convenabilă, căutând, mai presus de orice, adevărul. Afirmația „Anii de liceu nu mi-au părut totuși prea fericiți. Era prea multă asprime în școală și prea puțină înțelegere”, cât și afirmația că „aparținând unei familii sărace, n-am putut urma regulat cursurile [...] mulțumindu-mă numai cu prezentarea la examen” (p. 143), au însemnat angajarea criticului într-o muncă de cercetare asiduă. Cu privire la prima afirmație, se concluzionează că este „un document sigur”, dar nu în sens sociologic, ci psihologic, evidențiind comportamentul de depresiv al poetului, dezorientarea sa într-o societate care începuse să se miște” („Liceu”, p. 97), iar în legătură cu cea de-a doua afirmație, se motivează faptul că lui Bacovia i-a plăcut să fie „student universitar”, „pentru că studenția îi oferea în sfârșit râvnita independență și dreptul la boemă. Spre acestea îl împingea și vocația de poet” („Epoca lui Sensitif”, pp. 151 - 152).

Constantin Călin este un critic al rigorii și al bunului-simț, care preferă să-și pună întrebări cu privire la activitatea și comportamentul poetului („Ajuns aici nu pot ocoli unele întrebări: Viața de boem, marginalizată, scepticismul prematur i-au permis lui Bacovia să înțeleagă corect lumea în care trăia ? A meditat el și la problemele ei politice ? Cât de profund ? În ce spirit ? („Epoca lui Sensitif”, p. 188). Mergând mai departe cu întrebările retorice („întrebarea care nu s-a pus încă e ce datorează lecturilor Bacovia ?”, p. 125) răspunsul nu întârzie să apară: „grație lecturilor - s-ar putea, cred, Bacovia a reușit să se descopere pe sine. Cărțile au trezit în mintea sa nostalgia frumosului artistic, i-au relevat adâncul contrast între acesta și realitatea exterioară, grosieră” (p. 126).

Format din eseuri cu privire la familie și epocă, primul volum este o mărturie a dorinței de adevăr, menită să clarifice multe aspecte din biografia poetului asupra căreia planează, așa cum am afirmat, necunoașterea. Documentarea care face parte din autoritatea morală a criticului, își arată fața încărcată cu informații până acum neștiute de public („Pseudonimul - arată poetul - l-am luat din dicționarul lui Hașdeu, cum cred că va fi făcut și Arghezi (*Opere*, 1978, p. 440). *Etimologicum Magnum Romaniae* (tom I-IV)

figurează în inventarul din 1903 al bibliotecii Liceului „Principele Ferdinand”, iar pseudonimul „Bacovia” apare prima dată la 1 decembrie al acestui an (pp. 346 - 347 în „Note”).

Imaginea „etică” a lui George Bacovia este rezultatul puterii de cuprindere a criticului literar Constantin Călin („Etica lui Bacovia?” „Etica lui Bacovia”, un amestec de rezervă, decență, nihilism moderat, ironie, înfrânarea ispitelor, reprimare a propriilor excese. Mai simplu spus, e distanța pe care un sceptic, marcat de „eroarea” de a fi trebuit să se nască în acel secol, o pune între sine și lume” - *Etica*, p. 260), întâlnită doar la nume mari ale culturii române.

II

Dacă primul volum din *Dosarul Bacovia* tratează elemente din biografia poetului, nemulțumit de superficialitatea unor asemenea lucrări, cel de al doilea volum intitulat *O descriere a operei* (Editura „Agora”, Bacău, 2004) aduce în fața cititorilor o abordare mai puțin obișnuită a conținuturilor, așa cum, de regulă, apar în tratatele de specialitate. O astfel de lucrare, împărțită în patru părți (I - „O descriere a operei”; II - „Glose”, III - „Jurnal” și IV - „Anexă”) aduce originalitatea criticului, trăsătură esențială a personalității sale.

De la început aș vrea să precizez că obiectivul principal al scrierii este „cunoașterea” („Miza mea e cunoașterea lui Bacovia: atât!” - „Prefață”, p. 6), că paragrafele „au dimensiunea și intensitatea unor articole de ziar”, în ciuda „unei mari cantități de biografie” și că a urmărit reconstituirea „universului fizic și moral cuprins în operă”.

Deoarece poetul George Bacovia este greu de definit pentru că prezența discontinuității, care presupune variație, aduce atât „momente luminoase” (care sunt puține), dar și cele referitoare la momentele discreziei, meritul criticului literar Constantin Călin este cu atât mai mare, văzând în poet „personajul”, unitatea dintre om și opera sa. În acest sens, următoarele rânduri mi se par elocvente: „După titlu, poemele lui Bacovia sînt, în majoritatea lor, „tablouri”, însă după cuprins, ele-s, mai degrabă, niște „scene”, scrise în epoca filmului mut, în care puținătatea vorbelor e suplinită de expresivitatea gesturilor. Aproape în fiecare e o mișcare dramatică, o intrare sau o ieșire în/și din teatrul vieții. Discret sau ignorat ca persoană, poetul nu ezită să se arate ca

„personaj”, „bacovian” în toate atitudinile și manifestările sale. Ceea ce persoana ținea secret („cassurile” unei vieți interioare frământate, cu discontinuități și metamorfoze surprinzătoare), „personajul” face public („Personajul”, p. 87).

Conștient de misiunea asumată, format la școala studiului continuu, își va folosi „explicit și implicit resursele intelectuale („în aproape tot ce afirm e o comparație, o judecată de situație, o sibliniere a unor asemănări și diferențe”), înlesnindu-i și cititorului prin pagini de o densă cultură (numite de autor „excursii culturale, istorice, lexicologice”) care să-l ducă la adevărata față a poetului.

*

Prima parte a volumului intitulată sugestiv „O descriere a operei” (care dă în același timp și denumirea volumului) se deschide cu imaginea poetului și a poeziei, din perspectivă istorică, ajungându-se în intervalul 1899 (anul debutului lui Bacovia în „Literatorul”) și 1916 (când apare volumul *Plumb*), numărul acestora crescând („i-am numărat - sunt peste 300!” - va afirma criticul în „Poet - Poezie”, p. 15), urmată de „Decorul”, scriere care motivează sintagma că poetul este „om al marginilor”: „Sărace, flora și fauna spațiului bacovian sînt cele ale locurilor virane de la periferia orașelor... Ele dau o primă indicație despre omul Bacovia: un om al marginilor („Decorul”, p. 34). Prin antinomiile (1. „Târgul și orașul”; 2. „Odaia și salonul”), dar și scrierea „Mahalaua”, se definesc noțiunile și deosebirea dintre ele, locul lor în existența oamenilor, specificându-se că Bacovia este un „citadin”, că „el e locuitorul unei zone intermediare, situate între centru și mahală, apoi al „foburgului” (p. 35). În legătură cu „om al marginilor”, se concluzionează: „marginile înseamnă locurile unde sunt amplasate fabricile, cazarma, abatorul, moara, gara, cimitirul; dincolo și dincoace de barieră. Mahalaua o formează maidanul, bordeiele, clădirile părăsite, adăpost „pentru cei care iubesc”. Bacovia s-a născut în apropierea ei: a străbătut-o, a frecventat-o, a cunoscut-o. A locuit în ea, a compătimit-o sau a detestat-o”. („Mahalaua”, p. 51). Faptul că Bacovia nu aparține „satului” se explică, susține criticul, și prin folosirea rară a acestui cuvânt: „În poezia lui Bacovia nu dai decât de trei ori peste cuvântul „sat” (p. 34). Printre „instituțiile timpului”, criticul situează „Cafeneaua și Crășma”, arătând locul acestora în

societatea și în poezia lui Bacovia. În legătură cu comportamentul poetului, opinia cercetătorului este clară și moderată: „Bacovia însă nu e (sau n-a fost tot timpul) un chefliu plin de fatuitate, fanfaron, indiscret, ci doar (în momentele de exuberanță) unul „nostim” („Crâșma”, pp. 63-64). Versul „M-afund într-o cârșmă să scriu” este motivat de faptul că poetul „presupune recunoașterea acestuia ca loc de refugiu, loc de azil. Apărut la capătul unei rătăcirii..., el conține în filigran și un gest de revoltă” (p. 64).

Importante sunt însemnările privind anotimpurile („Bacovia fiind un poet al „toamnei”, figurând în poezia sa de 94 de ori și de 17 ori în titlu, celelalte fiind anotimpuri cu „pondere redusă”, așa cum sunt primăvara și vara, iar iarna „dă definitiv caracterul „vremii de plumb” - „Anotimpurile”, p. 76) și timpul, cu sublinierea faptului că „noapțile sunt mai diverse și mai animate decât zilele” („Timpul”, p. 79). Se constată faptul că zilele sunt definitive „atât meteorologic cât și moral”, că în operă apar nuanțe de „târziu” care se opune lui „curând” (fiind („în trei din cinci situații lipsit de energie”), de prezența „timpului” („de la așteptarea încordată („E timpul...”)) la renunțarea cea mai dureroasă” („nu va mai fi timp”), p. 82). Referiri interesante privesc relația dintre „Ideal” și „Real” („Idealul” stimulează, „realul” apasă; primul eliberează, al doilea constrânge. „Idealul” generează elanuri, „realul” frânează, înăbușă”, p.83) cât și „Personajul” (scriere pe care o considerăm capitală), precedate de „Înăuntru și afară” în care „plimbările” lui Bacovia îl determină pe critic să afirme: „Cert, pentru Bacovia, plimbarea e un stimulent mental, diapazonul reflexiilor sale” („Înăuntru și afară”, p. 68).

Alături de cele zece „tropisme” (1. „Pustiul”; 2. „Solitudinea”; 3. „Melancolia”; 4. „Tăcerea”; 5. „Angoasa”; 6. „Plictiseala”; 7. „Nevroza”; 8. „Visul”; 9. „Anarhismul”; 10. „Semnele romanței”), de cele trei „Materii” (1. „Un vin și-o țigară”; 2. „Cafeaua și ceaiul”; 3. „Parfumul”), care se continuă cu alte două clarificări („Senzațiile” și „Sinceritate și impostură”), această parte se încheie cu considerații istorice și critice cuprinse în scrierile: „Bucăți de noapte”; „În labirint”; „Maestru și discipol”; „Interviurile” și „Note despre limbă și stil”).

*

„Tropismele” depind de prezența acestora în opera poetică, de sensul avut în contextul

versului și de faptul că instrucția criticului îi oferă prilejul unor disocieri remarcabile. Așa se face că „pustiul e sărăcia, boala, criza morală, „tristețea lucrurilor neterminate”, secătuirea inspirației” („Pustiul”, p. 97), fiind realitatea cea mai răspândită în univers, prezentă din imediata vecinătate până în spațiile extraterestre...”, că solitudinea „la Bacovia diferă de a altora...”, că „e o solitudine în mișcare, deambulatorie și se desfășoară, în nouă din zece cazuri, într-un spațiu public, amenajat: parcul, strada, câmpul...” („Solitudinea”, p. 106), că în privința melancoliei, Bacovia se plasează, deopotrivă, în tradiția lui Eminescu și în cea a lui Baudelaire...” (p. 11), luând în considerare și cauze exclusiv filozofice, dar și ideea că „de cele mai multe ori poetul cugetă în termenii melancoliei”, o „stare psihofizică complexă, cu substrat biologic, dar și cu influențe biografice” („Melancolia”, p. 113).

Criticul dispune de calități care-i fac cinste: prezintă situația, în general, arată diferența dintre predecesori și Bacovia, explică și se face înțeles. Bacovia „reprezintă cazul poetului bolnav de tăcere” („Tăcerea”, p. 116) care vine „nu numai din reticențe și indispoziții, ci și dintr-o atitudine mai profundă, filozofică” (p. 117); că „angoasa” este aceea care-l face pe poet „să trăiască mereu complexat de frământări și de remușcări” („Angoasa”, p. 122), că „plictiseala” este mai rea decât acesta („La noi, Bacovia ilustrează cel mai dramatic tipul omului plictisit - „l'homme spleenique”, obosit și trist”), principala cauză fiind captivitatea „provinciei”, a familiei, a propriei habitudini, a propriului corp și a propriilor dileme”, numită de critic „percepția carcerală a existenței” (p. 125). „Nevroza” (care, „distinct în lirica românească, începe de la Macedonski”), prezentă pregnant în câteva poezii și difuz în întreaga operă” (p. 132) este motivată de critic și prin genetica sa, „provenind dintr-o familie cu boli psihice” (p. 130); „visul” („Bacovia nu-și pierde niciodată complet capacitatea de a visa”, p. 133); „anarhismul” (acesta a evoluat de la sensul actual; „Bacovia avea fibra de anarhist”, iar „Protestul său e tacit”, p. 139) și „romanța” („Semnele romanței”) aduc completări care merită a fi cunoscute.

Pagini încântătoare din trecutul nostru, cu respectul prezentat fie ocazional, fie literar, cu respectul acordat adevărului și tradiției se întâlnesc în scrierile: 1 - „Un vin și-o țigară”; 2 - „Cafeaua și ceaiul” și 3 - „Parfumul”, și pe care autorul le încadrează la „Materii”.

Cele două lecturi: „Senzațiile” și „Sinceritate și impostură” sunt comentarii care fac trecerea la ceea ce urmează, determinându-ne să-l cunoaștem pe Bacovia sub alte activități mai puțin cunoscute cititorului. Criticul literar prin informațiile sale nu îl face pe poet mai mare decât este în realitate, ajutându-ne la descoperirea lui prin adevărurile puse în circulație, prezentându-i atât punctele forte, cât și minusurile. Este criticul care ține balanța adevărului, atât de benefică cunoașterii. Construite numai pe certitudini, iar când nu există materialele doveditoare, apar întrebările logice, Constantin Călin este criticul literar care vede în spatele versurilor omul, cu măririle și scăderile lui. De aceea, o afirmație precum: „La Bacovia, spațiul fanteziei e redus” (p. 168) va fi urmată de un comentariu, ca apoi să urmeze alte concluzii: „Contrar anumitor păreri, tabloul senzațiilor lui Bacovia e destul de variat” (p. 171). Pe lângă senzațiile obișnuite (vizuale, auditive, olfactive, de sete etc.) se întâlnesc și cele caracteristice pentru Bacovia: „de derută și de amețelă, efecte ale oboselii, îmbătrânirii, fricii, - pâlپări ale unui om care, în unele momente, e aproape anulat fizic și intelectual” („Senzațiile”, p. 173). Cel de-al doilea articol „Sinceritate și impostură” se bazează pe aceleași principii, afirmându-se că „Bacovia trăiește și gândește cum simte”, că „sinceritatea lui Bacovia e probată însă, mai ales de faptul că poetul vorbește despre propriile-i boli, ispite, vicii” (p. 175), ca, în final, să se afirme că „sinceritatea lui Bacovia e, nu o dată, obscură” (p. 182). Așadar, imaginea poetului e, cum am amintit, în alb și negru („Fiind sincer, onest, Bacovia e în același timp hermetic din cauza caracterului permanent al aluziilor cuprinse în poemele sale, dintre care unele cu greu mai pot fi percepute”, p. 183), un creator greu de explicat în diversele sale ipostaze. Ca autor al prozei *Bucăți de noapte*, părerea criticului este tranșantă, afirmând că Bacovia „are vocație, dar n-are aplicație” („Bucăți de noapte”, p. 183). Scriind proză în care vocația de prozator constă în faptul că a compus „poeme în proză”, supuse greșelilor („Printre notații cu rupturi bruște, observații dispartate, rememorări câteodată confuze, se ivesc, ici-colo, noțiuni obsedante, fraze moralizatoare memorabile”, p. 187), purtând amprenta denumirii, impropriu, de „roman” („Dacă e să le definim, eticheta cea

mai potrivită pentru romanele lui Bacovia mi se pare aceea de „romane indirecte”, fără subiect, în înțelesul pe care i-l dă Mircea Eliade în prefață la „Șantier”: „indirecte”, fiindcă pornesc de la persoana autorului, deseori „luptă cu propriile sale gânduri”, „viața între cărți și vise” - „În labirint”, p. 193). Argumentele criticului privind proza poetului îmbracă fine observații critice și teoretice („Indiscutabil, aspirațiile de romancier ale lui Bacovia nu se potrivesc cu mentalitatea sa, care de la o anumită vârstă și asupra anumitor capitole de viață, e una de „om secret”, p. 196; „Deși intenția de a lega lucrurile unele de altele nu lipsește, romanele lui Bacovia sunt „bucăți de cioburi din viața sa”, p. 199; „Ce se întâmplă cu aceste romane virtuale ? Rămân, bineînțeles, în starea de eboșe, izolate unul de altul. Nu există legături între acțiunile și eroii lor, ci doar între aceștia și narator”, p. 201), care nu i-au adus reușita simbolică, de public...” (p. 210).

Mai puțin cunoscute sunt relațiile dintre Bacovia și Alexandru Macedonski („Maestru și discipol”), cât și „Interviurile”. Bacovia și-a respectat patronul literar, scriind recenzii ale căror „dimensiuni variază, afară de una” („între o pagină și jumătate și două pagini și jumătate, din care comentariul propriu-zis e între 15 și 25 de rânduri”, p. 212) și care, în concepția criticului sunt „toate de platitudine școlărească” (printre care și articolul publicat „Alexandru Macedonski”: am cetit operele sale, și nu cred că vor pieri vreodată”, cu ocazia vol. *Flori sacre*, idem). Cu privire la „interviurile” date, se subliniază faptul că primul interviu al lui Bacovia „a fost la 46 de ani, în 1927, adică după ce publicase *Plumb*, *Scânteii galbene*, *Bucăți de noapte* și primise un premiu pentru a doua dintre aceste cărți” („Interviurile”, p. 217) și că se cunosc „opt interviuri date de Bacovia: două lui I. Valerian, pentru „Viața literară”, în 1927 și 1929; unul lui Vasile D. Manciuc, pentru revista „Glasul nostru” din Racova - Bacău (rămas netipărit până în 1985); unul lui N. C. Munteanu-Muntmarg, pentru „Curierul Bacăului”, tot în 1931; al cincilea lui Vasile Netea, pentru „Vremea”, în 1943, al șaselea lui Eugen Jebeleanu, pentru „Veac nou”, în 1946, al șaptelea lui Ștefan Druia, pentru „Contemporanul”, în 1955, al optulea, ultimul - lui Cicerone Theodorescu, pentru „Flacăra”, în 1956” (p. 218). Numărul mic de interviuri se datorează faptului că Bacovia le considera „probabil, de fiecare dată, niște deșertăciuni” (p. 218). „Inexactitățile”, răspunsurile „derutante” (așa cum sunt

explicațiile referitoare la „glasul culorilor”, pp.222-223), „diferența de ton între interviurile lui Bacovia”, îl fac pe critic să concluzioneze: „Bacovia - la fel și în poezie - are, o dată cu înaintarea în vârstă, din ce în ce mai evident, aerul diatanțării și înstrăinării de ceea ce a trăit, scepticismul sau uluirea celui excedat de dinamica accelerată a vieții” (p. 226).

Cu „Note despre limbă și stil” se încheie prima parte a acestui volum amintindu-se despre limba folosită în actul de creație, care devine „unul din cei mai siguri martori pentru biografia lui Bacovia” (p. 227), că o serie de „neologisme” sunt caracteristice poetului, pătrunzând în limba vorbită (potrivit unor „liste” întocmite de unele personalități ale culturii române), că limbajul, mai ales, în volumele „Plumb” și „Scânței galbene”, „conțin numeroase clișee”, că folosirea titlurilor latine erau considerate, în epocă, „pompoase”, că aspectul „cel mai frapant” în punctuație „sunt punctele de suspensie”, unele pluraluri care diferă de cele obișnuite, cuvinte „rare” care au nevoie de explicații privind înțelegerea lor.

*

Cea de a doua parte intitulată „Glose” și care conține patruzeci și una de titluri, uimește cititorul prin mulțimea informațiilor, completându-se astfel tabloul cunoașterii poetului și a operei sale poetice. Conținutul acestora este ușor de sesizat, căci în ajutorul lui vine titlul sub care se derulează întregul demers critic, intervenția criticului fiind vizibilă, aceea, ca o dată cu Bacovia, să-l introducă pe cititor în cultură. Două sunt caracteristicile acestor însemnări: documentarea și stilul criticului de a le comunica. Mijloacele prin care se anunță tratarea unor subiecte sunt variate: prin folosirea prepoziției compuse „despre” („Despre plumb”; „Despre corbi”; „Despre iubire”; „Despre uitare”; „Despre instinctul stanic”; „Despre pedanți”; „Despre plopi”; „Despre fiori” etc.), în explicarea unor versuri, folosindu-se semnele citării („Aud materia plângând”; „Barbar, cânta femeia-aceea”; „Havuzul din dosul palatului mort”; „Muzica sonoriza orice atom”; „Versuri fără talent”; „Eu sunt monstru pentru voi”; „Hidos burghez...burghez tiran”) și a unor cuvinte („Furtună”; „Imensitate, veșnicie”). Trebuie să precizăm că intenția criticului este de a explica sensul unor cuvinte cu toate că forma îi este inadecvată („Transformist”; „Princese”)

cât și cuprinderea unora în cuprinsul expunerii („Particule poetice”, conținând cuvântul „atom”; „Monden” - prezența termenilor de „dans” și „bal”). Așa cum arătam, explicația este în concordanță cu folosirea unor cuvinte formulate simplu prin titlu („Scriitor”, „Cimitir”), prin cuoașterea unor producții literare care presupune un studiu temeinic („Vorbe în Vînt”; „Poezia „vană”; „Un vers din „Proză”), prin interpretarea unor expresii („Zborul cărților”; „Călugărul-poet”) și prin existența unor termeni care suscită interesul („Celibatare și prostituate”; „Amanții”; „Curiozități financiare” etc.) Explicațiile date de critic presupun o vastă muncă de cercetare, de înțelegere a textului și de urmărire istorică a termenului „în paginile scriitorilor, anterior, poetului. Nu întotdeauna criticul formulează un răspuns care să-l mulțumească, întrebându-se, cu sinceritate: „La ce s-o fi referind poetul? atunci când a scris versul din poezia „Amurg” (scrisă în 1918, în timpul ocupației Bucureștiului). Răspunsul dat e declanșatorul unor întrebări retorice: „dar nu e vorba, cred, de vreo mașină de război, ci de ceva mult mai simplu: de o căruță” („Enigme”, p. 336).

Interesantă e concluzia din finalul acestei părți, la întrebarea: „A fost Bacovia religios ? Iată răspunsul criticului: „Ambele exemple sunt semnificative pentru psihologia poetului, un om ce se frământă pentru păcatele sale și ale lumii în care trăiește. Bacovia e religios întrucât, la fel ca Psalmistul, nu-și uită greșelile, slăbiciunile, nimicnicia” („Elanuri religioase”, p. 369).

*

Însemnările (la număr cincizeci) sunt adunate în parte a III-a, intitulată „Jurnal”, acestea contribuind la o mai bună cunoaștere a celui care a fost poetul George Bacovia. Folosindu-se de această specie literară, se aduc noi informații necesare profilului marelui poet, începând cu îmbrăcămintea „sobră” și până la înțelegerea „dificilă” și „amănușită” a acestuia. Cea mai benefică concluzie la care se ajunge, după părerea noastră, este cea exprimată la p. 313: „*Cel mai inteligent lucru făcut de Bacovia a fost acela de a rămâne el însuși. Dacă s-ar fi schimbat, mai devreme sau mai târziu, ar fi încetat să intereseze ca scriitor. Contrar acelor care se consideră că monotonia e o dovadă a neputinței, eu văd în ea semnul unei voințe și cum am spus, al inteligenței. În loc să se*

disperseze (lasă că pentru asta ar fi trebuit să scrie mai mult) s-a concentrat: e cel mai dens dintre poezii români”.

„Jurnalul” nu schimbă cu nimic conținutul volumului, căci reflecțiile criticului, bazate pe fapte de viață, pe versuri și cuvinte de ale poetului, pe lectura abundentă ce s-a scris despre poet, aduc prospețime și motivație, completând informațiile. „Despodobirea de iluzii” (p. 398), aplecarea poetului spre reflecție („Cert, munca e una din temele reflecțiilor lui Bacovia”, p. 408), călătoria pe care o face criticul în lumea literară, explicarea unor cuvinte prezente în opera înaintașilor (precum „golul”, pp.398-399; „pantofi” - p. 409; „frigul” - p. 412; „mijloacele de transport” - p. 420), legătura dintre Bacovia și Brâncuși (p. 406) sporesc valoarea „jurnalului”. Interesante sunt mărturiile autorului cu privire la pașii făcuți în direcția alegerii acestui poet („În 1964, cu ocazia apariției Ateneului, am scris primul meu articol despre Bacovia”, p. 423), simțind nevoia de bibliografie” (p. 424), de a-l „descoperi” și de a-l „revindeca”.

*

Volumul II al *Dosarului Bacovia* se termină cu partea IV intitulată „Anexă” și cuprinzând „Cronica ediției Petroveanu-Botez”. Ediția care începe cu aprecierea acesteia constituind „cel

mai bogat repertoriu al versurilor și prozei bacoviene, fiind, prin cuprindere, superioară tuturor edițiilor precedente” (p. 427), suferă (ca și bibliografia realizată de Liviu Chiscop în 1972) de inadvertențe și pe care criticul cu formația lui științifică, le prezintă, ajungând la concluzia „că ediția Petroveanu-Botez nu e lucrarea de referință așteptată de numeroșii cititori ai operei poetului” (pp. 449-450), exprimându-și totodată încrederea în edițiile următoare.

*

Cartea aceasta întărește ideea unui mare poet al țării, și al Bacăului, despre care mai mult s-a vorbit decât a fost cunoscut în totalitate. *Dosarul Bacovia* se bucură de altă abordare, concretizată în poziția autorului față de poet și exprimată astfel: „Sînt liber de orice superstiție teoretică și didactică. Am făcut ceea ce am crezut că trebuie să fac: adică să respect „regula metodologică” a dosarului” („Prefață”, p. 5). Practicând o „critică simpatetică”, sprijinindu-se pe trăirea „a zeci de situații similare cu cele prin care a trecut autorul”, criticul băcăuan „a întrezărit mecanismele psihologiei lui Bacovia”, „pipăind o parte din „secretul” lui” (Idem) și punându-l astfel la dispoziția cititorilor.

Amintirile lui Adrian Voica

Am spus și alte dăți că pe **Adrian Voica** l-am cunoscut în studenție, el fiind în anul I, pe când eu eram în anul al IV-lea. Ne-am cunoscut la Cenaclul literar al Facultății de Filologie.

Astăzi, oameni în vârstă amândoi, ne amintim vechi întâmplări din anii aceia ai tinereții, cu fel de fel de figuri și personaje. Unele bizare, altele memorabile.

Cartea sa, **Amintiri ploieștene**, este, în a doua ediție, apărută în anul 2014, și are un **Cuvânt înainte** de Nicolae Dumitrescu și o **Notă a editorului** semnată de Constantin Trestioreanu. Într-o dedicație, autorul precizează „Cartea aceasta este o reverență scriitoricească în fața „omului cu ideea”: ing. Constantin Trestioreanu.

Copilul **Adrian Voica** n-a uitat ziua de 4 aprilie 1944 când a avut loc primul bombardament american asupra orașului petrolier Ploiești. Părinții fiind plecați la o înmormântare, copiii au fost salvați de o vecină, adăpostiți în beciul brutăriei. După trecerea avioanelor, s-au putut vedea distrugerile făcute, iar casa din care au fost luați copiii a fost distrusă. La revenirea lor, părinții celor trei copii s-au înspăimântat de moarte, dar au fost fericiți că și-au găsit odraslele vii.

A început naționalizarea micilor unități comerciale (**Cu unchiu Danu „La Ilie”**).

Autorul este emoționat de evoluția lui Sami, prieten din copilărie.

Surprinzător cum l-a cunoscut pe Ștefan Bezdechi, fost profesor de greacă și latină la Universitatea din Cluj, traducător din literatura antică (p. 47).

O amintire tristă, înecată în revoltă, este prezentată în textul **Primul meu profesor de „Română”**. Este vorba de Virgil Șerbănescu, „unul dintre cei mai apropiați dascăli de la Liceul „Sf.

Petru și Pavel” din Ploiești. Din cauza simpatiilor sale de dreapta, a fost condamnat și trimis la Canal. La ieșirea din pușcărie, la poarta securității, l-a întâlnit doamna Voica, mama lui Adrian și i-a căutat o trăsură să-l ducă acasă, omul fiind slăbit.

Frumoase gânduri și rânduri cuprinde capitolul **Domnul Costel**, fost profesor al lui Adrian Voica, despre care spune că îi este o „umbră totdeauna încurajatoare”. Aici vorbește autorul și despre teza sa de doctorat, pe seama căreia s-au spus cuvinte memorabile.

Un frumos **Portret de poet** îi dedică Adrian Voica lui G. Moroșanu (1911-1988). Am scris altădată că povestitorul și poetul George Moroșanu însoțit de Adrian Voica mi-au făcut o vizită la Iași, pe str. Râpa Galbenă, nr. 5 (casa a fost demolată demult; era peste drum de fostul *Hotel Bejan*, dărâmat la cutremurul din 1940).

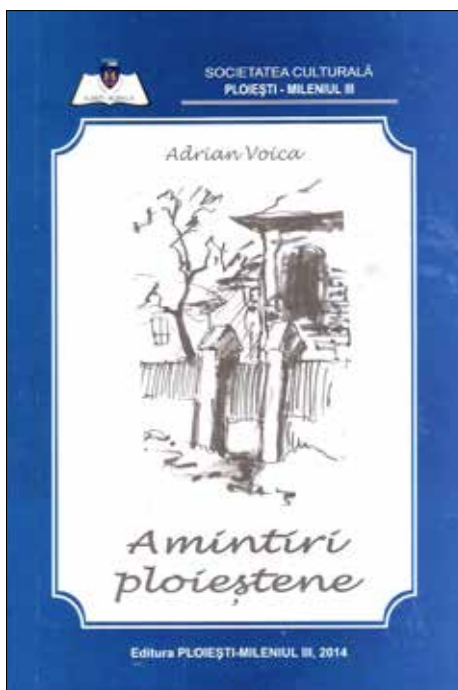
După ani de pauză forțată, George Moroșanu a publicat în 1968, cartea de poeme **larba stelelor**. „Nu știu ce presă a avut cartea aceasta la apariție. Dar pentru Ploiești ea a însemnat mult, chiar foarte mult, fiind un semn indubitabil că inerția poate fi până la urmă învinsă și că valoarea poate

apărea oriunde”.

Poetul Adrian Voica adresează oamenilor de cultură din Ploiești rugămintea să întrețină mormântul lui George Moroșanu, astăzi în paragină.

Calde cuvinte are Adrian Voica pentru prof. N. I. Simache, cel care a înființat la Ploiești *Muzeul Ceasului* și despre părintele Galeriu.

Cartea lui Adrian Voica este un document despre viața Ploieștiului de la sfârșitul războiului până astăzi, cu oameni importanți și cu lume de rând. Totul este scris într-o limbă frumoasă, caldă, cum îi stă bine unui valoros cărturar care, în sufletul său, a rămas ploieștean.

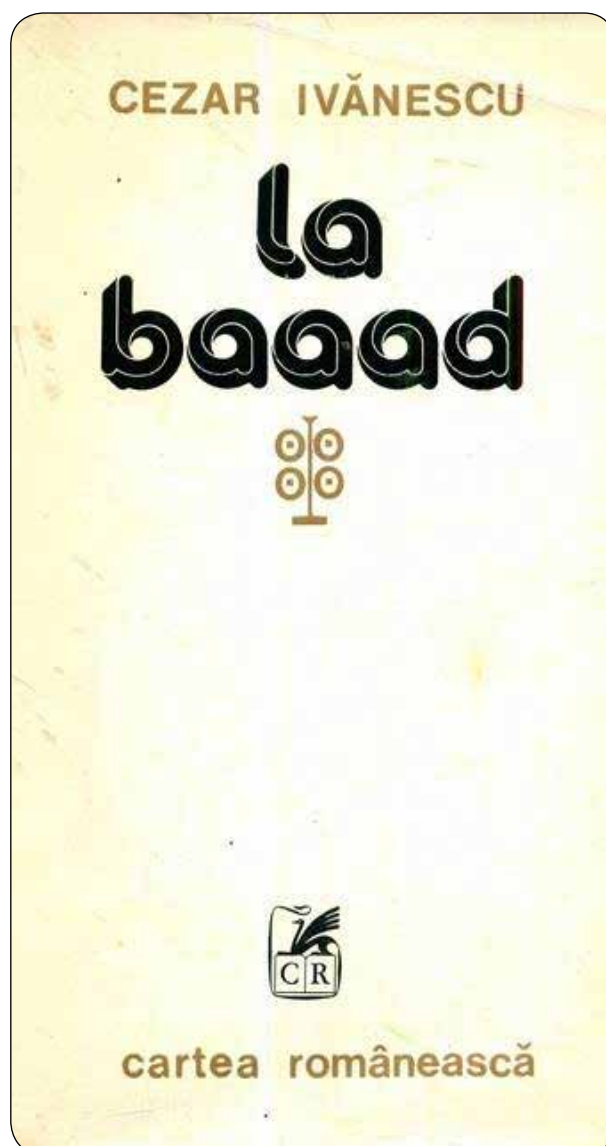
„! mă mir de steauă, miră-se de mine
că stă fără folos să mă lumine!” (Rosarium)

Cu Cezar Ivănescu pe străzile imperiale ale Poeziei

Se împlinesc nouă ani de la trecerea poetului **Cezar Ivănescu** la poporul stelelor. *Fugit irreparabile tempus!*, spunea, pentru noi toți, Virgilius. Stau deseori și mă reculeg la mormântul său din cimitirul „Eternitatea” din Iași, în timp ce în minte îmi vin, ca și acum, momentele și întâmplările care mi-au adus apropierea de acest mare, original, sfâșietor poet de limbă română: dintr-un octombrie 1980, pe când eram student la Universitatea din București și i-am încredințat un grupaj de versuri pentru revista „Luceafărul”, unde era redactor și până în aprilie 2008, înainte cu trei zile de la misteriosul accident, când m-a invitat în biroul său de director al editurii „Junimea”, parcă pentru întâlnirea de adio. Era un apărător al dreptății, al valorii și al demnității scriitoricești ca nimeni altul. Și mărturisesc, cu mâna pe inimă, că n-am cunoscut om care să trăiască cu atâta pasiune atât *iubirea* cât și *ura* venită din sentimental dreptății, precum Cezar Ivănescu.

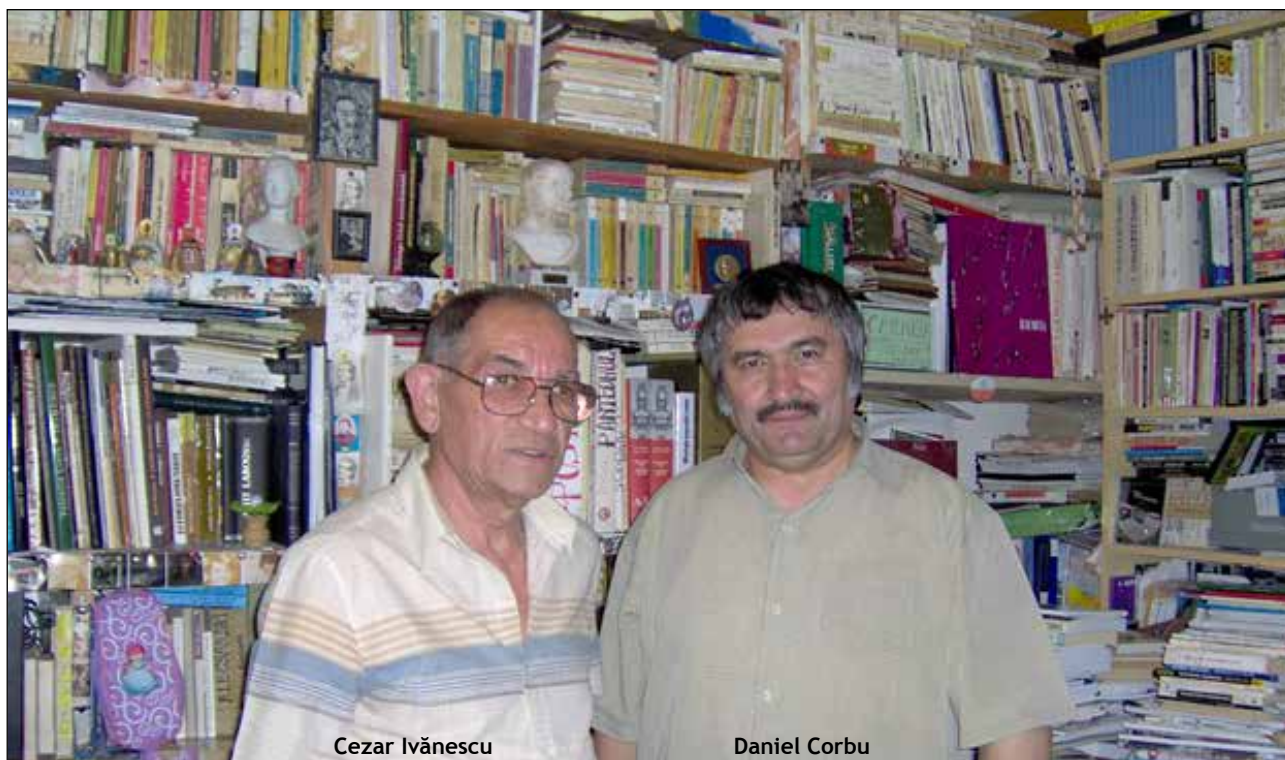
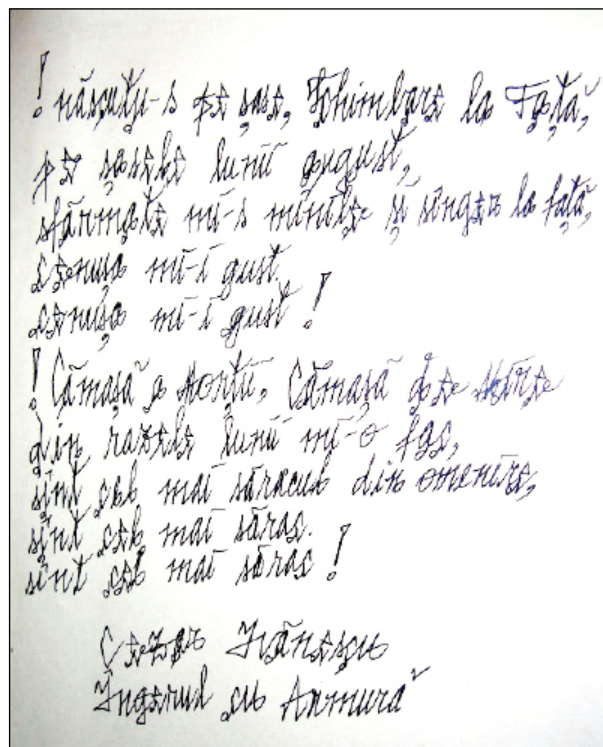
L-am cunoscut pe Cezar Ivănescu (cărui i-am spus mereu Don Cezar, cum îi plăcea Domniei Sale) imediat după publicarea Bibliei lirice numită *La Baaad*, carte care dezvoltă extraordinare și originale energii lirice și care l-a impus total în poezia românească. *Doina*, *Rosarium* și cărțile *Muzeonului*, până la *Sutrela mușeniei*, aveau să întregască o construcție lirică de neclintit, care-l înfățișează ca pe unul dintre cei mai mari poeți tragici ai secolului european douăzeci.

Venind în linia lirică metafizică moldavă, linia de aur a poeziei române, Cezar Ivănescu este cel mai aproape de Eminescu dintre poeții generației șaizeciste. Cum se poate observa, poezia sa e o poezie nesofisticată, fără franjuri și dantele, o poezie a fondului ancestral, a cântecului primordial. Specialiștii în textul liric, criticii literari în speță, ar putea urmări la Cezar Ivănescu *muzica, revelația, ecoul*. Cuvintele întrerupte, rostirea sugrumată în stilul vechilor incantații se dezlănțuie autentic, parcă sub forța unei magii, a unui extaz. Rafinamentul lingvistic, construcția originală și spectacolul ideatic al poemului cuceresc lectorul din prima clipă. Pe de altă parte, oricine își poate da seama că Cezar Ivănescu e încă unul dintre poeții pentru care a scrie fără inspirație e un păcat, o lipsă de bun simț.

Prin minte îmi trec în acest moment multe întâmplări, dialoguri, adevărate divanuri la București, la Bojdeuca Țicăoană, la Pogor, la Bolta Rece sau la Junimea, cu Don Cezar ca magistrul, adică *maestru de ceremonii*. Întâmplări ce nu se pot povesti în spațiul parcimonios al unei tablete. Mulți din cei care-au fost de față vor povesti. Poate altfel. Deh, fiecare cu Cezarul lui!

Acum, când poetul a plecat prin satele cerului (îl vom ajunge repede din urmă!), cel mai mare omagiu adus lui Cezar Ivănescu, care a trăit numai pentru literatură, este să-l citim și să-i sărbătorim creația.

Cezar Ivănescu

Daniel Corbu

ÎNTRE FILOLOGIE ȘI BELETRISTICĂ

Preocupările permanente și serioase de istoria limbii ale lui **Ion Popescu-Sireteanu** - oricât de acaparatoare și interminabile sunt - tot îi lasă, când și când, unul-două momente pe care le acordă beletristicii. Nu numai celei personale (scrieri de autor), spațiu în care deja s-au adunat peste patruzeci de volume, versuri și proză, gândite cu har regal și autohton (numai **Păcală și ai săi** a cunoscut cinci ediții și o traducere în limba franceză), ci și îndeletnicirilor multor confrați întru ale literaturii din epoci diferite, ceea ce-mi dă mie dreptul, completat cu responsabilitate conștient asumată, de a-l numi, cu netremurată rostire, *scribo faber*.

Reflecțiile acestea au fost iscate de un volum apărut în 2017, *Lecturi și opinii**, în care sunt cuprinse, după mărturisirea autorului, „câteva studii, câteva articole și un număr mare de recenzii. Toate au fost scrise de-a lungul anilor, până în ultimul timp”. Ceea ce mulțumește cititorul avizat, încă de la primele studii, este conștiinciozitatea cu care sunt concepute, grija pentru sublinierea miezului esențial al fiecărui demers, dar mai cu seamă simpla și expresiva formulare a constatărilor într-o elegantă și accesibilă destinatarilor limbă română. Atent la strălucirea celor cu rang - Garabet Ibrăileanu, Ion Creangă, Mihai Eminescu, George Topîrceanu, G. Coșbuc, Iosif Vulcan, Sextil Pușcariu, Ion Barbu - și cu grijă pentru străduitorii ceilalți întru ale scrisului care poate „racola” adepți, Ion Popescu-Sireteanu găsește, printr-o explorare analitică pilduitoare, câte un epitet caracterizator, care dacă nu le stabilește locul într-o ierarhie probabilă, măcar are rostul unui

accent care atrage, atunci, atenția.

Dincolo însă de grija pentru exactitatea informațiilor și elocvența limbii folosite, autorul completează riguros, cu infatigabilă circumspecție, prin opinii personale, întotdeauna completatoare, mereu distincte și credibile ca un postulat. De altfel, aceasta e „meteahna” cercetătorului acribios!

Întinderea articolelor este variabilă, păstrându-se astfel și interesul pentru lectură. La rigoare, Sireteanu lasă și cititorului (adesea foarte avizat) prilejul de a se manifesta (în sine!), acceptând sau amendând convicțiunile recenzentului, în special în cazurile în care autorul însuși este ușor ambiguu. De pildă, spune (la pg.11): „*Ibrăileanu are rezerve față de «universalitatea» lui Heliade*”. Alegerea, deși nu e facultativă, rămâne la latitudinea certitudinilor pe care cititorul le are sau nu!

Studiul, însă, „În apărarea lui Creangă”, doct și lămuritor, se încheie cu o frază din care răzbate entuziasmul bine temperat al cercetătorului Sireteanu: „*Incidentul din 1902 (acuzele părintelui econ. Gh. Ienăchescu, „calomniator” al lui Creangă - nota mea) a atras și mai mult atenția publicului asupra operei lui Ion Creangă și a constituit o nouă treaptă în valorificarea ei*” (pg. 24). În 1985, revista „Convorbiri literare” publică articolul „Eminescu traducător”, din care reținem, motivat, că „*Interesul lui Eminescu pentru alte literaturi a început în adolescență, tânărul școlar având posibilitatea unui contact nemijlocit cu opera marilor scriitori germani în primul rând*” (pg.50). G. Topîrceanu (la pg. 53) „*poate fi considerat un rafinat cântăreț*

al naturii”, în timp ce G. Coșbuc (pg.67) întruchipează „Zbuciumul unui suflet supus furtunilor și iubirea sinceră a poporului căruia-i cânta - după propria mărturisire - «bucuria și-amarul»”. Cel care și-a câștigat „biletul de intrare permanentă... în istoria literaturii”, Iosif Vulcan, este „marele animator și harnicul scriitor” (pg.63), alături de bucovineanul Sextil Pușcariu, autorul volumului de memorii *Călare pe două veacuri*, în care „este mereu prezentă conștiințiozitatea omului de știință, dar se evidențiază, în fiecare pagină, și scriitorul care altădată a renunțat la promițătoarea prietenie a muzelor...” (pg.65). Ni se spune, apoi, că Ion Barbu „se dezvăluie cititorului (...) ca un bun analist al poeziilor lui Rimbaud ori Jean Moreas” (pg.85), Al. O. Teodoreanu (Păstorel), „un spirit ales și vioi”, era „stăpân pe meșteșugul versului, dar prea puțin interesat de gloria sa viitoare” (pg.108), George Tutoveanu (pg. 134) „a desfășurat o vie activitate de culturalizare a Țării de Jos”, iar Horia Zilieru, „poet al iubirii și al muzicii (...) este unul dintre marii creatori din literatura română” (pg.168).

Volumul *Lecturi și opinii*, tocmai pentru că se întinde pe multe decenii, pare eclectic; și pentru că, axiologic, altitudinile sunt intens variabile, dar și pentru că distanțele temporale dintre recenzați sunt lungi. Glumind, evocându-i pe Omar Khayyam sau pe Nicolaus Olahus, vorba Nuștiucui, „se sparie gândul”. Nu și Ion Popescu-Sireteanu, el posedând perfect știința construirii unui volum valorizator al trudei publicistice a unui cercetător care, și el, a încălecat două veacuri. E și pricina pentru care a cutezat să aglutineze nume cu rezonanțe și intensități inconstante, de pe un mal și alt mal a două vecinătăți cosmice. Iată câteva nume, despre care Ion Popescu-Sireteanu a scris cândva și le repetă în carte, eu alegându-le după gustul meu singular: Nicolae Țătomir - „un fidel artei sale poetice”, Ion Hurjui - „poet al armoniei”, Mihai Drăgan - „admirator entuziast al lui Ibrăileanu”, Theofil Simenschy - „model de cărturar, dăruit culturii”, Adrian Voica - „stăpân pe cuvânt și pe metaforă”, Ion Maftei (Flavus) - poemele sale „se caracterizează printr-o sinceritate copleșitoare și printr-o remarcabilă decență a discursului poetic”, listă căreia i s-ar putea adăuga (la cerere!) și alte nume, pe care posteritatea le va... arunca în sita trierii celor... aparte. Îi va lua, probabil, în seamă și pe acei români (!sic!) care, supărați rău, din pricini meschine, pe țara asta, au devenit „ambasadori sinceri și demni” (vai, vai, vai!) ai culturii românești în Statele Unite ale Americii. Vorba ardeleanului autohton:

„Feri-mă, Doamne!”

Privesc volumul lui Ion Popescu-Sireteanu. **Lecturi și opinii**. O realizare tipografică fără cusururi, cu o copertă ale cărei simboluri atractive împlinesc destinul cărții care, la rândul ei, completează o operă, prin adunarea, în manieră organizată, a variatelor preocupări publicistice ale unui cercetător. Viața sa însăși e pusă garanție împlinirii crezului său filologic.

Cartea pe care numai ce am gratulat-o este aportul lui Ion Popescu-Sireteanu la desăvârșirea zăcămintelor intelectuale dezvelite în ani, într-o discreție a cărei parcimonie numai domnia-sa ar putea-o divulga vreodată, dar care, și așa, e o contribuție de mare preț la îmbogățirea literaturii române în ansamblul ei.

Deși ar merita, un *lar familiaris* îmi șoptește să nu-l numesc exemplu, însă model demn îl socotesc, prețuindu-l. Și pentru că-l știu ca fiind „bărbatul drept și hotărât în țelurile sale”, cum pare-mi-se începe o „Odă” a lui Horațiu, îi amintesc deviza orașului Paris, care are ca emblemă o corabie plutind pe valuri: *Fluctuat nec mergitur* („Străbate valurile, dar nu se scufundă”).

17 aprilie, 2017
Bârlad

* Ion Popescu-Sireteanu, *Lecturi și opinii*, Editura Printis, 2017, Iași, 230 pagini, volum îngrijit de Silvia Popescu.

CONSTANTIN MĂNUȚĂ, TEURG ELEGANT ȘI CUMPĂTAT

(Eseu despre talent și hărnicie)

După lectura integrală (și neobositoare) a 524 de pagini* am rămas cu senzația neînfrânată că am călătorit printr-un imens spațiu teurgic, în care zecile de spirite care-l populează m-au prins într-o horă a ideilor filotime. *Magia scrisului*, volum voluminos (sic!) și aproape complet, avându-l autor pe **Constantin Mănuță**, conține „recenzii și portrete literare”, peste o sută cinzeci, pe care criticul le-a publicat „prin diferite ziare și reviste, timp de 20 de ani” (pg.5).

Conținutul recenziilor este asigurat de o varietate impresionantă de subiecte, dat fiind faptul că stilurile și manierele sunt felurite, iar impresiile lăsate după lectură nu au un numitor comun. Însăși perioada în care au fost elaborate cronicile a contribuit la conturarea unor opinii turnate în structuri diverse, încât despre o unitate compozițională *nu se poate vorbi*, doar despre o bună credință și un plan gândite ca intenționalitate.

Mentalitatea d-lui Constantin Mănuță despre critică și menirea ei e fără pată albă, mai ales că autorul nostru vede în scris, cu deosebire, calitatea magică. Titlul chiar are o încărcătură semnificativă, Constantin Mănuță știind că scrisul este „funcția biologică a magiei” (Liviu Ioan Stoiciu), care descătușează sentimente de frustrare cotidiene acumulate. E clar, pentru mine sigur, că recenzentul nostru, înainte de a scrie, e un gânditor.

Volumul anatologic divulgă cel puțin câteva direcții ale meticulosului comentator. Mai întâi, săvârșirea selecției operelor care vor face obiectul demersului critic, dar nu exclude nici întâlnirea întâmplătoare cu altele. Criterii ideale pentru o triere perfectă nu există, fiindcă prea multe sunt constrângerile - nici timpul, nici spațiul nu ne permit să detaliem - care pot determina o opțiune sau alta. D-l Constantin Mănuță se pare că a depășit cvasicurajos momentele, dovadă că până și numele mai rar circulate s-au bucurat de același tratament, deslușirea cărților lor făcându-se cu responsabilitate, ca măsură unică.

Remarc, mai apoi, încercarea radicalizării unor calități socotite fundamentale și care pot face din operă un unicat. Să nu ne formalizăm și să acceptăm, măcar în marginea unui subiectivism real, că împrejurări varii, omenеști până la urmă, îl somează pe autor să urmeze cursul unor amicitii de nerefuzat. În toate situațiile de acest tip, rezolvarea cade în sarcina unei posterități

recurente. De la deontologie însă nu a abdicat nicio clipă.

O strădanie a d-lui Constantin Mănuță e încercarea, realizată în proporție considerabilă, de a găsi pentru fiecare autor în parte modalitatea ridicării creației comentate deasupra contingentului, fie prin apelarea la formulări de tipul „face o *amplă* incursiune în opera *lirică*,

estetică și *epică* a poetului”, fie inventând *mievrierii* (drăgălășenii afectate) care inundă cu o stare de bine sufletul celui tâlcuit.

Evaluate taxonomic, nu toate cronicile corespund exigențelor admise. Toate au însă o calitate pertinentă incontestabilă, pe care o întreține limbajul plastic, exact, al criticului. El stabilește (sic!), în cârdășie calină prezumată cu cititorul de aceeași culoare, hotare subliminale poeziei, în alt loc dă verdicte: „poezia harului incendiar” (V.Fetescu), iar pe fruntea câtorva (destui) recenzii pune peceti: „spirit al renașterii” (George Popa), „poet al nemuririi” (Emilian Marcu), „artist al culorii” (Mircea Popescu), „liric întârziat” (Ion Maftei - Flavus), „poet al nopților târzii” (Vasile Filip).

Masivul volum *Magia scrisului* este o carte autentică de autor, întocmită nu din făloșie orgolioasă, ci din satisfacția împlinirii unei datorii față de sine și de semenii. Conștient de capacitatea analistului care este, dl. Constantin Mănuță completează cu fiecare cronică încheiată mesajul adânc al lui Eugenio Montale (1896-1981), care, în 1972, rostea ca un crez apoftegmatice vorbele: „*Eu pornesc întotdeauna de la adevăr, nu știu să inventez nimic*” Quod...

Talent și hărnicie; talentul ca un har, hărnicia ca o deprindere. Acestea sunt raționamentele care mă călăuzesc în intenția creatoare a desenării contururilor personalității unui critic născut, nu

făcut. D-l *Constantin Mănuță* posedă datele, cel puțin minimale, ale unui teurg, care prin tot ce împlinește, cu efort conștient, arată a fi, deopotrivă, elegant și cumpătat, în universul magic al scrisului care, la neatenție sau necunoaștere, te neantizează. Dar autorul nostru este un magician profesionist.

20 ianuarie, 2017

Bârlad

* Constantin Mănuță, *Magia Scrisului, Recenzii și portrete literare*, Editura ALL ZENIT, 2016, Iași, 524 pagini.

BIBLIOTECI SUBIECTIVE?

Cu sens viclean, generalizant, dar nu netransparent, titlul cărții* d-nei *Magda Grigore* mă obligă la expectativă, sperând că stare va dura doar cât să mă dumiresc.

Autoarea - deschisă, doctă, curajoasă - *mărturisește* că „avem și suntem niște „*biblioteci subiective*”, imediat spunându-mi, franc, „într-o zi ne identificăm cu *biblioteca personalizată...*” etc. etc. Fără să confund biblioteca „personală” cu cea personalizată, am și înțeles (sic!), puțin temător, că fiecare scriitor este o bibliotecă (altfel neputându-ne închipui „bibliotecile subiective”, la care mă conduce, mereu și firesc, titlul), caz în care mă liniștesc citind finalul mărturisirii. „O bibliotecă este menită să păstreze însă toate sensurile”. Subliniez: toate sensurile.

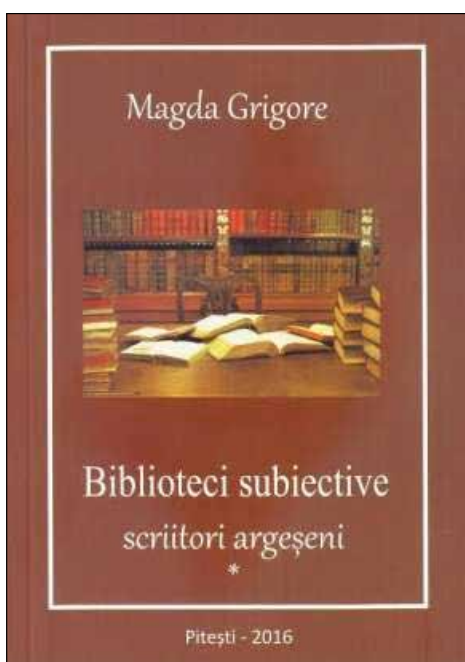
Volumul *Biblioteci subiective. Scriitori argeșeni* este o selecție, riguros întocmită, de 33 (treizecișitri) de direcții scriitoricești ale căror sensuri desenează, partial, peisajul literar argeșan al anului 2016. Atentă la ideea de valoare, d-na Magda Grigore, meticuloasă cum o știm, nu lasă impresia de grabă în punctarea „bibliotecilor” (subiective) din arealul cartografiat mental, nici nu face exces de

exigență, bănuind că posteritatea le va evalua și ea, după criterii pe care nicio generație activă nu le va cunoaște, necum să le mai și priceapă.

„Construcția” realizată de autoare e însă solidă, cu șanse de a fi admirată cu creștinească invidie. Mai cu seamă că numele scriitorilor („biblioteci subiective”) sunt de notorietate neîngrădită de conjuncturi și tacâm, iar autoarea este permanent mănătată de duhul curat al valorizării competențelor pe care le girează. Însă ceea ce socotesc eu câștig apodictic, după lectura cu zone de analiză spectaculoasă, este creșterea graduală a certitudinii că d-na Magda Grigore tinde, cu luciditate, să recupereze, pentru patrimoniu, părți esențiale ale „bibliotecilor subiective”, pentru ca acești scriitori, care compun cu contribuții diferite, dar eficiente, conștiința umanității, să nu se piardă în neagra uitare. O spune criticul în „introducere”: „Autorii

sunt singulari, asemănători și totuși altfel, mereu diferiți. Literatura este, în schimb, epicentrul existenței lor și în același timp numitorul comun al grupării, *visul*, deși au cu toții *viziuni subiective* asupra lumii” (pg.9).

Ceea ce frapează în demersul critic al d-nei

Magda Grigore este exactitatea limbajului critic și siguranța expresiilor cu care, în laconismul lor exemplar, îi caracterizează pe beneficiarii buneicuviențe a intervențiilor doamnei. Fără să mă hazardez, individualizările, deloc spontane, s-au prefăcut în neuitate cognomene, ca niște inedite efigii. Așa de pildă, Ștefan Dumitru Afrimescu este poetul *insuficient de provocator*, Allora Albulescu *aleargă după lume*, Ion Popa Argeșanu e *robul silabei*, în timp ce Laura Bădescu, prin corespondență, *călătorește pentru recuperarea esteticului*. Dacă poetul Cristian Bădiliță e un *sound liric*, d-l Constantin Bălăceanu-Stolnici rămâne același *aristocrat recuperator* în spațiul memoriei scrise. Prozatorul Claudiu Bârsilă posedă deja un *profil auctorial*, Mircea Bârsilă - *poetul meditativ*, Lucian Costache-calofilul intrinsec, Octavian Dărmănescu, *ironicul discret*, iar Dumitru M. Ion alimentează cu *răspunsuri de-a gata*. Pictorița trăitoare la Paris, Marie-Hélène Fabra Brătianu, prin opera -plastică și lirică- e un *design genealogic*, în vreme ce Roman Forai, poet întrebător, acceptă că nu e altceva decât un *ihthyandros*, iar Carolina Ilica este ea însăși *reverență* în fața vieții, ca și poezia. Cronicarul (bun) Al. Th. Ionescu poartă la butonieră o *colegială autoritate*, nu altfel decât Ion Toma Ionescu - *antreprenorul îngerilor*, alăturându-le imediat pe Marin Ioniță - marfă de Kiseleff 10 - *aspirant la literatură*. Conița Lena e în drum spre un *nume*, iar esteticianul (!) Dan Ciochin e în postura de *intelectual implicat*. Folcloristul Sorin Mazilescu știe tâlcul și rostul vechimii, Alexandru Mărchidan - *nomadul propriului suflet*, Cristian Meleșteu- *căutătorul destinului literar*, dar Cristina Onofre e *poeta femmeoiselle* (femeie-pasăre-domnișoară). Nu conținesc drumul început,

pe Viorel Pătrașcu întâlnindu-l în postura de *călător pasionat*, ca și pe Silvia Petre Grigore, în rolul onest de *Icar feminin*, Zîna Petrescu, însetată de „*sevele suculente ale realului*” și Valentin Predescu - *ego-grafist post-modern*. Roman Preutu - *trăitor de mistică*, Nicolae Radu - *recurs la destin*, Liliana Rus - *poeta solară*, Ion Popescu-Siriteanu - *naratorul care spune*. Definirea prin definiții strânse, telegrafice, se încheie cu Daniel Turcea - *întoarcerea la cruce*, Ilie Vodăian- o *stare de necesitate* și Ana Vulcan Chirca - *scară la cer*, însă șirul strălucește prin numele autoarei, d-na **Magda Grigore**, un critic literar cu forțe încă neexplorate și o poetă a cărei creștere încă n-a atins marginile ascensiunii insinuate de noi.

Volumul *Biblioteci subiective. Scriitori argeșeni*, girat luxos de **Magda Grigore**, alături de alte contribuții de gen ale colaboratorilor revistei „Argeș”, este model de cuprindere a creațiilor definitorii ale spiritului național, odată cu reverberațiile lui în lume, dar și de analiză critică exemplară. Autoarea a și devenit astfel o „*mică bibliotecă umblătoare/călătoare*”, care „*întesnește circulația ideilor și dorește să impună o morală activă*.”

Persuasivă, cartea Doamnei ne încredințează că „*literatura este pentru scriitor muntele lui Sisif pe care se căznește toată viața să urce visul*.”

19 ianuarie, 2017
Bârlad

* Magda Grigore, *Biblioteci subiective. Scriitori argeșeni*, Editura Alean, 2016, Pitești. 222 pagini

Socoata „bunului samaritean“

Motto:

I-am denumit cândva, ritos și încântat, **pioni**.

Așa mi i-am închipuit pe toți epigamiștii.

Dar **Doi Deștepți**, gândind la glorie ca futuriștii,

Mă contrazic de-osutăcincizecișipatru de... **loni!**

Gruia NOVAC (sâc,na!)

Nu știu de mint ori ba, dar cronică asta n-aș fi scris-o dacă, în autograful de pe pagina de gardă a volumului dăruit, primul dintre cei doi antologatori nu m-ar fi surprins cu expresia „*volum demn de o cronică pe măsură...*”; și cum punctele de suspensie nu-mi aparțin, dar simțind doza de trufie conținută, am hotărât (totuși) să le... completez, știind ce și cât risc. **Ionii epigramei**

românești (Editura Napoca Star, 2017, Cluj-Napoca, 139 pagini) este o „culegere antologică”, întocmită de **Ionel Iacob-Bencei** și **Nelu Vasile**, epigamiști „titrați”, primul din Timișoara, al doilea din Turburea-Gorj, distanța dintre coautori nedevenind impediment pentru colaborare, mai cu seamă că, parafrazându-l pe Ion Creangă, «*de la Timișoara la Turburea e câtu-i de la Turburea la*

Timișoara, nici mai mult nici mai puțin». Prefața (?) opului dacă lipsea ar fi fost pagubă-n ciuperci, ea corespunzând perfect titlului dat de semnatarul Ion Marin Almăjan: **dacă talent nu e, nimic nu e**. Păcat de perifrază!...

Antologia lui Ionel Iacob-Bencei și Nelu Vasile completează (fără să sfârșească) șirul lung de antologii cu epigramiști români, ceea ce ne spune că specia literară a epigramei (minoră-minoră, după gustul suficientilor și prețioșilor ridicoli!) se află în preocupările realizatorilor de epigrame, dar și a cititorilor serioși ai acesteia. Oricum, aceste minunate „inscripții”, pe care le numim așa după izvorul grecesc-latinesc, și-au consolidat poziția lor de formă a poeziei lirice, în spațiul canonic al unui catren (rar, și „motivată”, depășind „cifra“!), care etalează, în manieră satirico-umoristică, caracteristicile anormale ale unei persoane ori categorii socio-profesionale sau ale ființei umane în general. Se ciocnesc idei, situații, se înfruntă contraste și discrepante, iar ironia fină, asociațiile neașteptate, turnurile surprinzătoare, toate conferă suplețe finalului al cărui succes îl dă **poanta**. În absența poantei, intenționată epigramă rămâne un simplu catren cu sunet dogit... Subscriu opiniei oneste a lui Nicolae Petrescu: „*Epigrama de valoare! N-o compui așa ușor: / Prea ar face-o orișicare! ...Scriitor!*” (1996).

Volumul se citește cu bunăvoință, epigrama îndeobște binedispunând, așa că, dacă tot invocăm starea adecvată a cititorului (fiindcă de *bunăstare* nu avem motivație să vorbim!), ăsta (sau *acesta*, mă rog!) nici nu-și va da seama că uneori, dar destul de des, se-mpiedică de „nepublicabile”. Dar criteriul l-au hotărât antologatorii („îngrijitori de carte”, cum ne sugerează să-i socotim), acceptând totuși să calce consecvența: la câțiva „Ioni” au renunțat; dacă nu i-au nominalizat, măcar o mostră de epigramă proastă tot era bine să ne fi oferit. Cu toată această exigență(!) însă, volumul e foarte inegal din punct de vedere valoric. Autorii au încercat o selecție; n-au avut curajul s-o ducă până la capăt. De pildă, Ion Luca Caragiale e magnific ca scriitor, însă catrenele lui ocazionale nu-l recomandă (nici n-ar fi vrut!) ca epigramist. Alții însă, fără pretenția de a fi scriitori vizibili, sunt, cu adevărat, epigramiști... de temut. Dacă

tot ați făcut, domnilor „îngrijitori”, o concesie, de ce n-ați avut cutezanța să fiți, pe bune, temerari?! Personal, preferam înjumătățirea... numărului și basta! Ce dacă volumul s-ar fi numit **Ionii (atomizați) ai epigramei românești**? La cine-aș fi renunțat? Vă propun, pentru o ediție a doua, să analizați, deocamdată, aceste nume: Ion Arcaș, Ion P. Antonescu, Ioan A. Bassarabescu, Barbu-Ioan Bălan, Ion Luca Caragiale, Ion Cădu, Ion Șt. Diaconu, Ion Drăgnescu, Ion Enescu-Pietroșița, Ioan Fârte, Ioan Frențescu, Ioan Găbudean (Rivalet Jean), Ionel Gologan, Ioan Hodaș, Corneliu-Ioan Iovuța, Ionel Jecu, Ioan Lazăr, Ioan (Puiu) Marinescu, Ion Miclescu, Janet Nică, Ion Patriche, Ioan Peia, Victor Ion Popa, Ioan Prale, Ion Rășinaru etc.etc. etc., că nu mă lasă... spațiul și surprinderea dumneavoastră.

Inițiativa autorilor este, totuși, lăudabilă, cu atât mai mult cu cât și d-l Ionel Iacob-Bencei, și d-l Nelu Vasile-Neva sunt epigramiști consacrați prin talent, prin îndelunga experiență literară, dar mai cu seamă prin seriozitatea cu care slujesc specia în dezbatere. Însă, ca o părere prietenească, criteriul „ionic” rămâne un moft calin, care, doamne-ferește, să nu iște vreo endemie acoperitoare a tuturor semnelor alfabetului... lătesc. Atunci să vezi abundență!...

...Ajuns aici, bag samă că autorii și-au încrucișat privirile, apoi mi-au făcut un gest cu dreapta, discret dar ferm, pricină pentru care am scos cheia din contact! Și, în liniștea de moment lăsată, îi aud,

după criteriul alfabetic, murmurându-mi lângă o ureche: „*Prefer să țin o lună post, / Cu apă, că mai mult rămâne, / Decât la capul unui prost / Să cânt: «Deșteaptă-te române!»*” & „*E permanent lingușitoare, / Te laudă în mod fățîș, / Și-așteaptă clipa-n care / O să te muște pe furiș.*”

Am încredințarea intimă că scriitura mea n-a întrecut măsura. Lectură plăcută!

P.S. La pagina 5, poetului și profesorului ANGHELUȘ A. Ion să i se completeze următoarele date de identificare: 1937, com. Nuci, jud. Ilfov - 1986, mun. Huși, jud. Vaslui. S-a stins din viață la doar 49 de ani. N-a fost epigramist!

15 martie, 2017
Bârlad

ANTROPONOMASTICA ÎN PREOCUPĂRILE UNUI LINGVIST

„Botezarea” oficială, cu nume și prenume, a unei persoane are nu numai utilitatea socială pe care o resimțim cu toții în împrejurări variate și multiple, ci este sau ar trebui să fie și o sursă informativă demnă de toată atenția.

Identificarea după nume a devenit o modalitate atât de comună, ca să nu zic banală, încât semnificația semantică sau istorică nu-l mai prea interesează pe purtător, fie din comoditate intelectuală, fie din absența curiozității firești măcar asupra sonorității cognomenului folosit ori, în cele mai multe dintre cazuri, din ignoranța de care mai nimeni dintre majoritari nu se neliniștește.

Pricinile unei asemenea mentalități nu-s de dezbătut, în extenso, aici și acum, fiindcă, la urma - urmei, nimeni nu-i obligat să facă ceea ce nu-i cu putință, dar asemenea putință n-ar fi putut, cândva, școala s-o pregătească? Condiția ar fi fost doar ca și profesorii **acea** (!) să fi cunoscut chestiunea, manifestând oarece interes.

Dar, e sigur, ei (n-ați uitat cine sunt ei ?) s-au ferit să întrebe, pe unul, **ce știi tu despre numele Gheorghe?** sau **știi ce semnificație are numele tău de familie Gherghescu?**

Dar, sancta simplicitas, atâta știe, să nu pună întrebări cărora nu le știe răspunsul.

Am convingerea că prof. univ. dr. **Teodor Oancă**, din Craiova, și la „necazurile” de acest tip s-a gândit când a scris studiul **Microsisteme antroponimice românești**, tipărit într-un volum de 172 pagini, la Editura GRAFIX, Craiova, 2016. Parvenindu-ne prin bunăvoința autorului, volumul m-a surprins prin rigoarea impasibilă a cercetătorului preocupat de contribuția cu care participă la completarea zonelor albe ale unei discipline lingvistice atât de specializată în studierea originii, formării și evoluției numelor. Domnia sa se adresează osebit pasionaților în domeniu, dar lasă a se înțelege că nu l-ar deranja dacă și profesorii de umanioare ar descoperi opul domniei-sale...

Lingvistul **Teodor Oancă** nu folosește **Introducere** (a) volumului (pg.7) pentru explicarea intenției sau pentru a-l atrage pe cititor (amatorul, desigur!) prin promisiunea unui limbaj facil,

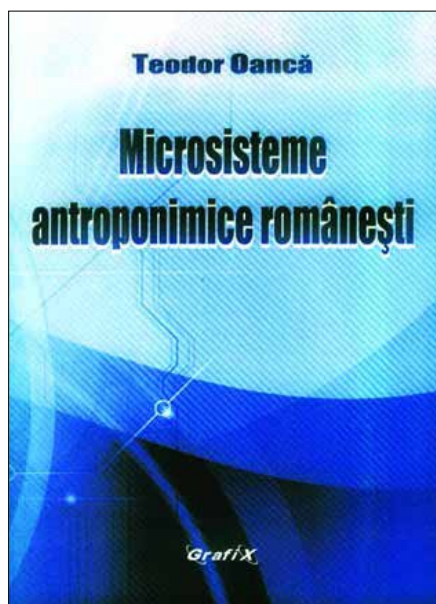
pe înțelesul lui, ori a unor explicații cu puseuri licențioase; profesorul, încă de la primele două rânduri, intră în subiectul **mare**, pe care-l dirijează conștiincios și exact până la ultimul rând al cărții. Teodor Oancă știe că **interesatul** nu-l găsești din conac în conac, dar, când se ivește, innobilizează efortul cercetătorului, întărindu-i certitudinea că, chiar și pentru atât, scopul a fost justificat.

Sprijinindu-se pe o bibliografie suficientă pentru cristalizarea integrală a unui plan ambițios, structura volumului îl conduce pe cititorul curios sau interesat pe un drum a cărui logică este dictată clar de evoluția istorică a poporului român și a societății supusă meandrelor acesteia. Evul Mediu românesc, (și) mai cu seamă în onomastică, a avut consecințe frapante asupra unor compartimente ale vocabularului, între aceste cuvinte găsindu-le și pe cele care denumesc funcții dregătorești și, prin „salvare”, au devenit, o vreme supranume care, curând,

au ajuns nume de familie. Vezi: **Armașu, Banu, Cămărașu, Pitaru (Chitaru), Părcălab, Spătaru, Vornicu** și câte altele.

Înstituționalizarea numelui de familie s-a încheiat, după documente, în primele două decenii ale sec. al XX-lea, realitatea lingvistică despre care vorbim aparținând „cel puțin epocii de tranziție de la feudalism la capitalism, proprie sec. al XIX-lea”. Așa se face că multe nume de familie sunt provenite de la nume de funcții publice, precum: primari (**Birău, Primaru, Șoltuz, Vătămanu**), funcționari mărunți în primărie (**Diacu, Grămăticu, Uricaru**), funcționari cu atribuții economice (**Dijmaru, Vameșu**), slujbași cu atribuții de comunicare (**Crainic, Curieru**), slujbe care privesc ordinea publică și paza localităților (**Armașu, Gardianu, Stegaru**), funcții judecătorești (**Aprodu, Jude**), funcții administrative la nivelul plasei și al județului (**Ispravnicu, Pretorian**).

Dacă adăugăm acestor exemple și altele legate de nume de familie provenite de la nume de meserii și ocupații (**Butnaru, Bărbieru, Bivolaru, Căpraru, Fieraru, Fânaru, Mocanu**), de sensul figurat al unor apelative devenite nume

de familie (Clapon, Șchiopu, Cocos, Vrabie) sau nume provenite de la nume de păsări și animale domestice (Epure, Berbec, Câțu, Rață, Mâță), nume de familie provenite de la nume de ființe sălbatice (Bâtlan, Bondar, Botgros, Cerbu, Cucu, Graur, Șarpe, Turturică, Vulpe), nume de familie provenite de la nume de pești (Biban, Lipan, Morun, Țăru), nume de familie provenite de la nume de plante (Arbore, Bostan, Bradu, Călin, Leuștean, Gorun, Morcov, Neghină, Păiuș, Păpușoiu, Urzică), nume provenite de la apelative care aparțin terminologiei viei și vinului (Basamac, Butuc, Hoștină, Țicu, Vieru), avem o imagine globală nu numai a intenției de cercetare, dar mai abiter a împlinirii acesteia.

E de adăugat, în fine, că toate numele de familie care au făcut obiectul cercetării lingvistului Teodor Oancă sunt supuse atenției noastre și sub aspectul provenienței, dar și al frecvenței pe unități administrativ-teritoriale, acoperind astfel toate județele României.

Volumul *Microsisteme antroponimice românești*, al cercetătorului lingvist Teodor Oancă, trebuie socotit un admirabil instrument de lucru care contribuie eficient la asimilarea unor informații de interes general și personal, de către purtătorii unor nume de familie despre care, s-o recunoaștem, majoritatea are doar vagi cunoștințe.

Totodată, cartea d.lui Teodor Oancă își justifică eficiența prin contribuția la dezvoltarea considerabilă a cercetărilor lingvistice, a terminologiei științifice și practice adecvate onomasticii. Sperăm ca și interesul cititorilor pentru asemenea domeniu foarte specializat să crească pe măsura importanței microsistemelor antroponimice românești.

16 ianuarie, 2017
Bârlad

*) Teodor Oancă, *Microsisteme antroponimice românești*, Editura Grafix, 2016, Craiova, 172 pagini.

OTAVA DIMINEȚII

În cazul lui George Irava, atât Omul cât și Poetul s-au născut în zona, fastă pentru Ei, a imprevizibilului. Volumul acesta, *Iarba și roua*, ultimul cronologic, pentru că, zicându-i altfel, aș fi ultimul naiv zurlu și superfluu, stă sub greul semn al imprevizibilului devenit antetul fiecărei poezii. *Cântec pentru iarba de acasă*, cu care se deschide regalul, nu se ferește a fi direct în intenția de a-l surprinde pe cititor cu niște voluptăți furtive, poate de aceea tentante, ca în versurile: „Ca un clopot, roua/ Cade peste iarba,/ Curgându-și răcoarea/ În umbra dimineții./ Mieii, însetați/ De dragoste, o-ntreabă:/ Unde stau ascunse/ Tainele vieții?” Criticul din mine riscă mereu, trădat fiind de cititorul care-l dublează, întrucât poezia lui George Irava spune altceva decât obișnuitul, iar tonalitățile, când puternic acute, când apăsate grave, întregesc o armonie rotundă, până la urmă calmă și neobositoare. Peste tot e *iarbă* și *rouă*, dar nicio neorânduială, nicio risipă. „Roua povestită-ndelung” (pg.57) e mărturia unei consecvențe tematice exemplare, dar parcă și umbra unei

obsesii care susține intenția autoruminantă. „Pe ușa transparentă/ Și rece, intra/ Culoarea ierbii/ La vremea de pârg./ Și reîntoarcerea ta/ Transpirată era,/ Ca o rouă - povestită/ Cu calm, îndelung,/ De mieii sacriificați/ Într-o amintire/ Înfrigurată ca un fulg/ De zăpadă,/ Căzut pe o pleopă/ Subțire, subțire,/ Cât răcoarea dimineții/ Poate să creadă./ Prin odaia zugrăvită/ Cu o risipă de șoapte/ Viscoleşte îmbrățișarea/ Umbrelor noastre,/ Uitate într-o taină/ Răcoroasă de noapte,/ Străjuite de tăceri,/ De uimiri și de astre./ Și din roua povestită îndelung/ Nu a mai rămas/ Decât o insomnie,/ În care se aud/ Mieii dimineții cum plâng/ În iarba înaltă,/ Ca o dureroasă beție.”

Am mai spus-o sau am lăsat să se înțeleagă că George Irava, îndeobște, dar mai apăsător în *Iarba și roua*, își joacă într-un mod foarte original destinul (cel puțin așa apare), într-o manieră în care conștiința lui este puternic prezentă, iar monomaniile neascunse prind contur de certitudini. „Și roata mersului/ În aripi se preface,/ Cum se preface/ Iarba în idei,/ Când roua

dimineții/ Loc își face,/ Să urce, cât mai poate,/ În pomul copilăriei” (Bucuria drumului, pg. 48). Aparent ciudat și măcar puțin imprevizibil, autorul face din întoarcere propulsie pentru înaintarea spre „roua de-ndoială” care „caută drumul către casă” (pg. 96).

Volumul lui George Irava continuă neabătut închegarea imnului la care lucrează de decenii, fiindcă poetului i se pare că o asemenea atitudine n-are trebuință de suișuri, nici de coborâșuri, ci doar de o atitudine constantă, din atenția căreia să nu iasă *iarba*, adică permanența, și *roua*, adică efemeritatea aparentă. Menținând echilibrul, Poetul va deveni astfel nu bardul simplu, care „cântă” doar când i se ivește un prilej fast, ci menținătorul adevărului suprem despre stăpânul moral etern al țaranului autohton, adică *El* - *iarbă* și *rouă* - întru veșnicie. Mai cu seamă că meandrele semanticelor lui *iarbă* și *rouă* dobândesc prefigurări rapide și nerostite din pricina lipsei de timp. „*Eu cobor pe-o înserare,/ Precum din nouri coboară/ Simplitatea ploii/ Pe strada cu amintiri./ Și parcă asfaltul străzii/ Începe să mă doară,/ Când iarba copilăriei/ Tropăie pe-o pagină de știri./ Ascund în mine străzile/ Vechiului oraș,/ Și-o rouă de-nțelesuri/ Îmi tace în urechi./ Pe muchea biografiei țării/ Am să las/ Ființa amintirii/ Alcoolurilor străvechi” (Biografia țării, pg.65) .*

Ce frapază în poezia lui George Irava - și nu de ieri, de alaltăieri - este versul limpede, din care lipsește programat obnubilarea. Figurile lui stilistice, indiferent de topica lor, niciodată

întâmplătoare, sunt cel puțin translucide, fiindcă poetul dorește ardent să pună pe gânduri dumerind, nu prezumționând. Motivație? „*Dar până vine toamna/ Cu rodul din cuvinte,/ Să muște pe furiș/ Din ce-a rămas din ploaie,/ Eu îmi sporesc ’năuntrul/ Cu peisaje sfinte/ Și țin singurătatea/ La mine în odaie,/ Ca să sporească-n candelă/ Uleiul și lumina,/ Să pot îmbrățișa/ Măcar o amintire,/ Când îmi plăteam cu iarbă/ Și rouă, toată vina,/ Și înălțam catargul/ Iertării să respire” (La marginea plecării, pg.53).*

Poezia volumului de-acum e o expresie a orgoliului pitit (voit?) cu inabilitate, dar cum versul adevărat e CREAT din sumeție, voi afirma tranșant că lui George Irava nici nu i-ar fi stat prea bine interpretând aria modestiei. *Iarba și roua* e o carte rară, dintr-un șir cu accente magice, poetul George Irava ostenindu-se în a-și împlini destinul pentru care a venit pe lume.

Într-o deplină liniște, conștient că singur își străjuiește numele, prin trudă nebăgată-n seamă, Poetul **George Irava**, cu seninătatea pe care prietenii i-o cunosc, ne face cu mâna ca cel pregătit pentru o altă... încercare. „*La urmă voi urca/ Tăcut, în Carul Mare,/ Cu oasele albite/ De drumuri lungi și ploi./ Și-mi voi spăla pământul/ Din mine cu o iertare/ Și n-am să fac greșeala/ De a privi-napoi.*” Poezia finală, *Eu am dresat nisipul*, din care am citat, e ca un crez și ca o premoniție.

20 martie 2017

PORTIA DE SURPRIZE

Bineînțeles că n-o să mă creadă nimeni, dar acesta nu-i un motiv să nu fiu sincer, măcar față de mine: niciodată în viața mea - și or fi trecut vreo 81 și... de la primul țipăt! - n-am avut parte de surprize în sensul cunoscut de toți; adică n-am trăit clipa aceea de uimire totală care să rămână întipărită undeva într-un godeu al memoriei. Și iarăși, nu-mi amintesc să fi făcut cuiva ceva asemănător cu gestul de a-mi sări în cap, drept mulțumire exaltată, pentru vreun fapt făcut pentru acela; nu-mi amintesc. Adică nu intuiesc (încă!) neprevăzutul, neașteptatul, mirarea colosală care să mă cutremure.

Trebuia însă să mi se întâmple și mie! Vorba lui Tudor Arghezi, genialul versificator: „*Pribeag prin noaptea lunii, neliiniștea mă fură./ M-am întâlnit cu mine la câte-o cotitură*” (Pribegie). Întâlnirea cu *tine*, Omule Serghei, fără multă vorbă, trebuie să fi fost nutrită de o întâmplare foarte specială.

Probabil „speciala” asta m-a pocnit, cum se zice, în frunte și mi-a făcut ochii mari; mult mai mari. Dacă dumneavoastră vă puteți imagina un eveniment editorial ca având înălțimea și duritatea unui stâlp de telegraf, el este obiectul cu care și-a încercat puterea fruntea mea, care e... ditamai.

Îl știam harnic (dar mai degrabă, alegeți: laborios, activ, muncitor, neobosit, neostenit, silitor, sânguincios, sânguitor, vrednic, zelos, robotnic, lucrător, trudnic, spornic, strădalnic, străduitor, robaci, râvnaci, neadormit, asiduu, insistent, perseverent, stăruitor, tenace...), dar chiar „anul și cârlanul”, parcă-i prea *nuștiucum* acest Serghei COLOȘENCO, om la locul lui de altfel, așezat, ascultător, cuminte, astâmpărat, chibzuit, domolit, echilibrat, liniștit, potolit, reținut, serios, stăpânit, temperat, cumpănit, rațional, rezonabil, înțelept, mintos, deștept, inteligent, judicios, dar chiar să înceapă anul 2017 cu o *nouă CARTE*, iată,

iubite cititorule, că *chiar așteptam*. Surpriza aici trebuie căutată: între *a aștepta* și *a mă aștepta*. A câta carte? Dar ce mai contează a câta peste sută trecute, când ea-i aici, celelalte pe rafturile Bibliotecii REBUS, tot de domnia sa ctitorită și permanent adăugită, pentru a le citi cu interesul cu care Măritul Ingenios Serghei COLOȘENCO ne-a obișnuit.

Cartea de-acum se cheamă *HIPOREBUS* și a apărut la Editura SFERA din Bârlad, exact (ați citit bine: *exact!*) în ziua de 14 Februarie 2017, drept într-o asemenea zi de Făurar, dar acum 76 de ani, a venit *DUMNEALUI* pe lume, să ne-nvețe *LIMBA ROMÂNĂ* cu ajutorul... CUVINTELOR.

Tipografic, volumul este superb. Se vede mâna lui Bogdan Artene, responsabil cu tehnoredactarea. Într-un succint-dens precuvânt, *Pe cai înainte!*, d-na Ritta Mintiade prezintă această carte de cuvinte încrucișate și enigmistică, accentuând conținutul careurilor rebus și nu numai. „*Purcedem la drum cu cai năzdrăvani din basme, cu imaginea fastuoasă a lui El-Zorab, cu mândrii cai domnești ai lui Sadoveanu, cu imaginea învolburată a versurilor «Ah, voi sănii, sănii! / Și voi cai, voi cai!», cu spiritul practic al lui Creangă «dacă-i cal, să tragă...» sau cu fantasticii cai din poeziile lui Eminescu. Acesta este universul prin care ne poartă rebusistul bârlădean Serghei Coloșenco în noua sa carte închinată acestor minunate ființe care ne-ntregesc sufletul și existența.*”

Pe mine, cititor conștiincios și dezlegător de careuri încrucișate când și când, dar și atunci întâmplător, vă rog să-mi lăsați cuvântul sus, s-audă cei cu auz întreg că *HIPOREBUS*, carte scrisă de Serghei Coloșenco, depășește puterea de a-mi tempera opinia de-o clipă: țipa-voi deci că tomul acesta e o conjugare miraculoasă între truda conștientă și profesionistă de-a țese cuvinte tâlcuite, precum și alcătuirea, prin întrepătrunderi și intersectări, a unei antologii de texte cu temă „hipo” din literatura lumii, cuprinzând 44 (patruzecișipatru) creații integrale sau fragmente, ceea ce face ca această *nouă* apariție editorială să devină un îndreptar aproape (sic!) complet, pentru cei care, cu adevărat, vor să afle, să învețe, să se cultive, folosindu-și memoria, inteligența și judecata. Vor fi însoțiți în călătoria asta insolită de cel mai bun prieten al omului, CALUL, dar și

de un număr impresionant de prozatori, poeți, dramaturgi, pictori, sculptori, un aparent amalgam omogen frizând... globalismul.

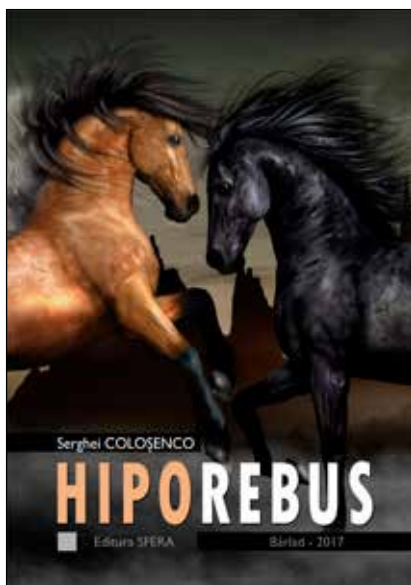
Știți ce scrie un anume Vintilă Ornar? „*Cu el trăiesc ca într-un carnaval! / Și calul nu își vrea nici o cunună... / Lăsați-mă, vă rog, să cred în cal!*”

Serghei Coloșenco, un *ataman* al rebusiștilor din România, *primus inter pares* dintre breslașii care au această neostenită îndeletnicire, iubește necondiționat CALUL - chiar dacă nici unul nu l-a purtat vreodată în șaua lui - dintr-o rațiune pe care nu ne-o divulgă. Din admirație și pentru această frumoasă și devotată ființă, *calul*, infatigabilul nostru conintellectual nesăvârșit ne oferă, iarăși, o carte de 137 de pagini, doldora cu 89 careuri clasice și alte 57 specii enigmistice (monoverbe,

biverbe, triverbe, metagrame, aritmogrițe), toate cu teme de o varietate aiuritoare. Iar de aveți plăcerea numărării, faceți-o! Rezultatul? Sute de nume din onomastica noastră și din cea a lumii, dimpreună cu mii de noțiuni și zeci de mii de sensuri cu schepsis triate, la un loc amalgamează comori cu valori ale minții oamenilor care au încă o ocazie să-și împlinească bătătura proprie a cunoașterii.

Înainte de a vă delecta cu dezlegările, dar și cu citirea textelor „hipo” selectate fără amestecul hazardului, o să aveți surpriza pricinuită de... titlurile careurilor. Toate, absolut toate, excită mirarea reală, în fața

bogăției de „spontaneități” cu care este întâmpinat cititorul racolat (sic!) de iscusința lui Serghei. Eu nu trebuie să argumentez, e suficientă simpla citare a titlurilor, astfel impresia... călîndu-se: *Caii în mitologie, Caii lui Mahomed, Caii lui Napoleon, Caii lui Porthos, Caii lui Ștefan cel Mare, Caii din proza sadoveniană, Lirică ecvestră, La botul calului, La coada calului, Când la trap, când la galop, Careul cu pași, Statui ecvestre, Caii în artă, Pagini literare, Șaua pe cal*, dar îi veți găsi, rebusați, în opera unor literați străini și români, precum: *Esop, Vergilius, Serghei Esenin, Magda Isanos, Mihail Sadoveanu, Ion Neculce, Virgil Teodorescu, Ion Pillat, A.E. Baconsky, Mihai Eminescu, Șt. Aug. Doinaș, Ioan Slavici, Nichita Stănescu, Emil Ianuș, Lucian Blaga, Iulian Bostan, Cicerone Theodorescu, Zaharia Stancu, Mircea Dimitriade, Ion Brad, Emil Isac, Radu Gyr, Silvia Kerim, Ioan Alexandru, Fănuș Neagu, Ion Otescu, Dimitrie Cantemir, V. Alecsandri, George Ceaușu,*

Calistrat Hogaș, Anton Pann, Emil Gîrleanu, Vasile Voiculescu, G. Călinescu, Constantin Negruzzi, N.D. Cocea, T. Arghezi. Nu-s de uitat pictori și sculptori din zone diverse: Emmanuel Frémiet, Guillaume Coustou, Antoine Coysevox, Carrier de Belleuse, Théodore Géricault, Theodor Aman, Aurel Băeșu, Nicolai Roerich, dar galeria celor luați în atenție este extrem de întinsă. Avem, de fapt, în față un dicționar literar-artistic, redat însă într-o modalitate mai la îndemâna oricui vrea să-l... consulte. Să nu vă mirați că șirul subiectelor continuă, fiindcă nepuizabilul Serghei Coloșenco ne surprinde inevitabil. Iată: *Cabalină, Hamuri, lepe, Hipism, Vehicule, Fantezie cu... un cal, Cal în careu, La trap în careu, Cai în zigzag, Vizitii, Dii, căluț!, Cai vestiți, Povestea teiului* (Mihai

Eminescu), *Moș Nichifor Coțcariul* (Ion Creangă), *Doina* (Șt. O. Iosif), *Părăsita, Calul* (Emil Gîrleanu); și-ncă n-am citat totul!

Cred că ar trebui să mă opresc; nu pentru că aș fi obosit, ci din dorința, deloc ascunsă, de a mai lăsa câte ceva de descoperit și pentru ceilalți cititori-dezlegători prezumați. Vă sfătuiesc însă să vă grăbiți, presupușii mei prieteni, nu din altă price, dar e de așteptat ca altă carte a Lu' Dumnealui Serghei să vă ajungă din urmă și, atunci, aglomerarea-i gata! Fiindcă *Serghei COLOȘENCO* e capabil de stupefacții și mai mari, porția de surprize pe care ne-a menit-o nefiind... raționalizată.

18 februarie 2017, Bârlad

Confesiune lui Flavus

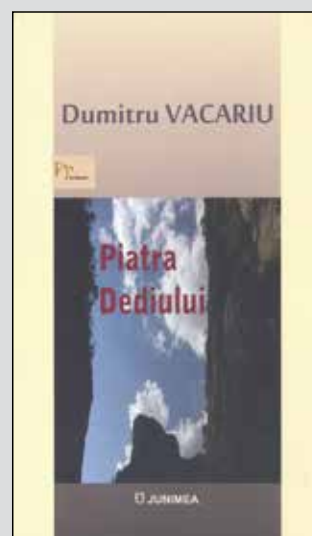
De ce, cu vremea care trece, faptele-apar mai mici, tot mai mărunte?
„Hristos a înviat!” rosteam cu frenezie pe când eram copil
Și Tata Mare, cu zâmbet larg și bun, mă mângâia-ndelung pe frunte...
Abia acum, la senectute, când pasul e din ce în ce tot infantil,
„Hristos a înviat!” îmi sună ca o rugă 'nainte de o... PUNTE!
Iar gândul, întetându-se, îl simt cu fiecare clipă volatîl...

Gruia Novac

16 Aprilie, 2017
De Paști

Semnal

Dumitru Vacariu, *Piatra Dediului* (poem), Editura Junimea, 2017, Iași, 167 pagini, colecția Atrium, Cuvânt însoțitor („Rezistența prin literatură”) de Ioan Holban.

Paradigma actului traducerii

(Constantin Frosin, *Au fil de mes idées. Autrement sur la traduction*)

Constantin Frosin este autor incorrigibil sau, mai bine zis, un fundaționalist. După o lucrare realizată în urmă cu un deceniu - *Art et technique de la traduction* (Editura Fundației „Dunărea de Jos”, Galați, 2000) -, dă la lumină tipo *Au fil de mes idées* (eLiteratura,

București, 2014, 436 pg.), o culegere de studii/articole, unul mai chisnovit/special decât altul, structurate pe baze ferme și sigure, cu aceeași tematică, însă în diferite combinații ale rațiunii și ale experienței proprii.

Este cât se poate de clar în privința **actului traducerii** ca fiind cea de „a opta artă” a spiritualității.

Această insistență a sa dovedește că mai are ceva de precizat.

De altfel, Constantin Frosin - oficial, ca specialist și poziție socio-profesională, este universitar român onorat de foruri competente cu premii, titluri și ordine/medalii europene pe vectorul francez -, în subsidiar apare ca o instituție culturală: poet bilingv (română/franceză), deopotrivă de talentat; autor versat de lucrări științifice și didactice; publicist, conducător/fondator de revistă serioasă - *Le Courier International de la Francophilie*, sub egida Academiei Române (Galați) -, scoasă pe cont personal dintr-un salariu de profesor universitar. Am lăsat la final calitatea de traducător bilingv, din care și-a făcut o țință proprie, de conștiință.

Un binecunoscut poet și editor francez, Louis Delorme, scrie fără drept de apel: „*Constantin Frosin est un maître de notre langue*”.

Astfel, în concepția lui Constantin Frosin și indusă în cartea menționată, traducerea cere/impune interpretarea legitimă biunivocă între model și corespondentul său ca relație semantică fundamentală, ideal aproximat, dar nicicând atins. Nu e necesar să cităm nume celebre în a ne susține presupuziția/prezumția, ci doar invocând înțelesul

holismului, ca proprietate a întregului asupra părților dintre termenii sistemului limbajelor ca forme de viață, tot la fel cum în filosofia minții, stările mintale asemănătoare pot fi identificate în rețeaua relațiilor respective.

Constantin Frosin diseacă, rând pe rând, metodic, critica/teoria traducerii, trăsăturile specifice de fidelitate/infidelitate (plecând de la formula „*belles infideles*” din sec. 18), dar și de copie a originalului/creației în sine, caracterizând postura traducătorului ca mediator-creator, condamnând prin prisma eticii actului traducerii specia hibridă rezultată din soluții surogat.

Totodată, în cadrul căutării identității spirituale din perspectiva pluralismului expresiei artistice în modul european, Constantin Frosin este pentru autoritatea textului traducerii. Termenii text/context/intertext sunt manevrați cu ușurința performerului stăpân pe folosirea celor specifice lingvisticii teoretice și aplicate într-o hermeneutică proprie sincronizată fluxului recunoscut în științele umaniste și tehnice ca valori istorice consacrate.

Post-scriptum. Stau și mă întreb *cui prodest* contribuția științifică însumată calitativ de cartea recentă a lui Constantin Frosin, dacă întâia sa lucrare menționată privind arta și tehnicile traducerii apărută în 2000, nu a ajuns în mediile universitare clujene din cel gălățean, pentru a-i servi unei doctorande transilvane la alcătuirea

tezei sale de doctorat susținută în 2012?

Mă refer la un exemplu concret de șovinism intelectual maghiar.

Zsók Izabella a primit titlul de doctor în litere pentru teza intitulată *Traducerea - pod între limbi și culturi*, avându-l de conducător de examen de doctorat pe magistrul prof. univ. dr. Veress Carol, nimeni altul decât însuși Directorul Școlii Doctorale „Comunicare și cultură” de pe lângă Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, susținută în anul 2012.

Distinsa Z.I., devenită om de știință, în teza Domniei-Sale nu a catadicsit să consulte bibliografie românească de specialitate de nici un fel, cu excepția citării în bibliografia aferentă tezei doar a unei singure lucrări (Bantaș, Ana. Croitoru, E. *Didactica traducerii*, Teora, București, 1999), printre cele peste 130 de titluri menționate, apărute în frumoasa limbă maternă - limba maghiară.

...Într-adevăr lucrarea își merită titlul în care **podul** nu este cel dintre culturi de-a latul unui fluviu care desparte limbi/culturi, ci este... „podul” casei! Bravissimo!

M. C.

Argument

Un cântat de cocoși a spintecat noaptea, iar duhurile, îngrozite, s-au rostogolit în genuni de teama luminii. Vânturile s-au muiat și coama codrului s-a ridicat iarăși semeață spre tărie, parcă să adulmece ieșirea din hăuri a vestitorilor dimineții. Și atunci au văzut curgând în amforele vremii veșnicie curată.

*

Încremeniți în pacea dimineții, codrii se rugau Dumnezeului lor pentru frunza cea verde și pentru izvoare mai limpezi decât lacrima. Se rugau pentru cântătoarele zorilor și zilelor și cereau cerului înțelepciune pentru omul care lasă urme de moarte pe unde trece. Și în amforele vremii lăcrăma veșnicia...

(din vol. *Vânturi și valuri. În moara mea*, poeme și pamflete, Ed. Printis, 2013, Iași, pg. 36-37)

Ion Popescu-Sireteanu

O familie lexicală: dărmă, dărmă, dărmătură, Dărman, Dărmănești etc.

Avem în limbă familii de cuvinte necercetate sau puțin studiate de către specialiști. Una dintre acestea este cea a substantivului **dărmă/dărmă**. O să reiau în acest material cele spuse într-un articol publicat în anul 2014 și o să adaug unele informații noi.

Verbul **a dărma** are în **MDA** următoarele grupuri de sensuri: I.1 „a tăia, a rupe, a da jos, ramuri, frunze, muguri (pentru a le da la oi, la capre etc., iarna sau vara, pe secetă); a desfrunzi, a bate (pomii spre a da jos mici ramuri cu frunze”. Se prezintă o seamă de extrase dintre care am reținut câteva. Astfel: Dobitoacele nu avea ce paște, ce le-au fost dărmătat frunză (Let.); Osebit de aceasta, este și acel stricăcios obicei, mai ales la munți, de dărmă în vreme de iarnă, pentru oi și capre, brad și molidv și le aruncă de hrană (Cod. Silv.); Eu trag securea de la coapsă și prind a dărmăta ramuri prinprejur (Adam); Oile noastre mânca pân baltă numai mugur dă salcie, ce-l dărmăna cu topoarele dă prin sălcii (Graiul, II);

Pădurea servește [țuțuienilor] de adăpost,, fiindcă atunci când sânt zăpezi mari, dărmă crengi cu muguri pentru nutrețul lor (Giuglea), Vântul a dărmătat pomii = -a rupt ramuri, frunze de pe pomii (Herzog Gherasim); Mi-l dărmăta, De răs mi-l făcea (Giuglea-Vâlsan); Să fie voinici a dărma în pădure (Ștefanelli, an.1767).

Al doilea sens este „a tăia iarba, a cosi”: **Mult fân că mi-ai dărmătat („Șezătoarea”).**

Al treilea sens este „a da jos, a îmburda, a răsturna, a doborî, a părăvâli, a trânti (la pământ), a strica, a surpa, a distruge, a nimici, a ruina”: **Vânturile de nord fac stricăciuni în păduri daramând copacii (I. Ionescu); În a mării crunte larguri, Arunc pânze și catarguri, Tot ce vântul a dărmătat (Alecsandri); Pavel, izbind cu picioarele în sobă, o și dărmă la pământ (Creangă); Nu strica, Nu fărâna, Cetatea nu-mi dărmăta (Teodorescu); Copaciul când se sfărâmă și p-alți mici cu el dărmă (Pann).**

Sensul figurat al lui **dărmăta** este „a surpa”. Când este la diateza reflexivă, înseamnă „a se

răsturna, a se prăvăli, a se strica, a se surpa, a se îmburda”, iar prin extindere dobândește sensul „a se ruina, a se dărăpăna”: **Se darmă munți, cetatea se darmă, omul pierie!** (Alecsandri); **Hei Buzău, Buzău, Buzău, Dărâma-s-ar malul tău!** (Teodorescu).

Prin analogie verbul dobândește (despre corpul omenesc) sensurile: „a bate, a schilodi, a chinui”, „a da jos, a detrona”, „a istovi”, „a se prăpădi, a se dărăpăna”, „a se desface în bucăți, a pieri”, „a se prăbuși, a cădea”.

La aceste exemple preluate din **DA**, adăugăm exemple excerptate de noi: **Să dărâma ca-n drumbravă lemne** (Dosoftei, I, 166, versul 18); **Ciungur -nalt, Nalt și minunat, De coaje curat, De crăci dărâmat** (Teodorescu, 179); ... un cioban își luase oițele și căprițele la deal să le mai dărâme câte nițel mugur din pădure. Umbla omul încoace, umbla în colo, mai dărâma mugur (Codin, *Legende*, 36); **Că știi iarna ce pățim, Că dărâman vacilor Din vârful copacilor** (Caraman, 229).

Acolo, dacă era iarna grea, dam paie la oi, ori dărâman salcie („Graiul nostru”, I, 123); **Sălcioară dărâmai, Oițele-mi săturai** (Buga, 840); **Unde are-un fag, Decoaje curat, De creci dărâmat** (Timoc, 206); „atunci când sânt zăpezi mari păstorii, ciobanii dărâma (lat. *deramare*) crengi cu muguri pentru nutrețul oilor” (Giuglea, *Cuvinte*, 73); **Știi la iarnă si pățâm: Dărâmam vasilor Pân vârful copasilor** (Diaconu, Vrancea, II, 257); Împăratul mai interzicea și tăierea crengilor de copaci, drumurile fără treabă prin pădure și chiar dărânatul pentru hrană la oi și capre în vreme de iarnă... (Pața, *Monografia*, 24).

Reținem o constatare a lui Vasile Ioniță, **Nume**, 129: „Ciungăritul era după cum se poate constata până nu demult, în Valea Timișului și în Almăj, probabil și în alte părți, o practică de defrișare incompletă: arborii erau ciungiți și din frunzele lor se făceau snopi (frunzare sau frunzarii) care completau nutrețul pentru iarnă”.

Verbul **dărâma** este cunoscut și dialectului aromân (**dărâm, dărâmai, dărâmat, dărâmare**), dar cu o frecvență mult mai redusă, întrucât aici nu se pune acut problema hrănirii oilor și caprelor cu **dărământură**.

Aromânii au însă substantivul **darmă/dărmă/dărmă** cu sensul „Ramură, creangă”, cu diminutivul **dărmățeauă** „rămurică”. Varianta a lui **dărmă** este **drămă**, cu metateza lui r.

Aici consemnăm o informație a lui Ioan Caragiani, I, 208: „Noi credem că **κλαῶς** este elenizarea poreclei românești **Dramișiu**, care se face de la **drămă** (= ramură la macedo-români). Unii poartă poreclele **Drâmi, Drâmașiu**”. Vezi și aromân **dărmiș** „dărământură”

Precizăm că și meglenoromânii au cuvântul **dărmă** „creangă de lemn”, dar în forma **dormă**, cu o deschis, și varianta **drămă** (Capidan, III, 116; **GS**, III, 389 „creangă uscată; găteje”).

Un derivat al aromân. **drămă** este **drămală**, cu varianta **dărmală**.

Este interesant că aromânii au subst. **dărmane**, pl. **dărmăni** (vezi și **dirmane**) cu sensul „ruine”.

În **DOR**, 260, numele **Dârman** este considerat cuman. Sub acest nume sunt prezentate antroponimele **Dorman, Dârman/Dârman, Drămana, Dârmon** și toponimele **Dărmănești**, sate (în Ploiești, Suceava, **Dărmănești** (în Argeș), **Dărmănești** (în Bacău)). Amintim că un bărbat numit **Dorman** sau **Dârman** a fost conducătorul unei mari răscoale în Balcani în sec. al XIII-lea (Columbeanu, **Cnezate și voievodate**, 113). La 1373 este amintit numele de sat **Dormanháza** în nordul Transilvaniei (Drăganu, **Românii**, 392), anume în Maramureș (R. Popa, **Țara Maramureșului**, 66), precizându-se că este vorba de un antroponim **Dorman** de **Dormanhaza** (idem, *ibid*, 80). Prin urmare, de la **dărmă, dărmă** s-au creat nume de persoane și nume topice.

Cu privire la originea lui **dărâma** (**dărma** formă sincopată) s-a spus că este de origine latină, din **dermare** (Giuglea) și autohton (Russu, **Etnogeneza**, 306-307; Brâncuș, **Vocabularul**, 140). Vezi it. **diramare** „a tăia ramurile unui copac”.

Adăugăm în încheiere că verbul **dărâma/dărma** se găsește și în albaneză (vezi Brâncuș, **Vocabularul**, 139-140).

Iordan Datcu și Viorica Săvulescu, în ediția **O capodoperă a baladei românești Toma Alimoș**, București, Ed. Minerva, 1989, afirmă că acuzația că Toma i-a dărâmat lui Manea păduri „este de ridicolă enormitate” (p. 35), fără să știe că **a dărâma** are în terminologia păstorească sensul „rupe din arbori frunze și muguri ori ramuri crude cu care se hrănesc oile și caprele în timpul iernii, când iarba este acoperită de zăpadă”. Verbul lipsește din **Dicționar de termeni păstorești** de Alma Blănaru.

Eu vorbesc și scriu despre dâșii ca și cum aș face-o numai...

...la timpul prezent

Despre cei duși, eu nu pot să vorbesc la timpul trecut. Mai ales despre cei apropiați - rude sau prieteni - numai la timpul prezent pot să vorbesc. Îi văd, îi simt și îi visez numai în stare de mișcare. Vii...

Îmi aduc aminte, ca și cum în clipa de față mi se întâmplă, de ziua când am urcat prima dată în Turnul Goliei. Eram elev la Seminarul „Veniamin Costache” din Iași. Vremea secetei din 1946-1947. A foametei. Pășeam pe scările din piatră în viraj suitor și mâncam un covrig. Câte o așchiuță rupeam din acel covrig. Și mestecam îndelung firimitura. Așa ne învăța domnul profesor Morărescu: „Copii, ca să vă săturați, mestecați de treizeci de ori o îmbucătură”. Suiam în Turnul Goliei și mâncam un covrig...

În timpul îndelung pe care mi l-a îngăduit Dumnezeu să-l petrec pe acest minunat Pământ și pe acest neasemuit „picior de plai” și pe această unică „gură de rai”, am urcat în dese rânduri în străvechiul Turn al Goliei. De fiecare dată, mi se părea că pășesc pe căi de Istorie, citindu-le, filă cu filă. Admiram cu nesaț lașul, ca și cum l-aș fi văzut dintr-un avion ce zbură stând pe loc, la joasă înălțime. Se vedea tare frumos lașul, jur-împrejur, cât îl țineau zărilor.

Întotdeauna a arătat frumos lașul. Și astăzi, deși câte unele din cele plăcute s-au urâțit, mie tot frumos mi se pare lașul. „Tot ce ți-i drag ți se pare frumos” - îmi aduc aminte spusa mamei.

Din primăvara anului 1998 și până spre sfârșitul anului 2000, am urcat zi de zi în Turnul Goliei. Acolo își avea sediul redacția proaspăt înființatului Post de Radio „Trinitas”, grupare căreia m-am integrat și eu. Mai copt fiind, mă simțeam bine printre acei copii, atrași de mirajul gazetăriei vorbite. Erau frumoși, harnici și dornici să învețe. Experienței mele de până atunci i se adăuga una de un fel mai deosebit. Se făcea că atunci debutam...

Într-una din zile, în încăperea redacției au apărut doi oameni. Cu unul avusesem câteva prilejuri să și schimb câteva cuvinte. Era inginer

și manifesta un interes admirabil pentru istoria lașului. Constantin Ostap era numele lui. Și așa a rămas, deși purtătorul nu mai este... decât amintire. Pe cel de al doilea, îl știam numai din vedere. Aflasem doar că activa într-un cenaclu de pictori amatori. Adică fără studii superioare de specialitate. Care au importanța lor, dar nu spun chiar totul. Vasile Ilucă - acesta era cel de al doilea vizitator - a demonstrat spusa mea... scrisă cu asupra de măsură. Prin pasiune și har, întâi și-ntâi...

Cum cei doi băteau lașul cu piciorul, nu ieșeau din casă fără un aparat de făcut fotografii. Cu acel prilej, Ilucă mi-a făcut și mie poza pe care o pun între aceste rânduri evocatoare de oameni

și întâmplări (1). Așa, de fapt, a început povestea unei prietenii. Mai mult decât o poveste nemuritoare. O înfrățire întemeiată pe afecțiuni de gând și de simțire. De iubiri comune: Istoria, Artele Frumoase, Literatura, Natura, Oamenii Oameni... Iași, în rând cu toate acestea...

Șezând noi în dese rânduri și îndelung la taifas, am tras o concluzie ce nu poate fi zdruncinată: prietenul meu, pomârlean de baștină, devenea mai ieșean decât alții, nativi ieșeni. Alături de un alt botoșănean, istoricul Ioan Caproșu, Membru de Onoare al Academiei, au scos cărți multe despre orașul

căruia i-au devenit fii adoptivi, dovedind o delicată și profundă dragoste pentru „Orașul marilor zidiri”. Cu precizarea: Vasile Ilucă a și immortalizat prin picturile lui pe cele mai multe și importante obiective istorice, cu valoare de patrimoniu. Ele fac parte din certificatul de naștere și de viață al „orașului romantic, plin de suveniruri sfinte...” - cum îl preamărea un alt mare ieșean adoptiv, argeșean fiind, George Topîrceanu.

Vasile Ilucă evoca întâmplări cu oameni și cu fapte în care Pomârla și Bașotă, boierul luminat și binefăcător, făceau parte din familia sa și din ograda natală. Mi-a rămas întipărit în memorie - ca și cum eu a fi fost de față - tabloul curții școlii celei

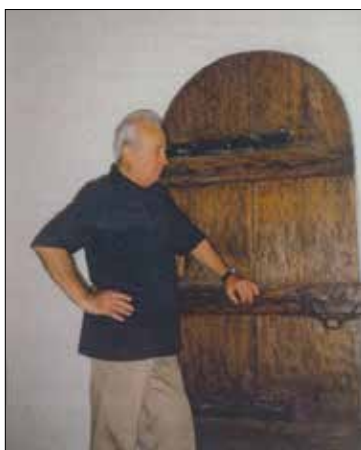

Foto 1: În Turnul Goliei, la Radio „Trinitas” - Iași (25 aug. 1999)

vestite năpădită de armata roșie. Întreg spațiul, chiar și în drum, era semănat de mulțimea cărților și documentelor din marea bibliotecă. O crimă greu de înțeles pentru copilul de atunci. Dar deslușită pe măsura înmulțirii informațiilor adunate prin lectură. „Atunci am găsit, în șanțul din fața școlii, o carte din care nu am înțeles mare lucru, pentru că era scrisă în franțuzește. Uitându-mă, însă, la ilustrații - că era foarte frumos ilustrată - am înțeles că trebuie să fie o carte pentru copii. Dar, mi-am dat seama după aceea, nu era o carte doar pentru copii. *Fabulele* lui La Fontaine erau destinate tuturor vârstelor”

Foto 2: Cu Nadejda Talpă-Neculaev, eroina cărții „Victima își iartă călăul”, și scriitorul-pictor Vasile Ilucă (23 oct. 2005)

- mi-a relatat Vasile, sfârșind povestirea cu un oftat din adâncul ființei: „Ooofff!”

- Dragule - mi s-a adresat într-una din zile - am să-ți spun ce am aflat tot hălăduind prin cartierul Tătărași.

- Spune, că mă interesează. Și eu am locuit în acel frumos cartier. Ba chiar prin vreo patru străzi... șezum, dar nu plânsem.

Mi-a spus o poveste - tot adevărată - care m-a cucerit. Băgând de seamă reacția mea, m-a întrebat:

- Nu ai fi ispitit să scrii o carte pe această poveste?

Pentru că în... poveste se afla un nume care mie îmi era cunoscut, nu am șezut pe gânduri și am dat răspunsul într-o clipă:

- Da!

Și „da” a rămas. Astfel am reușit să public romanul istoric *Victima își iartă călăul*, în două părți („Drumul Siberiei”, „Moartea procurorului”), al cărui personaj principal este fosta mea asistentă de la începutul studenției mele: Nadejda Talpă, alias Teodora. Prietenia noastră, în trei, se poate vedea și în fotografia de față (2).

În amintirile mele prefăcute în semne ale istoriei se află și una mai aparte. Trei oameni. Doi ingineri și un asistent medical. Nici unul născut în Iași. Dar toți devenind profund îndrăgostiți ai „Iașului marilor iubiri”, devenind pasionați cercetători și scriitori întru trecutul glorios al orașului. Cum am scris ceva mai înainte, Vasile Ilucă venea din Pomârla Botoșanilor. Constantin Ostap trecuse Prutul dinspre Cotova-Soroca. Ion Mitican, pe care îl știam de la Liceul Național, își avea rădăcinile în Dăneștii Vasluiului, baștină care l-a dat și pe Ionel Maftei, un alt vrednic răscolitor de valori ale trecutului și ale prezentului. Din

nefericire, toți s-au dus pe drumul cel fără de întoarcere. Dar au lăsat semnele trecerii lor prin viață. Cărțile, în primul rând. În cazul lui Vasile

Ilucă, și picturile, inspirate și calde, în spiritul Școlii ieșene, de neconfundat.

Nu puține au fost momentele în care m-am aflat împreună cu acești omeni. Nu doar preocupările comune ne-au apropiat, ci și câte ceva din alcătuirile umane, moștenite de la înaintași și cultivate prin învățătură. Fotografia de față ilustrează doar unul singur. Ea este făcută în ziua de 27 octombrie 2002, în sala „Emil Alexandrescu” din Grădina Copou. Prilejul? Lansarea a două cărți semnate de Vasile

Ilucă: *Hoinar în jurul Iașului și Iași... drumeț în jurul cetății*. Și comentate de cei doi. Constantin Ostap - în picioare; Ion Mitican - în dreapta vorbitorului (3). Atunci, în acel spațiu în care se petrec evenimente demne de faima culturală a Iașului, gândurile m-au purtat și către imaginea vie a lui Emil Alexandrescu, pe care îl știam de când era fotbalist la Locomotiva Iași și, apoi, la C.S.M.S. Iași. Foarte bun fotbalist. În tandem cu Don, alcătuiau o linie de mijloc celebră în acea vreme. Am avut șansa să-l revăd și în postura de primar al Iașului. Un primar dăruit în întregime orașului și ieșenilor, ocrotitor al patrimoniului cultural și stimulator de noi valori.

Amintiri... Oameni „cari au fost...”, vorba marelui iubitor de Iași, Nicolae Iorga, dar care, prin faptele lor, au rămas vii în memoria noastră. Ei au fost și sunt. Iar eu vorbesc și scriu despre dâșii ca și cum aș face-o numai la timpul prezent.

Foto 3: Lansarea volumelor: „Hoinar în jurul Iașului”, „Iași... drumeț în jurul cetății”. Sala „Emil Alexandrescu”. Moderator Vasile Filip în cadrul ședinței „Întâlniri cu contemporani” cu tema: „Iașii... așa cum l-au văzut ei: C. Ostap. I. Mitican, V. Ilucă (27 oct. 2002)

Vasile Ilucă - *hoinar pe cărările istoriei* (un fără de sfârșit necrolog)

Cu mulți ani în urmă, într-una din librăriile ieșene ce păstrează parfumul vremurilor de altădată și al scrierilor de suflet, am descoperit un album semnat simplu, Vasile Ilucă - *Hoinar în jurul lașului*.

Putini străini născuți în diferitele zone ale Moldovei ori ale țării s-au identificat cu Cetatea Iașilor, așa cum a făcut-o autorul volumului cu pricina.

Am mai întâlnit la Iași un alt pictor, talentat și el, care provenea, din aceeași zonă geografică cu autorul lucrării *Hoinar în jurul Iașilor*, Constantin Radinschi, maestru al penelului, acuarelist de excepție (născut la Brăiești, jud. Botoșani).

Cunoșteau Cetatea Iașilor aidoma propriilor ulițe în care au văzut lumina zilei, în prima jumătate a veacului al XX-lea. Și unul și celălalt au arătat aceeași iubire pentru capitala Moldovei, la care s-a adăugat și cea a altor oameni de cultură, ieșeni prin obârșie sau „adopți” mai târziu de orașul care i-a primit cu brațele deschise.

Vasile Ilucă știa amănunte despre toate locurile importante ale Iașilor, ctitorii voievodale sau boierești, despre bisericile ridicate mai târziu, în fruntea lor aflându-se *Maica Bisericilor* din Moldova - Catedrala Mitropolitană din Iași, dar și despre Palatul Culturii, statuile, grădinile, parcurile și casele unde au trăit mitropoliți și scriitori inspirați, care au adus asupra cetății aura de sfințenie, inspirație și poveste.

Cu Vasile Ilucă ai fi putut sta la taifas zile la rând, el însuși fiind *hoinar în cetate* și în juru-i, cunoscându-i tainele și spunându-le uneori altora. Așa s-a realizat la Radio Trinitas, emisiunea *Hoinar în jurul Iașilor*, avându-l protagonist tocmai pe Vasile Ilucă.

Nu știu cui s-a dăruit mai mult Vasile Ilucă, scrisului, picturii, radioului, televiziunii ori slujirii oamenilor aflați în suferință, pentru că a fost din toate câte ceva: asistent medical, scriitor, pictor, jurnalist, prieten aproape de cei mulți și în același timp singular prin strădanii și prin deschiderea inimii.

Născut în comuna Pomârla, județul Botoșani, în ziua de 3 octombrie 1936, Vasile Ilucă a învățat carte în satul natal, la Dorohoi, apoi la Iași, în *urbea celor șapte coline*, unde a absolvit Școala Sanitară Postliceală și apoi Școala de Arte, specializarea Pictură.

A publicat peste treizeci de cărți, aproape toate legate și inspirate de Cetatea Iașilor. Încă mă întreb de unde a aflat atât de multe date despre oamenii și locurile acestei urbe. Știa până și fântânile la care s-au oprit scriitorii, plopii cu soț sau fără soț și teii sub florile cărora se hodineau, în trecute vremuri, cei care experiau la modul sublim poezia și slovele frumoase.

Știa cu lux de amănunte ctitorii marilor biserici și pe cei de demult care ascultau în liniștea dimineților de duminică și sărbătoare clopotele celor cincizeci de biserici ale Iașilor, dar și faptul că această simfonie era așteptată altădată de toți deopotrivă, pe unii inspirându-i, iar pe alții chemându-i la rugăciune.

De aceea l-am și sfătuit să colaboreze cu Radioul Trinitas și să vorbească despre aceste frumuseți care se pot pierde atunci când nu mai au slujitori de talia lui Vasile Ilucă.

După ce am călătorit de câteva ori la Muntele Athos, m-am gândit să adun o galerie de tablouri care să reprezinte marile mănăstiri, dar și locurile singuratiche ale *Cetății neîngenuncheate Ortodoxe*.

de la Muntele Athos și am apelat atunci la mai mulți pictori ieșeni, cerându-le, fiecăruia în parte, să facă câte două - trei tablouri, pentru a aduce în inima Cetății frumusețile athonite.

Dintre toate ușile la care am bătut, una singură mi s-a deschis, aceea a sufletului pictorului Vasile Ilucă...

S-a și pus pe treabă, realizând atunci mai multe picturi reprezentând Marea Lavră, Mănăstirea Xenofont, Mănăstirea Pantocrator, mai multe schituri atonite, dar și Chilia românească Sfântul Gheorghe de la Capsala, nu prea departe de capitala Muntelui Athos - Kareia.

În colaborarea dintre Mitropolia Moldovei și Muzeul Literaturii Române din Iași, expoziția de pictură intitulată *Muntele Athos - Cetate a rugăciunii și liniștii*, a fost vernisată în data de 28 februarie 2005, în prezența pictorului autor, a unor oameni de suflet și a multor personalități eclesiale și culturale din capitala moldavă.

Atunci, cu prilejul vernisajului, Vasile Ilucă a subliniat faptul că redarea prin pictură a unor locuri sfinte nu se poate face fără a pune mult suflet în acest proces de creație: *Dacă pictezi numai folosind culoarea și lumina, fără să pui suflet, nu iese o lucrare de artă ci doar o imagine rece și impersonală*, afirmând că încercările lui din lucrările expuse cuprind, în spatele imaginii, mai mult suflet...

Am afirmat, în seara aceea cu lumină lină, că expoziția este unică în România prin aspectele pe care le prezenta. Până atunci nu se realizase vreun vernisaj cu această temă.

E drept, în colecțiile multor pictori au fost și peisaje atonite, doar câte unul-două, fără a se realiza până în acel ceas o expoziție dedicată locului special din lumea Ortodoxă.

Vasile Ilucă a fost, pentru un timp, conducătorul Cenaclului de Arte Plastice *Theodor Pallady*, așa cum mai exista și un alt Cenaclu, *N.N. Tonitza*, înființat pe lângă Școala Populară de Arte din Iași. La un moment dat acestea s-au unit, pentru că aveau un singur dor după frumusețile nepământenale ale culorilor, iar Vasile Ilucă a rămas slujitorul adevărat al acestor idealuri.

Aflând atât de multe lucruri din cărțile lui Vasile Ilucă, m-am apropiat de el, l-am vizitat de câteva ori în apartamentul înveșmântat cu tablouri, nu prea departe de *Podul Roș* din Iași, unde m-a primit cu bucurie și ar fi dorit să rămânem la taifas până după miezul nopții.

L-am tot rugat să picteze locașurile lui Dumnezeu, cele mai importante dintre ele, pentru că toate ar fi avut loc în planurile artistului. S-a aplecat către frumoasa zidire a Catedralei Mitropolitane din Iași, a unor mănăstiri, între ele, la

loc de frunte, aflându-se și Mănăstirea Neamțului, pe care l-am rugat să o zugrăvească pentru a-mi împodobi chilia. L-am cerut să picteze și satul meu de obârșie, Rădășeni, aflat între livezi nesfârșite.

Sunt locuri pe care le păstrezi în suflet, dar ai vrea să le ai aproape și ca imagine (icoană) atunci când găsești timp pentru o pagină proaspătă sau pentru depănarea unor amintiri de neuitat.

Toate le-a făcut cu inima plină de dragoste, fără să pună un preț prea mare pentru strădania lui, știind că bucuria pe care o face apropielii este mai presus decât orice răsplată.

În timpul șederii mele la Iași (1990-2007) am descoperit în persoana domnului Vasile Ilucă un om adevărat, aș îndrăzni să spun un prieten, cu mențiunea că **prietenia a venit mai ales din partea lui...**

Scriitor, publicist și pictor, Vasile Ilucă a vorbit în cuvinte și culori despre frumusețea de acum și de altădată a Cetății așezate pe cele șapte coline.

A străbătut pe jos străzile pe unde au călcat slujitori ai Bisericii, scriitori și oameni importanți ai culturii române, dar și drumurile din afara Iașilor, martore ale unor evenimente importante din istoria noastră.

De peste tot a cules amintiri și imagini pe care le-a așezat în pagini de carte sau în tablouri pictate cu migală, har și iubire multă.

Am apreciat, în mod deosebit, pe lângă profesionalismul lui, calitățile sufletești ale unui **om mare**, care a rămas mereu apropiat altora, discret, cald, modest, sensibil și amabil.

Vasile Ilucă îi reprezintă pe acei oameni hăruiți care și-au făcut pe deplin datoria, slujind prin scriere și culoare frumusețea care va salva lumea.

Odiseea unui neam

Romanul *Tovarășe profesor**, publicat de scriitorul Vasile Ilucă în anul 2016, Editura PIM din Iași, constituie evocarea dramatismului prin care viața omului este înscrisă într-un destin, care uneori compensează o soartă ingrată cu alta favorabilă, prin urmași.

Scrisă într-o manieră clasică, de înaltă ținută artistică, accesibilă doar celor înzestrați cu un mare talent narativ, cartea cuprinde două părți distincte. Prima parte prezintă trăirile nefaste ale lui Ilie Aluirăzlog din Vlădiceni de lângă Iași, ajuns pe frontul din Rusia în cel deal doilea război mondial. Personajul, caporal în armata română, trece prin multe peripeții. Deși rănit, scapă din atacuri, din ambuscadele rușilor și din bombardamente, iar apoi, odată cu retragerea armatelor germane și românești aliate, pornește spre casă în urma trupelor cu o sanie trasă de doi cai, însoțit de bătrânul cercetaș, zis moș Costache, din Bârnova, tot de lângă Iași, a cărui experiență din primul război mondial, în care fusese cercetaș, îi ajută să parcurgă un drum odiseic, marcat de vitregiile iernii și urmărirea de către ruși, de la Don până aproape de casă, unde după trecerea Prutului cu ajutorul unui buștean folosit ca plută, ajunși pe pământ românesc, bucuroși că au scăpat din toate, drumurile lor se despart. Până aici, deși întâmplările se succed, care de care mai tensionate, așa cum se întâmplă în vremuri de război, anumite acțiuni pot fi intuite, adică autorul conduce două personaje prin labirintul unor acțiuni specifice luptelor din acea perioadă. Imprevizibilul se produce abia spre final când cititorul ar putea considera că știe urmarea, dar să-l lăsăm pe scriitor să povestească: „- Iaca și prima dimineață pe pământ românesc. Vino încoace, măi băiete, să

te strâng în brațe, că tare dor o să-mi fie de tine!

Ilie, cu boabă de lacrimă pe obraz, a căzut în brațele bătrânului...

- Mergi sănătos, moș Costache! Și poate a da Cel de Sus să ne mai întâlnim... (...) Ilie mergea de ceva vreme ținând calea spre Vlădiceni. Pe drum nu a întâlnit pe nimeni. Se părea că peste tot e o liniște nefirească. (...) Tocmai intrase pe Drumul Hoților, când din dreapta lui, de sub malul pâraului, a răsunat strigătul: Stoi!!! însoțit de armarea unui automat...

S-a întors ca fulgerat. În fața lui ședea doi soldați ruși, cu automatele îndreptate spre dânsul. S-au apropiat de el, iar unul a pus mâna pe bagaj, în timp ce celălalt nu-l slăbea din ochi, cu automatul gata de tragere. Ilie nu a lăsat bagajul din spate, fiindcă se gândea că îi va fi greu să și-l ridice la loc. Atunci, cel care a pus mâna pe sacul din spatele lui a început să tragă de el, poruncind:

- Davai! Davaii!

Ilie n-a avut ce face și a lăsat bagajul jos. Rusul a început să-i desfacă legăturile, mirându-se de cele ce vedea... Apoi a început să-i vorbească cu ton de întrebare, dar el neștiind niciun cuvânt rusesc, n-a scos nici o vorbă. În cele din urmă, rusul i-a făcut semn să ia bagajul. Ilie a avut o tresărire de bucurie și după ce cu mare efort și l-a pus în spate a vrut să pornească spre casă, dar rusul i-a proptit țeava automatului sub bărbie și i-a poruncit:

- Nazat! Nazaaat! Făcându-i semn să-l urmeze pe rusul din fața lui. Nu prea departe dintre niște tufari a ieșit o mașină plină cu bărbați pe care Ilie nu-i cunoștea... Rusul l-a împins în mașină...” (p. 115, 116)

Ilie Aluirăzlog nu a mai ajuns niciodată acasă.

A fost dus prizonier în Siberia, unde a murit într-o tentativă de a evada cu un transport de bușteni duși pe o sanie trasă de un tractor, care l-au strivit. Acesta a fost destinul crunt al unui om pe care acasă îl aștepta o soție și o fată născută imediat după plecarea lui pe front. Aceeași soartă au avut-o poate sute sau mii de români luați prizonieri în război. Dacă scriitorul Vasile Ilucă ar fi oprit narațiunea aici, cititorul ar rămâne cu gustul amar al nedreptății unui destin potrivnic. Dar povestea nu se oprește aici.

În cea de-a doua parte a cărții, epopeea continuă cu fiica caporalului Ilie, pe nume Doina Aluirăzlog, prin viața căreia, soarta vitregă a tatălui este compensată cu îndestulare. Crescuse alături de mama și bunica ei și aflase din pruncie că tatăl ei este dat dispărut în război și nu se va mai întoarce niciodată. Înțelegând greutatea vieții de orfan, Doina se angajează pe la 16 ani, cu ajutorul unui unchi, ca îngrijitoare la o clinică din Iași. Terminase șapte clase în sat, dar, deși fata și-ar fi dorit, mama sa Dumitra nu o putea susține financiar la un liceu. Angajată ca îngrijitoare, tână se acomodează repede cu cerințele muncii și chiar este mulțumită de ce face și de salariul pe care îl primește.

Atunci intervine mâna destinului, care pregătise altceva pentru ea și Doina intră într-un conflict deschis cu superioara sa ierarhică, „sora șefa Durda”, una dintre cele mai urâcioase femei din spital, exponentă specifică a sistemului comunist pervertit, care deși nu are vreo aptitudine deosebită, sau vreun merit, decât acela de a oprima cu brutalitate orice opoziție, a fost impusă ca șefă. Personajul acesta, „sora șefa Durda”, este unul reprezentativ pentru acea perioadă, pentru că sistemul comunist s-a folosit mult de astfel de oameni dornici de parvenire pe orice căi, i-a făcut membri de partid, le-a trasat sarcini și le-a dat funcții din care au înăbușit orice încercare de afirmare a adevărului și totul a fost mistificat prin terorizare continuă.

Pentru a se impune în fața tinerei fete, pe care o vede harnică și disciplinată, sora șefa o muștruluiește pe nedrept și când aceasta încearcă să riposteze, o înjosește cu grosolănie folosind jigniri și injurii de care fata se îngrozește. Trece cu greu peste acest moment și este sfătuită de colege să o reclame pe Durda printr-o scrisoare la „tovarășul Profesor”, directorul clinicii. Doina scrie plângerea începând cu apelativul „Tovarășe Profesor”, folosit pe atunci, de aici titlul cărții, dar efectul este exact opusul celui scontat. În urma discutării reclamației în ședința organizației de partid a clinicii, Doina riscă desfacerea contractului de muncă. Totuși Durda se mulțumește cu sancțiunea diminuării cu

15% a salariului angajatei pe o perioadă de trei luni. Nedreptatea aceasta o afectează profund și după zile întregi de suferință se ambiționează și cu multă muncă și sacrificiu reușește să absolvească un liceu la seral.

Împinsă însă mai departe de aceeași ambiție, de a nu mai fi umilită vreodată de „sora șefa Durda”, sau de altcineva asemenea ei și susținută de același unchi Gheorghe și de soția acestuia, Irina, care nu aveau copii, Doina învață cu sânge, renunță la slujbă și se înscrie la Facultatea de medicină din Iași, unde în urma examenului este admisă și astfel revine la clinica unde lucrase ca îngrijitoare, însă de astă dată în calitate de studentă practicantă. Sora șefa este uluită.

Durda mai face o încercare de intimidare, dar este pusă la punct cu fermitate de către Doina: „Într-una din zile, în timp ce Doina însoțea un pacient la serviciul radiologie, i-a apărut în față nimeni alta decât „tovarășă soră șefa Durda”. Când aceasta a văzut-o pe Doina alături de bolnav, cu foaia de observație sub braț și că nici n-o salută, a făcut ochii mari.(...)”

- la ascultă, fa! Da' de când te-ai oploșit iar în clinica mea și aștepti să-ți dau eu bună ziua?

Doina i-a spus în șoaptă pacientului să meargă spre radiologie și ea a făcut un pas în fața Durdei:

- Apoi cam de mulțisor sunt pe aici, „tovarășă soră șefa Durda”. Cam de când a început noul an universitar la Facultatea de Medicină. Dacă ai nelămuriri în ce mă privește, mergi la domnul profesor și întreabă-l. Și să nu te mai aud că mă mai apostrofezi în timp ce mă aflu împreună cu un pacient! Ai priceput?

La auzul acestui răspuns și atenționare din partea Doinei, Durda a fost pe punctul de a izbucni, cum îi era firea, dar privirea impunătoare a Doinei a făcut-o să înghită în sec și să se îndepărteze cât mai repede...” (p. 177)

Este remarcabilă în acest dialog evidența cu care autorul subliniază intervenția divină care a împlinit soarta fetei folosindu-se chiar de un personaj negativ cum este Durda care acum conchide: „Pe tot parcursul drumului până la administrație, unde avea treabă, în cap i-a vuit întrebarea: „De ce n-am dat-o eu afară atunci când a făcut reclamația ceea? Dacă o dădeam, n-avea cum săăă... Da' așa îmi trebuie dacă de bună ce sunt în socotită proastă!” (p. 178)

Asta înseamnă destin.

După absolvirea facultății cu brio se căsătorește, lucrează în aceeași clinică și devine un medic chirurg, apreciat în Iași. Timpul curge însă „și anii au trecut pe nesimțite”, cum îi place autorului să spună și ajunși în zilele noastre o găsim pe Doina pensionară, fericită cu o viață

împlinită și cu nepoți ce vor duce mai departe neamul caporalului Ilie Aluirăzlog, mort în Siberia.

Aceasta este intriga romanului, povestea unor oameni, cât povestea unui neam.

Specifică pentru maniera scriitorului Vasile Ilucă rămâne însă profunzimea sondării psihologice în spiritualitatea personajelor și fluența narațiunii, ușurința cu care el povestește și creează imagini care se derulează parcă aievea prin fața lectorului. Cartea se citește pe nerăsuflăte cum se spune, pentru că în cea mai mare parte cititorul se simte acolo între protagoniștii diferitelor întâmplări, fie întins sub ninsoare în sanie, acoperit cu foaia de cort, alături de Ilie Aluirăzlog și de moș Costache, cel care doarme iepurește și parcă aude cai nechezând noaptea când tâlharii încearcă să-i fure, ori este purtat pe coridoarele ude ale clinicii, pe care, ca într-un dans fantastic, Doina se balansează într-o parte și în alta, într-un ritm intens, mânuind mopul cu care spală gresia, urmărită din crăpătura

unei uși de ochiul vigilent al Durdei, pentru ca mai apoi să se poată regăsi într-o sală de operație unde aceeași Doina, cu o atitudine gravă, concentrată, operează un pacient, iar mai târziu se poate destinde alături de soțul ei Dan privind dealul Ciricului, care se vede și de pe prispa bojdeucii lui Creangă din Țicău de unde se zice că l-a privit Eminescu și, inspirat de priveliștea lui, a scris poezia „Sara pe deal”.

Nu știm de va fi fost așa, dar știm că scriitorul Vasile Ilucă este un buciom ce sună cu jale, un sunet al cuvintelor ce reverberează pentru eternitatea românească.

*) Vasile Ilucă, *Tovarășe profesor*, roman, Editura Pim, 2016, Iași, cu o prefață („Oameni și timpuri”) de Vasile Filip, 219 pagini.

Petru-Ilie Birău, pictor, membru U.A.P., filiala Târgu Jiu, jud. Gorj, profesor în Cîmpa, jud. Hunedoara.

Punct și de la capăt !

Delirul poetic

Poezia nu e numai dorința de a scrie, de a face versuri. Ea este, înainte de toate, știință a cunoașterii prozodiei; o prelucrare meșteșugită a gândirii, conștientă în totalitate, care depășește sfera trăirilor instinctuale.

Iată o mostră de „poezie”, exemplu grăitor de **cum nu trebuie acceptate** locurile comune, ele obosind prin aglomerare ridicolă. E semnată de un anume Mihai Diaconu (Botoșani) și ne-a fost trimisă, pentru publicare (!), prin intermediari.

Prietenia

Prietenia este un lucru minunat
Ca o felie de pâine acoperită cu miere
Are gustul dulce și parfumul de flori
Vine cu un sentiment ce nu piere.

Și ca vinul învechit de ani
Prietenia devine cu timpul
Suportul unor sentimente profunde
Pe care sufletul îl pătrunde.

Prietenia legată în anii tinereții
Se cimentează cu trecerea anilor
Nu se uită niciodată cu timpul
Se lipește de scrisoare ca timbrul.

După cum se vede, am păstrat ortografia (originală prin necunoașterea ei (!), dar și prin absența acordului), ceea ce înseamnă că simțul limbii e o mare necunoscută pentru autor.

Un sfat? Să hărnicască în profesia de bază și, în timpul liber, să citească poezia MARE. Și să nu asculte sfaturile (imature) ale... „prietenilor”!

„B.L.”

UN CUVÂNT VECHI: NEABEȚEDAT (!)

E multă vreme trecută de când nu se mai folosește. Cuvântul **neabețedat** e atât atât de vechi, încât ne-ar trebui îndelungă cercetare ca să-i stabilim vârsta. Rostindu-l, nu cred că vă cere mare efort ca să-l asociați cu foarte cunoscutul „abecedar“, prima carte cu care face copilul cunoștință în primară. V-ați dumirit deci: **neabețedat** este individul care n-a avut parte de abecedar (sigur, din vina lui!) și-a rămas... analfabet.

Cuvântul e inclus în foarte numeroasa familie a noțiunii **prost**, așa că „neabețedatul“ nu e străin de starea asta. N-am de gând, fiindcă nu-mi îngăduie nici spațiul, nici intenția, să explic împrejurările (sociale, familiale, economice, psihologice, intelectuale etc.) de care depinde un individ, în școlarizarea lui. Unii nu vor, alții nu pot. Pentru societate, ambii vor deveni o problemă, iar etichetarea lor cu epitete variate se explică, mai ales, prin comportamentul acestor nevolnici intelectual și atitudinal. Nu întâmplător, în funcție de zone, de rânduielile obștiilor sau neputința „subiecților“ de a se adapta cerințelor, măcar minimale, ale comunității, li s-a spus (și încerc o selecție subiectivă din mult peste suta de cognomene): **bleg, nătăflet, nerod, prostănac, hăbăuc, metehău, tălălău, gogoman, prostănac, anapoda, balamut, ponc, tontovan, găgăuță, nebleznic, tontolog, lud, zevzec** și multe, foarte multe altele, arătându-ne nouă câte posibilități expresive are limba română, dar și cât de creativ este vorbitorul din veac al limbii române.

A fi prost înseamnă a nu ști carte, a nu avea judecată, a-ți lipsi inteligența, dar și a te comporta ca un primitiv, negândit, golănește, necivilizat, a deranja conștient pe cei din jur, fiindcă nu ai habar de consecințele comportamentului tău.

Folclorul și-a făcut din proști eroi, vezi, de expemplu, Tândală sau Bulă, ori Ionică Prostu' sau Bălălău. Într-o amplă și nereeditată culegere intitulată **Proverbele românilor (1900-1901)**, Iuliu A. Zanne, culegătorul neobosit a mii de apoftegme (ziceri, proverbe), ne-a făcut cunoscute sute de asemenea „judecăți“ despre prostie și proști, împărțindu-le pe sexe și îndeletniciri. Un proverb cu valabilitate universală este: „**Mai bine la vreme o picătură de minte decât în urmă un sac de minte**“, proverb pe care ar trebui să-l aibă în cap cei cărora gura le vorbește înainte de a gândi.

Literatura universală la îndemână nu-i iartă nici ea pe proști. În celebra comedie „Femeile savante“, Molière pune următoarea replică în

rostirea unui personaj: „**Un prost învățat e mai prost decât un ignorant**“. Poetul Heinrich Heine, ironizându-i pe cei fără judecată, ne amintește: „**Proștii cred că pentru a cuceri Capitoliul trebuie să ataci mai întâi găștele**“; pe când teoreticianul Boileau, în „Arta poetică“, ne atrage nouă atenția că „**Un prost găsește totdeauna pe unul mai prost care să-l admire**.“ (Sic!)

Așa nu trebuie întinsă mai mult. E păcat că între noi, din motive de nediscutat aici, se află destui proști. E păcat. Dar atâta vreme cât îi vom tolera, găsindu-le **merite**, înseamnă că ne merităm soarta. Chestiunea nu-i nouă, e veche, se pare, de când lumea. Important este ca, atât cât se poate, dar trebuie să se poată, să stopăm ascensiunea proștilor, fiindcă ei sunt tupești; și nesimțiți. Convingeți-vă, citind cu atenție această poezie scrisă de Mihai Eminescu în 1877, adică exact acum 140 de ani.

Sună pietricica

Sună pietricica-n vale,
Cine-a pus țara la cale
Și acum la bătrânețe
S-a întins pe criticele?

Ți-am citit cu indulgență
Și cu-amor eu criticaua,
O hazlie - impertinență,
Bat-o poarca, mănec-o caua.

Zice Darwin, după tine,
Cum că omul e-o maimuță -
Simt humorul de gorile
Când desmiard-o pisicuță.

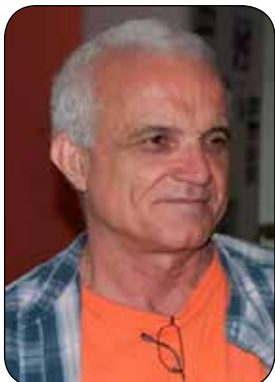
Pisicuță criticoasă
Ce îți speli curata labă
Și-ți întorci dulcea mustață,
Fii de treabă, fii de treabă.

Nu se scuipă-așa în oameni,
Nu se mănă astfel linte,
Fă politică, iubito,
Fii cuminte, fii cuminte.

Acolo vei pute spune
Tot ce vrei - căci ș-așa nime
Nici te-aude, nici te crede,
O, sublime, o sublime!

Nu se trec la noi potcoave
De la iepe de mult moarte -
Pune-te de-nvață, dragă:
Nu știi carte, nu știi carte.

(1877)

15 august 1990, Focșani (jurnal)

Noapte de vară bestială, inundație de la un etaj la altul, la bloc, în aer plutește praf de lemn cald, uite, de acolo, de pe turnul de apă se trăgea în draci cu pușca, la Revoluție. Era simulare. Strănutăm: ce poluare e pe aici, dragă. Ce senzații concrete! Și ce declin... Am fost anunțați prin telefon că apartamentul părinților Doinei (plecați la țară, la Ciușlea, pentru întreaga vară) plutește pe apă, călcăm în gropi, nu e nici un bec aprins, vom căra apă cu ligheanul, ce naiba, vecinul de deasupra nu e acasă, la el o fi țeava spartă, suntem captivi – intrăm în irațional. Nu vrea nimeni să spargă ușa, aprind un chibrit, în subsol robinetele sunt blocate, rupte, dăm apa cu mătura pe scări, mâncăm struguri din balcon, vița de vie a ajuns la nivelul patru. E o anomalie. La centrala termică e pus lacăt, ciudat, cartierul orașului pare a fi fost lăsat în paragină, va fi părăsit? Datorită melancoliei. La miezul nopții nu va mai curge, oricum, nici un fel de apă, vatra de lut lipită de unul dintre pereții casei se desprinde, la țară, bătrânii păzesc la această oră, în ogradă, cuptorul de uscat prune, semiîngropat, apa țâșnește prin pereți, telefoanele nu mai funcționează, avem propriile lacune: apar două reptile, nu vă speriați, una e sărăcia și cealaltă e opresiunea, trebuie să se întâmple mereu ceva rău, să trăim cu frica în sân. Lasă,

ne îmbrățișăm cu mândrie, pe ziua de azi s-a spart ghinionul.

„Lumina ce-o aduci are colb de ținuturi stelare”

Căprioara

E ziua mea, dar visele-mi coapte
 zac în iarba urcată spre cerul de jad -
 urc pe culmea aspră de deal părăsit
 sap limpede numele meu și-al tău
 pe scoarța nisipoasă de mesteacăn
 în amintirea valsului nostru nocturn...
 cât a trecut de la zborul fluturilor albi?
 nostalgia geme strivită de singurătatea timpului
 însă apare căprioara cu stropi de argint
 și toate neînțeleșurile oarbe devin lumină.

Trupul visului

Orașul din vis are străzi vii
 alături de străzi moarte
 timpul dă palme trecătorilor
 pe mine mă duce în satul uitat
 cioburi pestrițe de amintiri
 în agonia ierburilor tulburi
 o să adorm pe mal de râu secăt
 când luna se va însoți cu greierii
 un cal alb se va desprinde din trupul visului
 să alerge mereu spre tine, mireasa mea bătrână!

Prieten de toamnă

A venit toamna
 cu coada ruginie
 precum mătușa copilăriei
 încărcată cu daruri.

Mereu te chem
 să împletim vorbe
 (cununi de ceapă
 din șura bunicilor).

Cu cerul pe umeri
 sosești călare
 lumina ce-o aduci
 are colb de ținuturi stelare.

Deșertul verde

De pe pod am privit spre stânga
 să-ți re trăiesc casa și livada -
 nu se zărea nimic decât deșertul verde
 de salcâmi cununați cu soc și urzici
 cineva mi-a spus în șoaptă
 cum casa ta stă în genunchi
 zi și noapte, ca o călugăriță de lut,
 să se roage pentru pașii tăi
 rătăciți în nisipurile oarbe.

Alexandru Jurcan

Peisaj de iarnă

Iară Copoul s-a făcut frumos.
Ca lacrimi înghețate, promoroaca
Pe crengi plecate pâlâie sticlos.
O cioară tremură de frig, săraca.

Se zbenguie copiii zgomotos,
Un bețivan își mângâie bardaca;
Iară Copoul s-a făcut frumos.
Ca lacrimi înghețate, promoroaca.

Pe trupul slab de moșneguț ghebos
Făcută ca din tablă pare geaca.
Dar eu mă bucur și mă uit sfios
Și mă cuprinde și pe mine joaca,

Iară Copoul s-a făcut frumos.

Casa mea

E casa mea doar ușă și ferestre
Și toate cu vedere către mare,
Pe dinăuntru, doar picturi rupestre,
Făcute de un pictor oarecare.

De-acolo-mi las privirile buestre
Să se întoarcă-n erele primare;
E casa mea doar ușă și ferestre
Și toate au vederea către mare.

Am câte-odată și ndrăzneli terestre
Și gândurile îmi îndemn să zboare
Cu aripe de-nchipuiri ecvestre,
Ca să-mi aducă doar un strop de soare.

E casa mea doar ușă și ferestre.

Vibrare către „Baaadul literar”

*A fost să se întâmple o minune,
Deși minuni „nu cred a se mai face”;
Dinspre Bârlad, o voce dragă-mi spune:
„«Baaadul literar» se va întoarce!”*

*Ci nu s-a stins scânteia din cărbune,
În vatră, pâinea încă se mai coace;
A fost să se întâmple o minune,
Deși minuni „nu cred a se mai face”.*

*Pășesc și eu pe urmele străbune,
Făcutul rău și eu pot a-l desface,
Căci glas de bucium n-a-ncetat să sune,
Se mai găsesc semănători de pace.*

A fost să se întâmple o minune...

În liniștea nopților

În nopțile fără de somn și vise
Doar liniștea de gheață mă mai doare.
Le văd pe toate în culori precise,
Mă obsedează petele din soare.

Răsar câteodată, pare-mi-se,
Contururi șterse, ca de arătare,
Și-n nopțile fără de somn și vise
Doar liniștea de gheață mă mai doare.

Se mai întâmplă niște semne scrise,
Dar asta poate numai mi se pare.
Mai văd adese niște uși închise,
În care am bătut din întâmplare,

În nopțile fără de somn și vise.

Mă uit...

Mă uit la mortul din sicriu
Și parcă nu-mi mai este greu:
El pare că e încă viu -
Așa voi arăta și eu?

De-o vreme mă întreb mereu,
Dar un răspuns nu pot să știu;
Mă uit la mortul din sicriu
Și parcă nu-mi mai este greu.

Am înțeles, și chiar o scriu,
Cu toate că nu sunt ateu:
Destinul lui - destinul meu,
Căci toți ne ducem în pustiu.

Mă uit la mortul din sicriu...

De sinceritate

Fără-de-legi am săvârșit și eu,
Pe când păream precum un scos din minți
Și mă credeam segment de curcubeu,
Cu aripe furate de la sfinți.

Ardeam pe-atunci doar lumânări de seu,
Din cele cumpărate pe arginți;
Fără-de-legi am săvârșit și eu,
Pe când păream precum un scos din minți.

Aveam ca sprijin numai un resteu,
Lăsat ca moștenire de părinți.
Dar nu acesta e avutul meu -
Căci pot să mușc și fără să am dinți.

Fără-de-legi am săvârșit și eu.

Peisaj cu natură moartă

Sunt străzile tot mai înguste
Și numai dâmburi, numai gropi,
Emblemă pentru vremi vetuste
Și potrivite pentru șchiopi.

Mai nou, cohorte de lăcuste
Au coborât direct din ploi
Pe străzile tot mai înguste
Și numai dâmburi, numai gropi.

Se moare-n pantaloni și-n fuste
Și doar în cântece de popi
Și-n bocete de balabuste
Ce-și varsă lacrimile-n stropi

Pe străzile tot mai înguste.

Mai pune

Mai pune, doamnă, vin în cană,
Că am o sete fără margini,
Sunt o balercă fără vrană
Și o moșie în paragini.

Învârte și cuțitu-n rană
Și mai citește-mi niște pagini;
Mai pune, doamnă, vin în cană,
Că am o sete fără margini.

Și cântă-mi, doamnă, de pomană,
Cuvintele șoptit să tragini.
Gătit în strania sutană,
Mă voi preface în imagini.

Mai pune, doamnă, vin în cană.

Mai bine

Mai bine să-mi cântați câte-o baladă,
Despre haiduci din munții cei silhui,
Sau luptători din antica Eladă,
Ori păsări înecate în Bahlui.

Puteți să sloboziți câte-o tiradă,
O altă cale eu socot că nu-i;
Mai bine să-mi cântați câte-o baladă,
Despre haiduci din munții cei silhui.

De somn îmi voi așterne într-o ladă
În care voi să bateți câte-un cui,
Ca trupul meu încarcerat să șadă,
Doar sufletul să umble iar hai-hui.

Mai bine să-mi cântați câte-o baladă.

Poartă spre abis

S-a mai deschis încă o poartă spre abis,
Că nu erau destule toate câte-au fost.
Prin ea se poate trece fără de permis,
Doar trebuie să știi adresa pe-de-rost.

S-a auzit precum că cineva a zis
Că și în zilele de dulce și de post
S-a mai deschis încă o poartă spre abis,
Că nu erau destule toate câte-au fost.

Apoi s-a mai zvonit, mai clar și mai precis,
C-a fost chiar desemnat și un portar pe post;
Nefericitul, însă, ar fi fost ucis,
Iar moartea lui avea și ea un preț de cost.

S-a mai deschis încă o poartă spre abis.

Scrisoare tandră

Te văd cum vii cu flori în muguri
 și cu gingași boboci în blonde plete,
 zâmbind luminos celor 9 primăvăratice "Babe"
 care îți ațin calea.
 De cum te-a zărit,
 mândrul soare străluce mai tare
 pentru sămânța din flori, mereu roditoare.
 Și ea, Gheea, a tuturor mamă,
 își dezgolește sânul pentru copiii ce vin,
 să rodească în lumea noastră vremelnică.
 Acum, lumina este mai clară
 și a reînviat culorile.
 Speranța, cu ghiociei în mâini,
 răzbește printre zăpezi și ploi,
 iar noi,
 fatal îndrăgostiți de tine, *Primăvară*,
 cu toate dorurile întinerim.

Hai la mureee...

Ești fierbinte, chiar focoasă,
 gonești bătrânii în casă,
 și faci tinerii să iasă,
 în codru, la umbra deasă.

Mai din vale, din vâlcea,
 se aude vocea ta
 răscolind pădurile:
 hai la mure, mureleee...

Te mai văd și prin livezi,
 prin copaci cu poame verzi,

sau prin țarini nesfârșite,
 cu roadele pârjolite.

Cheamă ploaia, dă-le viață,
 ca-ntr-o bună dimineață ,
 să vină copilele
 să joace cununile.

Nu seca izvoarele,
 ce îți cântă doinele,
 lasă florile să-nflore,
 sub glas de privighetoare.

Vara, cu picioare goale,
 lasă nopțile-n răcoare,
 cu cerul spuzit de stele,
 unde-s visurile mele...

Toamnă târzie

Cam nurlie și-amețită
 de must dulce, parfumat,
 'n dese cețuri învelită
 la noi iar ai adăstat.

Calci ușor pe bani de aur,
 scuturați de prin copaci
 și cu ochi ageri de graur,
 natura-n picturi prefaci.

Ești artistă, dragă Doamnă,
 coloristă ne-ntrecută,
 te numește lumea *Toamnă*,
 dar....ești tare prefăcută.

Ba ne spui că încă-i vară,
 ba te-ascunzi printre ninsori,
 vii prin vii în fapt de seară
 și prin crame-ascuți viori.

Sau, zburlită și caducă,
 ploaie rece faci să cearnă
 și-o trimiți ca să ne-aducă
 alba și-nghetata iarnă.

Însă nu avem ce face,
 te iubim așa cum ești.
 Fiindcă și pădurea tace,
 sta-vom seara de povești.

Hlamida regală

Ca și vremea ești bătrână,
Dar mereu apari ca jună
Și arunci hlamida pură,
Peste toate din natură.

Ca și juna nepătată,
Ești dorită și-așteptată,
Înrupată-n fulgi și ger,
Cobori majestuos din cer.

Și ca oricare vedetă,
Năzuroasă și cochetă,
Vii cu zile înșorite
Ori cu ninsori viscolite.

Și-ți mai place să fii crudă,
Omului să-i dai de trudă,
Să dezgroape casa ninsă,
Sau pe cei cu viața stinsă.

Mai ridici 'nalte troiene,
Îngheți lacrima din gene,
Năvălești din vârf de munte,
Peste satele cărunte.

Altă dată ești gingașă
Legeni ghiocei în fașă,
Îmbraci pomii în lumină,
Înghetată și senină.

Când toate trosnesc sub ger
Și sticlesc stelele-n cer,
Printre brazi, sub luna plină
Zvon de zurgălăi te-alină.

Și cum toate-s trecătoare,
Te învinge mândrul soare
Și în ape te preschimbă...
Te du, *larnă*..., și te plimbă.

Doina Teodoru-Gavriliu e profesoară (pens.) de arte, poetă sinceră, cu versuri „împușcate” de romantism etern și tradiționalism efemer. Trăiește la Piatra Neamț.

Ecouri

Dragă domnule Gruia Novac,

Mi-ați făcut o mare surpriză și un dar literar deosebit la început de an. Vă sunt profund recunoscătoare pentru lectura atât de atentă și observațiile pătrunzătoare asupra romanului meu, pentru finețea analizei. Tot ce ați remarcat, fără să mă cunoașteți personal, decât din colaborări la revistă, e pertinent și mă onorează. Mi-amintesc clipa când v-am trimis primele poezii cu neîncrederea începătorului și mi-ați răspuns prin observații directe ce nu lăsau niciun dubiu, deși mai am și azi aceeași neîncredere în propria creație. Tot așa v-am trimis romanul pentru a ști dacă nu mă înșel în orientarea nouă spre proză. La întrebările pe care le ridicați legate de structură, personaje, mesaj, trebuie să vă răspund sincer că romanul s-a scris de la sine, s-a așezat singur în această formă în clipa când m-am lăsat dusă de el, fără a interveni, și astfel a devenit altceva decât intenționam la început. Textul m-a condus pe mine, nu invers, de parcă trebuia să-l las să iasă la suprafață pornind de la prima imagine ce a zvăcnit din latența sa, marea.

Sunt la al doilea roman, lăsat deoparte din cauza altor preocupări, început după un flash textual de o pagină pe care l-am continuat, acum are 50 de pagini. E altceva, deși observ că limbajul, identitatea, suprapunerile temporale revin, ca și cum m-ar defini.

Vă mulțumesc din tot sufletul pentru aprecieri, voi duce deci la bun sfârșit și al doilea roman.

Vă doresc din tot sufletul să vă bucurați de sănătate deplină, de un an liniștit, de bucuria de a revedea „Baaadul literar” revenind în atenția publicului care l-a îndrăgit.

Cu prețuire și prietenie,

Sonia Elvireanu

9 ianuarie, 2017

Stimate domnule Gruia Novac,

Simt nevoia să revin, să vă mulțumesc din nou pentru lectura de o mare profunzime a observației care încearcă o descâlcire a textului încurcat, așa cum ați remarcat, acțiunea e doar pretext pentru gând, cum se complică uneori viața reală. Ați remarcat ideea de grabă în a finaliza romanul, e cât se poate de adevărat. După un eveniment dramatic, n-am mai putut continua, iar romanul s-a încheiat brusc, tot așa cum a început. Mă uimește cât de pătrunzător sunteți în analiză, câte aspecte ale romanului aduceți în atenția cititorului, încât și eu devin cititor și observ prin prisma dumneavoastră și mă întreb o dată cu dumneavoastră. Sunteți extraordinar! Nu m-am înșelat când v-am portretizat după grafie, așa cum nici dumneavoastră nu v-ați înșelat în analiza romanului. Cred că există în structura mea sentimentul acut al timpurilor suprapuse, unele trăite, altele doar imaginate, un absolut al trăirii spre care tinde sensibilitatea romantică ce refuză să fie îngropată de indiferența postmodernă, există în noi, mai mult sau mai puțin conștient și în răspăr cu lumea de azi.

Vă rămân profund îndatorată și recunoscătoare pentru lectura și percepția critică a romanului, valabilă și în rândurile din postscriptum. Încă o lecție de reținut despre lectură și relectură care confirmă sau infirmă impresiile de moment, care aprofundează observația.

Cu profundă prețuire,

Sonia Elvireanu

10 ianuarie, 2017

„Lectura operei lui Daniel Corbu dă sentimentul tulburător al întâlnirii cu un mare Poet” (Teodor Parapiru)

Referințe critice

Daniel Corbu se mai distinge însă prin ceva de mulți dintre congenerii lui, și anume prin umor. Un umor de înaltă calitate, care nu poate fi transmis prin procură, unul immanent propriei scriituri și imposibil de separat de marca ei stilistică. Magistrul Ursachi, într-un comentariu la jurnalul lui De Chirico, includea umorul de acest tip în categoria „umorului absolut”.

Sigur, nu ne putem lăsa atât de ușor înșelați; umorul de-a dreptul majestuos și feeric al acestui moldovean autentic e consubstanțial cu tragismul veritabil și abia reprimat pe care creația lui îl expiră parcă prin toți porii. Pentru că Daniel Corbu este înainte de orice un inițiat și nu se sfiește să o recunoască public. Dar felul cum o recunoaște acreditează instantaneu în cititor certitudinea că se află în fața unui mare poet.

Ion MIRCEA

Dincolo de limbaje și metalimbaje, de experiențe și tehnici simandicoase ale avangardei postmoderniste, Daniel Corbu reînnoadă calm, olimpic, firul ales al Poeziei Adevărate... Născut iar nu făcut, în destinul tragic al ființei, poetul abordează marile teme existențiale cu originalitate și cu un profund, asumat, echilibru fecund între etic și estetic.

Unul dintre marii noștri poeți de astăzi este, fără nicio îndoială, Daniel Corbu.

Petruț PÂRVESCU

ÎNTR-O EUROPĂ BĂTRÎNĂ ȘI TRISTĂ

Prin urmare

știam că nu sunt decît o mică înflorire a
Nimicului o efemeră protuberanță

a golului

un fel de zi mai lungă decît veacul
dintr-un eon agitat ca o încălecăre
de timpi.

M-am născut tîrziu într-o Europă bătrînă și tristă
fardată ca o actriță la ultimul ei bal.

M-am născut tîrziu

hărăzit a citi cuvînt cu cuvînt cartea întîmplărilor
în aerul sacerdotal al dimineților mele.

Era tîrziu.

Cu o piatră ca privirea tăioasă a morții

Cain îl omorîse deja pe Abel

Corabia lui Noe își aflase sfîrșitul

pe muntele Ararat

cu mare zgomot Sodoma și Gomora

se prăbușiseră

și implozia florii păcatelor încă mai persista

pe coridoarele lumii.

Iisus scrisese pe nisip misteriosul nedescifratul cuvînt

și-l împărțise în patru zări prin cele

o mie de vînturi.

Don Quijote învinsese morile de vînt
ale Europei

iar Hamlet își dădea obștescul sfîrșit

anunțînd doritorii de breaking news

că mereu e ceva putred în Danemarca.

Imnele vedice - dulci jelanii ale ființei încurajatoare

de iluzii - erau cărate cu rikșa

la curțile traducătorilor din München și Manchester.

Cu o fără de armă biruință

Beethoven scrisese Simfonia a noua - Oda Bucuriei.

În sfîrșit, Robinson Crusoe părăsise

sălbatica insulă

grecii probau oboseala zeilor

Raskolnikov abia-și ascunsese toporul pătat de

sîngele crimei

undeva în Kilimanjaro

pușca lui Hemingwai își cheltuise ultimul glonț

iar după un veac de singurătate

prietenul Marquez își rostea declarația de adio.

M-am născut într-o Europă bătrînă și tristă.

Era tîrziu.

În zadar căutam să dau zadarului un sens.

Visele îmi erau un Eden împodobit cu mirare.

În fiecare zi încrustam ceva pe dantela unei furtuni.

FERESTRELE OARBE

Oricînd un vers amar va-ntîrzia în mine.
Trec orb și surd prin
toamna cu fantomatice suspine
pe-aceleași străzi călcate de sclavi
și de-mpărați.

Mulți zice-vor:
Uite-l pe Daniel Corbu
poetul blestemat ce scrie despre ființă
univers despre necunoscute glorii și istorii
ale sinelui
despre agonii cetăți obosite și alte aiureli
metafizice și este dușmanul de moarte
al poeziei roz!
Iată-l pe cel jefuit de îngeri și nopți
pe cel ce poartă în vers holograma ruinii !
Se spune c-ar admira potopii de haruri
hohotul cruciadei divine
că ar purta în fiecare rană un sacerdot
al sardanapalnicei vorbiri.

Dar eu sunt trecătorul posac
pe-aceleași străzi printre aceleași zădărnicii
sunt cel ce șterge cu grijă
ferestrele oarbe ale desăvîrșirii.
ORICÎND UN VERS AMAR VA-NTÎRZIA ÎN MINE.

ȘAMANUL

*„Această lume fără slavă
Ce se opune marelui Nimic”
Faust al lui Goethe*

De-un timp toți vor să le ghicesc viitorul
dar de fiecare dată uită
că în el se ascunde și moartea.
Despre mine ce vă pot spune
cînd deja ați aflat că sunt
martorul orb
preamărind labirintul drum
al eșecului

SUNT ȘAMANUL ASCET CE-ȘI DUCE LA AMANET
TOATE NOPTILE ALBE
ȘI CEL CARE-AȘEAZĂ TABLOURI SENINE PRIN
GRĂDINILE SPAIMEI.
Zilnic întruparea nimicului îmi scîncește la ușă
zilnic mîngîi un trecut dolofan
supraponderal și apatic
și ca nimeni altul recunosc
degringolada și treptele răbdării
clipele amortite-n regret
aerul tremurat din mijlocul rugăciunii.
TOȚI VOR SĂ LE GHICESC VIITORUL
DAR DE FIECARE DATĂ UITĂ
CĂ ÎN EL SE ASCUNDE ȘI MOARTEA.
Sunt cel care-așează tablouri senine
prin grădinile spaimei.

Sfinx mișcător pe aleile veacului
tot mai aplecat trec pe străzi
precum bătrînii călugări tăbărcind urna păcatului.
Nu știu de ce fanaticii ascezei
mă pomenesc cu drag.

ÎNGERUL OBOSELII

E cenușiul existenței, Max!
Sau poate un gol care se-ntinde
ca o pecingine mută
de-aici pînă-n țara de nimeni
știută.
E îngerul oboselii sau poate
plictisul depus ca rugina pe scuturi
ca uitarea pe margini de gînd.

E cenușiul existenței, Max!
În cele din urmă n-ai încotro:
Cobori. Urci. Iar cobori. Lași în urmă
o mare de zgură.

E cenușiul existenței, Max!
Șoarecii timpului rod fără-ncetare.
Libertatea de-afară e plină de ziduri.
Spre seară
prin sufletul măreț
auzi cum şuieră a pagubă pustiul.

PRIN URECHILE ACULUI DUIOS CĂMILA TRECEA

Doamne, nu tulbura apa fîntînii
în care m-am oglindit ani la rînd !
Pentru că nici acoladele nici stressul nimicului
din tirbușoanele nopții
nici luna uitată pînă tîrziu
în pahar
nici vreo gloriolă amanetînd metropolele lumii
(pe lîngă care minunea de la Cana Galileii
pare un scîncet)
n-o tulbură.

E ora astrală în care
vin semne din capitala unui blestem.
Se poate prinde-un atom dintr-o clipă
de geniu o strigare de gînd ieșit din
canonicul rînd.
Printre ne-nțelese euhrastii văd îngerul
și aspectul copulativ al verbului
a fi ființă.

Cui îi pasă că zac în zădărnicii
ca o icoană uitată prin ierburi.
În fiecare noapte
visez niște caravane-n deșert.
Nu vreau să uimesc.
Acesta e chiar
SFÎRȘITUL.

(Din vol. Ferestrele oarbe)

Cântecul nopții

Merge Costea-n pas cu pașii dorului fără popas.
Cine-l vede?
Brazii, fagii...
Cine-l crede?
Brazii, fagii...
Merge Costea-n pas cu pașii dorului fără popas.

Drumu-i lung și noaptea-și culcă umbrele sub pașii lui.
Cât a mers?
Ori cât mai are?
Pașii sună pe cărare,
Parcă bate-n pieptul nopții inima pustiului.

Mult a mers, dar mult mai are. Știe calea fără greș.
Înc-un deal
Și înc-o vale,
Apoi obcina cotită;
Nu s-oprește când îl mușcă dinții lungi de măcieș.

Lângă marginea pădurii satul i-a ieșit în drum.
Luna, tainic, parcă-i zice:
„Ostoește-te, voinice!”
Dinspre curte se ridică un covor verzui de fum.

Casa Pâncului îl vede lâng-o tufă de alun
Și, mirată,
Se întreabă mult ce cată
Căpitanul despre care
Multe fapte năzdrăvane ca poveștile se spun.

L-a simțit din covru javra și s-a repezit spre el.
Fioros
Și-arată colții,

Latră gros,
Dar se gudură privindu-l și-i cuminte ca un miel.

Costea sare peste gardul cu răzlogi din trunchi de fag.
Se oprește,
Iar mai merge, iar s-oprește,
Se gândește
Ce-o să facă dacă-i iese nasul Pâncului în prag?

Iazul morii se zărește ca o zână-n strai ales
Cu podoabe de lumină:
Stelele și luna plină.
Între merii din grădină
Casa Pâncului îi pare ca un cap turtit sub fes.

Lâng-un măr a stat o vreme ca și mărul: neclintit.
Cum să intre?
Cum s-o vadă?
Dacă-l vede, ce-o să creadă?
Stă și stă, iar noaptea doarme peste satul adormit.

A pornit... dă roată casei; rupe-n mâini un vreasc de
prun
Și, ușor,
Mânat de dor,
S-a apropiat de prispă, și pe prispă de pridvor.
Totul tace, parc-ascultă doina unui veac străbun...

O fereastră e deschisă... ce-ar fi de-ar privi prin ea?
Dacă-i singură, o cheamă.
Nu-i copilă, să se teamă.
Vântul clatină perdeaua și pătrunde prin perdeaua.

Niciodată parcă-n pieptu-i inima nu s-a zbatut
Mai zorită
De ispită,
Iar pe buze niciodată n-a fost glasul lui mai mut.

S-a apropiat și-o clipă ochii lui au dat ocol...
Și-au văzut...
Și n-au crezut.
Doamne, parcă-n piept e altul care vrea să-l dea de gol.

Pe o laiță, lângă sobă, singură-i Irina lui...
Dezvelită
Și-adormită...
Ea e oare?... ba e alta... alta ca Irina nu-i...

Printre horbota cămășii se zărește, alb, un sân,
Cerga-i strânsă sub genunchi
Și-un mănunchi
Din vraja lunii
O acoperă, iar ochii mari și neclintîți rămân...

Candela de sub icoane tremură clipiri de-apus...
Ce-ar fi oare de-ar intra
Pe fereastră, lângă ea?
Doar o clipă, și, pe urmă,
Nimeni nu-i mai dă de urmă!
Și, vrăjit de-nchipuire, zboară sus, mai sus, mai sus...

Cât pluti? Nu știe nimeni. S-a trezit ca dintr-un vis
Cu privirea rătăcită
Peste fata adormită
Și-ar fi vrut...
Cât ar fi vrut...
Ca să-i zică la ureche vorbe dragi, cum n-a mai zis!...

Dinspre curte se aude cornul străjii de pe zid.
S-a-mpletit
În nesfârșit,

Ca un glas de plâns doinit,
Iar în sufletul lui Costea porți uitare se deschid.

A oftat prelung, și-n noapte s-au înfiorat tăceri.
Cine poate ca să știe
Cât noian
De trist alean
S-a-ngropat în unda nopții?
Parcă-i prăbușit sub greul încercatelor poveri.

Crunt, Vârlan parcă-i arată zidul, curtea și-un
jungher:
„Costea, Costea, ține minte:
Noi sau gura ei ce minte!”
„Taci, bădie, taci oleacă și pe urmă pot să pier.”

A clipit Irina oare? Sau din nori a rășărit
Luna
Și-a tăcut ca-ntotdeauna,
Scuturând ușor cununa
Florilor oprite-n glastre pe pervazul geluit?

Se întoarce; vrea să plece; unde, fără bun rămas?
Măine poate-o să-l aștepte
Firea are legi nedrepte!
N-ai răgaz să guști în tihnă bunul scurtului popas!

Fata doarme. În ogradă vântul s-a oprit pe loc.
Costea-și zice fără vlagă:
„Fată dragă,
Fată dragă,
Eu mă duc... m-așteaptă-n codri blăstămatul meu
noroc!...”

Și-a plecat... dar cine-l cheamă? S-a trezit Irina?
Ori
Vântul se destramă-n șoapte
Și-i arată înspre zare
C-a picat o stea din noapte și-a aprins pe culme zori?!

„Încet, mi se scurtează drumul. / Și sting lumina care m-a răpus.” (*Ultima Thule*)

Mihail NEMEȘ, născut la 12 noiembrie 1944 în com. Siliștea Crucii, jud. Dolj și decedat la 3 februarie 2005, a fost filolog, traducător, profesor. A tradus din Iulia Hasdeu, Georg Heym, Arthur Rimbaud, Georg Trakl, Rainer Maria Rilke, J. W. Goethe.

Turn, la țarm

Turn, la țarm, lăsăm în urmă.
Să ne-ajungă din trecut,
raza lui abia mai scurmă.
Drum pe ape ne-a pierdut.

Peste mine, peste tine
stele mici și mari împung.
Rând pe rând, în reci suspine,
lung ne cad în ochi, prelung.

Și adânc ne tot prăvale
cale de la țarm înalt
(a mai fost, și-a cui, tot cale?)
către țarmul celălalt.

Cad și ape, cad și stele.
Zărire promise nu-s.
Și noi singuri între cele
mări de jos și mări de sus!

S-a făcut târziu. Acuma-i
ceasul stingerii-n străfund.
Să ne-arate luna numai,
dacă poate, țarmul scund!

Ploi

Paparudă, rudă, vino de ne udă!
Lutul ca să-l sfarme iarba-creșteri, crudă,
ritmic dansul ploii cu sclipiri de patimi
astfel îl chemarăm mitului din datini.

Cu găleata, leata, peste toată ceata
prinși cu bozii-n brâuuri ne-nvârteam în roata
jocului de-a ploaia. Și jucăm o farsă
sărutând țărâna de arșiță arsă.

Cu ciubăru, băru, peste tot ogorul,
’n-amăgiri destule să ne stingă dorul,
ploi firave-n grabă își treceau colindul
și lăsau în urmă seceta și jindul.

Ați uitat de baltă, stropi de apă-naltă,
iar colburi grele peste drumuri saltă
când pe case-ntruna, darabana harnic
să-și pornească ritmul, așteptam zadarnic.

Grâna și țărâna și-au dat jalnic mâna
nevăzând lumina ploilor, stăpâna,
și culori ucise au plecat grădinii
frunți de flori și plante, inundând cu spinii.

Ploi ce-ați fost cătate bolții cu lăcate,
voi din prund albastru astăzi pe bucate
rupeți falduri grele de-apă sunătoare
aducând în picuri pacea călătoare.

Și urcați în spice cu plesniri de bice
limpezimi sonore. Vița să-și ridice
în ciorchini tăria, cată-n voi rubinul
toamna ca hangița să ne toarne vinul.

Nu pot pleca...

Nu pot pleca oriunde-mi zboară gândul
Cu păsările călătoare-odată,
Să nu-mi mai văd vioara înghețată
Și frigul aspru cântul alungându-l.

Când soarele tot bolnav se arată
Și rostul vieții noastre-ntunecându-l,
Trec zilele și nopțile de-a rândul
Sub luna mai mereu îngândurată.

Și aș lăsa pe totdeauna gerul
Să simt cum se topește-asupra-mi cerul
În țările ce sunt tot timpul calde.

Mă cheamă iar nestinsul dor de mare
Ca într-o strânsă, caldă-mbrățișare,
Un ultim val, în lacrimi, să mă scalde.

Ai fost, de la-nceput, ...

Ai fost, de la-nceput, cuceritoare
Și-i drept că mi-am pierdut din libertate,
M-ai cucerit nu cu puteri armate
Și nici cu arma ta de vânătoare.

Nu m-ai învins cu mare greutate
Și nici n-ai poruncit să mă omoare.
Privirea doar ți-a fost ucigătoare
Și mersul maiestuos de zeitare.

M-acuză toți ai mei de lașitate
Și-acuzele-s tot mai înverșunate
Că am cedat la cea dintâi privire.

M-am dat legat de mâini și de picioare
Și am rămas un om fără onoare
Dar îmi trăiesc povestea de iubire.

Mi-e inima...

Mi-e inima, de la un timp, bolnavă,
Mi s-a umplut de griji și de mâhnire
Și suferă de lipsă de iubire
Ori poate din preaplinul de otravă.

Și tot mai vine o nenorocire -
Pedeapsă pentru vreo greșală gravă -
Să zdruncine ființa cea firavă,
Să rupă firul și așa subțire.

Au unii-n lume-o fire diavolească,
De fericire vrând să ne lipsească
Își spun „aleși” astfel de ipochimeni.

Eu simt, față de ei, atâta greață
Încât mai caut, spre sfârșit de viață,
Un loc să mor, să nu mă știe nimeni.

Destine

N-a fost iubirea
ce putea să fie:
din două voci
aceeași melodie;

și între noi,
vrăjmaș, al vieții val,
eu pe un mal
iar tu pe un alt mal;

și între noi un dor,
un singur dor,
după potop,
venind c-o creangă-n zbor;

departe eu,
și tu tot mai departe
ca marea unind țări
ce le desparte.

Ernest Hușanu este medic chirurg. A absolvit Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, promoția 1948. În prezent domiciliază în Israel, stabilit în orașul Haifa (str. Leon Blum 64/9, cod 3385302).

Ca scriitor, e autorul volumelor: *Fata din sala de disecție* (roman, 2011), *Povestiri ne-povestite* (2012), *Jurnal pe două meridiane* (2013), *Când plouă nu se cântă Bach* (schite vesele și triste ca viața [Ioan Holban]), 2015. Este membru al A.S.I.L.R. - Asociația Scriitorilor Israelieni de Limbă Română, membru al S.M.S.J.R. - Societatea Medicilor Scriitori și Jurnaliști din România, membru al U.S.R. - Uniunea Scriitorilor din România (2015).

Un colaborator atent al revistei „Baaadul literar” și un scriitor talentat, memoriile sale fiind suculente prin colocvialitatea lor.

Gruia NOVAC

Un nasture rupt și o poveste de dragoste

Nu știu dacă am găsit titlul cel mai potrivit.

Dar povestea de dragoste a avut la început ca mobil lipsa unui nasture la deschizătura de lângă gât, la spate, a unui pulover ce îl purta o colegă de an de la Medicină. Iar povestea de amor înfiripată în primele minute la vederea acestei nevinovate deschizături a avut, ca și în alte cazuri, un sfârșit nu prea fericit.

Ne împrietenisem spontan, chir dacă abia ne cunoscusem și nu aveam preocupări comune. Eu student la Medicină, el la arte plastice.

Trecusem de primii doi ani de studenție.

Eram conștienți noi, mediciniștii, că fără studierea cu seriozitate a disciplinelor preclinice nu vom putea interpreta rezultatele de laborator și alte investigații necesare stabilirii unui diagnostic.

Era însă necesară o descătușare psihologică. Căutam să găsim timpul necesar de a frecventa sălile de concert, să vizităm expoziții de pictură, spectacole, filme.

În cadrul unui festival studențesc, intrasem în sala destinată realizărilor de pictură ale studenților de la „arte”. Mă oprisem mai multe minute în fața unor tablouri ce purtau aceeași semnătură: Andrei S. Mă impresionaseră. Se apropiase un tânăr.

- Îți place vreunul dintre aceste tablouri?

- Nu sunt expert și nici cunoscător priceput în ale picturii, dar peisajul acesta cu lanul de grâu și câțiva copaci pe marginea unui drum de țară este deosebit de reușit!

Bucuros de atenția ce o prezentasem în fața acestui tablou, întinde mâna prietenește:

- Sunt Andrei S., cel cu iscălitura din colțul tabloului. Sunt student la arte plastice.

Glasul plăcut, dezinvoltura cu care se prezentase îmi făcuse plăcere.

Au mai urmat câteva fraze între noi. Încercasem să-i înțeleg inspirația cu care realizase tablourile cu peisaje din satul său.

- Mă bucur că te-am cunoscut, dar să nu-ți bați capul prea mult cu mine. Sunt un simplu vizitator. Sunt și eu student, la Medicină.

Se părea că secvența de la vernisajul pictorilor studenți încheiase o scurtă relație de moment.

La un concert-lecție mergea un grup de studenți din anul nostru. Se acordaseră reduceri. Aveam locuri sus, „la galerie”. Se și auzea mai bine.

În pauză, pe hol, îl revăd pe Andrei, pictorul. Din vorbă în vorbă, schimbă deodată tonul și abia șoptit mă întreabă: Cine e colega voastră, a doua de lângă tine?

- E Aura! Colega de an, ce-i cu ea?

- Aș vrea să o cunosc! E deosebită la înfățișare!

- Vrei să-i faci portretul?

- Nu, nu! Să nu râzi!

Andrei coborâse tonul, aproape șoptit:

- Locul meu este în rândul din spatele vostru, al mediciniștilor. Aura, cum îi spui tu, poartă un pulover strâns pe corp, de culoare crem.

- Asta știam și fără să-mi spui!

- Înainte de a-ți mai da vreun amănunt, te rog, să-mi răspunzi sincer: e prietena ta?

- Aura este colega noastră de an și de grupă.

Este o fată foarte amabilă, dar nu-i sunt prieten și după câte știu nu e încurcată în vreo combinație amoroasă.

- M-ai liniștit! Acum îți voi spune micul meu secret. Puloverul ei se încheie la spate cu doi năsturași, dar unul lipsește.

- Hai că m-ai dat gata! Vrei să o atenționezi?

- Lasă-mă să-ți spun! Dar să nu râzi de mine! Pielea ei are o tentă deosebită. E arămie. Îmi place grozav!

- Ochi de pictor!

- Lasă gluma! Vreau să o cunosc! Petecul acela de piele mă obsedează!

- Bine! Vom ieși împreună și veți face cunoștință. Dar să știi că este cam retrasă. E simpatică, dar nu prea vorbărească.

Le făcusem prezentările. Ne grăbeam să ajungem la cantină până la orele 14. În zilele de sâmbătă, cum era în acea zi, bucătăresele plecau mai devreme. Traversarăm liniile de tramvai de pe Cuza-Vodă și o luarăm în sus spre cantina noastră, pe Sărărie. Andrei nu se despărțise de grupul nostru.

Mergea aproape de Aura. Discutam.

- Merg cu voi! Vă conduc! Poate păcălesc o bucătăreasă să-mi dea și mie o tavă cu cele cuvenite.

Așa începuse idila. Andrei, cu entuziasmul și înflăcărarea artistului. Aura își deschise inima. Devenise mai comunicativă, veselă.

Acum noi descopeream o altfel de Aura. Râdea mai des și când lua masa la cantină tot se uita spre ușa de intrare. Acolo o aștepta aproape zilnic Andrei.

Odată, una din colegele sale de dormitor, spuse în glumă:

- Eu semăn cu mama. Sunt cam plinuță! Dar sper, bună de prăsilă! Să o vedeți însă pe Aura la duș! Are un corp de zeiță grecească!

Prietenia dintre Andrei și Aura era bine cunoscută nouă, colegilor de la Medicină.

Îl întâlneau când o aștepta pe Aura, stăteau de vorbă dacă ea întârzia.

- Ai răbdare, sosește și Aura! îl consolam pe Andrei.

Venise sfârșitul anului universitar. După stresul unei sesiuni de examene și colocvii grele, ne grăbeam fiecare să plecăm acasă.

Trecuse vacanța. Ne revedeam cu bucuria începerii unui an nou de studii. Ne povesteam întâmplările, excursiile și multe din momentele hazlii petrecute. Strada Lăpușeanu devenise promenada noastră. Aura părea mai tăcută. Nu am dat importanță până când, într-o zi, discutând cu prietena sa de la cămin, am rămas surprins.

- Ai văzut-o pe Aura? Știi de ce este mai

retrasă și tăcută? S-a despărțit de Andrei. Mai mult nu am putut afla de la ea. Îmi era jenă să întreb amănunte.

- S-a despărțit de Andrei? spun întristat. Oare ce îi despărțise?

- Tu îl cunoști pe Andrei! Vorbește cu el. Ce să se fi petrecut între ei?

L-am căutat pe Andrei.

- Știu de ce ai venit! Să mă întreb de ce nu mă mai întâlnesc cu Aura.

- Așa este!

- Trebuie să stăm de vorbă într-un loc mai liniștit, îmi spune Andrei. Uite o bancă în apropiere.

Ne așezăm. Eu neliniștit, uitându-mă întrebător la Andrei. Așteptam destăinuirea.

Cu glasul coborât, strângându-mă de braț, Andrei începuse:

- Am îndrăgit-o enorm pe această fată. Plecasem în ziua aceea, de la concert, cu imaginea triumghiului de piele arămie ce îl văzusem prin deschizătura jerseului. Poate deformația mea de pictor surprinsese acest inedit contact vizual. Am căutat să mă apropiu de sufletul ei și să o cunosc mai bine. Descoperisem apoi un suflet afectuos și curat. Mi se părea, uneori, că ea, Aura, mă prețuia mai mult. Se legase de mine cu o afecțiune care mă copleșea. Mă împovăra. Am încercat odată să-i explic că nu putem prevedea care vor fi drumurile noastre în viață. Ea medic, eu artist plastic, cu sau fără viitor.

- Nu doresc să fiu laș! i-am spus Aurei. Te prețuiesc enorm. Dar nu pot spune că afecțiunea mea e la fel de intensă ca a ta.

În toiul discuției, de fapt a vorbelor mele ce încercam să i le spun, fără să dramatizez, Aura, cu glasul liniștit, parcă s-ar fi așteptat la explicațiile mele, îmi spune:

- Andrei, nu vreau să-mi dai explicații! Nu voi avea niciodată dorința și puterea să-ți fac reproșuri. Vreau să am un copil cu tine. Atât!

Rămăsesem uluit, descumpănit.

Andrei continuă:

- O prețuiam, dar nu puteam răspunde la această neașteptată dorință a ei. Poate și o formă de a-și păstra dragostea ei pentru mine. Nu puteam accepta!

- Și ce i-ai spus?

- Mi-a fost foarte greu să-mi găsesc cuvintele.

- Cum a reacționat Aura?

Tăcu brusc și lăsă capul în jos.

- Au urmat zile adunate în luni cu frământări.

Nu-mi găseam liniștea și puterea de a continua lucrările ce le planificasem. Mă simțeam vinovat față de dragostea ei puternică pentru mine. dar nici laș sau prefăcut nu-mi era în fire. I-am scris. Cu durere pentru ea și cu teamă să nu o jignesc. Nu

mi-a răspuns. Întâlnirile noastre dispăruseră.

x
x x

Într-adevăr, nu mai fuseseră văzuți împreună. Aura continua să fie studentă conștiincioasă. Se remarcase prin puterea ei și dorința ei de a fi printre cele mai bune studente. Parcă se înversunase. Nu m-a întrebat niciodată dacă m-am întâlnit cu Andrei.

Drumurile în viață se încrucișează și se despart nedorit de dur.

Trecuseră câțiva ani de la terminarea facultății. Finalizasem și cei trei ani de stagiu. Reușisem să concurez cu mulți candidați și să obțin un rezidențiat în chirurgie generală. Eram hotărât să folosesc din plin anii de specializare sub îndrumarea unui profesor eminent și colaborarea cu un colectiv de specialiști valoroși.

Mare mi-a fost surpriza și bucuria să aflu că Aura se căsătorește cu un inginer și avea trei copii. Lucra la un laborator clinic. Am evitat să o întâlnesc. Mă gândeam că îi voi răscoli amintiri dureroase din anii de facultate.

Într-o zi, de gardă fiind în clinică, brancardierul mă anunță:

- Vă caută un domn!

- Sunt soțul Aurei, colega dumneavoastră de an!

- Da, în ce problemă mă căutați?

- M-a trimis Aura să vă caut și mi-a spus: Întreabă pe colegul meu din facultate, care îl cunoștea bine pe Andrei, pictorul, ce a fost între mine și el. Îmi reproșează, continuă soțul Aurei, că Andrei se purta mai frumos și mai civilizat cu ea. Că ar fi fost mai fericită cu el!

Rămăsesem în cumpănă, chiar în mare dificultate. Îmi spuneam că nu mă pot amesteca în neînțelegerile din familie, a căror amănunte nici nu doream să le cunosc. Aura era acum mamă a trei copii. Mă gândeam că dorința ei de a avea copii învinsese.

Am recurs la o discuție delicată. I-am spus soțului cât de apreciată era Aura în facultate și cât de mult o stimau toți colegii ei.

- Cred că arătându-i Aurei prețuirea ce o merită ca om, soție și mai ales mama celor trei copii ai voștri, unele neînțelegeri din familie ar trebui estompate. Cu încredere reciprocă și chiar mici concesii - fără de care nu se poate menține echilibrul necesar.

Bănuiam din relatările bărbatului și unele reproșuri, că are o atitudine mai dură în relațiile cu Aura.

- Dorește să facă unele observații în comportamentul dumneavoastră, făcând comparații depășite acum!

După cele câteva zeci de minute, în timpul cărora speram să fiu solicitat la vreo urgență pentru a-mi putea scuza plecarea, întâlnirea a luat sfârșit.

Nu fusesem convins că soțul Aurei plecase satisfăcut. Nu am avut curajul și îndemnul de a lua legătura cu Aura. Nici telefonic. Aș fi tulburat echilibrul și-așa precar al cuplului.

Pentru mine a rămas obscură motivația trimeriei soțului ei la mine.

În anii următori o singură dată l-am întâlnit pe soțul Aurei, la niște cumpărături. Nu l-am întrebat de ea și nu am redeschis subiectul delicat al familiei sale. El însă îmi spuse:

- Am probleme cu Aura. În urma sarcinilor a rămas cu insuficiență renală. Se chinuie cu dializele. Copiii cresc. Ar a avea nevoie de o mamă sănătoasă!...

x
x x

Aura s-a sfârșit din cauza insuficienței renale ce se agravase. Știrea am aflat-o la o întâlnire colegială. Prietena sa din timpul studenției, cea care o admirase și îi invidiasse, cu inimă bună, corpul de statuie grecească, mai spuse, așa... fără adresă:

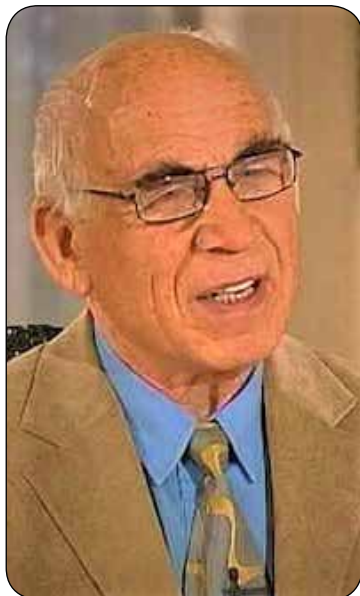
- Oare Andrei știe de moartea Aurei?

*„Cât timp poți dovedi că realitatea e așa cum o vezi tu,
ea este doar cum o descrii.”*

(Gaston Bachelard, filosof și critic literar francez, 1884-1962)

„Prieten. Persoană de care cineva este legat printr-o afecțiune deosebită, bazată pe încredere...” (DEX)

(3 oct. 1936 - 19 febr. 2017)

Ultimul gând...

Colaboratorul revistei noastre, profesorul **Vasile ILUCĂ**, pictor, povestitor și memorialist totodată, ne-a părăsit. Ca bun creștin ortodox, a apucat drumul în sus într-o **duminică, 19 februarie, 2017**, lăsându-i pe cei apropiați - familie, colegi, prieteni, colaboratori - în mirarea aceea cosmică născută în clipă neașteptată...

Pictor de nuanță patriarhală, dar profund și suprinzător; prozator de sorginte stilistică moldovenească, în care graiul rural frust ascunde o intenție de originalitate absolut pitorească; memorialist etalându-și nostalgiile tinereții și maturității fără reticențe - acesta a fost **Vasile ILUCĂ**.

Ne va lipsi, și-n revistă, și la telefon, însă în suflet îi vom păstra vie amintirea.

„Baaadul literar” îl va prețui și-i va cultiva memoria!

I. Veneticul

Cine știe pe ce meleaguri își purta acum războiul cohortele de morți și răniți. Și satul din vale plătise vamă balaurului în urma căruia rămăseseră case pustii, câte o femeie și bătrâni ici-colo, cu un copil-doi, care își duceau amarul zilelor cu te miri ce...

La o vreme din vară, într-o casă părăsită, cu ograda năpădită de buruieni și lăstăriș, se aciuase un bărbat. Cine știe de unde venise să se oplozească tocmai în satul din vale? Nimeni nu reușise să afle cine era și de unde picase, fiindcă era retras și singuratic, trăind ca un pustnic.

Arăta ca o umbră. Subțirel, fața prelungă, o mustață cât două vrăbii, ochi adânciți în orbite și mâini fine. Purta o pălărie moale și părea o figură spiritualizată...

În fiecare dimineață, devreme, ieșea din sat. Pleca cine știe unde...

Îl vedeau sătenii cum urca coasta dealului; cu mâinile în buzunare și spinarea ușor încovoiată. Pe la chindie, apărea pe geana dealului, la fel cum dispăruse: cu pălăria trasă pe ceafă și mersul legănat.

Unde pleca și ce făcea toată ziua, nimeni nu știa.

Când ajungea acasă, parcă se ascundea de

lume. Nu-l mai vedea nimeni până seara, când arșița zilei se topea în frunzișul copacilor și în clipocitul apelor din fântâni.

Pe la aceeași oră a zilei, lumea satului se aduna pe la vetre, și, încet-încet, fuioare albastrii de fum începeau să iasă din hornuri...

În acele clipe de liniște, veneticul ieșea pe prispa casei. Apărea îmbrăcat într-o cămașă albă, cu pălăria moale trasă pe ceafă și cu un flaut în mână. După ce privea prelung și gânditor peste întinsul văii acoperită cu o pânză fină de fum, se așeza fără grabă pe prispă.

De fiecare dată, făcea aceleași gesturi, urmând parcă un ritual: își umezea buzele, cumpănea flautul în mâini și, ducându-l la gură, încerca câteva triluri molcome și gingașe. Apoi începea să cânte...

Cânta doinit, iar notele oftate prelung, ca un bocet, picurau în jur boabe de lacrimi nevăzute...

Dar cel ce fugea de lume, care-și jelea cine știe ce durere, nu era singur... Un năpârstoc de vreo cinci ani, din vecini, la auzul primei note, lăsa totul baltă și se furișea ca o nălucă, cu băgare de seamă să nu fie văzut, până sub gardul casei de unde curgea cântecul veneticului.

Ascuns sub lăstărișul ce năpădisese zaplazul

dinspre drum, cu ochii larg deschiși și ținându-și respirația, asculta înfiorat și vrăjit murmurul instrumentului din mâinile străinului... Ședea ascuns, acoperit de umbrele înserării și nu se mișca din loc până nu cădea în colbul drumului și ultima notă...

II. Să fii cuminte!

Zânica. Ce nume mai frumos poate să poarte o fetiță de doar vreo trei anișori? Iată-o pe Zânica: mărunțică și finuță, ca un bibelou de porțelan. Un chip tot numai lumină. Obrajii rotunjiți, ca ieșiți din mâna celui mai iscusit sculptor. Un năsuc așezat cuminte la locul lui, sub care o guriță ca o floare de cais îți zâmbește mereu. Ochii coborâți parcă din azurul cerului te privesc inteligent de sub sprâncenele ce se mișcă ca două rândunele... Deasupra lor se înalță o frunte frumos arcuită, dincolo de care se simte inteligența... Spre deosebire de alți copii de vârsta ei, Zânica vorbește foarte puțin. Doar când este întrebată. Atunci își fixează ochii într-ai interlocutorului și răspunde frumos și concis.

Mama ei, profesoară de liceu, neavând cu cine s-o lase acasă, o lua de multe ori cu ea la școală. Imaginați-vă ce se întâmpla în fiecare pauză!... Zânica nu „ajungea” pentru toate profesoarele și profesorii din cancelarie. O îndrăgeau ca pe propriul lor copil. Plăcerea cea mai mare pentru ei era să o vadă și s-o audă răspunzând la fel și chip de întrebări... Le aducea zâmbetul pe buze chiar celor mai severi profesori. Când se apropia sfârșitul orelor de școală și oboseala se insinua în ființa lor, găseau resurse să zâmbească și să vorbească cu Zânica, care era ca un elixir al tinereții... Zilele în care Zânica nu o însoțea pe mama ei la liceu erau mai puțin luminoase parcă, iar la sfârșitul orelor fiecare se grăbea să plece acasă...

Iată că vine și vacanța Crăciunului.

— Zâni, scumpa mamii, hai să mergem la domnul director, să-i facem urările cuvenite. N-ai uitat ce te-a învățat mami să-i spui?

— N-am uitat - a răspuns Zânica, după o scurtă gândire. — Atunci, să mergem.

— Dacă spui tu, mami... Să mergem - a răspuns Zânica, cu zâmbetul pe buze.

Directorul, pe care nu-l văzuse decât în treacăt, era un bărbat cam închis la fire. Trata totul sobru și oficial...

Când au ajuns la ușa cabinetului directorului, Zânica a întrebat în șoaptă:

— Aici șade domnul director, mami?

— Da. Aici are cabinetul.

— Da' e singur?

— Da, Zâni. E singur.

— Și nu-i este urât să stea așa cuc?

— Nu, fiindcă un director are foarte multă treabă...

— Dacă are foarte multe de făcut, noi nu-l deranjăm?

— Nu, fiindcă astăzi e ultima zi de școală și au trecut pe la el și alți colegi care să-i ureze vacanță plăcută și sărbători fericite...

La bătaia în ușă, a venit răspunsul directorului:

— Intră!

Profesoara a deschis ușa și primul pas în cabinet l-a făcut Zânica. La vederea lor, directorul a rămas puțin descumpănit, întrebând în cele din urmă:

— Ei? Ați terminat orele?

— Le-am terminat, domnule director.

— Atunci vă urez vacanță plăcută și sărbători fericite.

— Mulțumim, domnule director.

După aceste cuvinte, profesoara a împins-o în față pe Zânica:

— Acum spune-i și tu domnului director ce te-a învățat mami.

Fetița, cu ochii ca doi luceferi, și-a fixat privirea pe chipul directorului, compunându-și o mimică foarte sobră. De unde până atunci nu trebuia s-o rogi de două ori ca să spună ceva, acum nu a scos vreun cuvânt nici după a doua rugămintă a mamei. În cele din urmă, cu o înfățișare severă și împungându-l pe director cu arătătorul, a declamat imperativ:

— Să fii cuminte!!!

Un hohot de râs, pornit din străfundul inimii de zăngăneau geamurile, l-a cuprins pe director, omul sobru și aproape indiferent față de Zânica până atunci. După ce și-a șters lacrimile apărute în urma râsului, a răspuns:

— Am să fiu cuminte, Zânica. Nu pot să încalc o asemenea poruncă, fiindcă altfel mi-am găsit nașul!!

I. Pantofi negri de lac

Pe timpul nopții, atât a plouat, încât rigolile și curțile oamenilor erau numai o apă. Doar curtea lui Dănache, de-i zice Boscrăcea, socrul mare, este curată ca lacrima. Pavajul din gresie galbenă strălucește la lumina dimineții. Așa au gândit, că în cazul în care locul din fața cortului va musti de apă, jocul să se facă în curtea vilei cu două etaje și cu opt turnulețe pe acoperiș. Cortul e o altă minunăție care să-i impresioneze pe cei vreo trei sute de invitați la nuntă. Cortul e instalat în spatele vilei, într-o poeniță destul de mare. Două tiruri și un camion au adus cortul de doisprezece metri lățime și treizeci și cinci lungime, structura metalică de susținere, ancorele, mesele și băncile. Într-un cort mai mic este amenajată bucătăria.

De cu seară aflase Gheorghe de la amândouă soacrele, când le-a repezit cu mașina până la Tâmbna, că s-au tăiat păsări de curte, doi juncani și trei porci. Unul dintre ei, ceva mai mic, e deja pregătit să fie fript la proțap.

Pe la ora opt s-au pornit și lăutarii. Muzica maneliștilor răzbate de la un capăt la altul al Strehaiei. La ora nouă e prevăzută plecarea cu alai la Tâmbna, pentru învelitul miresei, iar la prânz, întoarcerea pentru petrecerea cea mare.

- Vrei să mergem la Tâmbna? întrebă Gheorghe.

- N-aș merge, răspunse Zambila. Dacă o fi plouat și acolo, învelitul miresei va fi în casă.

Lume multă, înghesuială mare...

- Că bine zici.

Zambila scoase din huse rochiile ei, cumpărate și ajustate la München, și costumul lui Gheorghe. Husele fuseseră atârinate pe timpul drumului de la München în mașină, de mânerul de sub capotă.

Vila lui Gheorghe e destul de modestă față de vila lui Boscrăcea, dar e la șoseaua națională și are

numai patru turnulețe pe acoperiș.

Este ora nouă și mașinile dau semne de nervozitate: motoare ambalate, claxoane nemaicentenind să sune. De atâta forfotă și vacarm, s-au declanșat câteva alarme, spre nemulțumirea multora.

Zambila ieși pe balcon să privească alaiul. După a douăzecea mașină renunță să mai numere. Întoarsă în cameră, o sună pe mamă-sa, să-i spună că ei sunt bine, că au ajuns aseară după un drum lung și obositor, și vru să vorbească cu Marlaine. Când a născut-o, sora-șefă de la maternitate a întrebat-o ce nume îi pune fetei. „Marlaine”, a răspuns Zambila. Sora-șefă s-a uitat la ea, apoi a întrebat-o: „Cum se scrie?” „Nu știu, a răspuns Zambila. Scrieți așa cum se aude”. „Nu se poate, a mai zis sora-șefă, și a scris în registru „Marilena”. Cu numele acesta, trecut în biletul de ieșire din spital, a mers Gheorghe la primărie să înregistreze nașterea fetei. Dar Zambila nu-i spune fetei altfel decât Marlaine.

Împăcată că totul e bine cu ai ei și cu fetița, Zambila puse de ceai și scoase dintr-o sacoșă două conserve din cele aduse de la München. Micul dejun nu dură mult și începură să se pregătească pentru mers la nuntă. Gheorghe e mulțumit că în seara precedentă a făcut o impresie deosebită cu mașina închiriată, afișându-se ca unul care vine din străinătate și are ce să arate.

Nici nu băgară de seamă că timpul trecuse așa de repede. Auziră din nou mașinile claxonând, semn că nuntașii se întorc de la Tâmbna.

- Ar trebui să ne îmbrăcăm, zise Gheorghe.

- Și eu zic la fel.

După un sfert de oră Gheorghe întreabă:

- Pe tine cât te ține îmbrăcatul?

- La femei nu e vorba numai de îmbrăcat. La noi

contează și fardatul.

Gheorghe simți nevoia să-i întoarcă vorba:

- Vezi cum te vopsești, să nu ajungi în gura lumii.

Simțindu-se atinsă, Zambila îi reproșă:

- Bine, mă, altă cravată nu găsiți?

- Asta ce are?

- Costum albastru și cravată maro? Ia una roșie, să te pună în evidență.

- Fă, nu te mai recunosc. Văd că-ți merge gura.

- Nu ziceai tu că am șase clase?

Când să coboare cele trei trepte de la intrarea în casă, Zambila rămase cu ochii pe curtea îmbibată cu apă.

- Gheorghe, eu cum ajung la mașină?

- Pe picioarele tale, răspuse Gheorghe, care deja ajunsese la mașină, călcând prin apa de două degete.

- Ești nebun?

- Tu nu vezi cum trecui?

- Am pantofii decupați în vârful. Auzi, mai bine mă ții în brațe până la mașină. Tu poți călca fără grijă.

- Vezi ce bine era dacă te puneam la slăbit?

- Lasă, că nu sunt grasă.

Gheorghe se supuse, dar nu cu plăcerea pe care o avusese cu opt ani în urmă, la nunta lor. Așa ceruseră nașii să intre cu mireasa în casă.

Cu greu găsi un loc de parcare mai aproape de vila lui Boscrăcea. Primul care le ieși înainte fu al lui Zgaibă. Îl măsură pe Gheorghe din cap până în picioare și întrebă:

- Gheorghe, zici că pantofii tăi sunt de firmă?

- Da, bă, Zgăibici, de firmă.

- Pantofi negri de lac. Te dai mare, vericule. Îți merge bine. Mașină 4 X 4, pantofi de firmă...

Gheorghe nu-i mai dădu atenție. Intrară în curte, așteptând ca și ceilalți nuntași să vadă pe cer heliicopterul cu care trebuie să vină mirii de la Tâmba. Fusesse ales din timp locul de aterizare, în șosea, unde nu erau fire de curent electric sau cabluri care s-o traverseze. În sfârșit, se auzi zgomotul heliicopterului, apoi acesta ocoli zona de trei ori, în uralele nuntașilor, după care se poziționă pentru aterizare. Nuntașii blocară șoseaua națională din amândouă părțile. Heliicopterul ateriză, mirii coborâră, apoi pasărea zburătoare se înălță și dispăru.

Curtea se umplu iar de lume, lăutarii se dezlănțuiră în răsetele și chiuiturile celor angajați într-o sârbă. Apoi se încinse hora miresei.

Treptat, nuntașii intrară în cort. Zambila și Gheorghe se așezară într-un loc de unde să poată ieși, fără să deranjeze pe cineva. Nu trecu mult și ospătarii începură să aducă aperitivele. Sticlele cu țuică sunt pe masă și toți își toarnă în pahare. Nașul, mai discret din fire, mulțumi mesenilor pentru prezență și le ură petrecere frumoasă.

Când să bage în gură prima îmbucătură,

Gheorghe rămase cu ochii pironiți în farfurie, apoi privi sub masă.

- Zambilo, zise Gheorghe speriat, rămăsei în ciorapi.

- Cum în ciorapi?

- Mi se înmuiară pantofii și se dezlipiră.

- Cum așa?

Luă și Zambila seama la pantofii negri de lac, din care ieșeau etichetele picioarelor lui Gheorghe.

- Ce pantofi sunt ăștia, Gheorghe, nu te-am mai văzut cu ei.

- Sunt luați mai de mult.

- Gheorghe, tu intrași cu ei în băltoacă. Se muie pentru că sunt din carton. ăștia sunt pantofi biodegradabili, pentru morți.

- Taci, fă, vorbești prostii.

- Ascultă ce-ți spun. Sunt pentru morți. Când i-ai luat?

- Acum doi ani. Eram cu Fane. A cumpărat și el pentru taică-său. Zicea că-l îngroapă cu ei. I-a cumpărat pentru fală. Costum nou, pantofi noi...

- Nici Fane n-a știut ce cumpără?

- Erau la reduceri, de aia am luat și eu. Scia acolo discount. Să fi știut Fane ce cumpără?

- Poate. Și mai e ceva.

- Ce?

- Fane știa că pe lumea cealaltă nu plouă.

- Taci, dracu, că te-aude careva. Mai bine mergi acasă să-mi aduci pantofi.

- Și pe mine cine mă trece, Gheorghe, balta în brațe?

- A dracu gură ai.

Zambila ceru cheile de la mașină și plecă, abia stăpânindu-și râsul. Gheorghe își mai turnă o ceașcă de țuică, o bău cu sete și-l înjură în gând pe Fane că n-a luat pentru mort pantofi ca lumea, că la noi morții se îngroapă cu ce au mai de preț în garderoba proprie.

II. Doi porumbi fierți

Pe la ora 5, plaja de la Eforie Nord e mai puțin aglomerată. Zona rezervată celor care își întind cearșafurile are multe plombe de nisip.

După o privire atentă, Paul se hotărî să-și întindă cearșaful, lăsând suficient loc de trecere de ambele părți. Vru mai întâi să facă plajă.

- Domnu! se pomeni strigat de un vânzător ambulant de porumb fierț. Nu doriți un porumb?

- Acum nu. Mai târziu.

Vânzătorul continuă să se strecoare printre cearșafuri, strigându-și marfa.

La un moment dat, Paul observă că pe cearșaful vecin, lângă o pungă de plastic, fusese abandonat un suport. „Vasăzică domnișoara sau doamna preferă apa și plaja în ținută topless. Dacă iau bine seama, o astfel de ținută nu e la îndemâna oricui”.

Nu trecu mult și o tânără, probabil studentă, păși pe cearșaful de alături. Paul fu atât de încântat de înfățișarea tinerei, încât uită să-și mai ia ochii de la ea. Între altele, aprecie că sutienul n-ar fi făcut altceva decât să încorseteze un dar al naturii.

Tânăra observă insistența cu care vecinul nu mai contenea s-o privească. Îl neglija, întinzându-se pe cearșaf cu spatele la el. Avu senzația că un val de căldură îi inunda spatele. Nu realiză că era expusă în bătaia soarelui, câtă mai putea fi la ora aceea, ci crezu că radiația emana dinspre vecin. Se întoarse brusc și se convinse că nu se înșelase.

Paul o întâmpină cu un zâmbet. Revoltată, tânăra i se adresa:

- Altceva interesant de văzut pe plaja asta nu mai există?

Cu fața luminată de glasul tinerei, Paul îi răspunse:

- S-ar putea. Eu am principiile mele.
- Nu prea sunt cultivate aceste principii.
- Nu atentez la nimic.
- Nici la intimitatea cuiva?
- Care intimitate? Unde îți e sutienul?
- Nimeni nu îmi interzice să fiu în pas cu moda.

Iar moda e o problemă de gust..

- Așa gândeam și eu mai devreme.
- Domnule, am impresia că vrei să-mi spui ceva.
- Exact.
- Aștept.
- Sâni tăi sunt adevărată terapie.
- Terapie? Ia te uită! Și ce pot ei să lecuiască?
- Sindromul dorinței de a-i săruta.
- Asta-i bună! De când suferi, domnule, de

această boală?

- De mai mult timp.
- Dar noi ne știm de o jumătate de oră ca vecini cu cearșafurile pe plajă.

- Pentru mine ești făptura pe care mi-am imaginat-o.

- Și n-ai dat de ea până acum?
- Abia acum. E șansa mea.
- E doar a dumitale. Nu orice întâmplare lasă

urme.

- De acord. În ce mă privește, mă pot consola.

Sunt matur.

- Perfect. Putem discuta și altfel.
- E un pas înainte.
- Crezi? Nici nu ne-am spus numele.
- Paul.
- Dorina... Te surprinde... propunerea mea... de

a ne vedea astă seară?

- Sunt copleșit. Dar știi ceva? Putem amâna pentru poimăine?

- Ai un program așa de încărcat? Chiar și seara?
- Nu. E altceva, destul de prozaic.
- Încerc să-mi imaginez. Cred că te-ai

înfierbântat rău. Nu intri în apă? Eu am fost.

- Încerc. Mai vorbim.

- La temperatura ei, marea e alt fel de terapie...

•

Revenit din apă, Paul observă cu stupeoare că Dorina plecase. Încercă să-și explice această hotărâre, ce anume ar fi putut s-o determine să dispară. Nu-i rămase decât să se îmbrace repede și să plece în căutarea ei. Sub borsetă găsi un bilet, îl citi și rămase încremenit: „Nu sunt ceea ce crezi”.

•

La ora 9, mai multe persoane așteaptă să intre la cabinetul medical. O consultație durează mai mult de douăzeci de minute, fapt care îl determină pe un vârstnic să-l întrebe pe cel ieșit din cabinet care este motivul.

- Te dezbracă până la brâu, te ascultă la plămâni, îți ia tensiunea, te întreabă de boli și de sănătate... asta e.

La rând este și o doamnă tânără, elegantă, purtând o bluză care îi pune în evidență un bust expresiv. Nu trecu mult și asistenta medicală o introduse în cabinet.

Doamna se apropie de biroul medicului și îi înmână fișa eliberată de medicul de familie.

Fără să ia prea bine seama la persoana din fața lui, medicul o invită cu un gest să se așeze și parcurse în grabă fișa medicală.

- Vă numiți Dorina Apostol. Ce vă supără?

Privind-o cu atenție, Paul rămase ca fulgerat. Observă că și persoana din fața lui are fața îmbujorată.

- Am impresia că ne cunoaștem, dragă doamnă Dorina. Așa e?

Dorina nu putu decât să răspundă printr-o înclinare a capului.

- Dragă doamnă, cred că e nevoie de o explicație. Atunci, și sunt deja zece ani, eram medic rezident în anul întâi la specializarea balneologie. Propunerea de a ne întâlni în acea seară m-a copleșit, dar în secunda următoare m-am blocat. V-am propus să ne întâlnim „poimăine”. Puteam să refuz spunând că în acea seară intram de gardă, dar motivul a fost altul: primeam abia după două zile retribuția pe card. Seara am umblat năuc prin stațiune, în speranța că vă întâlnesc, dar n-a fost așa. Târziu m-am întors acasă, am cinat, doi porumbi fierți, apoi m-am culcat. Restul e istorie...

Privirea fiecăruia sfredeli în sufletul celuilalt.

Paul completează fișa de tratament belneo-medical cu câteva proceduri de urmat și o asigură pe Dorina că totul este OK.

- Mai e ceva: astă seară sunteți invitata mea și a soției mele la terasa restaurantului de alături. Voi reține o masă. Vă așteptăm la ora 8.

Dorina nu putu articula decât un șoptit „Mulțumesc mult” și părăsi cabinetul.

- N-ați consultat-o, spuse asistenta.

- Nu era nevoie. E venită mai mult pentru odihnă.

MIOPIA CA PARAVAN

Când efectele răului, în toate tonurile lui, se oficializează prin intervenția „legislativă” a puterii, poporul de rând, adică mulți și, adesea, ignorați de cei pe care chiar poporul i-a ales, se retrage la treburile sale (sic!), făcându-se (făcându-se?!) că nu... vede. Sau vede ca prin ceață. Sau ca printr-o sită. El - poporul - știe că e „nepriceput”, „neinteresat” (!), „neputincios”, fiindcă nu foarte îndepărtatul trecut (200-300 de ani) l-a învățat și obișnuit cu... tăcerea și cuminența.

Mi se va spune că poporul (nostru) n-a fost chiar întotdeauna așa, el a mai ieșit uneori din matca celor două însușiri, iar eu nu voi protesta. Dar acestea au fost accidente, nu permanente. Revoluțiile, la noi, au fost întotdeauna bengale și mereu imitații dintr-o aiurea continentală. Iar răscoalele, la nivelul lor inițial, nu la imaginile exagerate ale orânduirii roșii, au avut caracter instinctual sau epidemic, cu aplecări spre primitivism și haos.

De dovezi nu e nevoie, că în România acestea nu funcționează. Cine aduce dovezi dacă a fost sau n-a fost ceea ce se zice că este evenimentul final al anului 1989? Ce dovezi oare trebuie să mai aducă cineva, ba chiar subsemnatul, realității că viața noastră, **in integrum**, de atunci și până în clipa în care scriu, e mai proastă, mult mai proastă decât în timpul susnumitului, cu o hilaritate nedecarată, comunism? Societatea toată, de sus până jos, e infectată; și nimeni nu găsește leacul. Nu că nu s-ar găsi, dar nu se vrea. Băsescu, ajuns președinte dintr-un golan, ales însă în această funcție de un popor de orbeți, semianalfabeți și așteptând pomeni, indiferent din ce parte ar veni,

azi încearcă nu știu ce regrete, nu că i s-ar fi trezit ceea ce nu are, conștiința, ci disperat că i se va cere - cumva, cândva - să pună umărul și efortul la reclădirea țării! Care țară? Țara căreia i-a uitat și numele, fiindcă școala românească, în afara unor excepții nesemnificative, dacă le raportăm la întreg, scoate pe bandă rulantă analfabeți cu diplomă. Așa se și explică de ce hăhăitul de Băsescu a putut dărâma țara, instituind teroarea, ruinând industria și flota, distrugând mijloacele de asigurare a sănătății oamenilor și...și...

Dar, mai aproape de noi! Priviți-l pe actualul președinte, cetățean român și-atât, că părinții au întors spatele țării și oamenilor care i-au făcut ceea ce sunt și s-au pripășit pe undeva printr-un land merkelez... Uitați-vă ce zâmbet are! De vulpoi interesat doar de găinile grase, după care aleargă, sub pretexte diferite, pe multe meridiane, că la turism de găinar se pricepe. Urmăriți-i privirea! Zâmbetul fățarnic al gurii se relungește în ridurile de la coada ochilor, lăsând impresia că rânjește viclean. Iar când nu vrea să răspundă întrebărilor dificile puse de ziariști, rostește lung și somnoros, accentuând rostirea teutonică a consoanelor, un „mull-tzu-mesc” crispat, dublat de rictusul parșiv al gurii forțate să zâmbească scârbos. Țștia ne sunt conducătorii!

Să fie clar: nu mai dorește nimeni, dar nu exclud existența câtorva declasați, reîntorcerea la regimul impus de Moscova Sovietică. Dar traiul decent, revenirea la liniște, eradicarea fricii de ziua de mâine, reorganizarea statală și lupta împotriva dezordinii, micșorarea distanței dintre cei foarte bogați (niște lichele „înainte”!) și cei sărăciți de efectele „democrației” actuale, toate acestea, și altele 1001, avem dreptul să le solicităm. Nu în numele unor principii frumos redactate și demagogic prezentate, ci în numele vieții, al apropierii între români, între români și vecini, între români și neamurile celelalte, de mai departe chiar. Nu vrem aur, vrem un căuș de mălai auriu, nu vrem ospete boierești, vrem un măr, o nucă din livezile noastre și-un colăcel strămoșești, ca să știm și noi că suntem ai lui Dumnezeu, nu ai Satanei.

Și vrem, vrem să nu ne mai prefacem că nu vedem. Miopia e o făcătură, o minciună conjuncturală, un paravan. Vrem zări deschise și transparență.

Telefonul

Personajele:

Bărbatul - 50 de ani

Femeia - 40 de ani

Fetița - 8 ani

Scena 1

Bărbatul, Femeia

*O încăpere cu un telefon pe o mäsută
și un scaun alături.*

Bărbatul (cu receptorul la ureche): Alo, tu ești, draga mea?! Alo!

Femeia: Cine e?

Bărbatul: Cine!? Ce număr ați format?

Femeia: Stați puțin. 02322274..

Bărbatul: Țsta e numărul meu. De unde-l aveți?

Femeia: Nu știu. Era scris pe o hârtie, când am venit acasă de la serviciu.

Bărbatul: Cine l-a scris?

Femeia: Nu știu cine. Cred că fata care a stat cu copilul cât am fost plecată. Probabil că ea...

Bărbatul: N-ați întrebat-o?

Femeia: Nu, n-are telefon. Altfel aș fi sunat-o.

Bărbatul: Dar e numărul meu și nici măcar nu figurează în cartea de telefon. V-aș fi recunoscător, dacă l-ați arunca. Alo, alo! M-auziți?!

Femeia: Da, v-aud.

Bărbatul: Mai aveți și altceva să-mi spuneți? Pentru că e târziu și aștept să mă sune cineva.

Bărbatul se așază pe scaun

Bărbatul (pe un ton de reluare): N-am vrut să vă supăr. Numai că e târziu și recunosc că sunt îngrijorat, nu știu cum ați aflat numărul meu de telefon.

Femeia: Nici eu nu știu cum s-a întâmplat. V-am spus doar că l-am găsit scris așa, fără

nici un nume sau vreo altă însemnare. O s-o întreb pe Roxy, - ea are grijă de copil - când o văd mâine. N-am vrut să vă deranjez. Abia acum am găsit hârtia. De când am ajuns acasă, am stat numai în bucătărie.

Bărbatul (mai sigur de el): Nu-i nimic, lăsați. Aruncați-o și nu vă mai gândiți. Nu e nici o problemă, nu vă faceți griji.

Femeia: Păreți a fi un om bun.

Bărbatul: Da? E drăguț din partea dumneavoastră să-mi spuneți asta.

Femeia: Oh, da. Mă pricep la oameni. (Pauză). Cum vă numiți, dacă nu vă deranjează întrebarea?

Bărbatul: Mă numesc Andrei.

Femeia: Și care e numele mic?

Bărbatul (ezitând): Andrei este numele mic.

Femeia: O, scuzați-mă... Și care e numele tău de familie, Andrei?

Bărbatul: Scuză-mă, te rog, dar trebuie să închid.

Femeia: Andrei, ascultă-mă, eu sunt Monica. Spune-mi, tu ești domnul Andrei și mai cum?

Bărbatul: Andrei Nistor... Monica e un nume frumos. Dar acum, chiar trebuie să închid, doamnă. Aștept un telefon.

Femeia: Îmi pare rău, Andrei, n-am vrut să pierzi timpul cu mine.

Bărbatul: Nu face nimic. Mi-a făcut plăcere să stau de vorbă cu tine.

Femeia: Ești drăguț că mi-o spui.

Bărbatul: Poți să aștepti puțin? Trebuie să verific ceva.

Bărbatul se duce în camera alăturată să-și ia un

trabuc.

Bărbatul (*revenind la telefon*): Alo !

Femeia: Alo, Andrei.

Bărbatul: Am crezut că ai închis.

Femeia: Oh, nu .

Bărbatul: În ce privește numărul meu de telefon, nu cred că trebuie să ne facem griji. Poți să-l arunci.

Femeia: O să-l arunc, Andrei.

Bărbatul: Ei bine, acum, îți spun la revedere.

Femeia: Știu că sunt insistentă, dar nu crezi că ne putem întâlni undeva să stăm de vorbă? Numai pentru câteva minute.

Bărbatul: Îmi pare rău, e imposibil.

Femeia (*cu insistență*): Pentru un minut, Andrei. Felul cum ți-am aflat numărul de telefon și toată discuția noastră...Sunt foarte, foarte implicată, Andrei.

Bărbatul (*puțin iritat*): Dar sunt un bărbat în vârstă.

Femeia: Nu-i adevărat. (*Tăcere*) N-am putea să ne întâlnim undeva, Andrei? Știi, nu ți-am spus chiar totul. Mai e ceva.

Bărbatul (*furios*): Ce vrei să spui?! Ce înseamnă asta? Alo!

Telefonul se închide. Apoi sună din nou.

Bărbatul (*ridicând receptorul*): Alo, Andrei Nistor la telefon.

Femeia: Andrei, îmi pare rău că s-a întrerupt. După cum spuneam, trebuie neapărat să ne întâlnim. În seara asta, pe la nouă și jumătate. Poți să faci asta pentru mine, Andrei?

Bărbatul: Nu pot să fac asta.

Femeia: Te rog, Andrei. E foarte important, altfel nu ți-aș cere-o. Nu pot să plec de acasă pentru că fetița mea e răcită.

Bărbatul: Dar soțul tău?

Femeia: Nu sunt măritată.O să vii, da?

Bărbatul: Nu promit.

Femeia: Te implor, vino!

Bărbatul *rămâne tăcut, cu receptorul la ureche.*

Apoi ia un creion și notează câteva rânduri pe o hârtie.

Scena 2

Bărbatul, Femeia, Fetița

*O încăpere cu o masă și două scaune
Bărbatul intră pe ușă.*

Fetița: Tu ești Andrei Nistor?

Bărbatul: Da, eu sunt.Mama ta e acasă?

Fetița: Mama a spus să intri.Ea s-a dus la farmacie să cumpere sirop de tuse și aspirină.

Bărbatul: Cum te cheamă? Mama ta mi-a spus, dar am uitat.

Fetița: Maria.

Bărbatul: Da, acum mi-am adus aminte. (*Pauză*) Deci ești bolnavă, nu?

Fetița clătină din cap indecisă.

Bărbatul (*pe un ton de reluare*): Nu ești bolnavă?

Fetița: Nu.

Tăcere

Fetița: Mama a ieșit pentru un minut.

Bărbatul (*puțin încurcat*): Cred că e mai bine să plec.

Pe ușă intră o femeie mică de statură, pistruiată.

Femeia: Andrei? Îmi pare bine că te văd.(*Pauză*). Nu cumva ești medic?

Bărbatul (*surprins*):Nu. Nu sunt medic.

Femeia: Știi, Maria e bolnavă M-am gândit să te întreb pe tine. (*Către fetiță*) De ce nu i-ai luat domnului pardesiul? Scuz-o, te rog,nu suntem obișnuiți cu musafirii.

Bărbatul: Nu mai pot să stau. De fapt, nici n-ar fi trebuit să vin.

Femeia:la loc, te rog. Nu putem sta de vorbă așa, în picioare. Lasă-mă să-i dau mai întâi doctoria.Apoi discutăm.

Bărbatul (*puțin jenat*):Chiar trebuie să plec. Din glasul tău, am crezut că e ceva urgent. Dar acum trebuie să plec.

Femeia (*fără să-l asculte*): Pun să fac un ceai. Îi dau fetiței medicamentele și apoi stăm de vorbă.

Femeia o ia pe fetiță ușor de umeri și o îndreaptă spre camera alăturată.

Femeia: Acum îi spui noapte bună domnului Nistor, scumpo, și te duci în camera ta.

Andrei face un gest din cap spre copil, în timp ce acesta iese pe ușă.

Bărbatul (*așezându-se pe scaun*):Te deranjează, dacă îmi aprind un trabuc?

Femeia: Nu mă deranjează , Andrei. Te rog.

Bărbatul (*renunțând la trabuc, cu mâinile pe genunchi*): Totul este un mister pentru mine. Te asigur că e complet în afara normalului.

Femeia: Înțeleg, Andrei. Probabil că vrei să afli cum am intrat în posesia numărului tău de telefon.

Bărbatul (*puțin agitat*):Închipuie-ți că așa este.

Tăcere

Bărbatul (*plimbându-și, nervos, privirea prin încăpere*): Voiam să-mi spui povestea numărului de telefon.

Femeia (*atentă parcă la altceva*): Poftim?... A,da,scuză-mă.

Bărbatul: Spune-mi ,cum ai aflat numărul meu de telefon?

Femeia: Am întrebat-o pe Roxy, tânăra care are grijă de fetiță. Mi-a spus că a sunat telefonul și că cineva a vrut să vorbească cu mine. A lăsat un număr la care trebuia să sun și era numărul tău de telefon. Asta e tot ce știu.

Bărbatul: Ai spus că e absolut necesar să vin.

Femeia: A, asta era. Nu știu ce mi-a venit. Nu-mi dau seama ce mi-a trecut atunci prin cap.

Bărbatul: Deci nu e nimic?

Femeia: Nu. Adică, da. *(Pauză)* Ce-ai zis tu. Nu e nimic.

Bărbatul: E ciudat. Foarte ciudat...

Femeia: Doar nu vrei să pleci?

Bărbatul: Trebuie. Aștept un telefon.

Femeia: Nu încă, Andrei.

Bărbatul *(ridicându-se în picioare)*: E târziu. Trebuie să plec. Ai fost...

Femeia: O să mai vii, nu-i așa, Andrei?

Bărbatul clătină din cap. *Femeia îi ia repede mâna și o duce la buze.*

Femeia *(parcă rugându-se)*: Să nu mă uiți, Andrei.

Bărbatul: N-o să te uit, Monica.

Femeia: Îmi pare bine că ai venit. Am avut o discuție plăcută. *(Tăcere)* Sunt bucuroasă și sunt sigură că o să mai vii. Și acum,

noapte bună, Andrei!

Bărbatul iese repede. Femeia trage ușa în urma lui, aproape prinzându-i pardesiul în deschizătura ei.

Scena 3

Bărbatul

Aceeași încăpere ca la început. Sună telefonul.

Bărbatul stă în picioare fără să facă vreun zgomot, până când telefonul se oprește. După câteva clipe începe să sune din nou, cu furie.

Bărbatul *(ridicând receptorul)*: Andrei. Andrei Nistor la telefon.

Vocea din telefon: Andrei? Măi, măi, dar ce protocolari suntem astă-seară. De la ora nouă sun întruna. Ai fost în oraș la distracții?

Bărbatul rămâne tăcut, atent la vocea din telefon

Vocea din telefon: Andrei, ești la telefon? Andrei, tu ești?!

Cortina

Paradoxul identitar

Cred că scriu fără să-mi fie acceptată opinia, dar acesta nu e un motiv să mă opresc. Nu mi-am exprimat în întregul ei constatarea că, în școala românească, obiectul de studiu căruia i se acordă cea mai mică atenție, din partea chiar a slujitorilor lui, este LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ. Două paralele, **informarea și educația**, inegale adesea ca lungime și ca grosime, care ar fi firesc să meargă în ritm constant, ajutându-se și completându-se, par a nu se întâlni nici măcar la infinitul probabil. Absolvenții de liceu nu știu să vorbească românește, iar când o fac, limbajul folosit este mult mai subțire, mai superficial și mai puțin expresiv decât cel mai blamat stil de lemn. Distanța dintre corectitudinea folosirii limbii materne și cea a întrebuirii limbilor străine, cu precădere limba engleză, nu poate fi, serios, măsurată. Întrebați-i despre originea românei, locul și perioada în care ea a evoluat, influențe reciproce, similitudini, ori caracteristici ale culturii naționale, nume de personalități autentice din perioade istorice reprezentative prin efecte, reprezentanți ai lingvisticii și literaturii recente de azi și veți avea surprize nebanuite. Sau poate banuite, dar și dumneavoastră vă jenați să intrați într-un asemenea joc...

Urmarea? Disprețul față de tot ceea ce-i românesc, atitudine de care maturii, părinții, opinia publică (sic!), școala, biserica se fac vinovați. Mai suntem un popor identitar? Iar întrebarea refuz s-o socotesc retorică.

Gruia NOVAC

22 ianuarie, 2017

Reviste primite

- **CLIPA** (Magazinul actualității culturale românești), an. VII, nr. 52, Decembrie, 2016, București, editor-coordonator: Alexandra Săraru. De citit, și reținut, mai ales articolul „O lecție de demnitate națională” (pg. 1 și 5), semnat de prof. univ. dr. Ioan Scurtu, care începe așa: „*Au fost vremuri când oamenii politici români promovau interesele naționale ale României, cu demnitate și competență, neacceptând să se supună deciziilor luate de marile puteri. / Un astfel de lider politic a fost I. C. Brătianu, șeful delegației României la Conferința de pace de la Paris, întrunită după încheierea Primului Război Mondial.*”
- **SCRIPTOR**, an. II, nr. 11-12 (23-24), noiembrie-decembrie, 2016, Iași, director fondator și coordonator: Lucian Vasiliu. „...Sper, dacă Dumnezeu ne-a născut sub o stea fericită, să trăim cu toții refacerea Moldovei în întregime, cu partea basarabeană de peste Prut și să cunoaștem cu toții o mare înflorire a acestei uriașe provincii culturale românești, care este Moldova, care să-și spună din nou cuvântul în cultura românească și în spiritul acesteia.” (Fragment de răspuns al poetului Cezar Ivănescu, din interviul cu scriitorul Cassian Maria-Spiridon, 30 aprilie - 1 mai 1993, „Dacia literară” nr. 10 (3/1993).
- **ARGEȘ**, nr. 1(415), ianuarie, 2017, Pitești, redactor-șef: Dumitru Augustin Doman. „*Eminescu a citit mult Luceafărul împreună cu Titu Maiorescu, a discutat formele, termenii, punctuația - dar, în final, n-a acceptat propunerile criticului și a dat poemul spre publicare unei publicații neutre. Totuși, acest aspect al ghilimelelor este mult prea interesant (citește: important), și l-am considerat voința*

autorului, a lui Eminescu însuși, într-o fază certă de elaborare a poemului - rămasă (păstrată) în varianta editorială a lui Titu Maiorescu. Am revăzut, așadar, situația ghilimelelor peste tot, punând notele necesare” (Nicolae Georgescu, *Eminesciana. O inovație maioreșciană în Ediția princeps Eminescu*, pag. 4).

- **SCRIPTOR**, an. III, nr. 3-4 (27-28), martie-aprilie, 2017, Iași, director fondator și coordonator: Lucian Vasiliu. „*De mai multe ori am avut pornirea să aștern pe hârtie admirația și, mai cu seamă, iubirea pentru cea care a fost marea mea profesoară de literatură universală, Zoe Dumitrescu-Bușulenga. (...) Ne-a purtat cu nespuse de mare folos prin literaturile diverselor popoare cu energia ei intelectuală, cu tot dinamismul ei nestăvilit. Vastitatea orizontului astfel deschis, subtilitatea spiritului, eleganța expresiei ne-au cucerit. Avea un farmec inefabil în a ne comunica valorile culturii umaniste. De pildă, și astăzi purtăm neștersă amintirea cursului pe care l-a dedicat lui Goethe: două ore de desfătare intelectuală.*” (Eleonora Cărcăleanu, *Zece ani fără Doamna Zoe*, pag. 132.)

Cărți tipărite de bârlădeni

1. Ionel DORIN, *Secvențiale*, versuri, Editura SFERA, 2015, Bârlad, 90 pagini, prefată („Din suferință se întrupează Poezia”) de Petruș Andrei.
2. George IRAVA, *Iarba și roua*, versuri, Editura Sfera, 2017, Bârlad, 104 pagini, prefată („Otava dimineții”) de Gruia Novac.
3. Petruș ANDREI, *Când la stânga... când la dreapta*, versuri, Editura Rafet, 2017, Râmnicu-Sărat, 207 pagini.

Notiță analitică

Dintotdeauna ȘCOALA - indiferent de forma ei, de direcțiile stabilite, de durata ei și de slujitorii, cei mai mulți eterogeni - a fost socotită cea care trebuia să aibă cea mai mare contribuție la formarea totală a omului român, în stare să se înhame conștient și necondiționat la desăvârșirea granițelor istorice și spiritual-morale ale PATRIEI.

Am în mână volumul lui Gavril Cornuțiu, intitulat *Tragedia și suferințele omului Eminescu. Ultimii șase ani de viață*, Editura Saeculum vizual, București, 2016. Amintindu-l pe Mihai Eminescu, „tragedia unui om care s-a sacrificat și a fost sacrificat”, scrie autorul la pag. 41: „*Românii au avut și au nevoie de exemplul unui caracter diamantin; au avut și au nevoie de exemplul unui patriot dezinteresat, au avut și au nevoie de un limbaj frumos și armonios - armonia și frumusețea comunicării determină direct armonia și civilitatea relațiilor dintre oameni*”.

De două mii de ani dormim. „Deșteaptă-te, Române!...”

Anonimusng

Pictorul Ion Daghi - „Eminesciana plastică”

(Ciclul filosofic, tipograf: Ed. Universul, Chișinău, 2015, limbile română și franceză, 110 pagini)

Un colectiv de specialiști (Ion Daghi - pictor din Republica Moldova, Dumitru Gabura - coordonator, Mariana Gabura - redactor, Larisa Tanasieva - traducătoare, acad. Mihai Cimpoi - consultant, Elena Madan, Maxim Covalenco - procesare computerizată, Mihai Bacinski - copertă, Iurie Foca - foto) a scos la Chișinău excepționalul album *Eminesciana plastică (Ciclul filosofic)*, album ce conține 39 de opere de mari dimensiuni. Receptorul de frumos artistic, pe lângă plăcerea estetică pe care o dobândește citind opera poetică eminesciană, mai obține și o satisfacție triplă (rațională, senzorială și spirituală), după cum precizează acad. Mihai Cimpoi în prefața acestui album de excepție. Despre cele 39 de tablouri inspirate din lirica filosofică eminesciană au scris numeroși critici de artă și oameni de cultură.

Academicianul Nicolae Dabija afirmă cu sensibilitate și persuasiune: „Dacă ar fi posibil ca Eminescu să vadă această operă plastică, cu siguranță s-ar recunoaște în comentariile picturale ale operelor sale făcute de maestrul Ion Daghi”.

În *Eminesciana plastică*, „autorul este preocupat mai mult de exprimarea ideilor filosofice care pătrund aproape toată creația Poetului. Astfel, tablourile animă emoțional privitorul nu numai prin farmecul combinațiilor plastice ale nuanțelor de clarobscur cromatic, dar și prin tendința lor de a provoca anumite meditații asupra vieții umane și sensului existenței omului pe pământ. Acest fenomen, spune în continuare acad. Mihai Cimpoi, funcționează ca o trăsătură inerentă culturii naționale extrasă din folclorul românesc și ajunsă până în prezent din adâncul antichității neamului care a populat mii de ani pământurile balcanice și litoralul de nord al Mării Negre (conform lui Herodot)”, afirmă acad. Mihai Cimpoi.

„Ion Daghi, după cum ne dezvăluie Grigore Elisei, e un pictor basarabean robît poeziei

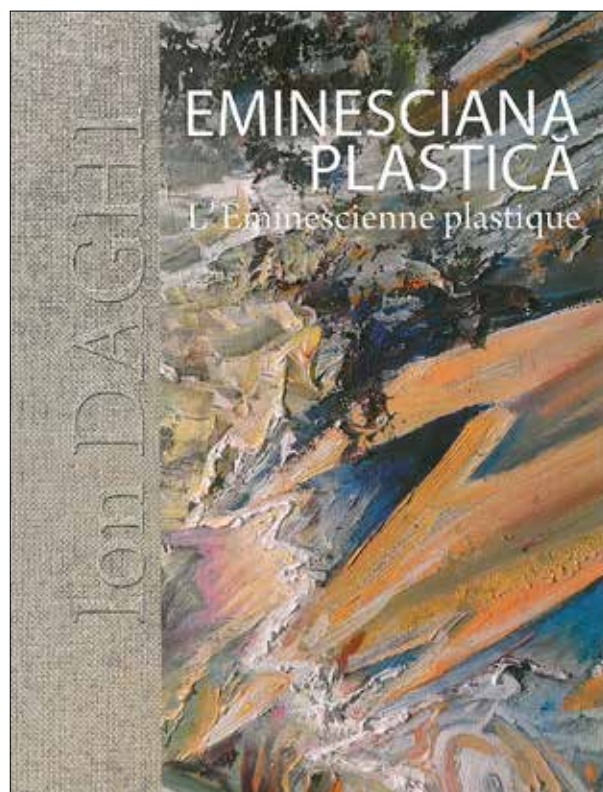
eminesciene, preocupat să-i releve sentimentele de profunzime prin găsirea unor echivalențe plastice originale.”

Pictorul român Ion Daghi este o personalitate de primă mărime a artei plastice românești. Lucrările sale se află în colecții din Moldova, România, Germania, Franța, Italia, Belgia, Ucraina, Rusia, Israel, Arabia Saudită...

Apărut în condiții grafice de excepție albumul prezintă fiecare lucrare în parte, pictorul Ion Daghi exemplificând cu versurile care au stat la baza inspirației sale.

Pictorul afirmă că „pentru a promova o dezvoltare adecvată conținutului unei opere plastice eminesciene este nevoie a se respecta trei condiții: de a înțelege bine poemele lui Eminescu; de a cunoaște „meandrele” artistice ale limbajului plastic; de a dispune de un grad înalt de inteligență cultural-estetică.”

Minunatului pictor și Om Ion Daghi și colectivului redacțional le transmitem cele mai calde urări și felicitări, admirația și frățeara noastră dragoste pentru monumentul plastic pe care l-au înălțat lui Mihai Eminescu, cel mai mare poet român din toate timpurile și unul dintre cei mai mari poeți ai lumii.

VERNISAJ

« Expoziția „Eminesciana plastică” »

(16 lucrări cuprinse în albumul „Eminesciana plastică - ciclul filosofic”, apărut la Chișinău, 2015, Tipografia Ed. „Universul”, cuprinzând 40 de opere plastice.)

Autor: Ion DAGHI

(n. 16 august 1936, satul Olișcani, jud. Orhei, România (azi Republica Moldova))

„Ion Daghi este de o vitalitate de invidiat, cu un tonus mucalit, încât ai crede că este un Ion Creangă rătăcit în pictură. (...) În pictura de șevalet se reliefează excepționalul ciclu de 39 opere de mari dimensiuni dedicat vizionarismului cosmic și antropologic eminescian, câte o lucrare pentru fiecare an pământesc al lui Eminescu”.

Theodor CODREANU

Mihai Eminescu

„Visuri sunt și unul și-altul
Și totuna mi-este mie
De-oi trăi în veci pe lume,
De-oi muri în veșnicie”
(*Eu nu cred nici în Iehova*, 1876)

„De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute
Și în roiuri luminoase, izvorând din infinit,
Sunt atrase în viață de un dor nemărginit.”

(*Scrisoarea I*, 1881)

Nebuloasa Eminescu

„Deasupra vămii lumii pe luminoase căi
Imperiul lui cel mare o stea în cer aprinde -
Acolo el domnește, lăsând a lumii văi.”
(*Povestea magului călător în stele*, 1872)

Dor de viață

Cărări eminesciene

„Vin cu mine, rățăcește
Pe cărări cu cotituri,
Unde noaptea se trezește
Glasul vechilor păduri.”
(*Lasă-ți lumea...*, 1883)

Trecere în eternitate

„Să-ngenunchez nainte-ți așa ca la icoană
Și descriindu-ți toată puterea fără seamă
Să-ți zic: «la-le pe toate, dar și pe mine ia-mă!»”
(*Renunțare*, 1882)

Cules de stele

„Un luceafăr, un luceafăr înzestrat cu mii de raze
În viața-mi de-ntuneric a făcut ca să se vadă.
Eu privind acea lumină ca din visuri mă deștept
Și cu brațele-amândouă către dânsa mă îndrept.”
(*Un luceafăr*, 1876)

Comoara sufletului neprihănit

„Apari să dai lumină arcatelor ferești,
Să văz în templu-i zâna cu farmece cerești.
Prin vremea trecătoare lucește prea curat
Un chip tăiat de daltă, de-a pururi adorat.”
(*Apari să dai lumină*, 1882)

Oaza cosmică

„Îmi pare că e vară, că noaptea-i dulce brună,
Că lanuri undioază, că apele lin plâng,
Că nouri îi sparge-o armonioasă lună,
Că stelele din ceruri se scutură și ning.”

(Când crivățul ca iarna..., 1872)

Copilărie

„Aș vrea să văd acum natale mea vâlcioară,
Scăldată în cristalul pâraului de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam odinioară:
A codrului tenebră, poetic labirint.”

(Din străinătate, 1866)

„Și din amestecul de vise dalbe,
Dintre danțânde ființe albe,
Iese cum cântecul dintre suspine
Regina albelor nopții regine.”

(Ondina, 1869)

Picături nostalgice

„Mormântul să ni-l sape la margine de râu.
Ne pună-n încăperea aceluiași sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.”
(O, mamă..., 1880)

Printre lumini

„Însă, încet-încet,
Razele mari a gândirii
Negurile albe pătrund
Și formează un arc albastru,
Clar senin în jurul lui.”

(Într-o lume de neguri, 1873)

Enigma existenței noastre

Alternare torsonică

„Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe...”
(Glossă, 1883)

Valul vieții

„Și de-i vremea bună, rea,
Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
Pe pământ rătăcitor.”
(Revedere, 1879)

Răsai asupra mea

„Din neguri te arată,
Lumină dulce, clară,
O, Maică prea curată
Și pururea fecioară, Marie!”
(Rugăciune, 1880)

Meditație jună

„Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde-n codru și în gând
Norocu-mi luminează!”
(Luceafărul, 1883)

IANUARIE

- 1/1919: A apărut, la Bârlad, revista „Florile Dalbe”
 1/1939: S-a născut poetul **Emil BRUMARU**
 1/1972: S-a născut pictorul **Felix AFTENE**
 4/1954: A murit (la Craiova) poeta **Elena FARAGO**
 5/1878: S-a născut scriitorul **Emil GÂRLEANU**
 6/1883: S-a născut pictorul **Stavru TARASOV**
 8/1940: A murit profesorul comparatist **Charles DROUHET**
 8/1954: S-a născut poetul **Lucian VASILIU**
 15/1850: S-a născut **Mihai EMINESCU**
 20/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Paloda literară”
 20/1939: S-a născut scriitorul **Alexandru JURCAN**
 22/1879: S-a născut profesorul **Charles DROUHET**
 25/1931: S-a născut scriitorul **Ion HOBANA**
 25/1934: S-a născut pictorul **Val GHEORGHIU**
 25/1911: S-a născut profesorul univ. **G. G. URSU**
 30/1852: S-a născut **I. L. CARAGIALE**

FEBRUARIE

- 1/1949: A murit scriitorul **N. D. COCEA**
 2/1942: S-a născut publicistul **Gheorghe V. CLAPA**
 5/1859: A murit **Alecu RUSSO**
 9/2003: A murit dramaturgul **Dumitru SOLOMON** (Dolfi)
 11/1882: S-a născut compozitorul **Gheorghe V. CUCU**
 12/1943: A murit poetul **Dimitrie NANU**
 14/1941: S-a născut publicistul **Serghei P. COLOȘENCO**
 15/1840: S-a născut **Titu MAIORESCU**
 15/1953: S-a născut ing. **Constantin CONSTANTINESCU**, primarul municipiului Bârlad
 17/1874: A murit filantropul **Neculai ROȘCA-CODREANU**
 19/1950: S-a născut scriitorul **Liviu Ioan STOICIU**
 25/1939: S-a născut romancierul **Virgil DUDA** (Rubin Leibovici)
 26/1940: A murit pictorul **Nicolae N. TONITZA**

MARTIE

- 1/1867: A apărut, la Iași, revista „Convorbiri literare”
 1/1906: A apărut, la Iași, revista „Viața românească”
 1/1990: A murit poetul **Ion Iancu LEFTER**
 3/1901: S-a născut pictorul **Mihai ADAMIU**
 12/1936: A murit criticul literar **Garabet IBRĂILEANU**
 12/1925: S-a născut prozatorul **Constantin CHIRIȚĂ**
 13/1891: S-a născut scriitorul **Felix ADERCA** (Froim Edelstein)
 14/1888: S-a născut poetul **Alexei MATEEVICI** („Limba noastră”)
 15/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Făt-Frumos”
 16/1936: S-a născut scriitorul **Bujor NEDELCOVICI**
 17/1819: S-a născut, la Prodăneștii Vechi – Soroca, **Alecu RUSSO**
 20/1820: S-a născut, la Bârlad, **Alex. Ioan CUZA**
 20/1928: S-a născut filologul **Cicerone D. POGHIRC**
 22/1933: S-a născut scriitorul **Vasile FILIP**
 23/1969: A murit publicistul **Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE**
 25/1902: S-a născut poetul și traducătorul **George LESNEA**
 28/1883: S-a născut scriitorul **Athanasie MÂNDRU**
 29/1878: S-a născut poeta **Elena FARAGO** (născută Paximade)

- 29/1968: S-a născut scriitoarea Florentina Loredana DALIAN
 30/1946: A murit Victor Ion POPA
 31/1900: S-a născut scriitorul I. M. Rașcu
 31/1868: Apare ziarul „Curierul de lassy”, unde a fost redactor M. Eminescu

APRIIE

- 3/1975: A murit poetul George T. NEDELEA
 4/1941: S-a născut scriitorul Viorel SAVIN
 5/1885: S-a născut scriitorul Alexandru LASCAROV-MOLDOVANU
 5/1942: S-a născut scriitorul Octavian Vasile STOICA
 5/1946: S-a născut scriitorul George ARION
 7/1936: S-a născut poetul George V. IRAVA
 7/1953: S-a născut scriitorul Daniel CORBU
 10/1926: S-a născut scriitorul Virgil N. CHIRIAC
 13/1886: S-a născut pictorul N.N. TONITZA
 13/1935: S-a născut scriitorul C.D. ZELETIN
 13/1995: A murit scriitorul Octavian Vasile STOICA
 16/1908: S-a născut folcloristul Gheorghe VRABIE
 18/1884: S-a născut ziaristul Pamfil ȘEICARU
 19/1895: A murit scriitorul Raicu V. IONESCU-RION
 24/2008: A murit scriitorul Cezar IVĂNESCU
 25/1899: S-a născut scriitorul Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE
 26/1963: A murit poetul Vasile VOICULESCU
 27/1952: S-a născut scriitoarea Sonia ELVIREANU

MAI

- 1/1859: S-a născut filologul Alexandru I. PHILIPPIDE
 1/1929: S-a născut teatrologul Vasile MĂLINESCU
 1/1933: S-a născut poetul Ion HURJUI
 1/2010: A murit profesorul scriitor Traian NICOLA
 5/1933: A murit medicul-savant Ernest JUVARA
 12/1934: S-a născut criticul literar Lucian RAICU
 14/1870: S-a născut medicul-savant Ernest JUVARA
 16/1929: S-a născut prof. dr. Const. V. PARFENE
 18/1870: S-a născut sculptorul Ioan C. DIMITRIU-BÂRLAD
 19/1921: S-a născut scriitorul George NESTOR
 20/1938: S-a născut prof. univ. dr. Dan MĂNUCĂ
 21/1950: S-a născut pictorul Năstase FORȚU
 23/1871: S-a născut criticul Garabet IBRĂILEANU
 25/1967: S-a născut scriitorul Ancelin ROSETI
 29/1970: S-a născut prof. dr. Laurențiu CHIRIAC

IUNIE

- 1/1946: S-a născut scriitorul Petruș ANDREI
 2/1946: S-a născut cronicarul dramatic Teodor PRACSIU
 3/1938: S-a născut istoricul literar Mircea P. COLOȘENCO
 4/1929: S-a născut compozitorul Vasile DONOSE
 7/1940: S-a născut scriitorul Ion V. MURGEANU
 10/1943: S-a născut muzeografa Nicoleta ARNĂUTU
 16/1953: S-a născut scriitorul Marian CONSTANDACHE
 19/1953: S-a născut scriitorul-pictor Vasilian DOBOȘ
 21/1941: S-a născut conf. dr. Nicolae CREȚU
 22/1940: S-a născut prof. univ. dr. Constantin CĂLIN
 24/1936: S-a născut prozatoarea Petruța CHIRIAC
 26/1940: A murit poeta Zoe FRASIN
 26/1926: A murit istoricul-savant Vasile PÂRVAN
 28/1922: S-a născut sculptorul Marcel GUGUIANU

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „NICOLAE MILESCU SPĂATARUL“ VASLUI

Departamente

- Serviciul relații cu publicul; Asistență de specialitate; Programe culturale
 - Împrumut la domiciliu pentru copii
 - Împrumut la domiciliu pentru adulți
 - Sala de lectură
 - Sala Periodice
 - Mediatecă
- Coordonarea bazei de date, publicații; prelucrarea și completarea colecțiilor
- Informare bibliografică; Marketing; Proiecte; Relații Internaționale; Activitate editorială

Directorul...

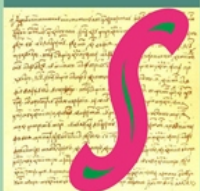
COLOFON

Conținutul revistei *Baaadul literar* este asigurat de un număr mare de colaboratori din unghiuri diverse ale țării și nu numai, cărora niciodată nu le vom putea mulțumi îndeajuns.

Dar am fi nedrepti de nu am consemna numele celor care participă direct la tipărirea efectivă a revistei. Le mulțumim pentru efortul profesional și afectiv depus, drept pentru care le scriem, pentru viitor, numele, fiindcă toți reprezintă Tipografia Sfera din Bârlad: **Ionel IRIMIA** - asociat unic, **Marcel COSTEA** - șef tipografie, **Costică EPURE** - tipograf, **Bogdan ARTENE** - operator P.C., **Daniela CRAIVANU** - legător carte, **Mihaela DRAGOMIR** - legător carte, **Lili STOICA** - legător carte, **Eugen NECHITA** - șofer, **Dorel PĂTRĂHĂU** - electrician și, nu în ultimul rând, d-na **Gina MANCAȘ** - contabilă.

2017
- Bârlad -

Scriptor

Semnează (selectiv):

ARS AMICA NOSTRAE

Anatol
LAZAREV

Incandescență
t.m. 45 x 40 cm., 1999

Ștefan AFLOROAEI,
Vasile ANDRU, Liviu APETROAIE, Diana BOBICĂ,
Andrei BURAC (Chișinău), Nicolae BUSUIOC, Mihai CABA,
Codrin Liviu CUȚITARU, Șerban CHELARIU (SUA), Mircea COLOȘENCO,
Livia COTORCEA, Lina CODREANU, Constantin CUBLEȘAN,
Eleonora CĂRCĂLEANU, Constantin COROIU, Radu CIOBOTEA,
Mircea CĂRTĂRESCU, Bogdan CREȚU,
Stelian DUMISTRĂCEL, Dumitru Augustin DOMAN,
Traian DIACONESCU, Anastasia DUMITRU, Gheorghe DRĂGAN,
Anatol EREMIA (Chișinău), Doina FLOREA, Mihaela GRĂDINARIU,
Ioan HOLBAN, Vasile IANCU, Grigore ILISEI,
Anatol MORARU (Bălți), Bogdan-Mihai MANDACHE, Andrei MOLDOVAN,
Simona MODREANU, Viorel MARINEASA, Nicolae POPA (Chișinău),
Romulus RUSĂN, Horst SAMSON (Germania),
Liviu Ioan STOICIU, Passionaria STOICESCU, Robert ȘERBAN,
Constantin SIMIRAD, Virgil TĂNASE (Paris), Lucian-Vasile SZABO,
Alexandru ZUB

Anul III, nr. 3-4 (27-28) martie – aprilie 2017

www.editurajunimea.ro
revistascriptor@gmail.com

**DINTRE SUTE
DE
...REVISTE**

Lucian VASILIU,
director fondator și coordonator

COLEGIUL CONSULTATIV

Florin CÎNTIC

Ioan HOLBAN

Bogdan CREȚU

Simona MODREANU

Bogdan-Petru
MALEON